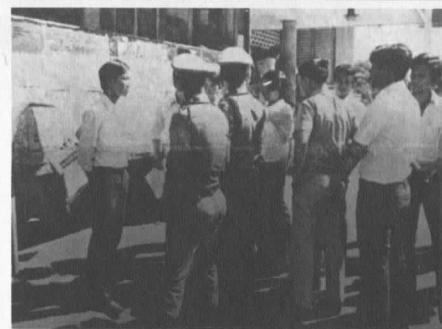
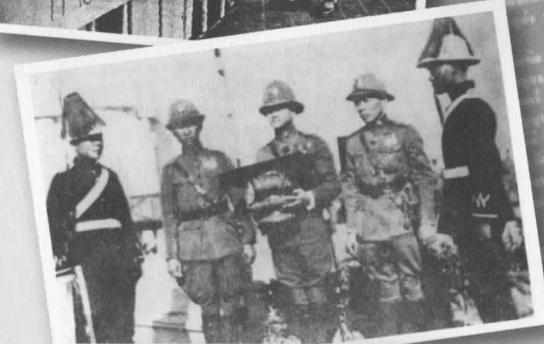

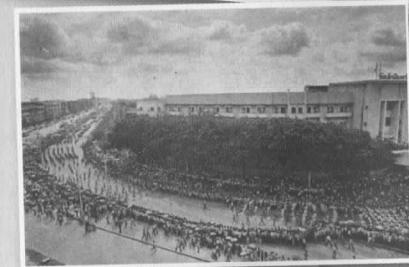

សមាគម
នៃគម្រោង
ការិកប្រតិបត្តី
ទេព្វុលោកនានាមគ្របរូប
៣ខែបីទេព្វុលោក

คำนำ

เหตุการณ์ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยของ
นิสิตนักศึกษาประรราชานไทยครั้งยิ่งใหญ่ที่จำหลักมั่นคงในหน้าประวัติศาสตร์
ของสังคมไทย

ก็รีบภาพอันอาจหาญของกิริยาน ๑๔ ตุลา จำนวนเรือนแสตนเรือนล้าน
ที่เสียสละศรีวิตรและเลือดเนื้อออย่างเป็นจิตหนึ่งใจเดียวทันตัวใจบริสุทธิ์
โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัวใดๆ เลย เป็นภาพลำดับที่ควรค่า
แก่การจารึกไว้ให้ผู้คนทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ศึกษาเรียนรู้
อย่างลึกซึ้งจริงๆ จารึกประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา ฉบับนี้

แก่การจารึกไว้ให้ผู้คนทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ทราบเป็นอยู่
สมุดภาพแห่งความทรงจำ จารึกประวัติศาสตร์ ๑๕ ศุลา นับนี่
จัดทำขึ้นในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ศุลา คงจะผู้จัดทำได้สร้างภาพ
และวัตถุพยานจากหลายแหล่งเรียนรู้ที่ต้องขอบคุณห้องสมุด หนังสือพิมพ์
นิตยสาร เว็บไซต์ และบุคคลในบุค ๑๕ ศุลา ในบรรดาภาพที่รวบรวมมานี้
มีภาพหายากจำนวนมาก หลายภาพเป็นภาพถ่ายใหม่จากการถ่ายทำ
ภาพมากกว่าหนึ่งพันภาพ คำศัพท์ไว้อ่านง่ายเป็นระบบต่อเนื่องตามลำดับเหตุการ
มีคำบรรยายประกอบภาพที่กราฟฟิกและเข้าใจได้ทันที ทำให้สามารถศึกษา
ประวัติศาสตร์ ๑๕ ศุลาได้อย่างง่ายๆ และลงมือในเวลาอันฯ

ประวัติศาสตร์ ๑๕ ศุลกาคือปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ ตามที่ได้เสนอไว้ในรายชื่อ
คณบัญชีที่ ๑๕ ศุลกาค ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และผู้สนับสนุนอื่น ที่เอื้อเพื่อการจัดทำ แล้วจัดพิมพ์
ทำให้สมุดราพนบัน្តีมีโอกาสบอกเล่าประวัติศาสตร์อันยิ่งใหญ่ของนิติบัญญัติ
ประชาน不懂ภาษา

គណៈដ្ឋានទាំង 14 តុលា

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๙ ปี ๑๔ ตุลา

ภาค ๑

ปฐมนบทแห่งประชาธิปไตยไทย : การปฏิวัติ ๒๕๗๕

๖

ภาค ๒

ได้เงาเดือนี่จกการ : บุคคลแห่งสายลับและแสงแดด

๑๔

บุคคลนั้นจึงนาหาความหมาย

๒๔

กรณีทุ่งใหญ่นเรศวร

๓๔

การเดินขบวนในเดือน มิถุนายน ๒๕๑๖

๔๘

ภาค ๓

การเรียบกร่องรัฐธรรมนูญ

๕๔

งดสอบ ไปร่วมกันที่ลานโพธิ์ : ๙-๑๐ ตุลาคม ๒๕๑๖

๖๗

สนามฟุตบอลมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : ๑๑-๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๖

๗๔

สุราษฎร์ธานี

๑๑๐

ภาค ๔

ก่อนการลงเลือด

๑๓๐

การลงเลือด : ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๖

๑๕๐

กว่าเลือดจะหยุดไหล : ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๖

๑๗๙

ภาค ๕

บทส่งท้าย

๒๐๒

ภาคผนวก

กาลก่อน ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๖

๒๑๔

บทเรียนวันปฏิวัติประชาชนไปโดยของประชาชน

๒๓๐

ภาคพิเศษ

ร่องรอยแห่งวันวาน : ส่วนเสี้ยวของประวัติศาสตร์ที่รวมโดยมุลนิธิ ๑๕ ตุลา

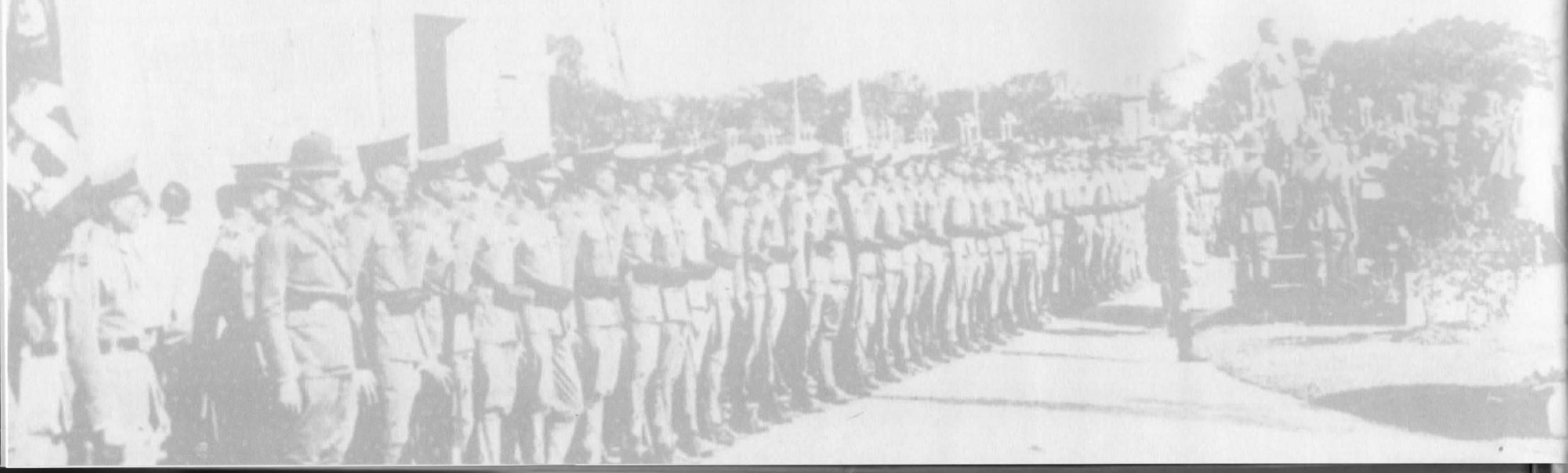
๒๓๒

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรถประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

ภาค ๑

ปฐมนิเทศแห่งประชาธิปไตยไทย : การปฏิวัติ ๒๕๑๙

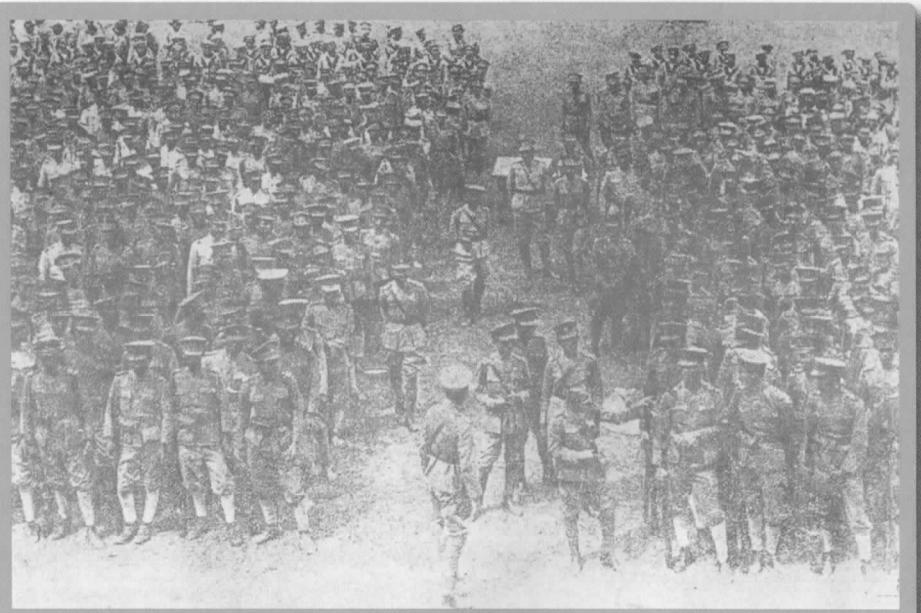
๒๔ มิถุนา ยนนมหาครีสวัสดิ์
ปจฉนฤกษ์ของรัส ธรรมนูญของไทย
เริ่มระบบอาชยากรรมป่าไทย
ท้าราชภูมิไทย ได้สิทธิเต็ม
สำราญ สำเริง รื่นเริง เต็มที่
พระชาติเรามีเอกสารสมบูรณ์
ไทยจะคงเป็นไทย ด้วยร่วมใจเด็ดไทย 祚โย

ชาติประเทศหนึ่งนี้ด้วย ราชภูมิประชาหมื่นร่างกาย
ถ้าแม่ว่าชีวิตมลายร่างกายก็เป็นปฏิกูล
พากเราต้องร่วมรักพิทักษ์ไทยไปบูดย์
อีกรัสธรรมนูญคู่ประเทศไทย
เลี่ยกาบเลี่ยชนบอมทบันเลี่ยได
เลี่ยชาติประเทศไทยอย่ายอมให้เลี่ยเลย
ไทยจะคงเป็นไทย ด้วยร่วมใจเด็ดไทย 祚โย

เพลง “วันชาติ ๒๔ มิถุนา” ผู้แต่ง : ครุณนศรี (บุญธรรม) ตราโนมท

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
เจริญประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา^{๖๘}
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

๑ ๒
๓ ๔

๑ คณะราษฎรสายทหารบก

: ประวัติการเมืองไทย ๒๕๗๕-๒๕๐

๒ ทหารที่ล่านพระรูปทรงม้า เช้าวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๗๕ ที่ส่วนหนึ่งได้รับแจ้งว่าให้มาร่วมเข้าชมอาชุชนิดใหม่โดยไม่ทราบมาก่อนว่าจะมีการยืดอันนั้น

: ๒๕๗๕ การปฏิวัติสยาม

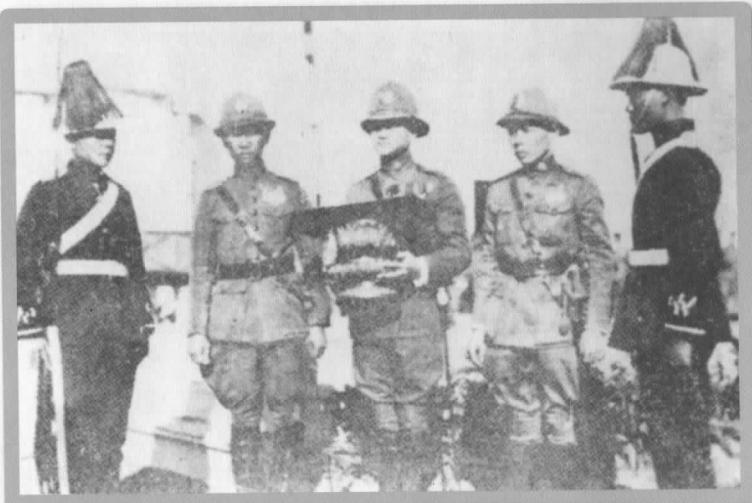
๓ คณะราษฎรสายทหารเรือ

: ประวัติการเมืองไทย ๒๕๗๕-๒๕๐

๔ ส่วนหนึ่งของคณะราษฎรพลเรือน

: สายธารประวัติศาสตร์ประชาธิปไตย

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรถประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๗๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑ | ๒
๓ | ๔

๑ คณะราษฎรบังส่วนได้เสียด
กรมไปรษณีย์ที่วัดเลื่ยນ

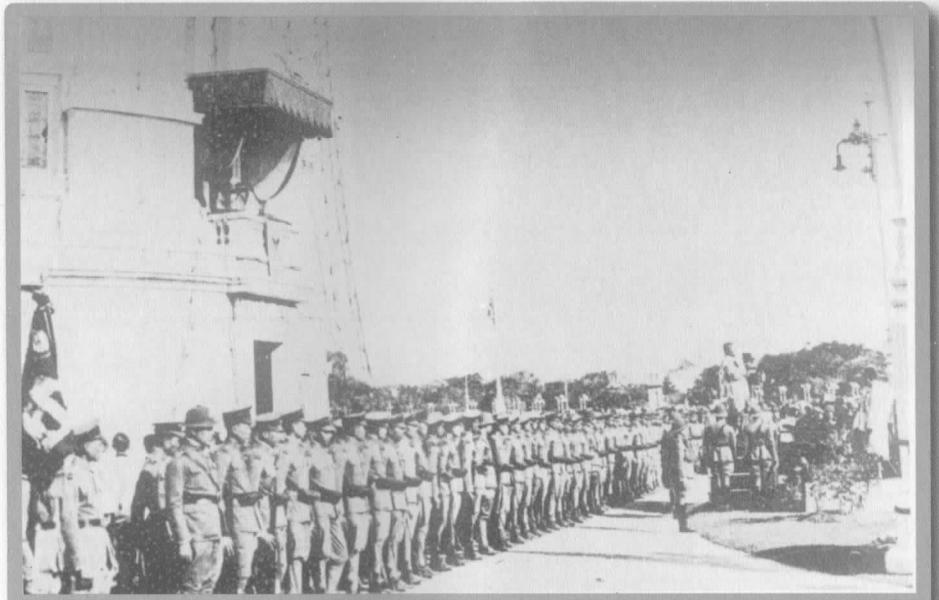
: ๒๕๗๕ การปฏิวัติสยาม

๒-๓ ทหารคณะราษฎรได้แจกแผลงการณ์
ให้แก่พราสลงฟ์และประชาชน
เมื่อ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๗๕

: ๒๕๗๕ การปฏิวัติสยาม

๔ คณะทหารเรือยกพาหนี้สู่รัฐมนตรี
ไปประดิษฐาน ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม
ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๗๕

: ๒๕๗๕ การปฏิวัติสยาม

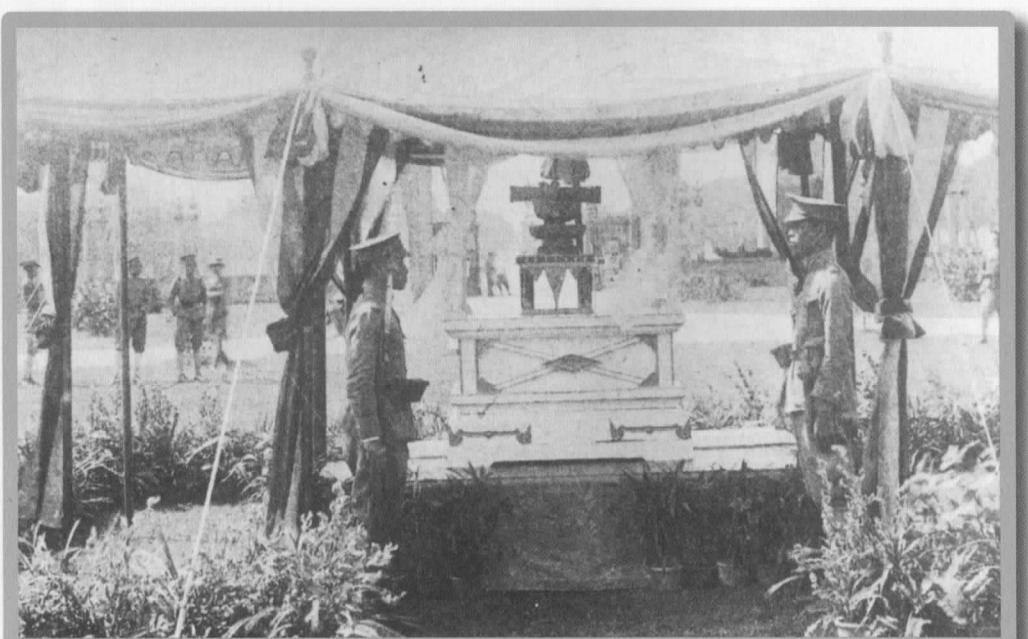
๕ | ๖

๕ ประธานสภាបุเดราษฎร์อัญเชิญรัฐธรรมนูญที่ลงพระปรมาภิไ)yแล้ว
ออกมายังลานหน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม วันที่ ๑๐ ชั้นวาคม ๒๔๗๕

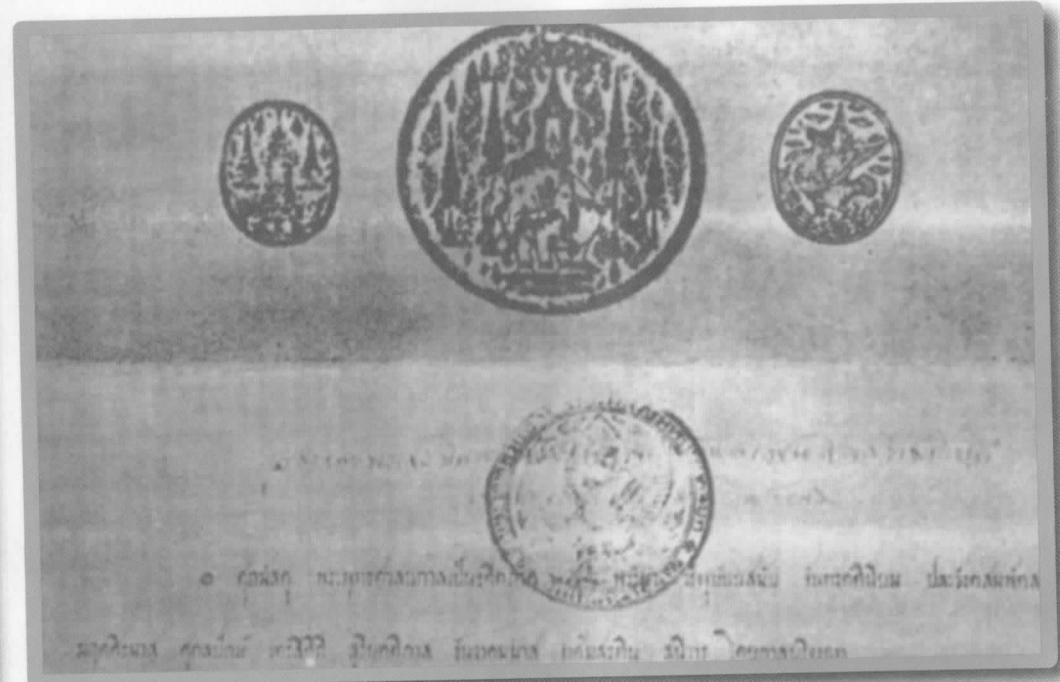
: ๒๔๗๕ การปฏิวัติสยาม

๖ รัฐธรรมนูญ ณ ลานหน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม
เมื่อวันที่ ๑๐ ชั้นวาคม ๒๔๗๕

: ๒๔๗๕ การปฏิวัติสยาม

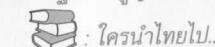

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๙ ปี ๑๕ ตุลา

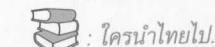
๑ | ๒

๑ รัชธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๕

: ครุฑ์ไทยไป...

๒ รัชธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๕
หลังจากลงพระปรมาภิไธยและประทับพระราชลัญจกรแล้ว

: ครุฑ์ไทยไป...

๓ | ๔

๓-๔ บรรยากาศในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ณ บริเวณลานพระบรมรูปทรงม้า อันเป็นจุดเริ่มต้นของประชาธิรัฐไทย

 : ๒๔๗๕ การปฏิวัติสยาม

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๙ ปี ๑๔ ตุลา

ภาค ๒

ใต้เงาเดือน : ยุคแห่งสายลมและแสงแดด

“เมืองไทยบุคคลั่งเพ้อ

บังเกิดผู้นำมหาน-

บุรุษเหล็กทุกบุค-บา

เหล็กเท่าเหล็กถ้วนแฟ

คำจาจนาครใหญ่เหี้ยม

ย่ำระบบบุติธรรมยืน

ปืนคือกฎหมาย... ปืน

“ผิดชอบอื้วเงงเวีย”

ถือ ม. ลิบเจ็ดใช้

เหมือนหนึ่งหมาข้างถนน

เห็นคนบ้าเป็นคน...

กดบ้าให้เงยหน้า

พัฒนา นี้ๆๆ

บุรุษแท้

เผยแพร่奄奄 เข้าๆๆ

พ่ายลื้น ทุกสมัย

โหดหื่น

เหยี่ยบเบี้ยบ

ปราการศิต

“ชาตินัน คือๆๆ”

ประหารชน

หนักหล้า

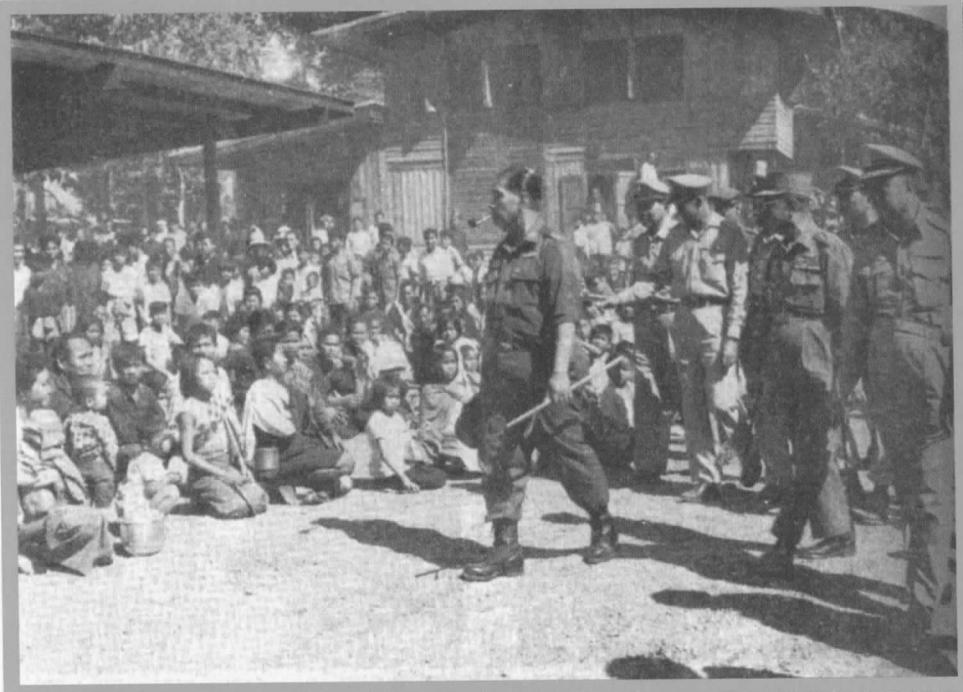
ความโง่ (โดยพ่อ)

“นิ่งโกวัย... ม่ายตาย”

ส่วนหนึ่งของ “โครงสร้างเริ่มต้นเกียรติกรุงเทพมหานครยุคไทยพัฒนา”

โดย “กวีการเมือง” (จิตร ภูมิศักดิ์)

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๙ ปี ๑๕ ตุลา

๑ | ๒

๑-๒ กำลังเวลาล่วงเลบมาถึงสมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ “ประชาชนปีไดยແນບໄທ” ซึ่งมีมาตรการสำคัญคือ กฎหมายมาตรา ๑๗ ที่ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีสั่งการ หรือตัดสินคดีที่มีผลต่อความมั่นคงได้

๓ | ๔
๕ | ๖

๓ นโยบายที่สำคัญในยุคนี้คือการพัฒนา
ประเทศ พื้นฟูเกียรติของสถาบันกษัตริย์
และปราบปรามคอมมิวนิสต์

: ครุฑ์ไทยไป...

ภาพการถูนโดย ประยุทธ จารยาวงษ์

๔ พล.อ.ถนน กิตติชาร (ซ้าย) และพล.อ.ประภาก
จากรถเสียร (ขวา) ผู้ที่จะลีบหอดำรงฯ
จากกองพลสฤษดิ์ในปี ๒๕๑๖

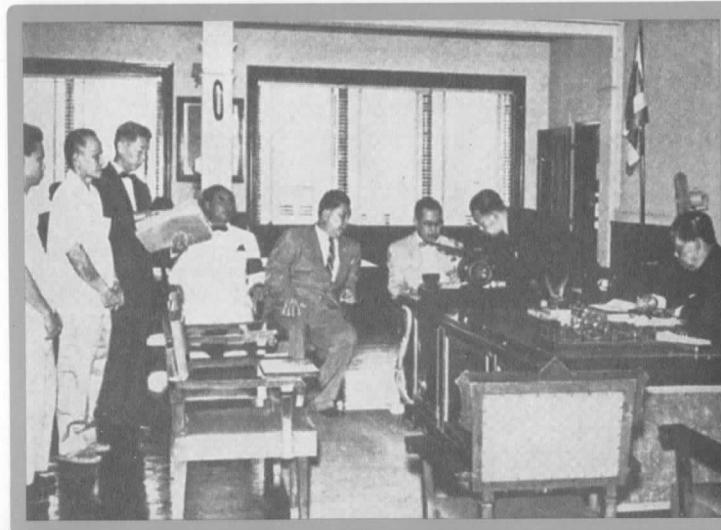
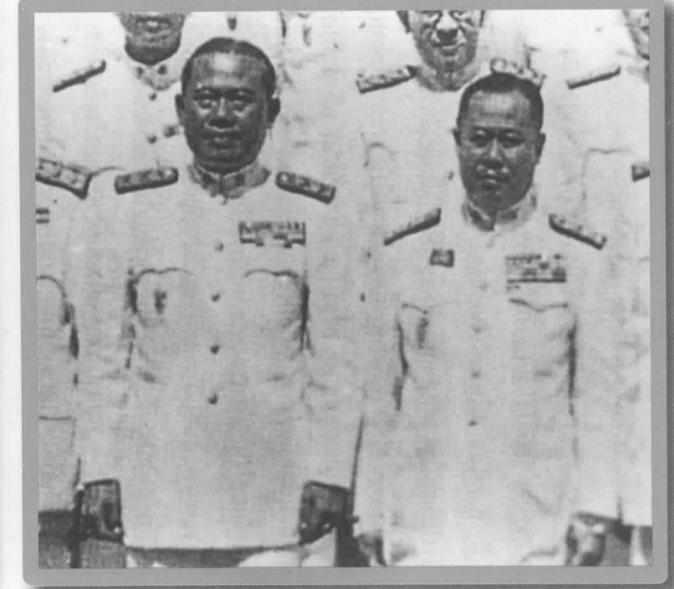
:

๕ กองพลสฤษดิ์ ธนระชต์กำลังสอบปากคำ
รวม วงศ์พันธุ์ และคนอื่นๆ ในคดีคอมมิวนิสต์
เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๐๕ ก่อนที่จะลั่ง
ประหารชีวิตในวันเดียวกันด้วยอาญา ม. ๑๗

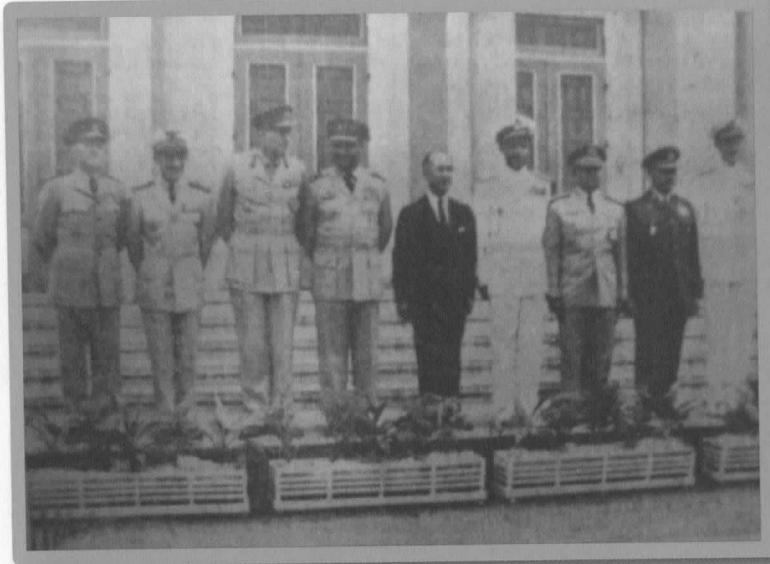
:

๖ องค์กร สปอ. หรือ SEATO (สนธิสัญญาป้องกัน
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) เป็นกลไกสำคัญ
ในการปราบปรามคอมมิวนิสต์และมีบทบาท
สำคัญในยุคนี้

: ครุฑ์ไทยไป...

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑ | ๒

๑ พิธีเปิดการประชุมที่ปรึกษาทางการทหาร
ของประเทศไทยและมาซิกในองค์กร สปอ.

: ประชาธิปไตย ๑๗ ม.ค. ๒๕๐๕

๒ เอลิโคปเตอร์หน่วยรบพิเศษของไทยภายใต้
ความช่วยเหลือจากเมริกากำลังแสดง
การฝึกการดัดจั่งคอมมิวนิสต์

: สยามนิกร ๑๔ ม.ค. ๒๕๐๕

๓ สหรัฐอเมริกาเป็นพันธมิตรที่สำคัญของไทย
ในช่วงนี้ ในภาพคือการลงนามญัตติเงิน
๑๐ ล้านดอลลาร์จากธนาคารในสหรัฐฯ

: สยามรัฐ ๓ มี.ค. ๒๕๐๕

๔ เรือรับ “ร.ล. ช้าง” หนึ่งในยุทธโถปกรณ์
ที่รัฐบาลสหรัฐฯ มอบให้รัฐบาลไทย
ใน พ.ศ. ๒๕๐๕

: สยามนิกร ๒๔ ม.ค. ๒๕๐๕

๕-๖
๗-๗

๕-๖ เอกสารคอมมิวนิสต์ที่จับได้จากสถานที่ต่างๆ
ได้ถูกตั้งแต่แสดงให้ประชาชนชมที่ท้องสนามหลวง

: สยามรัฐ ๑๐ มี.ค. ๒๕๐๕

๗-๗ สภาพทางการเมืองเช่นนี้ทำให้กิจกรรมนักศึกษา^{ยังไม่ล้มพันธ์กับสังคมภายในออกสักเท่าไรนัก}
ดังเช่นในภาพที่เป็นการแห่รถรอบเมือง
ในงานพุทธบลประเพณี จุฬา-ธรรมศาสตร์

: ภาพธรรมศาสตร์

หอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์

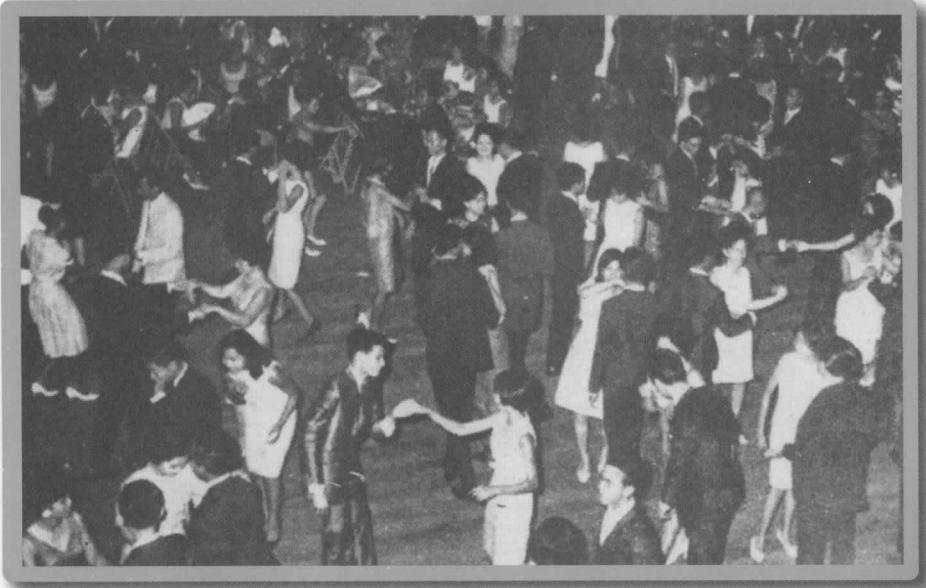
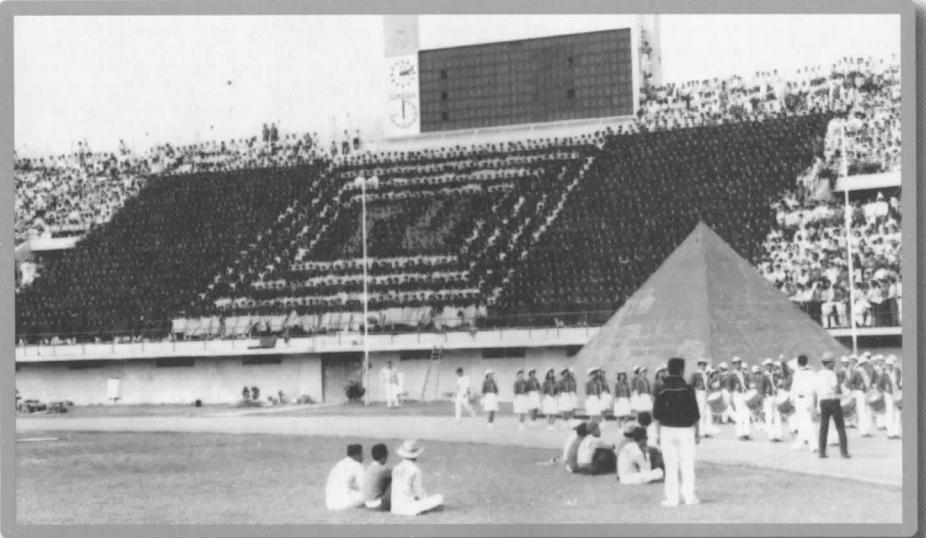
สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๗๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑ | ๒๔
๓ | ๔

๑-๔ กิจกรรมข้อมเชียร์ของมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๖

: ภาพธรรมศาสตร์

๕ | ๖
๗ | ๘

๕ ขบวนดุริยางค์ของนักศึกษาธรรมศาสตร์
ในงานฟุตบอลประเพณีช่วงทศวรรษ ๒๕๐๐

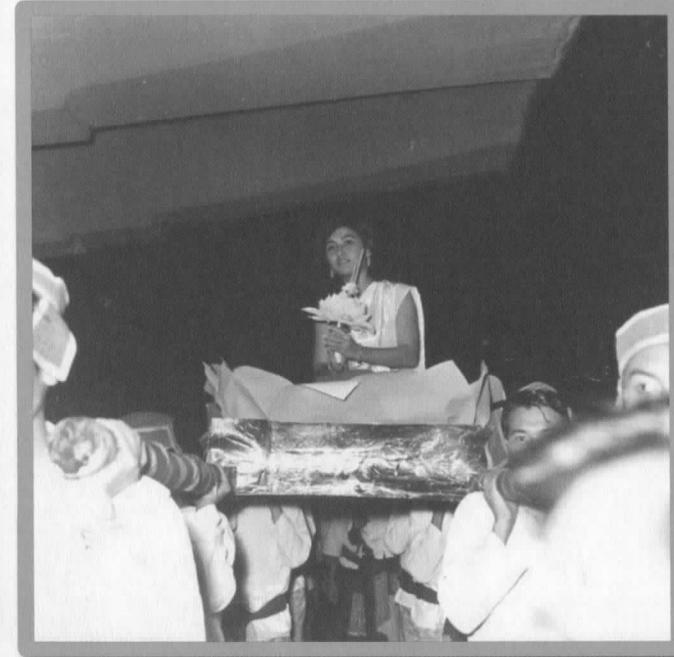
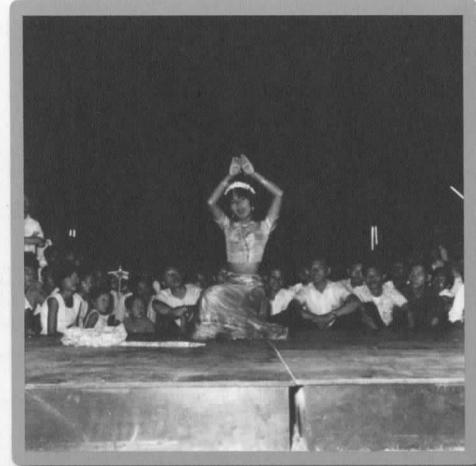
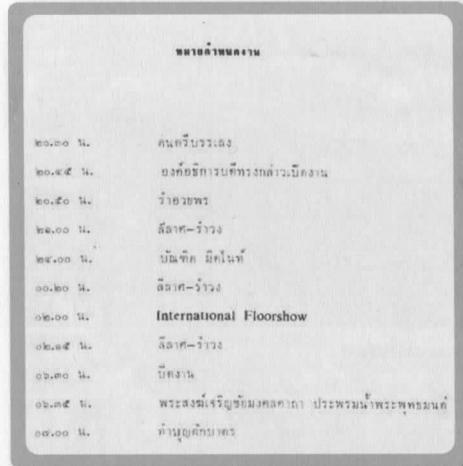
 : สำนักนันธรรมศาสตร์และการเมือง
๖-๗ บรรยายการในงานฟุตบอลประเพณี

 : หอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์

๘ ภาพงานลีลาศของนักศึกษา
ในช่วงทศวรรษ ๒๕๐๐

 : สำนักนันธรรมศาสตร์และการเมือง

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
 Jarvis Prasatit Kasatri ๑๔ ตุลา^๖
 ในวาระครบรอบ ๗๙ ปี ๑๔ ตุลา

๑๔
๓๔

๑ กำหนดการงานฉลองบันทิตใหม่
ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งมีงานเลิศเป็นหลัก

: ฉลองบันทิตบีการศึกษา ๒๕๖๐

๒-๔ การประภาตนางนพมาศในงานลอยกระทง

: หอดดหมายเหตุธรรมศาสตร์,
ประวัติพัฒกรรณ์มหาวิทยาลัย

๕๙
๖๐

๕-๙ พิธีรับน้องของหอพักชายและหอพักหญิง
ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

 ประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บุคคลนั่งมาหาความหมาย

“...ฉันนา ฉันเห็น ฉันแพ้
เพลงที่นี่ไม่หวานเหมือนบ้านเรา
นี่จะให้อะไรกับบ้านใหม่
แม้นท่านมิอาจให้อะไรเดย
ฉันเยาว์ ฉันเข้า ฉันทึ่ง
ฉันหวังเก็บอะไรไปมากนายนะ
มีดชิงหนอสถาบันฉันก้างขวาง
เดินหาซื้อปัญญาจนหน้าเขียว
叩打หางนกยูงสีแดงจัน
เพียงพอให้เจ้าแบ่งปัน

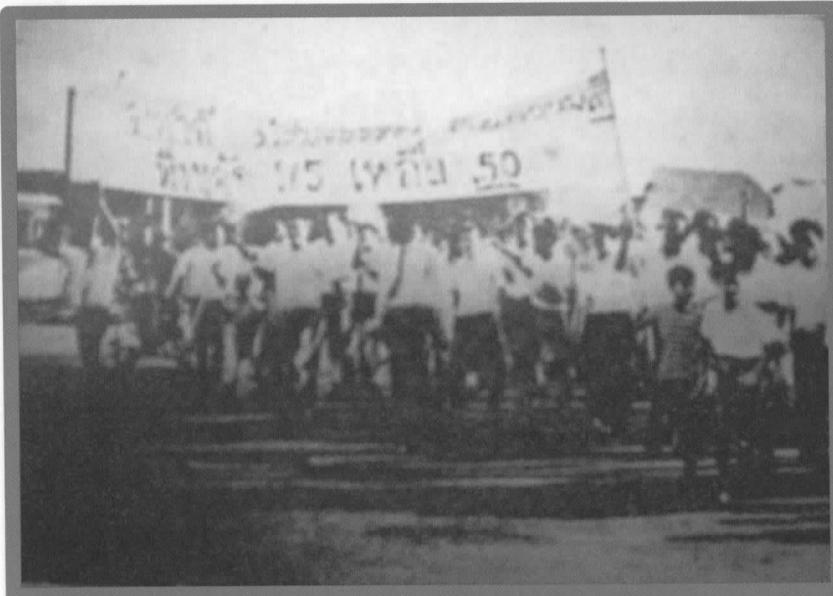
ส่วนหนึ่งของบทกวี “เพลงเดือนแห่งสถาบัน” โดย วิทยากร เรืองฤทธิ์

ยินแต่เลี่ยงค่ากว่าโน้ตเข้า
ใครไม่เข้าถึงพอเข้าเบาะเบี้ย
มหาวิทยาลัยใหญ่โตเหวย
วนนึงเคยอยู่บ้านอย่าโวยวาย
ฉันจึงมาหาความหมาย
สุดท้ายให้กระดาษฉันแผ่นเดียว
ปลดอยฉันอ้างว้างขับเคี่ยง
เพียงมาเที่ยวไปไม่รู้วัน
บานอยู่เต็มฟากสวรรค์
คงเก็บกันอย่าเดินผ่านเลยไป”

ນິດຍສາຣ ສັນຕິພາບ ເຊຍ ທີ່ເຮີມຕື່ພິມພົດທັງແຕ່ປີ ۱۹۷۲ ເປັນແຫ່ງນັ້ນຢູ່ສຳຄັນຂອງນັກຄຶກຫາ
ໃນຊ່ວງທ່າວຣະຍ ۱۹۷۳ ທີ່ເຮີມສານໃຈນັ້ນທາງສັນຕິພາບ ແລະ ການເນື່ອມາກີ້ນ

๑๒๓
๓๔

๑ ในพิธีราษฎร์ ๒๕๑๐ นักศึกษาเริ่มมีบทบาทต่อสังคมมากขึ้น ในภาพ เป็นการประท้วงการขึ้นค่าโดยสารรถประจำทางเดือนมิถุนายน ๒๕๑๐

: ประชาธิรัตน์ไชย ๒๑ ม.ย. ๑๐

๒ ต้นปี ๒๕๑๒ นักศึกษากลุ่มนี้ได้รวมตัวกันในนาม “กลุ่มนิสิตนักศึกษา อาสาสมัครสังเกตการณ์เลือกตั้ง” เพื่อสอดส่องการเลือกตั้ง ในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

: สยามรัฐ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒
ภาพการตุนโดย ประยูร จารยาวงษ์

๓-๔ หลังจากนั้น นักศึกษาเริ่มมีกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น ในภาพคือ การชุมนุมคัดค้านพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบข้าราชการดุลการ ที่โอนอำนาจการแต่งตั้งโยกย้ายไปให้รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

: ภาพธรรมศาสตร์
ประชานิปัทธิ์ ๒๓ ก.พ. ๑๓

๕๑
๗

๕๑ นิสิตจุฬาลงกรณ์ฯ เถินข่าว
ต่อต้านการทุจริตของผู้บริหาร
ในเดือนกันยายน ๒๕๑๗

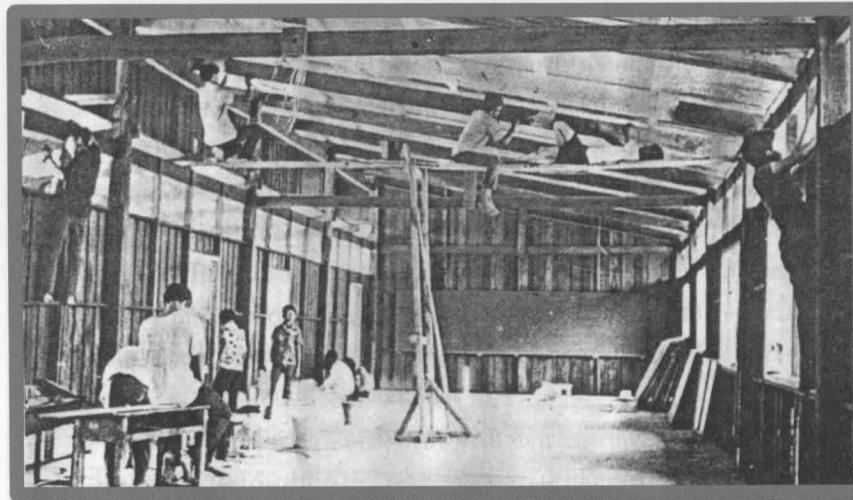
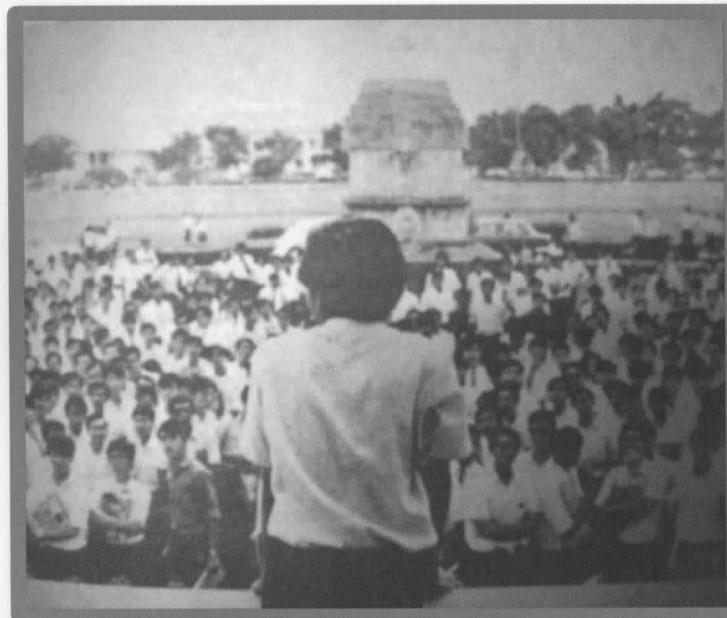
: ประชาธิปไตย ๓,๑๐ ก.ย. ๑๗

๗ กิจกรรมการอุดหน่ายอาสาพัฒนา
ชึ่งเริ่มขึ้นในครัวรัช ๒๕๐๐
ได้เป็นที่นิยมมากขึ้นในยุคนี้
ในการเพื่อการอุดหน่ายอาสา
พัฒนาชนบทของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล

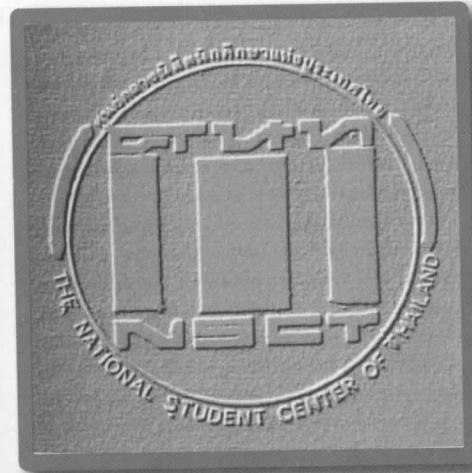
: ปูมประวัติศาสตร์มหาลัย
เพื่อประชาธิปไตย

๘ การอุดหน่ายของนิสิตอาสาพัฒนา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ในเดือนมีนาคม ๒๕๑๕

: ประชาธิปไตย ๔ ม.ค. ๑๗

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๗๙ ปี ๑๔ ตุลา

๑ การออกค่ายอาสาพัฒนาของนิสิตจุฬาฯ

ประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

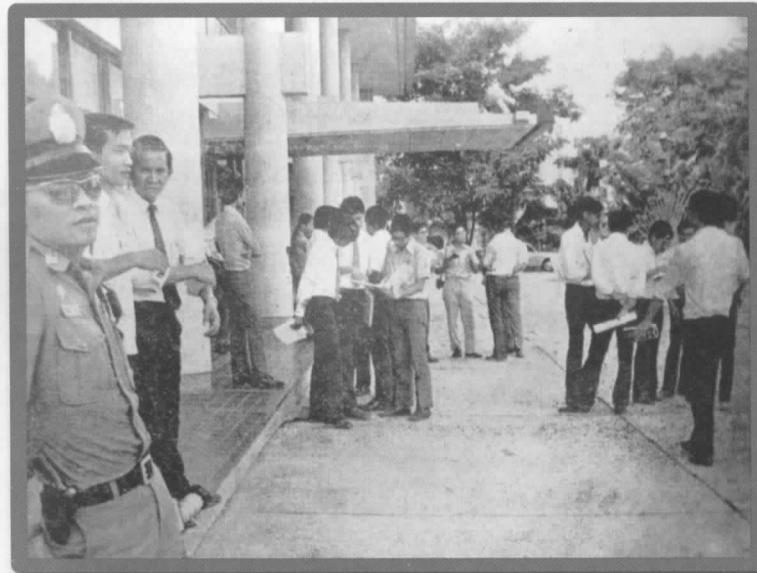
๒ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้มีการตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา แห่งประเทศไทย (ศนท.) ขึ้นเพื่อเป็นองค์กรกลาง สำหรับนักศึกษาสถาบันต่างๆ

บูรณาภรณ์ประวัติศาสตร์ที่เกิดเพื่อประชาธิรัฐ

๓-๔ กิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของศูนย์นิสิตฯ คือ การจัดกิจกรรมลับด้าห์แห่งการเรียงร้อยต่อต้าน ลินค่าญี่ปุ่นในเดือนพฤษภาคม ๒๕๑๕

ไครน้ำไทยไป!

ประชาธิรัฐไทย ๗๙ พ.ย. ๑๔

๑๖
๗

๕ ตัวแทนจากศูนย์นิลิตฯ ยื่นหนังสือต่อต้าน
ลินค้าญี่ปุ่นให้แก่เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น
ประจำประเทศไทย

ประชาธิปไตย ๘ พ.ย. ๑๕

๖ นักศึกษาเริ่มติดไปลเดอร์รัณค์ต่อต้าน
ลินค้าญี่ปุ่นเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๕

ประชาธิปไตย ๑๓ พ.ย. ๑๕

๗-๘ นักศึกษาแจกเอกสารพร้อมทั้งมีการเดินขบวน
รณรงค์ต่อต้านลินค้าญี่ปุ่น

ประชาธิปไตย ๑๙, ๒๐ พ.ย. ๑๕

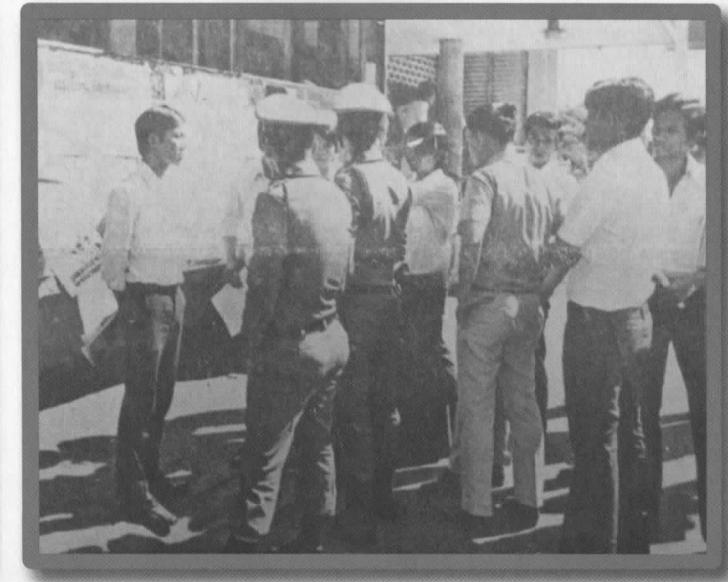
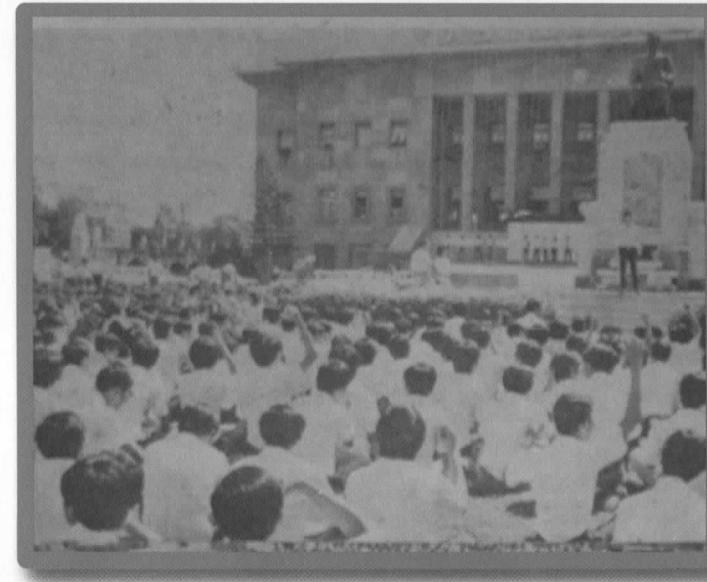
๑
๓

๑ นักศึกษาเผาทุ่นจำลองลินค์เลนี่ปูนในวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๕

：
ประชารัฐไทย ๒๔ พ.ย. ๑๕

๒-๓ นิลิตนักศึกษาชูป้ายผ้าต่อต้านลินค์เลนี่ปูนในเดือนพฤษจิกายน ๒๕๑๕

：
ลังคมศาสตร์ปริทัศน์ ม.ย. ๑๖
ประชารัฐไทย ๒๔ ธ.ค. ๑๖

๔-๕
๖-๗

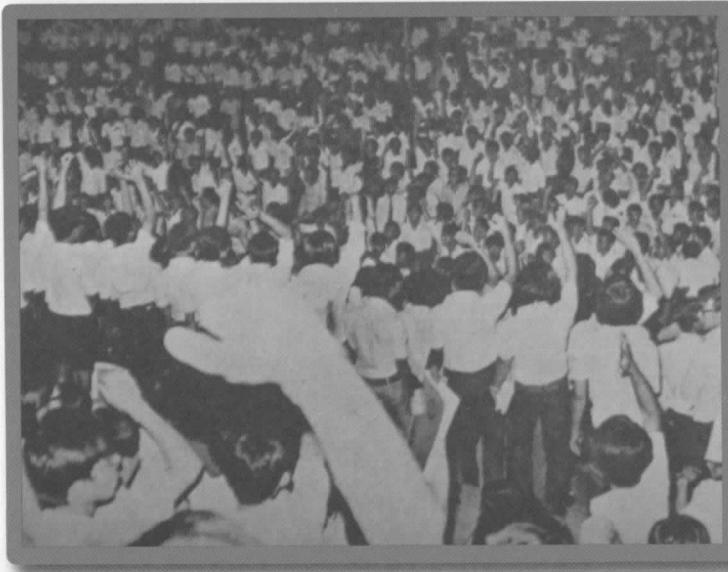
๔-๕ ปลายเดือนพฤษภาคม ๒๕๐๕ นิสิตนักศึกษา
ได้เดินขบวนต่อต้านการประ韶นงสาวไทย

: สังคมศาสตร์บีริหันนี ม.ย. ๑๙

๖-๗ ในเดือนธันวาคม ปีเดียวกัน นิสิตนักศึกษาก็ได้
แสดงปฏิกริยาคัดค้านประ韶นงสาวไทย
ฉบับที่ ๒๘๙ หรือ “กฎหมายใบเร็ว” ที่ให้อำนาจ
ฝ่ายบริหารเข้าแทรกแซงฝ่ายดุลการ

: ประชาธิปไตย ๑๕ ม.ค. ๑๙

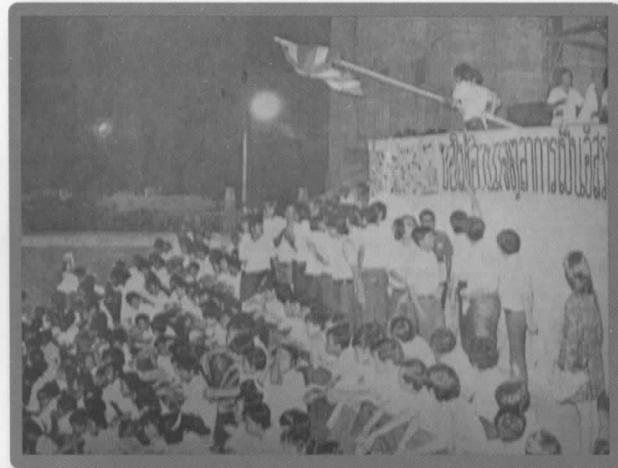
สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑๒
๓๔

๑๕ นักศึกษาเดินขบวนประท้วง “กู้ภูมายิบวัด”
ในวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๑๕

 : ประชาธิปไตย ๑๗ ม.ค. ๑๕.
สยามรัฐ ๑๙ ม.ค. ๑๕.

๕
๖

๕ นักศึกษาทั้งธรรมศาสตร์
และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ประท้วงประการคดีปฏิวัติเดือนมีนาคม ๒๕๓๙
ที่หันกระหะร่วงยุทธิธรรม ตั้งแต่ค่ำ
วันที่ ๑๙ หันวาม จนสว่าง
และในที่สุดก็ได้รับชัยชนะ

: สยามรัฐ ๑๙ ม.ค. ๑๙

๖ นักศึกษาในช่วงนี้จึงแตกต่าง
จากยุคก่อนหน้าโดยล้วนเชิง
และพร้อมที่จะก้าวไปทำลิสิ่งใหญ่ต่อไป
ในภาพเป็นข่าวพาเหรดฟุตบอลประเพณี
ในเดือนหันวาม ๒๕๐๕ ที่เลียดสีการเมือง

: สยามรัฐ ๒๔ ม.ค. ๑๙

a | b
c | d

- a กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญไม่น้อยในยุคนี้ ดังจะเห็นได้จาก “หนังสือเล่มละนาท” ที่นักศึกษาในช่วงนั้นจัดทำเพื่อแสดงความคิดของตน
- b นิตยสาร “วรรณกรรมเพื่อชีวิต” ได้เริ่มเสนอแนวคิดทางการเขียนแบบใหม่
- c นิตยสาร “ปลด” จัดทำโดยนักศึกษาหลายสถาบันร่วมกันเพื่อต่อต้านประเพณีการรับน้อง
- d นิตยสารบางฉบับก็ตั้งคำถามกับสภาพลังค์ที่ดำรงอยู่และแนวคิดทางการเมือง

กรณีทุ่งใหญ่นเรศวร

“...มาสักวี่ปั้ยกาล้ามันได้
หัวชูกหัวชนในกระดา
ๆจะปล่อยเกียรติศักดิ์ชาตรี
ก้มหน้าคุกคินตลอดกาล
วิญญาณสักวีป่าจะสาปแเปล่
ชาติกระถูกแทนที่จะเกรียงไกร
นุ่งชินนุ่งถุงเดี่ยดีกว่า
ความลับ” ในโลกหรือจะมี
ความหมายพิท่าน
เกียรติศักดิ์นั้นคืออะไร

ถึงคราวตัวทำไม่จึงไม่กล้า
เหมือนหมาหนี้น้ำร้อนบนถนน
ให้ศักดิ์ศรีสุดลิ้นของสาม
หรือเป็นสักวีเลี้ยงคุณตลอดไป
ซึพพี่ล่มแต้งตลอดขัย
กับรถดับคำวายคำแข่งประช้าชี
ผิดคำตาแล้วยังหลบหน้าหนี
อย่างน้อยก็อยู่ที่หวาใจ
ผู้เป็นชุมทางแห่ง “ทุ่งใหญ่”
จึงมิยอมนอบไว้กับคนเอง”

บางส่วนจาก “เกียรติศักดิ์รักของท่าน” โดย “พ่อค้าวานิช” ไทยรัฐ ๒ มิถุนายน ๒๕๑๖

๑ | ๒

๑ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๑ เอสซีอปเปอร์ของทหารลำหนึ่งตกที่จังหวัดนครปฐม
ซึ่งมีผู้บาดเจ็บหลายคน พร้อมประยุกษาล้อตัวป่าเป็นจำนวนมาก

: บันทึกฉบับจากทุ่งใหญ่

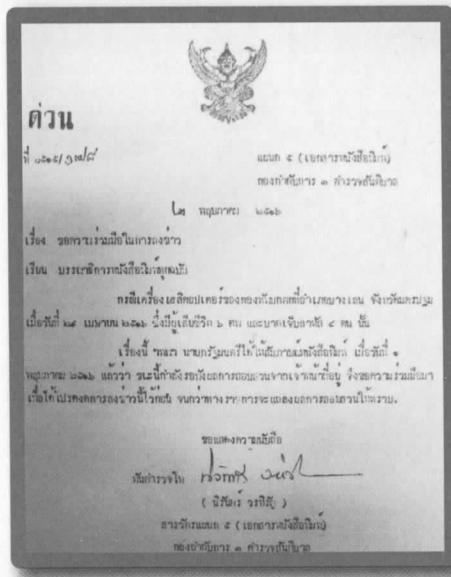
๒ แม้จะมีชาวล้อตัวให้เห็นดังในภาพแต่รัฐบาลอ้างว่าทหารเหล่านั้น “ไปราชการลับ”
ซึ่งก่อให้เกิดปฏิริยาต่อต้านอย่างมากจากนักศึกษาและประชาชน

: บันทึกฉบับจากทุ่งใหญ่

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา^{๒๖}
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

- ๑ บัญชีวิทยานึงของนักศึกษาดีของการจัดทำหนังสือ “บันทึกกลับจากทุ่งใหญ่” โดยชุมชนอนุรักษ์ของ มหาวิทยาลัย ที่ແລ້ວເຫັນເຖິງຈົງຈົວຕ່າງໆ ຂອງການຟື້ນ້ຳ

 : บันทึกกลับจากทุ่งใหญ่

๒ ตัวแทนนักศึกษาชุมชนอนุรักษ์ธรรมชาติ มหาวิทยาลัย และตัวแทนจาก ศูนย์นิลิตฯ ໄດ້ນໍາหนังสือ “บันทึกกลับ จากทุ่งใหญ่” ໄປມອບໃຫ້ແກ່ຈົມພລດນອນ

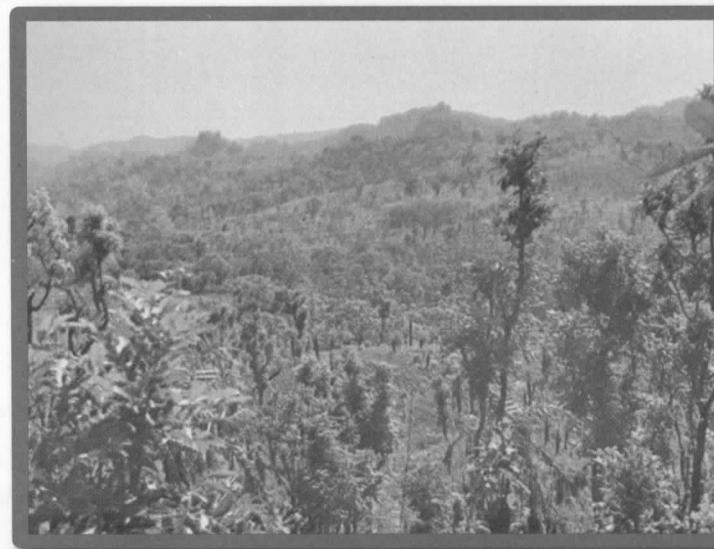
 : สยามវັສີ ๓๑ พ.ค. ๑๖

๓ ເອກສານ “ຂອງຄວາມຮ່ວມມືອື່ນ” ຈາກສັນຕິບາລ ໃນກາງດເສນອ່າວ່າ “ທຸງໄຫຍ່”

 : สยາມວັສີ ๓ พ.ค. ๑๖

๔ ຈົ່າລັງການນຳມາວິທາຍາລີຍໄດ້ຈັດກົມປາຣຍເຮືອກາລຳສັ້ຕົວ ທີ່ທຸງໄຫຍ່ ໄດ້ມີຂ້ອງຄວາມປະຊົມປະຊົມຂັ້ນອູ້ທີ່ທັນການ

 : บันทึกกลับจากทุ่งใหญ่

๔-๖

ถนนที่ใช้เดินทางเข้าเขตวิภาดาพันธุ์สัตว์ป่า
ทุ่งใหญ่นเรควร

: บันทึกลับจากทุ่งใหญ่

๗ ผืนป่าอันอุดมสมบูรณ์ของทุ่งใหญ่นเรควร

: บันทึกลับจากทุ่งใหญ่

๘ ชากระดัตที่ถูกปล่าทั้งไว้ในเขตทุ่งใหญ่

: บันทึกลับจากทุ่งใหญ่

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากริกประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

๑ ชากระดั๊กที่ถูกล่าและทิ้งไว้ในป่า

๒ : บันทึกลับจากทุ่งใหญ่

๓ ชากระดั๊กที่ถูกกลบไว้ในบริเวณครัวของแคมป์ “ราชการลับ”

๔ : บันทึกลับจากทุ่งใหญ่

๕ ขาหมูป่าที่พบในบริเวณแคมป์ “ราชการลับ”

๖ : บันทึกลับจากทุ่งใหญ่

๗ กวางที่ตาย เพราะ “ราชการลับ”

๘ : บันทึกลับจากทุ่งใหญ่

๕ | ๖

๕ ชาวกวางที่ถูกกล่าเเล้วทิ้งไว้

: บันทึกลับจากทุ่งใหญ่

๖ สวนหนึ่งของคำเสียลีจากนักศึกษาถึงผู้นำรัฐบาล

: บันทึกลับจากทุ่งใหญ่

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

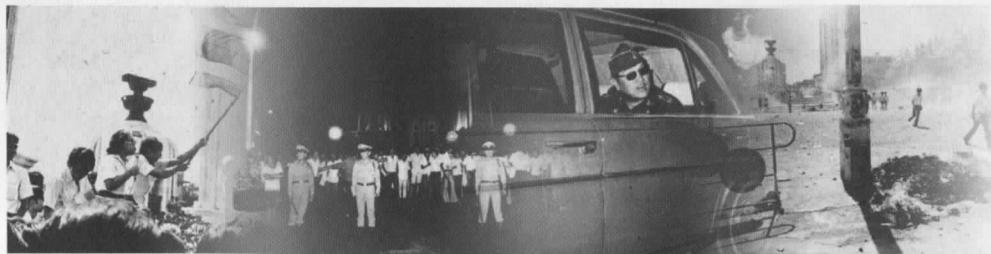
๔/๑๕

๔-๐ ปฏิริยาของประชาชนต่อกรณีนี้ น่าจะสะท้อนได้ดีที่สุด
ผ่านการถูกล้อเลียนในหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ซึ่งส่วนใหญ่
จะได้รวมตีพิมพ์ไว้ใน “บันทึกลับจากทุ่งใหญ่”

: บันทึกลับจากทุ่งใหญ่

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๗ ปี ๑๕ ตุลา

การเดินขบวนในเดือน มิถุนายน ๒๕๑๖

“สู้เข้าไปอย่าได้ถอย
รวมพลังทำลายฝ่ายศัตรู
เราเดินเคียงบ่าเคียงไหล่
เข้าจะพาดเข้าจะฟัน
สู้เข้าไปอย่าได้หนี
รวมกำลังพวงเราเหล่าชาวไทย

มวลชนคงยกเราใจช่วยอยู่
พวกเรารู้เพื่อความยุติธรรม
ก้าวไปต่อไปใจมุ่งมั่น
เราไม่พรั่นพราย
เพื่อเลรีภาพอันยิ่งใหญ่
สู้ขาดใจพวกเราเสรีชัน”

เพลง “สู้ไม่ถอย” โดย เสกสรรค์ ประเสริฐกุล
ท่อนแรกแต่งขึ้นในการเดินขบวนเดือนมิถุนายน ๒๕๑๖
ท่อนที่เหลือแต่งขึ้นในการชุมนุมเดือนตุลาคม ๒๕๑๖

၁၂

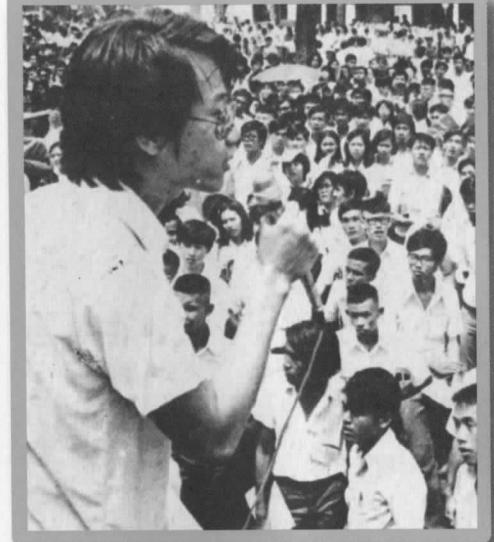
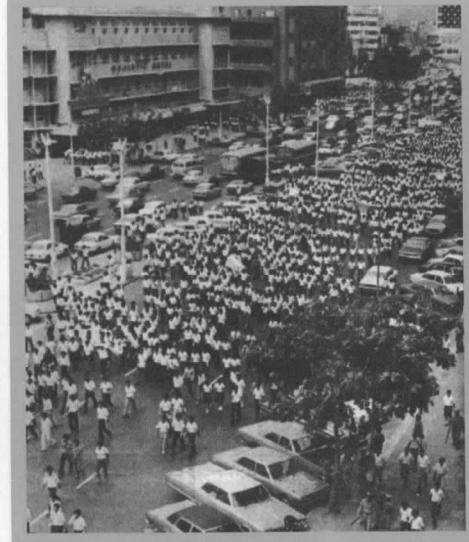
๑-๔ จากการนั่งทุ่งใหญ่ฯ และต่ออายุ
ราชการของจอมพลถนน
นักศึกษารามคำแหงกลุ่มนี้
ออกหนังสือ "มหาวิทยาลัย
ที่ยังไม่มีคำตอบ" พร้อมข้อความ
เลี้ยดผู้นำรัฐบาล ทำให้
นักศึกษา ๕ คนถูกกลับชื่อออก
จากการเป็นนักศึกษา ซึ่งก่อให้เกิด
ปฏิวิริยาจากนิลินักศึกษา
เป็นจำนวนมาก

๑๗/ ต.ค. ๑๗
สยามรัฐ ๒๔ มี.ย. ๑๖,
เดลินิวส์ ๒๓ มี.ย. ๑๖,
สยามรัฐ ๓ พ.ค. ๑๖

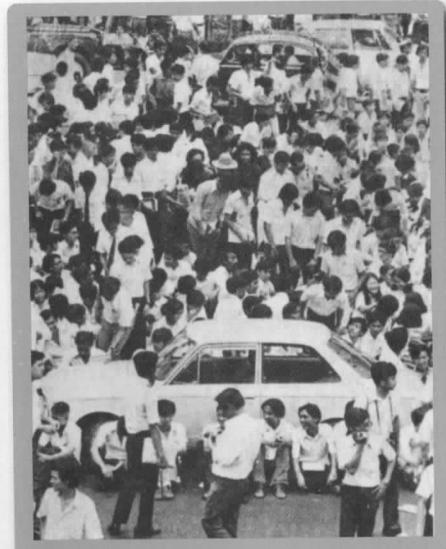
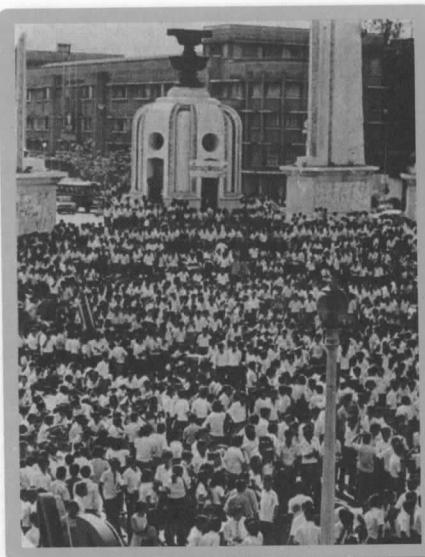
สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๙ ปี ๑๔ ตุลา

๑ | ๒ | ๓
๖

๑-๔ ในวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๙ ศูนย์นิลิตฯ
ได้จัดชุมนุมใหญ่ที่หอประชุมจุฬาลงกรณ์ฯ
แล้วจึงเดินขบวนไปยังอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

 : เดลินิวส์ ๒๓ ม.ย. ๑๙

๕ | ๖ | ๗

๕-๙ การชุมนุมของนิสิตนักศึกษาที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย
ในช่วงเดือนมิถุนายน ๒๕๑๖

 : สยามรัฐ ๒๕ มิ.ย. ๑๖,
เดลินิวส์ ๒๕ มิ.ย. ๑๖,
Bangkok World ๒๕ มิ.ย. ๑๖,
เดลินิวส์ ๒๓ มิ.ย. ๑๖,

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จารึกประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

๑๔ นิสิตนักศึกษาได้ทยอยเดินทาง
มาชุมนุมเพื่อขึ้นเรียบฯ

db : ประชาธิปไตย ๒๓ มิ.ย. ๑๖,
The Nation ๒๓ มิ.ย. ๑๖,
Bangkok World ๒๓ มิ.ย. ๑๖,
เดลินิวส์ ๒๓ มิ.ย. ๑๖

๕๙
๓

๕๙ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยที่ปกติ
จะมีชาวบ้านชั้นชี่ผ่านไปมา
ถูกยึดครองไว้ด้วยเหล่านักศึกษา

: ประชาธิปไตย ๒๓ ม.ย. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

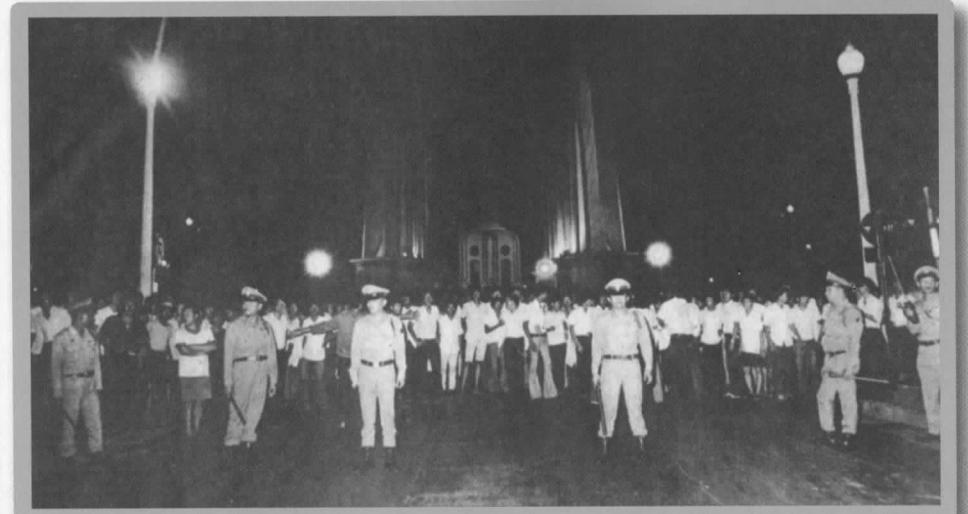
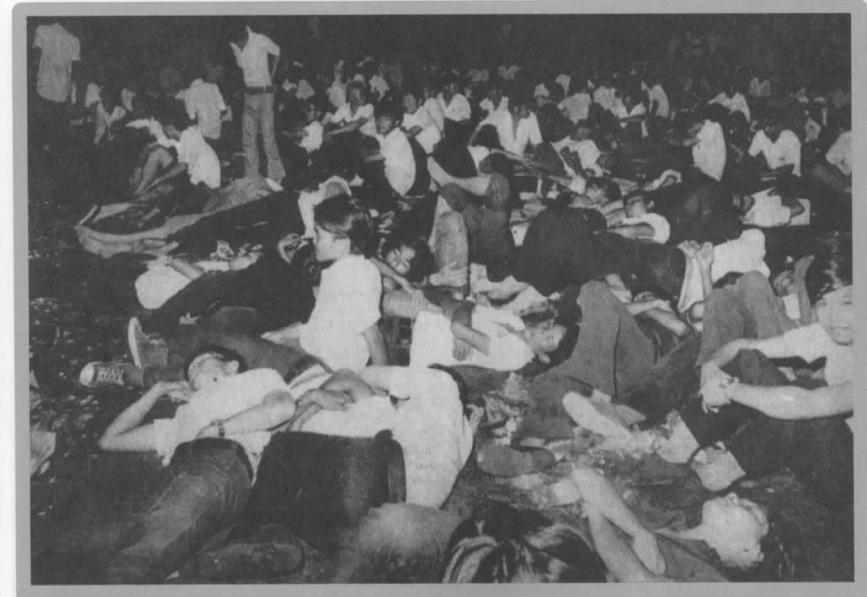
๑ | ๒
๓ | ๔

๑-๓ ในเวลาเดียวกันนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจ
ได้เสริมกำลังเพื่อเฝ้าระวัง
การชุมนุมอย่างใกล้ชิด

 : ประชาธิปไตย ๒๓ ม.ย. ๑๖,
The Nation ๒๓ ม.ย. ๑๖,
ประชาธิปไตย ๒๓ ม.ย. ๑๖

๔ นักศึกษายังคงปักหลักชุมนุม
แม้จะเป็นเวลาค่ำ

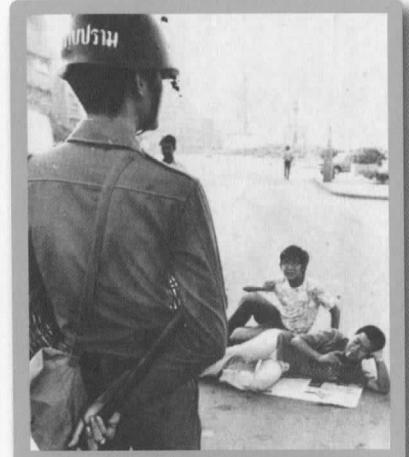
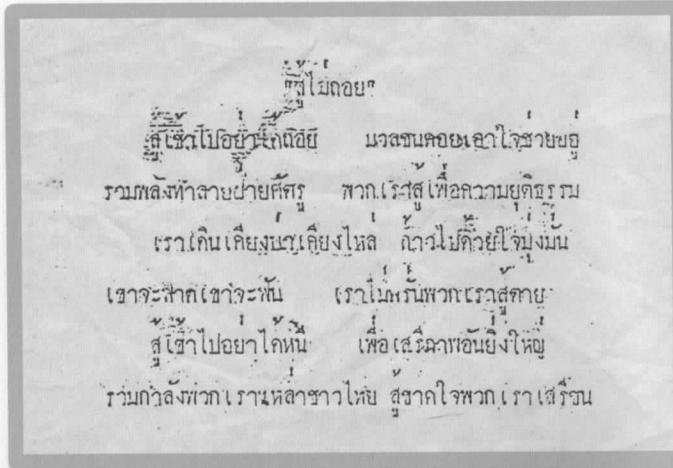
 : Bangkok World ๒๔ ม.ย. ๑๖

๕ | ๘

๕-๙ การชุมนุมล่วงเหลยมาถึงยามค่ำคืน
ของวันที่ ๒๑ มิถุนายน

 : Bangkok World ๒๒ ม.ย. ๑๖

๑ | ๒ | ๓
๕

- ๑ เจ้าหน้าที่ตำรวจนายและผู้นำรัฐบาลต่างจับตา
ดูสถานการณ์ท่อนุสวรร্য์ประชาธิปไตย

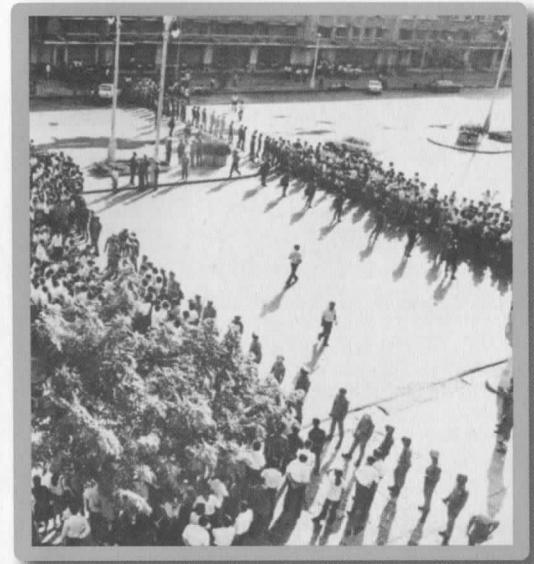
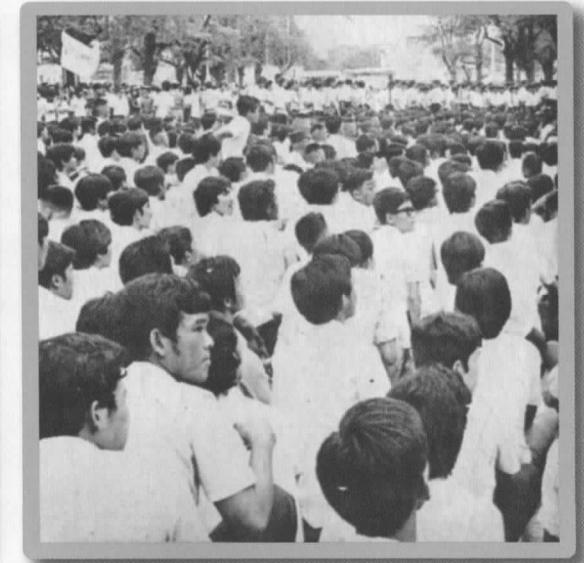
: The Nation ๒๗ ม.ย. ๑๙

- ๒ ระหว่างการชุมนุมครั้งนี้ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล
ได้แต่งเพลง “สื้อไม่ถอย” ท่อนแรกร้องเพื่อให้
นักศึกษาร้องในการประท้วง ส่วนท่อนอื่นๆ
เสกสรรค์แต่งเพิ่มในการชุมนุม
เดือนตุลาคม ๒๕๑๙

: บริจากโดย โภม สุขวงศ์

- ๓-๔ บรรยายความเข้า ณ
อนุสวรร্য์ประชาธิปไตย

: The Nation ๒๘ ม.ย. ๑๙,
Bangkok World ๒๙ ม.ย. ๑๙

๕๔
๗

๕-๔ รุ่งอรุณของวันที่ ๒๒ รัฐบาลได้มีคำสั่งให้ปิดมหาวิทยาลัย
ทั้งหมด ๗ แห่งทำให้มีนักศึกษาจำนวนมากมุ่งหน้า
มาสมทบแด็กต้องพบกับแนวป้องกันของตำรวจ

 : ประชาธิปไตย ๒๓ มิ.ย. ๑๖,
สยามรัฐ ๒๔ มิ.ย. ๑๖,
The Nation ๒๓ มิ.ย. ๑๖

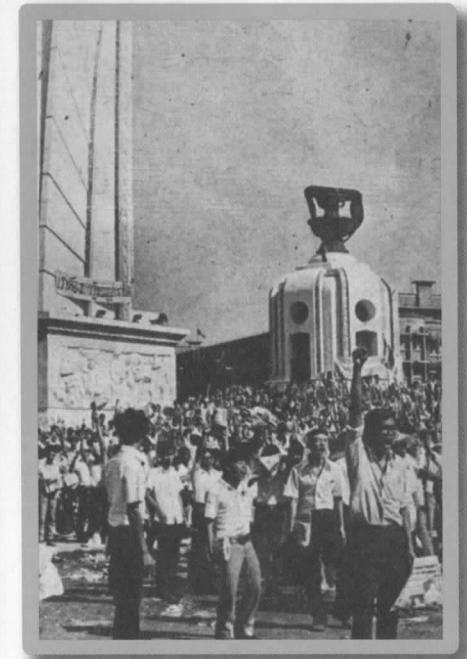
สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

๑ | ๒๒
๓

๑-๓ สถานการณ์เริ่มตึงเครียดมากขึ้น มีการปะทะกัน^๑ เสียงกระหะงจ้าหนักที่ด่าวนักศึกษา^๒ ที่ต้องการฝ่าแนวป้องกันเข้าไปร่วมชุมนุม

 : สยามรัฐ ๒๒ มี.ย. ๑๖,
The Nation ๒๒ มี.ย. ๑๖,
Bangkok World ๒๒ มี.ย. ๑๖

ในที่สุดครูสูบากลอนวันข้อเรียกร้อง
พร้อมกับเสียงโหวตงด้วยขับชนะ
ของนักศึกษา การต่อสู้ครั้งนี้จึงเป็น
เสมือนย่างก้าวสำคัญ ก่อนที่จะพัฒนา
เป็นการต่อสู้ครั้งยิ่งใหญ่
ในอีกไม่ถึง ๔ เดือนต่อมา

๔ ๕
๖ ๗

 : The Nation ๒๓ มิ.ย. ๑๑

 : ประชาธิปไตย ๒๓ มิ.ย. ๑๑

 : The Nation ๒๓ มิ.ย. ๑๑

 : ประชาธิปไตย ๒๓ มิ.ย. ๑๑

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
เจริญประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

ภาค ๓

การเรียกร้องรัฐธรรมนูญ

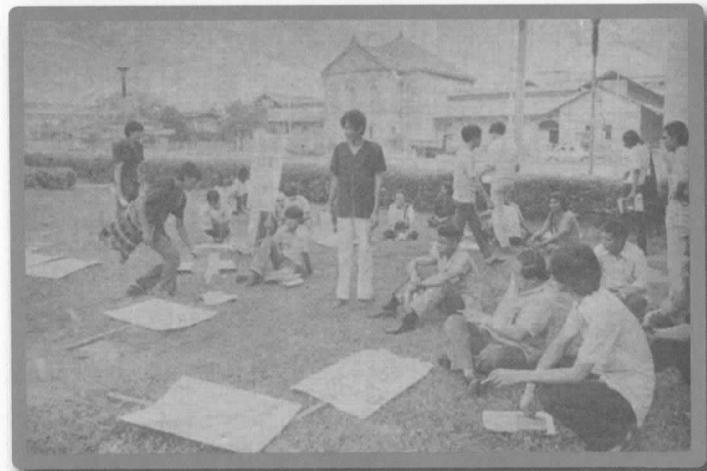

“อนิจจาเมืองไทยไม่เหลือแล้ว
มันเล่นจนแก้วร้าวถึงคราวมัน
มันปี้อี้แป่งแข่งขันปันคำน้ำใจ
ลิงระยำรำทวนล้วนอับรีบ
ผิดจริงจริงหรือถ้าลิงจะมีราก
ลิงจะแต่งตั้งให้เป็นอะไร
จะสร้างบลังก์ที่นามหาราช
จะให้ยก “จอมพล” หรือ “จอมลิง”

ส่วนหนึ่งของ “ดำเนินลิงบุคคลี” โดย “ภารนรักษ์ สิรินิมิตรกุต”

ลิงได้แก้ไขครอบครองเป็นของขวัญ
แก้วจะแตกเหล็กกันก็คราวนี้
ปืนคำขาดครอบครองแก้วเด็กหรือนี่
หรือจะรู้คำนนีที่มีนัย
มหาญหักห้ามอย่างนี้มีที่ไหน
มันอยู่ที่หัวใจของพวกลิง
จะประการศักดิ์ความหาหิง
จะเป็นกิงแก้วเด่นจะเป็นไร...”

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๗๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑-๔ ๕ ตุลาคม ๒๕๑๖ ขบวนการนักศึกษา
ได้เริ่มการเคลื่อนไหวทางการเมือง
ครั้งสำคัญด้วยการตั้งกลุ่มเรียกร้อง
รัฐธรรมนูญชั้น นำโดยอธิรยุทธ บุญมี
และได้นัดกันในวันที่ ๖ ตุลาคม

: Bangkok Post
ฉบับวันมหาวิปโยค,
ใคร่ไหไทยไป... ,
ประชาธิปไตย ๕ ต.ค. ๑๖

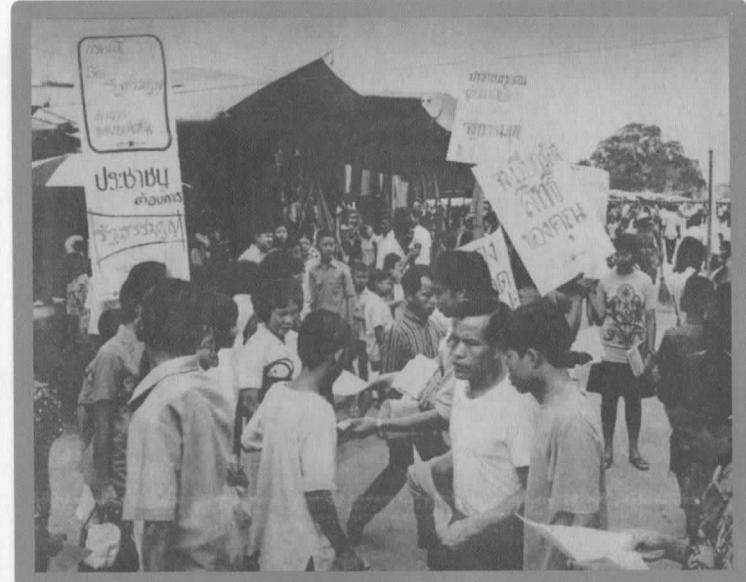

๙๗
๙๘

๙-๙ วันที่ ๖ ตุลาคม กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ
ได้นัดพบกันที่อนุสาวรีย์พ่ออาศิรา
เพื่อเริ่มรณรงค์เรียกร้องรัฐธรรมนูญ

 : สำนักพิมพ์เดือนตุลา,
ประชาธิบัติ ๔ ต.ค. ๑๖,
หอดูดมายเหตุธรรมศาสตร์,
ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑
๓

๑-๓ หลังจากนั้น กลุ่มเรียกวังวัชธรรมนูญ จึงได้เริ่มเดินแจ้งเอกสารของกลุ่มให้แก่ ประชาชนในบ้านเมืองท้องสมานหลวง บางลำพู และประตูน้ำ

 : ประชาธิปไตย ๘ ต.ค. ๑๖,
เดลินิวส์ ๗ ต.ค. ๑๖,
สยามวัชร ๗ ต.ค. ๑๖

๔-๓
๖

๔-๔ บุญส่ง ชเลอร์ แจกเอกสาร
ให้กับประชาชนในyanพาหนะ

: สำนักพิมพ์เดือนคุณ

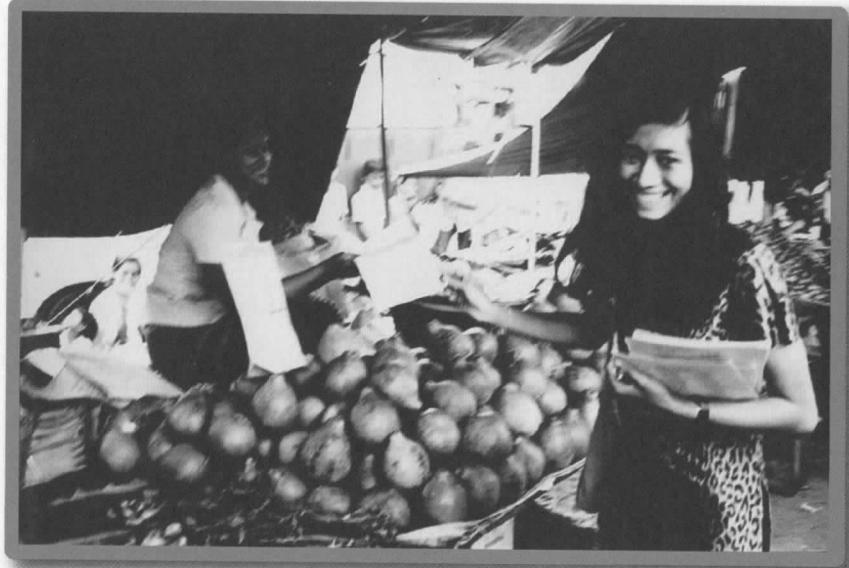
๖ หนึ่งในสมาชิกกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ
กำลังแจกเอกสารไว้แก่ประชาชน
ในบริเวณตลาดนัดสนามหลวง

: ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๗ ปรีดี บุญชื่อ ขณะแจกใบปลิว

: ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๑ ๒ ๓ ๔

๑ วิสา คัญทัพ กับป้ายรณรงค์เรียกร้องรัฐธรรมนูญ

๒ : The Nation ๗ ต.ค. ๗๖

๓ พรพิชญ์ แสงเพ็ชร ขณะแจกใบปลิว

๔ : ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๕ นักศึกษาหญิงเป็นอีกหนึ่งกำลังสำคัญ
ในการเรียกร้องนี้

๖ : ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

ຄູ່ມືສົງລະບຽບລົງຈູນຮ່ວມມືນ

ເຕັກທີ່: ຂະຫວຸນ ປະໂລຍງ ດັນ ການເຄີຍເຫັນ ແລະ
ຂໍ້ມູນທີ່ມີການ
ຊັ້ນພໍລິໂນໃຫ້ລູດຮ່ວມມືນ: ເຫັນ ສິວະນະ
ອາຄົກໄປໄສ: ປະທະຍົກທີ່ ຕົກລົງ
ຄຳເຫັນຮ່ວມມືນເອົາລົກລົງຮ່ວມມືນ

◎ ທັພເຖິງປົກການເຕັມໃຈກ່າຍສະໜັງ
ດຳນັກ ອັນເຢັນຂອງກົງພະເວົ້າຍແຕ່ເດືອນ
ໃຫ້ເກົງບໍ່ໄດ້ຍັກໄປ ແຕ່ຫຼັກຈິງມີ
ຢູ່ນອຸມຍົກດຳນາງກຸ່ມໍລະຫັນທັກຟັກ
ໃຫ້ແກຟໄດ້ ຄູ່ໃຈ ໄດ້ເຊີ້ມພະກັນ ເພື່ອໃຈ
ດຳນັກນີ້ໃຊ້ສົງລົງທັດ ແລະຕົກໄມ້
ພົບສົງລົນແກ້ກວງຂອງກົງບູນ ພົມ
ພົກການເຕັມພະບັດຕັດຕ່າງໆຫຼື

៥ | ៧

៥ ການແຈກເອກສາරທີ່ທ້ອງສນາມຫລວງ
ແລະວິເລັນໄກລີເຕີຍເປັນໄປອ່າງດຶກດັກ

: ປະຊາທິບໄຕຍ ៥ ຕ.ຄ. ១១

៦ ເອກສາຣ “ກລຸມເຮີກຮ້ອງຮ້ວມມືນ” ລັບທີ່ ១
ທີ່ແຈກແກ່ປະຊາທິບຕາມທ້ອງສນາມຫລວງ

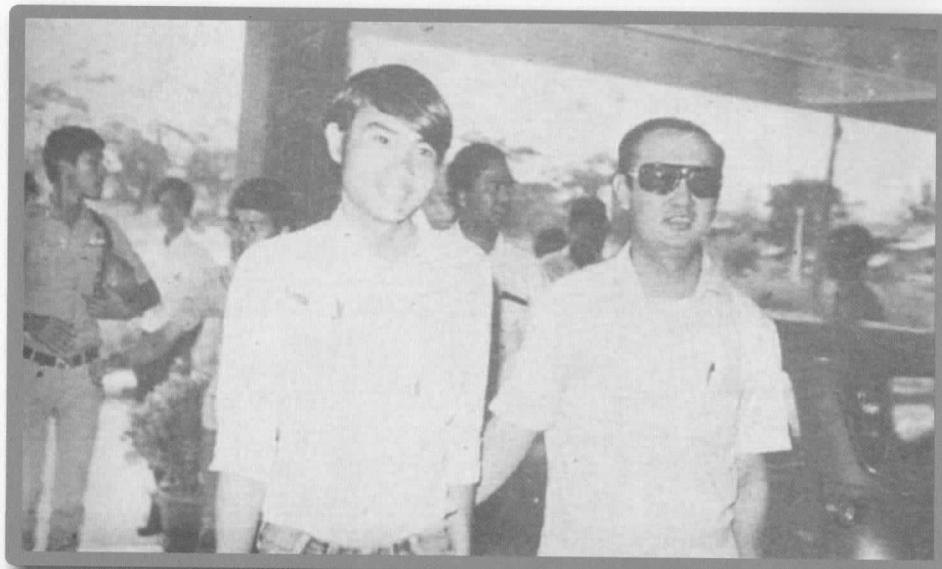
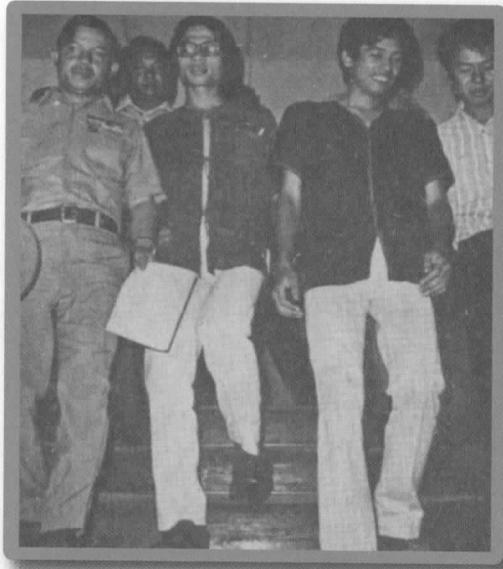
ຢ່ານນາງລຳພູ ແລະປະຕູນ້າ ກ່ອນທີ່ຈະຄຸກຈັບກຸມ

៦-៧ ໃນຊ່ວງປາຍຂອງວັນທີ ៦ ຕຸລາຄມ ດໍາວວຈໄດ້ເຂົ້າຈັບກຸມ
ກລຸມເຮີກຮ້ອງບາງສ່ວນ ໃນກາພເກີອ ຫົງຍຸທອນ ບຸນຍຸນ
ມນຕີຣີ ຈຶງສີວິວິກັກ ແລະວິສາ ດັນທັກ

: ເຄລີນິວິສ ៧ ຕ.ຄ. ១២,
ສຢາມຮ້ວມ ៧ ຕ.ຄ. ១២

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

๕ | ๖

๕ จนถึงช่วงค่ำวันที่ ๖ ตุลาคม กลุ่มเรียกร้อง
รัฐธรรมนูญได้ถูกควบคุมตัวทั้งสิ้น ๑๑ คน
ได้แก่ นพพร สุวรรณพาณิช, ทวี หมื่นนิกร,
วิสา คัญทพ., บุญส่ง ชาเลอร์, บัณฑิต เอ็งนิลวัตตน์,
ธีรยุทธ บุญมี, มนตรี จังคิริอาวรักษ์,
อัญญา ชุนชฎาชาร์, บริส บุญชื่อ, ชัยวัฒน์ สุริวิชัย
และประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร

: ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ
ลันตินอลสิบคันถูกต้องหาเพิ่มเติม

: ประชาธิบัติ ๔ ต.ค. ๑๖
๗ สำรวจรัฐธรรมนูญมาเก็บไว้ที่ลันตินอล

: สยามรัฐ ๗ ต.ค. ๑๖

๘ ในวันที่ ๗ ตุลาคม ลันตินอลได้จับกุม^๙
นายก้องเกียรติ คงคา นักศึกษา
มหาวิทยาลัยรามคำแหงและในวันถัดมา
ได้ออกหมายจับนายไชแสลง สุกี้ใส

อดีต ส.ส. นครพนม

: ประชาธิบัติ ๔ ต.ค. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑ ๒
๓ ๔

๑ นายก้องเกียรติ คงคา ถูกควบคุมตัว

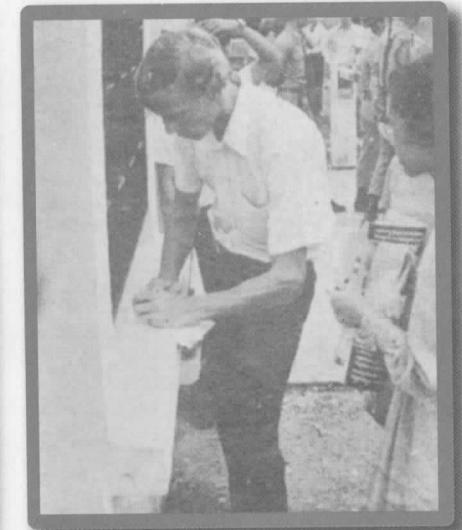
ประชาธิปไตย ๘ ต.ค. ๑๖

๒-๓ นายไขแสง สุกใส ได้เข้ามอบตัวในช่วงสายของ
วันที่ ๙ ตุลาคม เป็นอันว่ามีจำนวนผู้ถูกจับกุม^๑
จากเหตุการณ์นี้ทั้งล้วน ๑๓ คน ดังที่เรียกว่า
“๑๓ กบฏรัฐธรรมนูญ”

ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๔ เมื่อทราบข่าวการจับกุม อาจารย์และเพื่อนักศึกษา^๒
ต่างทยอยไปเยี่ยมที่โรงเรียนตำราจนครบาล
คนในส่วนภูมิแวดหน้าสุดคือรังสรรค์ ฉนัชพรพันธุ์

ประชาธิปไตย ๘ ต.ค. ๑๖

๕/๖
๓

๕-๗ บรรยายการเยี่ยมผู้ต้องขังในวันที่ ๗ และ ๘ ตุลาคม

: ประชาธิปไตย ๙ ต.ค. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรากประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑ | ๒๔
๓

๑ มีผู้ต้องการเขียนมือต้องซังจำนวนมาก

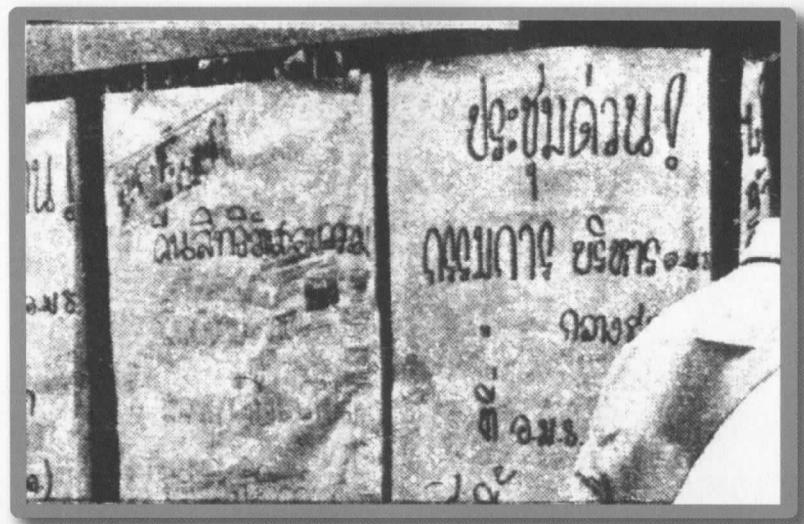
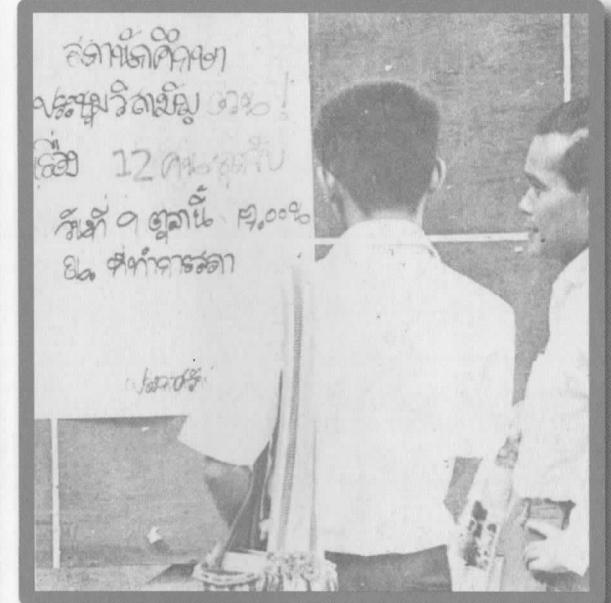
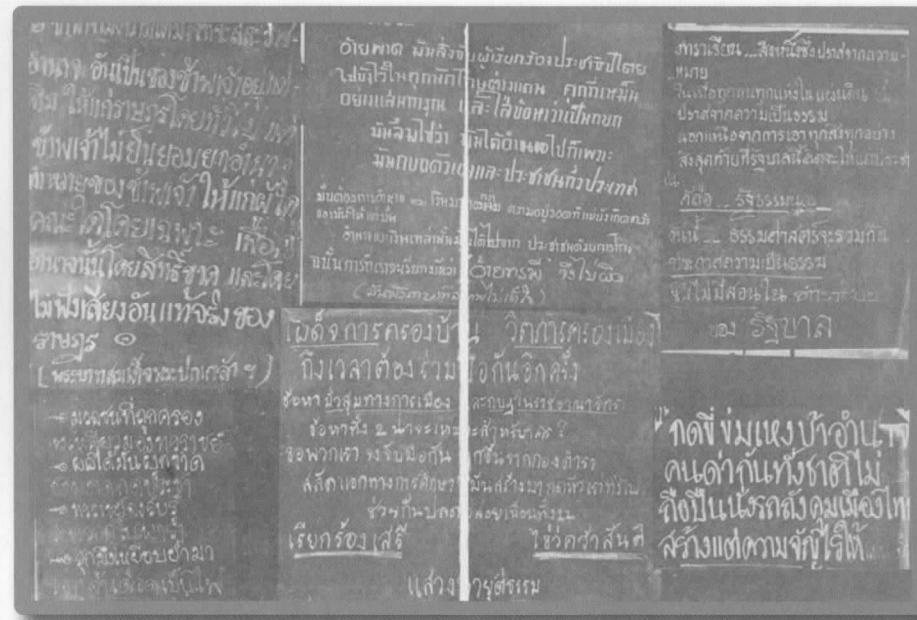
: ประชาธิบัติไทย ๙ ต.ค. ๑๖

๒ ไปสเตอร์ประท้วงการจับกุม
ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

: ประชาธิบัติไทย ๙ ต.ค. ๑๖

๓ ในวันที่ ๗ ตุลาคม ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา
แห่งประเทศไทย ภายใต้การนำของ
สมบัติ ธรรมอัญญาวงศ์ (คนใส่แว่น)
ได้ประชุมและออกแถลงการณ์ตัดค้าน
การกระทำของรัฐบาล

: เคลินิวส์ ๘ ต.ค. ๑๖

๔๕

๔-๓ ตั้งแต่วันที่ ๘ ตุลาคม ได้เริ่มมีโพสเดอร์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เรียกร้องให้วรษษालปล่อยตัวผู้ถูกจับกุมหวั่นแจ้งกำหนดการประชุมด่วนของสภานักศึกษา

 ข่าวการประชุมฯ,
The Nation ๙ ต.ค. ๑๖,
ข่าวการประชุมฯ,
สำนักพิมพ์เดือนตุลา

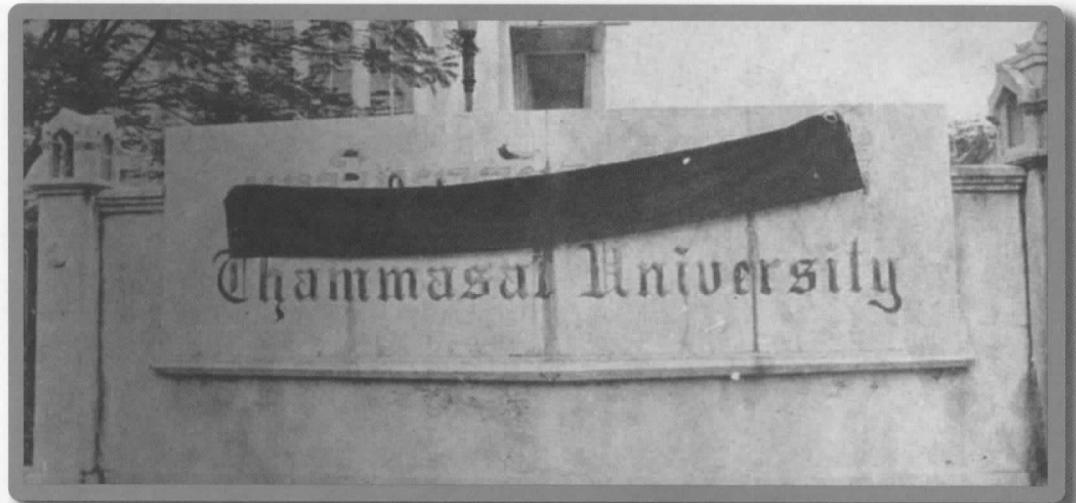
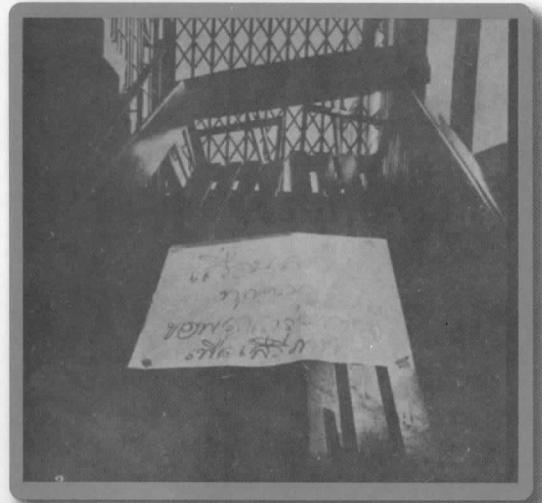
สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

งดสอบ ไปร่วมกันที่ลานโพธิ์ : ๙-๑๐ ตุลาคม ๒๕๑๖

“เปรี้ยะเปรี้ยะลูกไฟแท็ก
หรุ่มหรุ่มสูมไฟฟ่อน
เนื่องเดือดจากอกอ่อน
กุจักร่างเติมให้”
จากขอน
หมกใหม่
พระราชย์โคงเมือง
เบลวไฟ ถึงพ้า”

บทกวีของกวีนิรนามจากหน้าปากของ พระพิรุณ ฉบับ คุกรุ่น

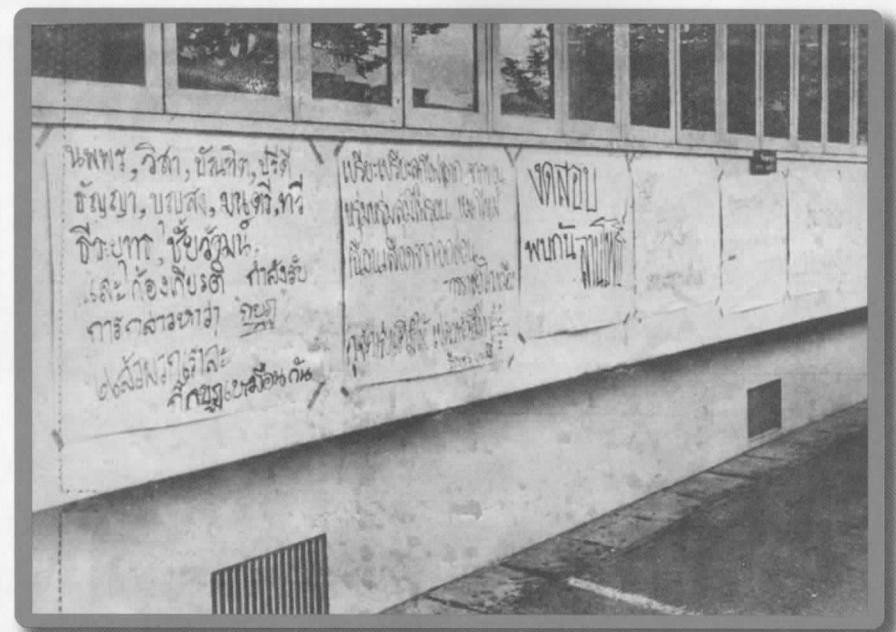
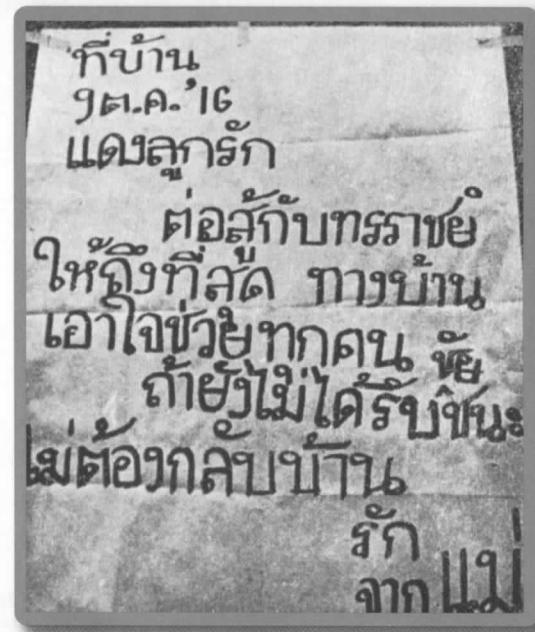

၁၂

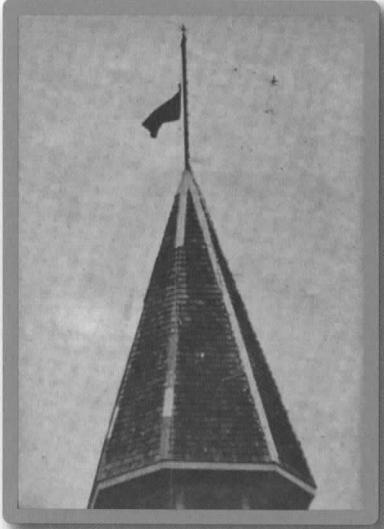
๑-๔ เช้าตรุนง่วงวันที่ ๙ ตุลาคม นักศึกษาธรรมศาสตร์ช่วยกันติดโปสเตอร์หัวมหานครไทยลั่นประณามการกระทำของรัฐบาล พร้อมข้อชี้ชวนให้นักศึกษางดการสอบ และมีการนำผ้าด้าใบเบ็ดทับชื่อมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

: ประชาธิปไตยฉบับพิเศษ
ขบวนการประชาชนฯ,
สยามรัฐ ๗ ต.ค. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๗๖ ปี ๑๔ ตุลา

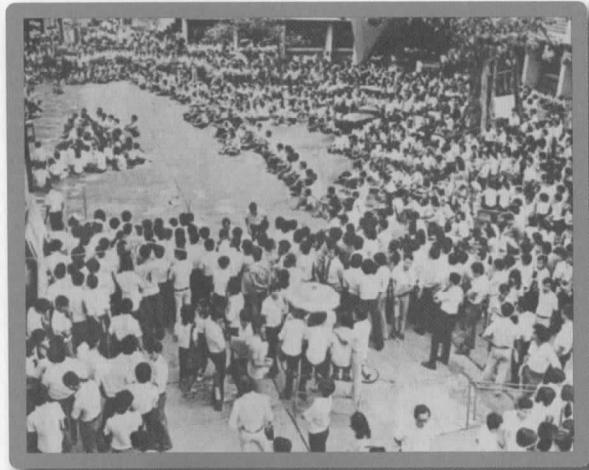
๑ | ๒ | ๓
๔

๑ ชงดำเนินการชั้นสูยอดโดมแทนธงชาติ แต่เมื่อคุณบดีคุณเคิลปศานต์
ขอร้องให้ชักธงชาติชั้นสูยอดเสาดังเดิม นักศึกษาเก็บปฏิบัติตามด้วยศี

ประชาธิรัฐยกับพิเศษ

๒-๔ เมื่อห้องเรียนถูกกล่าวโจ้วร้อนป้าย “งดสอบไปรวมกันที่ลานโพธิ์”
ทำให้นักศึกษาออกมานั่งกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์กันในบริเวณนั้น

ได้รับความอนุเคราะห์จาก Bangkok Post

๕-๗
๓

เมื่อได้ฟังการอภิปราย การชุมนุมจึงค่อยๆ ขยาย
จนกลายเป็นการประท้วงเรียกร้องต่อรัฐบาล
ให้ปล่อยผู้ต้องหาทั้ง ๑๓ คน และแจ้งกำหนดเวลา
ที่แนัดของการร่วงรัฐธรรมนูญ

: ประชาธิปไตย ๑๐ ต.ค. ๑๖
The Nation ๑๐ ต.ค. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

๑๒๔
๓๔

๑ โภสเตอร์ "จอมตีรัฐบาลบริเวณ
ข้างมหาวิทยาลัยศิลปากร"

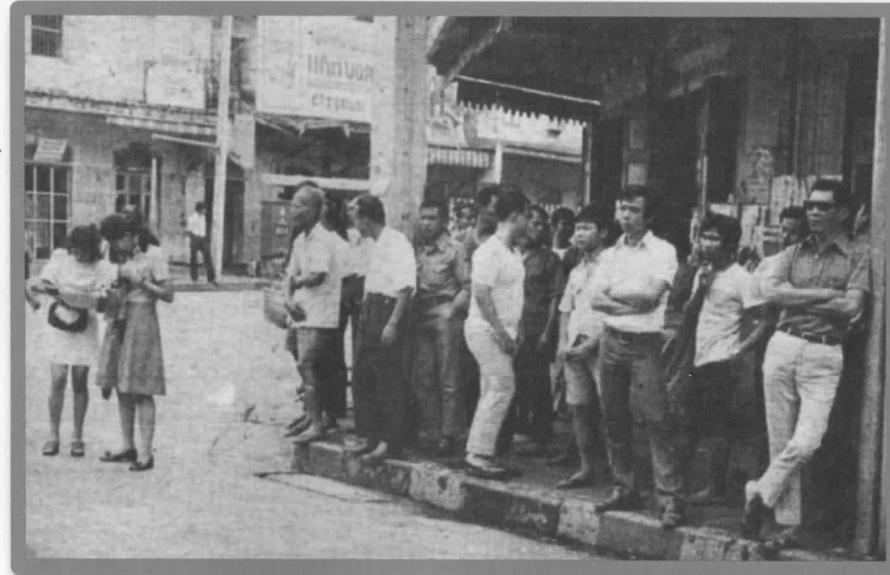
 : โภมหน้าประวัติศาสตร์ฯ

๒-๓ ป้ายและโภสเตอร์ "จอมตีรัฐบาล
ที่ประตูมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ฝั่งท่าพระจันทร์"

 : ประชาธิปไตยฉบับพิเศษ

๔ การชุมนุมได้รับความสนใจ
จากประชาชนในบริเวณ
ท่าพระจันทร์ด้วย

 : ประชาธิปไตย ๑๑ ต.ค. ๑๖,
สยามรัฐ ๑๑ ต.ค. ๑๖

๔ | ๘
๗ | ๘

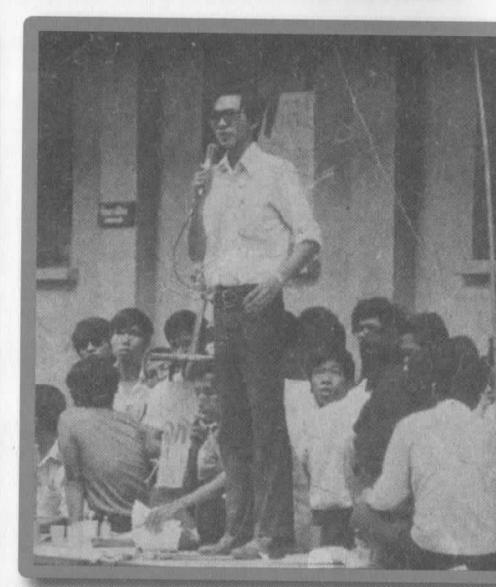
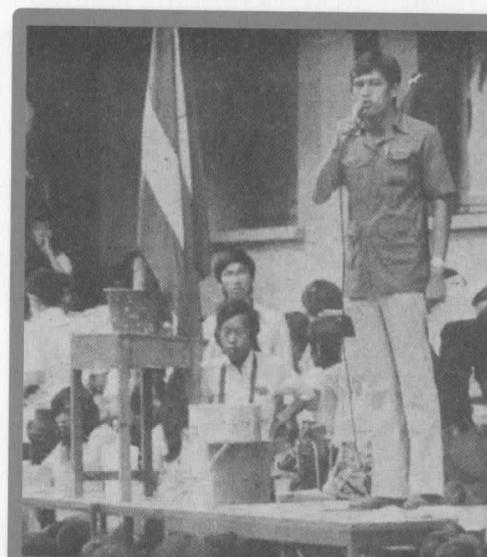
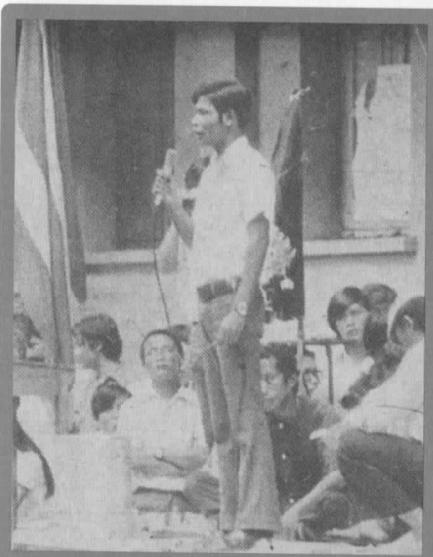
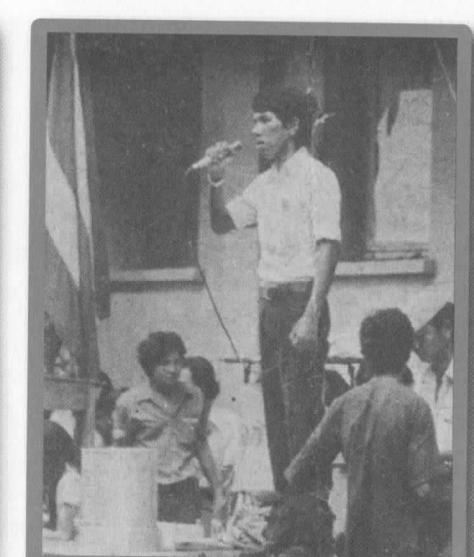
๔ ประชาชนบริเวณท่าพระจันทร์
ยืนลังเกดการณ์ด้วยความสนใจ

: ประชาธิบัติไทย ๑๑ ต.ค. ๑๖

๗-๙ บนเวทีมีการอภิปราย
ถึงความอยุติธรรมที่เกิดขึ้น

: ประชาธิบัติไทย ๑๑ ต.ค. ๑๖,
ข่าวการประชาธิรัฐ,
ประชาธิบัติไทย ๑๐ ต.ค. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑๒ | ๓ | ๔
๕ | ๖ | ๓

๑-๗ ที่ลานโพธิ์ ผู้นำนักศึกษา
ต่างผลัดกันขึ้นพูดโถมตีรัฐบาล

ปก : ประชาธิปไตย ๑๑ ต.ค. ๑๖

๗ | ๑๐๑

๗-๗ ประชาชนบางส่วนและพระภิกษุ
ได้ร่วมพิธีกิปรายด้วย

: ประชาชนปฏิเสธบัญชีพิเศษ
๑๐-๑๑ ช่วงหัวค่ำของวันที่ ๕
เริ่มมีสายฝนเทลงมา

: Bangkok Post
ฉบับวันมหาวิปโยค

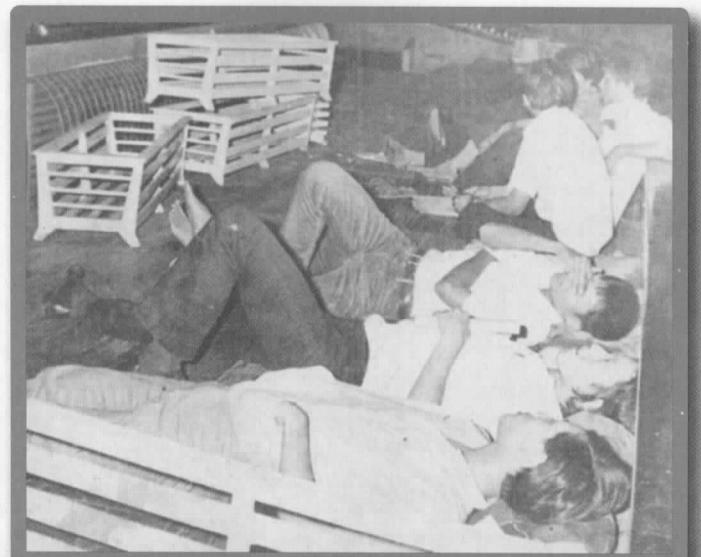
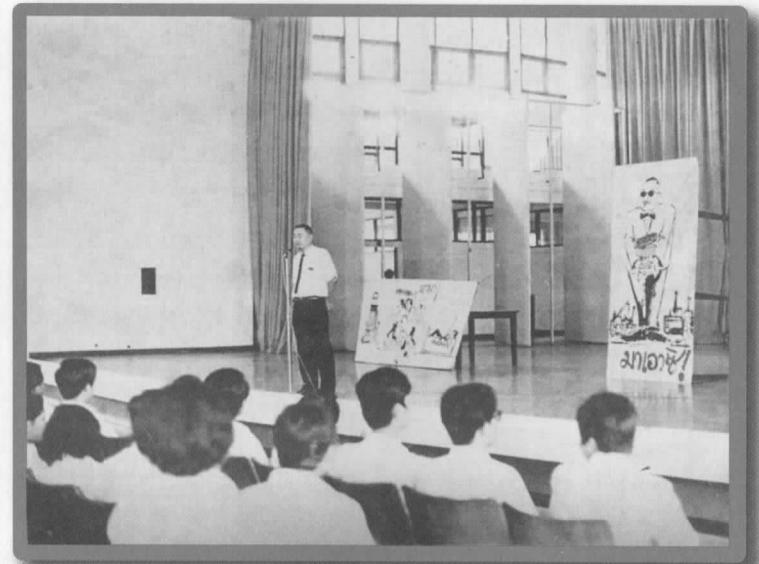
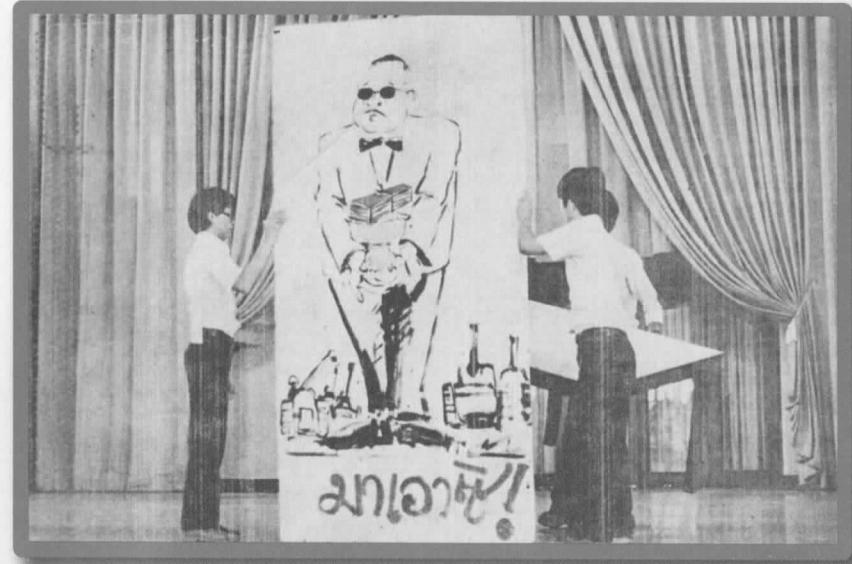
สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา^๙
ในวาระครบรอบ ๓๘ ปี ๑๕ ตุลา

๑ | ๒
๓

๑-๓ ช่วงกลางดึกของวันที่ ๑๕ 份ที่ตกปอยฯ มาแต่หัวค่ำเริ่มหนาเมื่อเข้าทุกที่
นักศึกษางานส่วนเริ่มทยอยกลับบ้าน แต่ส่วนใหญ่ยังคงชุมนุมกันต่อไป
ก่อนที่จะย้ายเข้าหอประชุมใหญ่

: The Nation ๑๐ ต.ค. ๑๖.
ประชาธิรัฐโดยฉบับพิเศษ

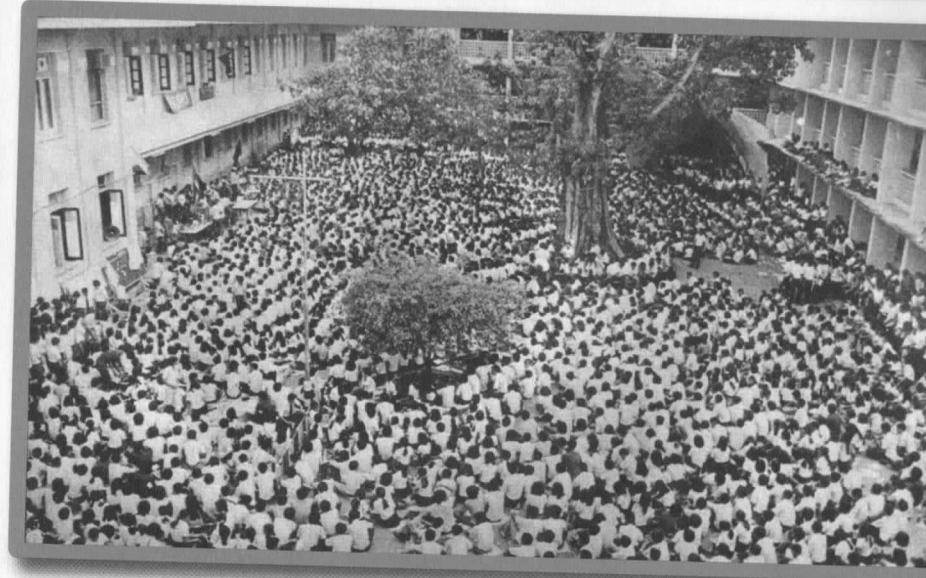

๔๑
๔๒

๔๑ ที่ทอประชุมใหญ่ นักศึกษาที่เหลือ
บังคับมีการอภิปรายต่ออย่างดีเดือด
โดยให้นักศึกษางานคนสมมติตัวเอง
เป็นบุคคลในรัฐบาลขึ้นมาตอบ
ข้อข้อถามต่างๆ

 สยามรัฐ ๑๐ ต.ค. ๑๖
๔๒ นักศึกษางานส่วนหลักอนที่ทอประชุมใหญ่
 สยามรัฐ ๑๐ ต.ค. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐวิทยาลัย ๑๔ ตุลา
ไนวาระครบรอบ ๗๖ ปี ๑๔ ตุลา

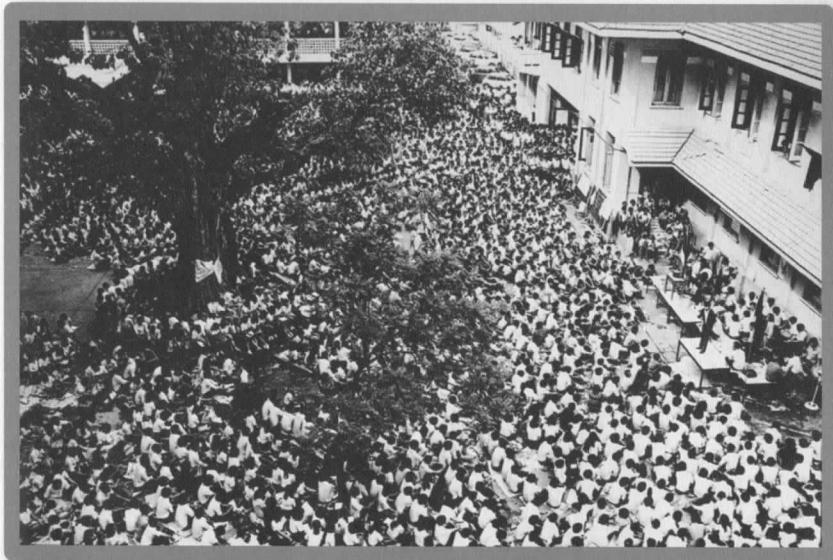
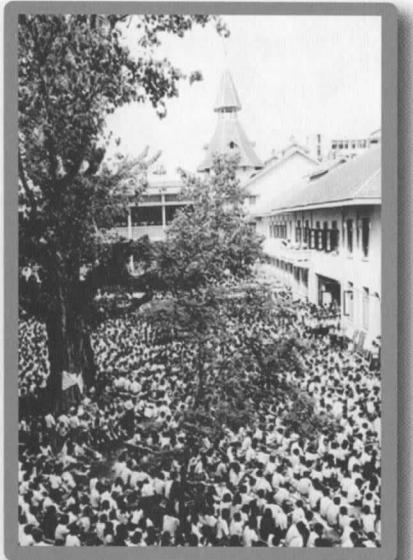

๑ | ๒
๓ | ๔

๑๔ ในตอนเช้าวันที่ ๑๐ ฝนเริ่มขาดเม็ด นักศึกษาจึงย้ายกลับมาชุมนุมต่อที่ลานโพธิ์ดังเช่นเมื่อวาน

โฉมหน้าประวัติศาสตร์ฯ,
สยามรัฐ ๑๐ ต.ค. ๑๖,
ได้รับความอนุเคราะห์จาก The Nation,
ประชาธิปไตยฉบับพิเศษ

๕๑
๕๒

๕-๒ ในวันนี้เริ่มมีนักศึกษามาร่วมมากขึ้น
ขณะที่การอภิปรายยังคงความดุเดือด
สับสนการแสดงลำดัดหรือจำกัดเสียงดัง
รัฐบาลเรียกเลียงหัวเราะจากผู้ชุม

: ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ
๘ ป้ายประชาสัมพันธ์ cleric "พ่อพันทิว"

: ประชาธิบัติye ๑๐ ต.ค. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

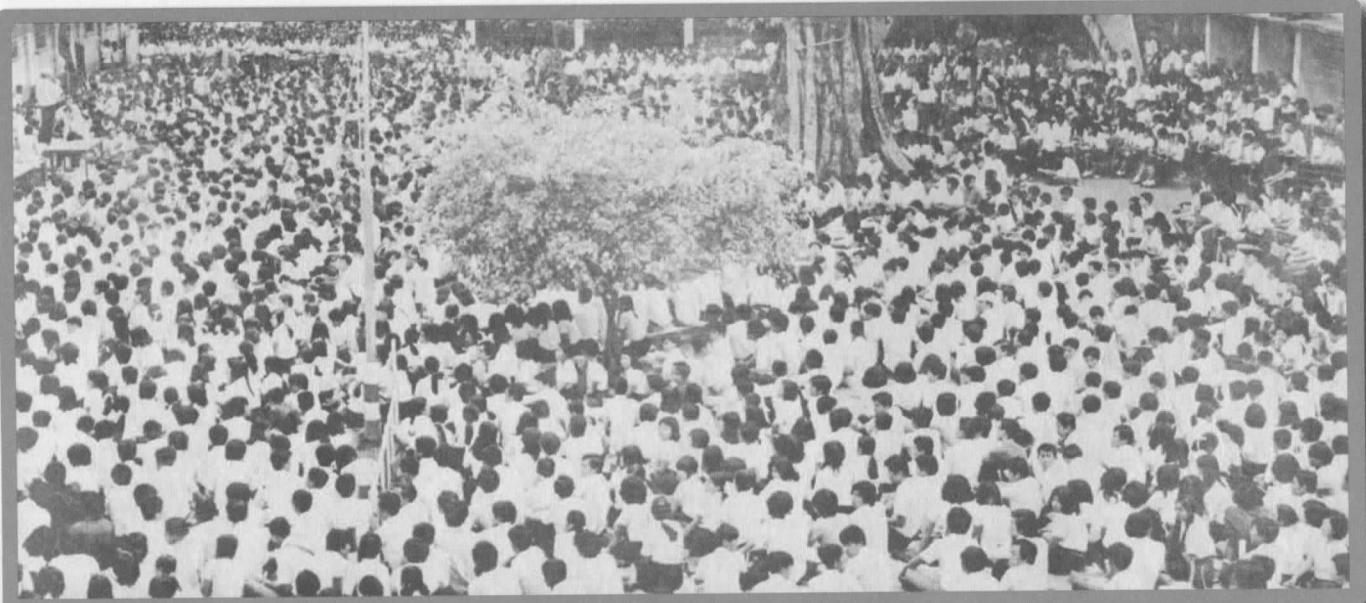
๑
๓

๑ สมาคม เลือดงศ์หัด ชูป้ายประชาสัมพันธ์
การแสดงชุด “พ่อทูนหัว” ซึ่งเป็น^๑
ละครล้อเลียนจอมพลประภาส จารุเสถียร

: The Nation ๑๐ ต.ค. ๑๖

๒-๓ การแสดงละครชุด “พ่อทูนหัว”

: ข่าวการประชาชนฯ,
ได้รับความอนุเคราะห์
จากไทยรัฐ

๔ | ๕

๔ ลัคร “พ่อทูนหัว” นำแสดงโดยมณฑล ชาติสุวรรณ
ในบทของจอมพลประภาสมารถเรียงเสียงหัวเราะ
จากคนดูได้เป็นจำนวนมาก

: Bangkok Post ฉบับวันมหาวิบัติ

๕ นักเรียนนักศึกษานางส่วนชุมชนลีโอ “รัฐอรรມนูญ”
ที่จัดทำโดยศูนย์นิสิตฯ และนำมาขายในการชุมนุม

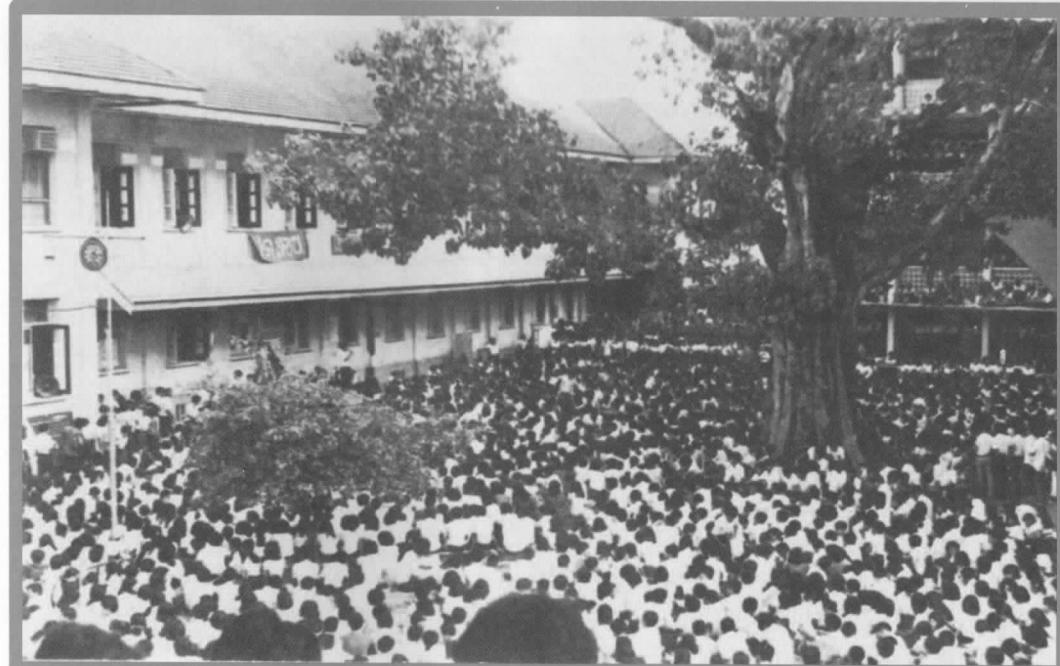
: ประชาธิปไตย ๑๑ ต.ค. ๑๖

๖ นักเรียน นักศึกษาและประชาชนชุมนุมกัน
อย่างเนื่องแน่น

: สยามรัฐ ๑๑ ต.ค. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากริบประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๗๖ ปี ๑๔ ตุลา

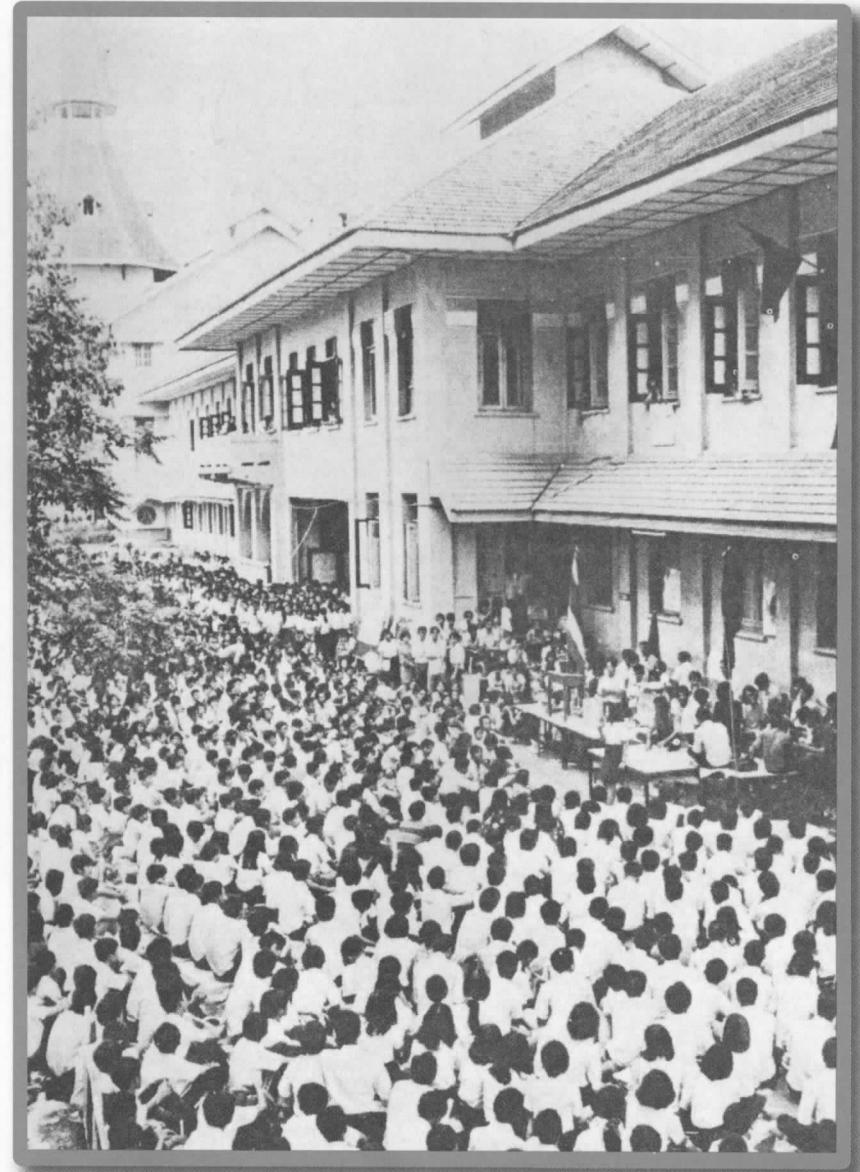

๓ | ๔

๓-๔ จำนวนนักเรียนและนักศึกษาที่ละลานตาทั่วโลกโพธินี้ เป็นเพียงก้าวแรก
ของการเคลื่อนไหวที่ยิ่งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทย

: ประชาธิปไตยฉบับพิเศษ

สนามฟุตบอลมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : ๑๑-๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๖

[ถูกคู่] ยวนยาเหลด ยวนยาเหลด

หัวใจว้าเหว่ไมรู้จะเห็ปีหนดี

ส้วสตี้แก่ท่านที่ชุมการแสดง
ด้วยเพระความรักชาติผมนี้ขาดไม่ได้
มันมีความกดดันที่เร้นนั้นนานนาน
รัฐบาลครอบครัวของผ้าฯ เมียฯ
ที่เข้าทำรุณแรงมันแตลงว่าเป็นคอมมูนิสต์
รัฐบาลยำมันทำเตือนสัญญา
มันชอบสร้างสถานการณ์ให้ชาวบ้านเข้าดิน

กระเณจะขอชี้แจงให้แจ่มแจ้งในวันนี้
ทั้งหลายดเหงื่อแรงกายผมอุทิศให้พรีฯ
เพรานายกที่หย่อนยานແណบริหารນับปรีญ
มีแต่ความเลื่อมเลี้ยง มันทำเหี้ยวใหม่ดพี่
ที่เข้าเดินทางสิทธิ์มันก็จับติดคุกเสียนี่
มันฉีกวัสดุธรรมนูญ เอกสารสุนเข้าแทนที่
ประชาชนทั้งทันฝืนกล้าดื้อน้ำหาดยี่

[ลง] “ไอซ์” นี่แหลกตักการ ...เออ...เออ มีสันดานเยี่ยงโจร อีกสองวันจะถูกโคน
ไอโจรอับรี ...[ถูกคู่รับ]

ส่วนหนึ่งของบทคำการเมือง ที่แสดงในคืนวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๑๖
ณ สนามฟุตบอล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมีผู้แสดงคือ^๑
อัมพวันพวรรณ และ สัง พรศรี

๑ | ๒

๓

- ๑ กระทั่งช่วงค่ำวันที่ ๑๐ ตุลาคม ยังคงมีผู้มาร่วมชุมนุมเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก
จนลานโพธิ์ดูແแคบไปดันดตา ในภาพเป็นช่วงที่นักศึกษานำอาหาร
ที่ได้รับบริจาคมาแจกจ่ายให้ผู้ชุมนุม

: ได้รับความอนุเคราะห์จาก Bangkok Post

- ๒ ในคืนวันที่ ๑๐ จึงต้องย้ายสถานที่ชุมนุมไปยัง
สำนักพุทธบลอมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

: สยามรัฐ ๑๑ ต.ค. ๑๖

- ๓ นักศึกษาเผาขยะที่ลานโพธิ์

: สยามรัฐ ๑๑ ต.ค. ๑๖

๑
๓๔

๑-๓ กิจกรรมยามเช้าของการชุมนุม
ที่สนามฟุตบอลคือการสาดมนต์
และไล่บาตร

: ขบวนการประชาชนฯ,

สยามรัฐ ๑๗ ต.ค. ๑๖

↳ ยามสาย ผู้ชนเริ่มเนืองแน่นขึ้น

: ได้รับความอนุเคราะห์
จากร้านอาหารฯ

๕๗

๕-๙ วันที่ ๑๑ ตุลาคม ยังคงมีนักเรียน
นักศึกษา และประชาชนเดินทาง
มาสมทบตลอดทั้งวัน

หนังสือ : สยามรัฐ ๑๓ ต.ค. ๑๖,
ได้รับความอนุเคราะห์
จากร้านอาครายา,
ชบวนการประชาชนฯ

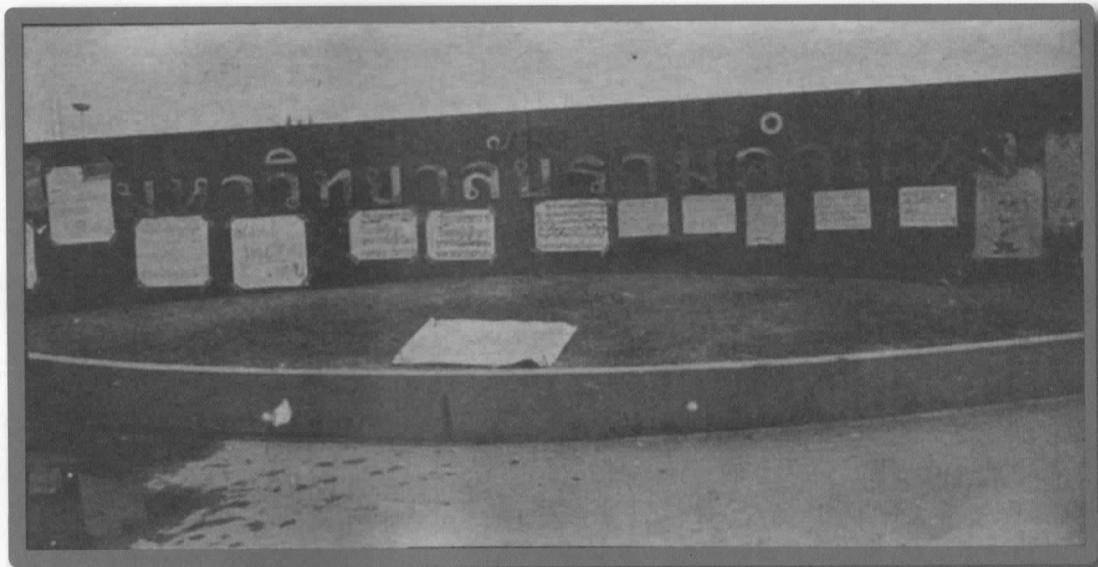

๑๔

๑-๔ การชุมนุมวันนี้มีทั้งการอภิปรายโจมตี
รัฐบาลและนำจดหมายจากกรรมกร
และนักเรียนไทยในต่างประเทศ^๑
มาอ่านให้ฟัง

 : ข่าวการประชาชนฯ,
สยามรัฐ ๑๗ ต.ค. ๖๑

๒-๔ โปสเตอร์ด Solomon ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร
 : ประชาธิปไตยฉบับพิเศษ,
หอดคหบดีธรรมศาสตร์

๕ | ๖

& โปรดอธิบายเรื่องมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประชาธิปไตยฉบับพิเศษ

๖ ถ่ายภาพมหาวิทยาลัยมีการประการศดสอน
และติดโปรดอธิบายประท้วงรัฐบาลเช่นกัน

ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

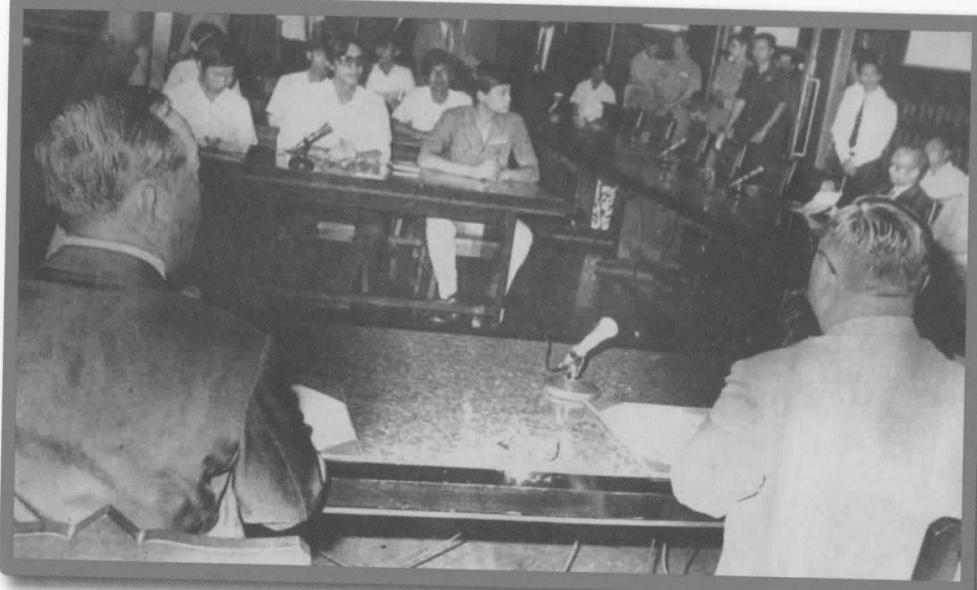
๗-๘ พระสงฆ์บางรูปยืนมองการชุมนุม
ด้วยความสนใจ

ประชาธิปไตย ๑๗ ต.ค. ๑๖

ฉบับด่วนพิเศษ

ประชาธิปไตย ๑๗ ต.ค. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐวิทยาลัย ๑๔ ตุลา
ไนวาระครบรอบ ๗๖ ปี ๑๔ ตุลา

๑๒
๓๔

๑-๒ ในช่วงสายของวันเดียวกันนี้
สมบดี สำราญสูงศักดิ์ เลขาธิการศูนย์นิลิตฯ
พร้อมนายกลโไมส์ฯ ของมหาวิทยาลัยต่างๆ
อีก ๑๐ คนได้เข้าพบกับฝ่ายรัฐบาล

: Bangkok Post ฉบับวันมหาวินิจฉัย,
ข่าวการประชาชนฯ

๓ จอมพลประภาส จารุเสถียร ยืนยันว่าพบหลักฐาน
การกระทำผิดของนักศึกษาอยู่มีมากมาย

: ข่าวการประชาชนฯ

๔ ภาพการชุมนุมในช่วงค่ำวันที่ ๑๐ ตุลาคม

: ประชาธิบดีโดยฉบับพิเศษ

๕๙
๖๐

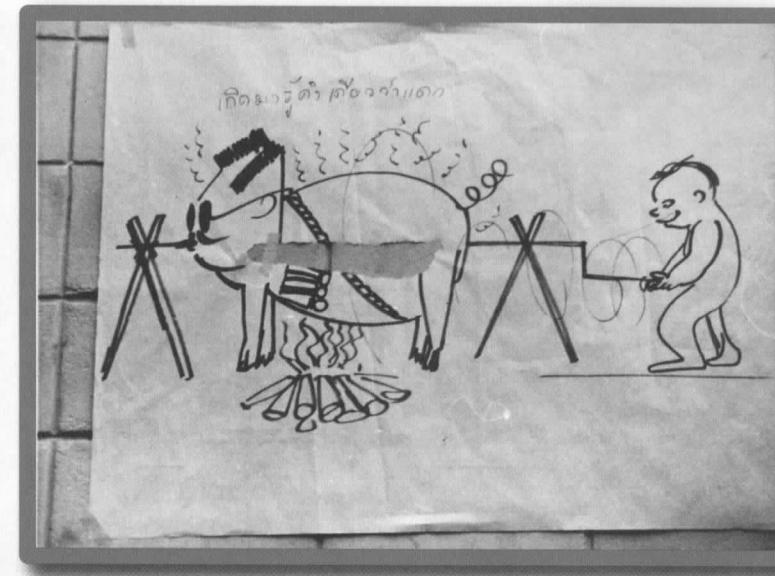
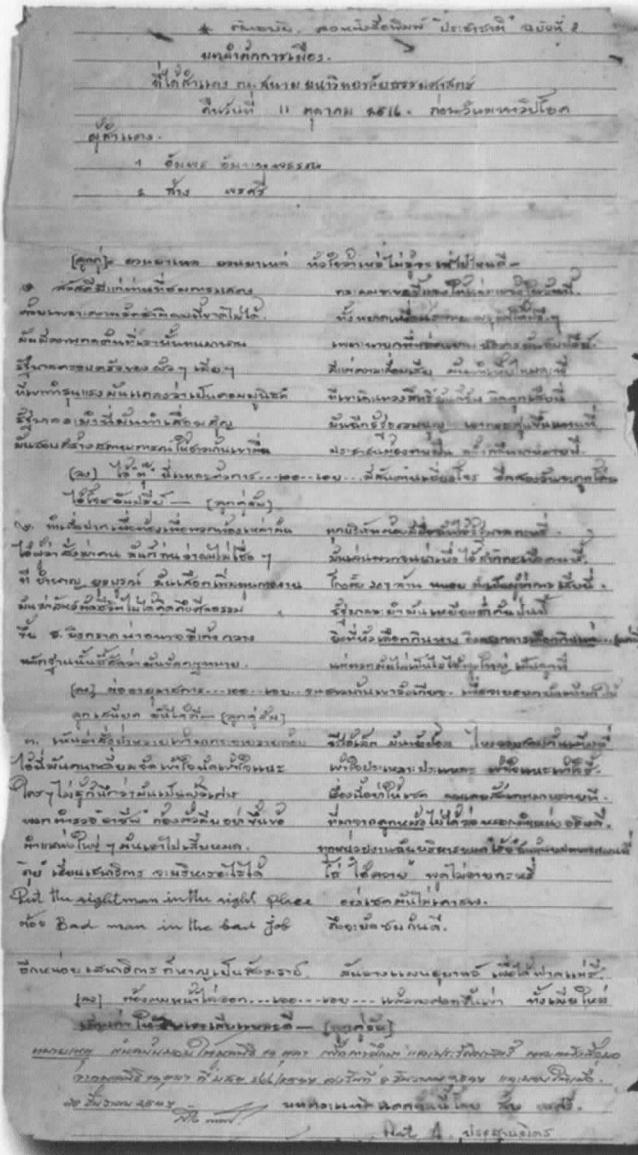
๕-๙ เมื่อทราบว่าการเจรจากับรัฐบาลยังไม่คืบหน้า
ผู้ชุมนุมในสนามฟุตบอลธรรมศาสตร์จึงยังคง
ชุมนุมข้างมื้อก่อนอยู่ต่อไป

 : ประชาธิปไตย ๑๒ ต.ค. ๑๖,
ได้รับความอนุเคราะห์จาก Bangkok Post,
สยามรัฐ ๑๒ ต.ค. ๑๖,
The Nation ๑๔ ต.ค. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ

ຈາກປະຊາທິປະໄຕ ຕ່າງ ຕຸລາ

โครงการครอบ ๗๖ ปี ๑๔ ตุลา

၁၃

- ๑ บทจำดัดการเมืองโดย ส้าง พรศรี
ที่ใช้แสดงในคืนวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๑๖

 : บริจาคโดย ส้าง พรศรี

๒-๓ ในวันที่ ๑๗ ขณะที่บังคับมีการชุมนุมกันที่
สนามฟุตบอลมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ที่มหาวิทยาลัยศิลปากรก็ได้มีการศึกษา
“จิตกรรมผ้าฝ้ายเนื่องในการต่อสู้เพื่อ
รัฐธรรมนูญ” ขึ้น โดยที่เขียนภาพคือ
แนวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

 : ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

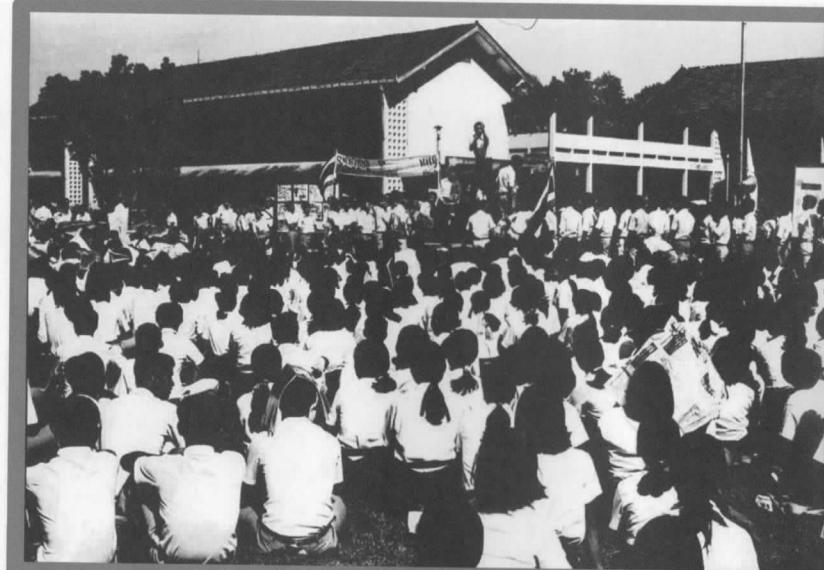

๔๖

๔-๖ อีกส่วนหนึ่งของการถูกล้อเลียนการเมืองที่มหาวิทยาลัยศิลปากร

 ห้องดูหมายเหตุธรรมศาสตร์

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
 Jarvis ประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา^๖
 ไนวาระครบรอบ ๗๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑๔
๓๔

๑๔ ช่วงเวลาเดียวกันเริ่มมีการเคลื่อนไหว
ของนักศึกษาในต่างจังหวัด

: ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๕ | ๖
๓

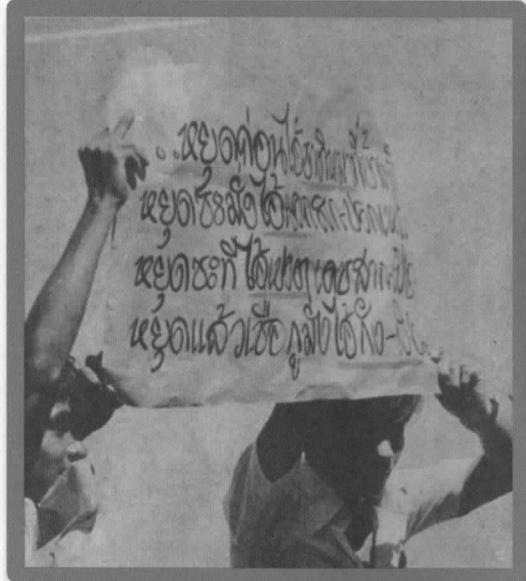
๕ อีกส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวในส่วนภูมิภาค

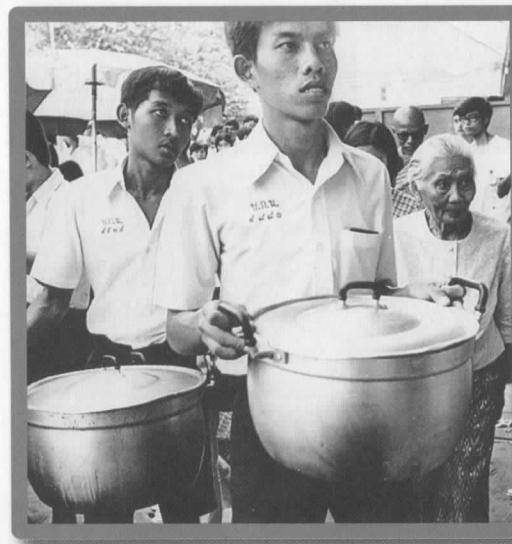
: ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๖-๗ ในวันที่ ๑๒ ตุลาคม การชุมนุมที่ถนนฟุตบอล
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยังคงดำเนินไปอย่างคุ้เดือด
ตัวแทนนักศึกษาอาชีวะหลายสถาบันได้เข้าเวที
ประกาศว่าจะร่วมสามัคคีกันเพื่อชาติ

: ประชาธิปไตย ๑๓ ต.ค. ๑๖

The Nation ๑๔ ต.ค. ๑๖

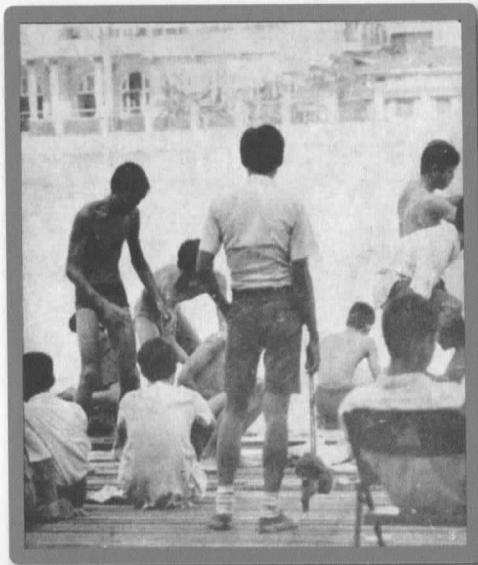
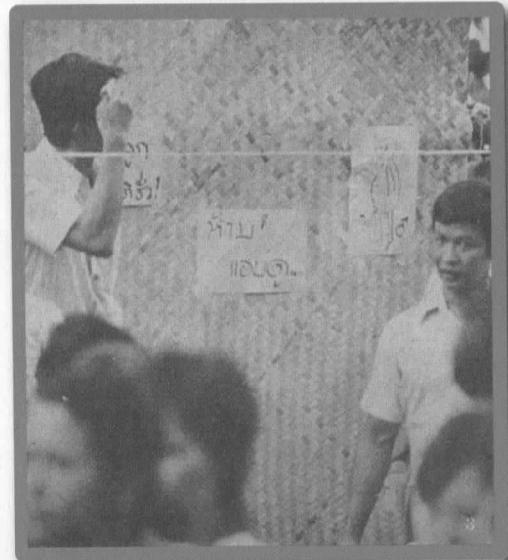
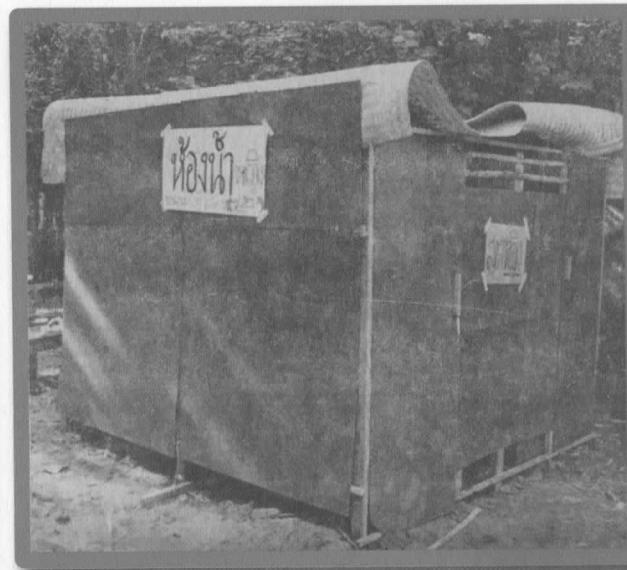
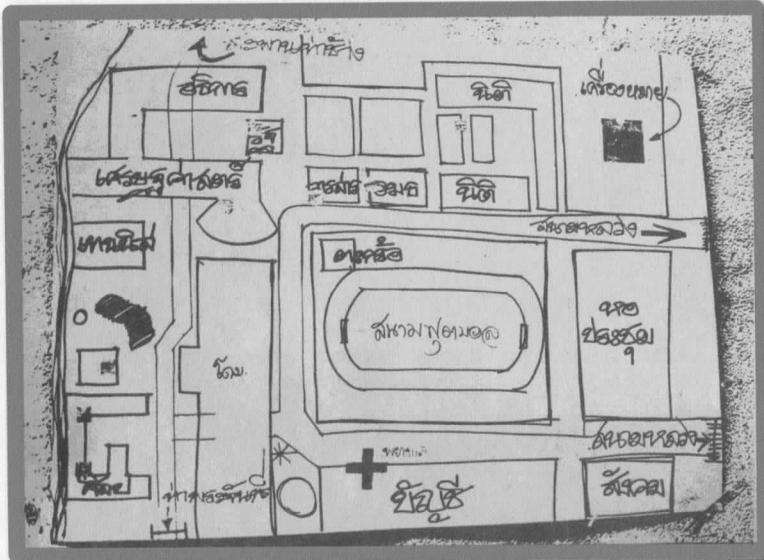

๕๗

๕๙ ประชาชนที่ไปเป็นพลังสำคัญในการบริจาคเงิน และอาหารให้แก่นักศึกษา นักเรียนในภาพที่ ๗ คือ สิทธิอิเทพ มังคลสุต นักเรียนโรงเรียนช่างกลนนทบุรี ขณะรับอาหารบริจาคจากหอยูงชาวรัตนหลัง

 ประชาธิบัติไทย ๑๒ ต.ค. ๑๖,
ประชาธิบัติยกับพิเศษ,
ได้รับความอนุเคราะห์จาก The Nation,
ประชาธิบัติไทย ๑๒ ต.ค. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา^{๒๕๖๓}
ในวาระครบรอบ ๗๙ ปี ๑๕ ตุลา^{๒๕๖๓}

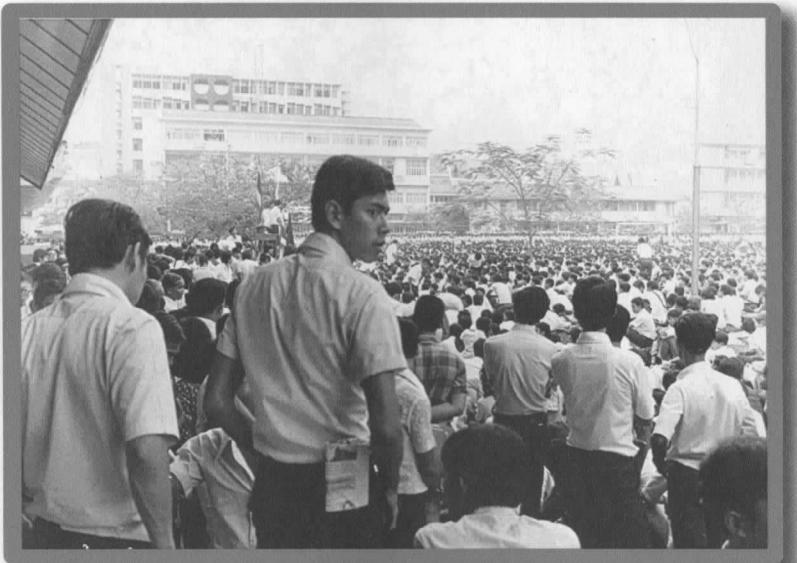
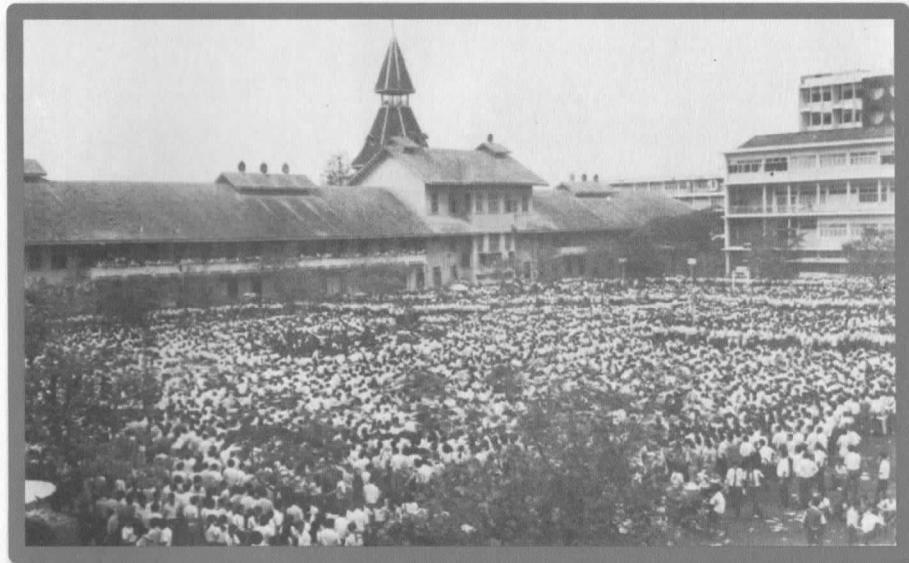
୩୮

๑ แผนผังบริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

: The Nation ରେ ଟ.ମ. ରୁ

๒๔-๙ ห้องน้ำเฉพาะกิจและสถานที่อาบน้ำ
สำหรับการซัมมนุ่ม

 : สยามรัฐ ๙๗ ต.ค. ๑๖,
ประชาธิปไตยฉบับพิเศษ

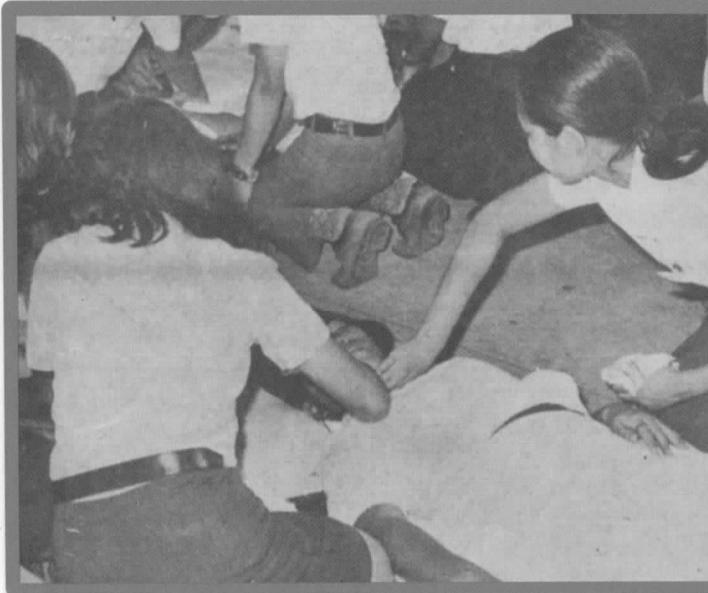
๕-๖
๗

๕-๖ บรรยากาศการชุมนุมที่สนามฟุตบอล
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

 : ขบวนการประชาชนฯ,
ได้รับความอนุเคราะห์
จากร้านอาหารยา

๗-๗ แม้เวลาจะผ่านไปพร้อมกับความเงียบ
ของรัฐบาลแต่ผู้ชุมนุมยังคงปักหลัก
ประท้วงอย่างไม่ย่อท้อจนสนามฟุตบอล
อันกว้างใหญ่ดูแน่นหนัด

 : สยามรัฐ ๑๙ ต.ค. ๑๖,
ประชาธิปไตย ๑๙ ต.ค. ๑๖

๑๒
๓๔

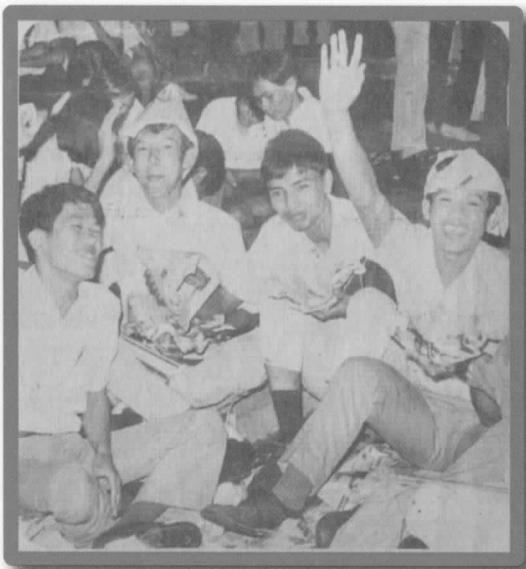
๑-๒ จากการที่มีผู้ชุมนุมเป็นจำนวนมาก
ทำให้มีบางส่วนถูกบันเป็นลม
แต่ก็มีหน่วยพยาบาลซึ่งส่วนใหญ่
เป็นนักศึกษาแพทย์และพยาบาล
ของมหาวิทยาลัยทิดดอยดูแล

 เดลินิวส์ ๑๗ ต.ค. ๑๖

๓-๔ เป็นอีกหนึ่งกำลังสำคัญในการต่อสู้
คนสามแวนด้ากลางรูปที่ ๕ คือ
จำลอง เออมແบั้ม หัวหน้าทีมกีฬา
วค. ชนบุรี ซึ่งทำหน้าที่ประสาน
เชื่อมช่วนให้คนมาร่วมชุมนุม

 ได้รับความอนุเคราะห์

จาก Bangkok Post,
ได้รับความอนุเคราะห์
จากไทยรัฐ

๕๙
๓/๘

๕๙ นักเรียนอาชีวะเป็นพลังสำคัญเช่นกัน
ด้วยการรับอาสาผลิตเครื่องทุนแรง
และเป็นหน่วยรักษาความปลอดภัย
ให้แก่การชุมนุม

 เดลินิวส์ ๑๗ ต.ค. ๖๖,
The Nation Sunday ๑๔ ต.ค. ๖๖,
สยามรัฐ ๑๑ ต.ค. ๖๖,
สยามรัฐ ๑๑ ต.ค. ๖๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑-๔ ส่วนหนึ่งของนักเรียนสายสามัญที่เดินทาง
มาร่วมชุมนุม

 : ประชาธิปไตย ๑๓ ต.ค. ๑๖,
ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ,
สยามรัฐ ๑๔ ต.ค. ๑๖,
ได้รับความอนุเคราะห์จาก Bangkok Post

๕๙
๓/๘

๕-๙ แม้แต่นักเรียนประถมและมัธยมทั้งชาย
และหญิงก็งماชุมนุมเรียกอ้างรัฐธรรมนูญ
จึงอาจกล่าวได้ว่าครั้งนี้เป็นการชุมนุม
ทางการเมืองที่หลากหลายที่สุด
เมื่อเทียบกับครั้งก่อนหน้านี้

 : สยามรัฐ ๑๗ ต.ค. ๑๖,
ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ,
ประชาธิปไตย ๑๗ ต.ค. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๗๖ ปี ๑๔ ตุลา

๖
๒

๑-๒ ในวันที่ ๑๐-๑๑ ตุลาคม คนหนุ่มสาว
จำนวนมากเริ่มปราบภูตัวบุนท้องถนน

โดย : สยามรัฐ ๑๙ ต.ค. ๗๖

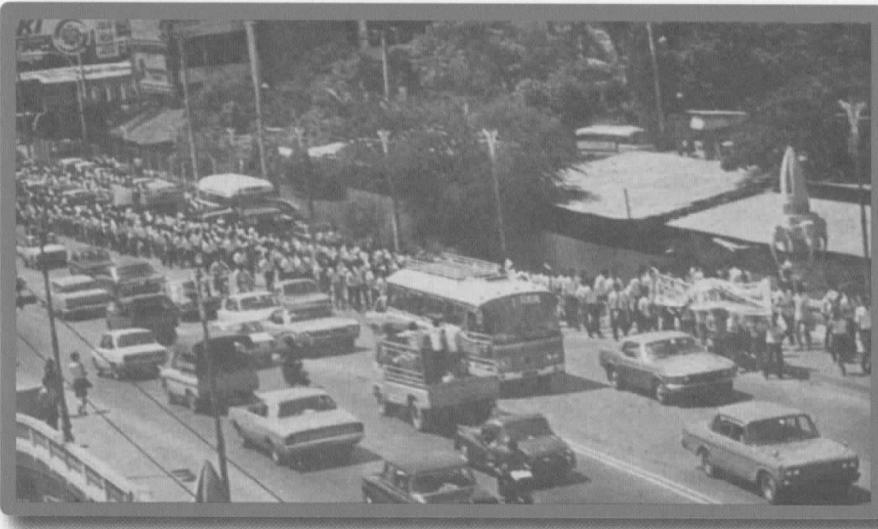
๓ | ๔
๕

๓-๕ แม้จะต่างที่มาแต่ก็มีจุดหมายเดียวกัน

 : ประชาธิปไตย ๑๓ ต.ค. ๑๖,
ประชาธิปไตยฉบับพิเศษ,
สยามรัฐ ๑๓ ต.ค. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

๑๒๔
๓

๑-๓ เพื่อนร่วมทางของพากษาขึ้นเรือยๆ

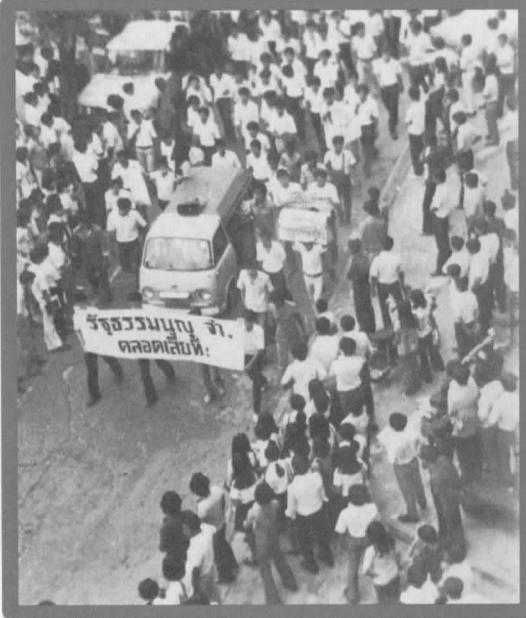
 : ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ,
ประชาธิปไตย ๐๓ ต.ค. ๑๖,
ได้รับความอนุเคราะห์จาก The Nation

๔ | ๕

๔-๓ กล่าวได้ว่าด้วยความทุกส่ายในเวลาหนึ่ง
มุ่งสู่ธรรมศาสตร์

 : ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ,
ได้รับความอนุเคราะห์จาก Bangkok Post,
ได้รับความอนุเคราะห์จาก The Nation,
ท่องดูหมายเหตุธรรมศาสตร์

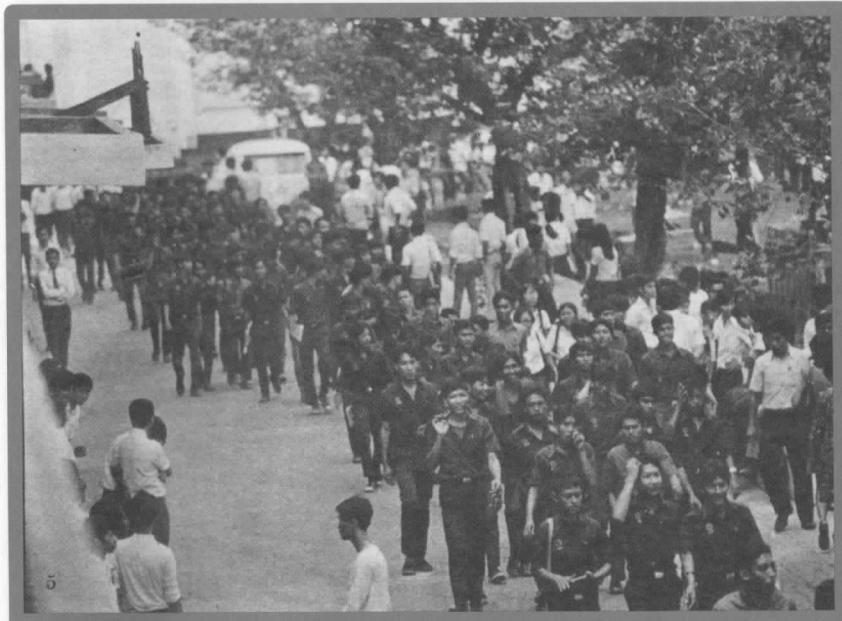

พลังเด็กๆ เหล่านี้คือยา หลังไฟด
ก่อตัวเป็นพลังอันยิ่งใหญ่
เกินต้านทาน

๑ ๒ ๓ ๔

- ๑ : ขบวนการประชาชนฯ
- ๒ : ทอจดหมายเหตุธरมศาสตร์
- ๓ : โภมหน้าประวัติศาสตร์ฯ
- ๔ : ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัช

“ไม่มีแล้วพังจได้ในโลกหล้า
จะหาญกล้าท้าแกร่วงแห่งหนุ่มสาว
ไม่มีแล้วแสงดีในแสงดาว
จะสกาวเท่าแสงแห่งเยาวชน...”

จาก “พังเยาวชน” โดย ตินสอดโคม

๕๖
๓๙

๕-๙ : ประชาธิปไตยฉบับพิเศษ,
ฉบับการประชาชนฯ,
Bangkok Post ฉบับวันมหาวิบปโยค,
ประชาธิปไตย ๑๓ ต.ค. ๑๖

สูราษคำเนิน

“...และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ
มันอาจชุนอาจขั้นอาจหม่นมัว
พอเดียงรำรากดองประกาศกล้า
พอเป็นเบรี้ยงแปลบไปในมณฑล

ส่วนหนึ่งของบทกวี “เพียงความเคลื่อนไหว” โดย เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

เป็นความงดงามงามใช่ความซ้ำ
แต่ก็เริ่มจะเป็นตัวจะเป็นตน
ก็รู้ว่าวันพระมาอีกหน
ก็รู้ว่าประชาชนจะซิงซับ”

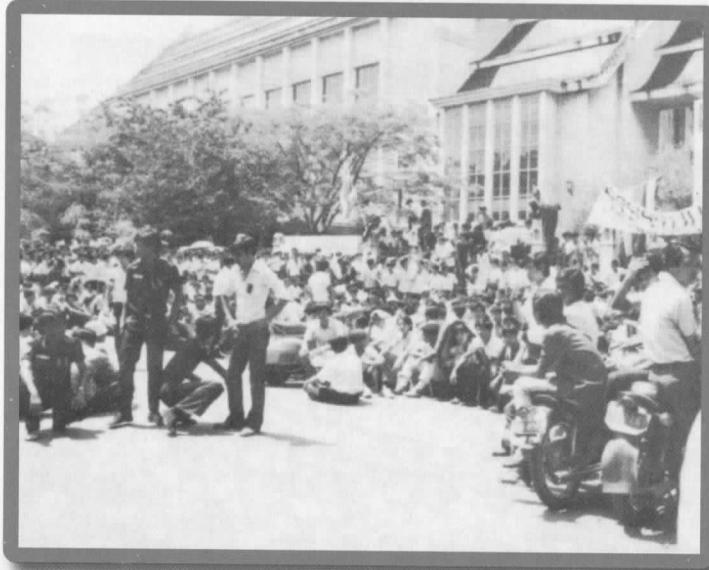
๑
๓

๑-๓ การชุมนุมล่วงเลยมาถึงยามเที่ยงของวันที่ ๑๗ ตุลาคม
ແຕยังคงไม่มีคำตอบใดๆ จากรัฐบาล

 ประชาริบไดยกับพิเศษ.

สยามรัฐ ๑๗ ต.ค. ๑๖,

หอดูดหมายเหตุธรรมศาสตร์

๑-๔ ที่หน้าประตูมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ในวันนี้ ยังคงมีการรักษาความปลอดภัย
อย่างเข้มงวดโดยนักเรียนอาชีวะ

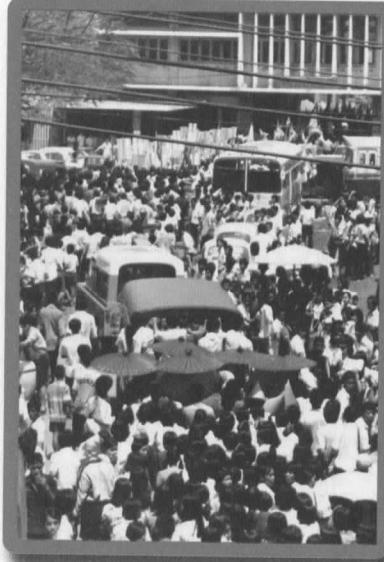
ประชาธิบัติไทย ๑๔ ต.ค. ๑๖,
ขบวนการประชาธิบัติ,
ประชาธิบัติไทย ฉบับพิเศษ

๕-๙ เมื่อไม่滿足ตอบได้จากรัฐบาล นักศึกษาจึงเริ่ม
จัดขบวนเคลื่อนอออกจากมหาวิทยาลัย

 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรถประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑ | ๒
๓ | ๔

๑-๔ ขบวนส่วนหน้าคืออย่า เคลื่อนตัว
ออกทางประตูพระอาทิตย์ ขณะที่
ฝ่ายรักษาความปลอดภัยเคลื่อนตัว
ออกทางประตูผู้งดงามหลัง

 : หอดดหมายเหตุธรรมศาสตร์,
ได้รับความอนุเคราะห์จาก The Nation,
The Nation ๑๕ ต.ค. ๑๖,
ขบวนการประชาชนฯ

๕๙
๘

๕-๙ นักเรียนอาชีวะที่เคยรักษาความปลอดภัย
เริ่มจัดเตรียมพื้นที่บริเวณถนนราชดำเนิน

 : ข่าวการประชาชนฯ,
สยามรัฐ ๑๔ ต.ค. ๑๖,
เดลินิวส์ ๑๔ ต.ค. ๑๖,

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรถประดิษฐาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๐ ปี ๑๕ ตุลา

๑ ๒
๓ ๔

๑ นักเรียนร่วมปราศานมือกัน
เป็นแนว

๒ : เดลินิวส์ ๑๕ ต.ค. ๑๖

๓ หน่วยพยาบาลเริ่มเดินออกตาม
ชานชาลาจากประตูผู้สูงสนามหลวง

๔ : ข่าวการประชาชนฯ

๓-๔ รถบัญชาการของฝ่ายนักศึกษา

: ประชาธิปไตย ๑๕ ต.ค. ๑๖,
ข่าวการประชาชนฯ

๕ | ๖

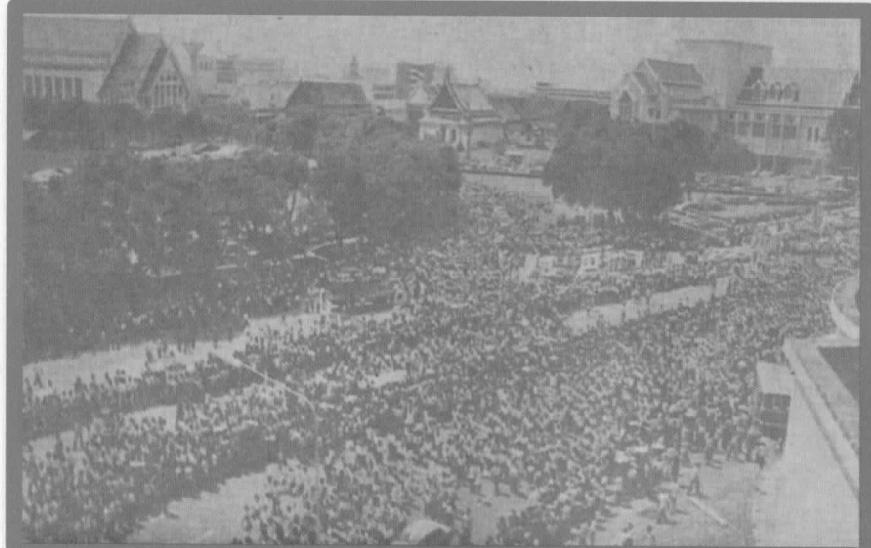
๕ รับบุญชากา และรถนำขบวน
ขบวนเดียงกันไปกับกลุ่มนักศึกษา

 : ได้รับความอนุเคราะห์
จาก The Nation,
ข่าวการประชาชนฯ

๖-๗ ส่วนหน้าของขบวนจะเป็น
ธงชาติ ธงธารมจักร และ
พระบรมฉายาลักษณ์

 : ประชาธิบัติ ๑๓ ต.ค. ๑๖
ฉบับด่วนพิเศษ,
ขบวนการประชาชนฯ

๑-๒ ส่วนหน้าของขบวนเคลื่อนเข้าสู่
ถนนราชดำเนินกลาง

: ได้รับความอนุเคราะห์จาก The Nation,
ประชาธิบัติไทย ๑๔ ต.ค. ๑๖

๓ ห้องสุขาถูกย้ายตามมาด้วย
เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ชุมนุม

: สยามรัฐ ๑๔ ต.ค. ๑๖

๔ ขบวนเดินผ่านสะพานผ่านพิภพลีลา
 : ขบวนการประชาชนฯ

๖-๓

๖ ส่วนกลางและส่วนท้ายของขบวนเริ่ม
เข้าสู่ถนนราชดำเนินกลาง

ขบวนการประชาชนฯ

๖-๓ ผู้ชนที่เนื่องແน้นถนนราชดำเนิน

สยามรัฐ ๑๔ ต.ค. ๑๖,
ประชาชนไทย ๑๔ ต.ค. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรถประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ไนาราธครบรอบ ๗๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑๔
๓
๔

๑๔ ถนนราชดำเนินคลacula
ไปด้วยคลื่นมนุษย์

 : สยามรัฐ ๑๕ ต.ค. ๑๖.
ประชาธิปไตยฉบับพิเศษ,
ประชาธิปไตย ๑๕ ต.ค. ๑๖

๕๑
๓

๕๔ อิเกเลี้ยห์เนื่องเหตุการณ์
ที่จะกล้ายเป็นประวัติศาสตร์

ประชาธิปไตย ๑๔ ต.ค. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐประหารค่าสตอร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

๑๒
๓๔

๑-๔ ขบวนเรียกวังประชาธิปไตยของนักเรียน
นักศึกษา และประชาชน ค่อยๆ
เคลื่อนเข้าหาอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

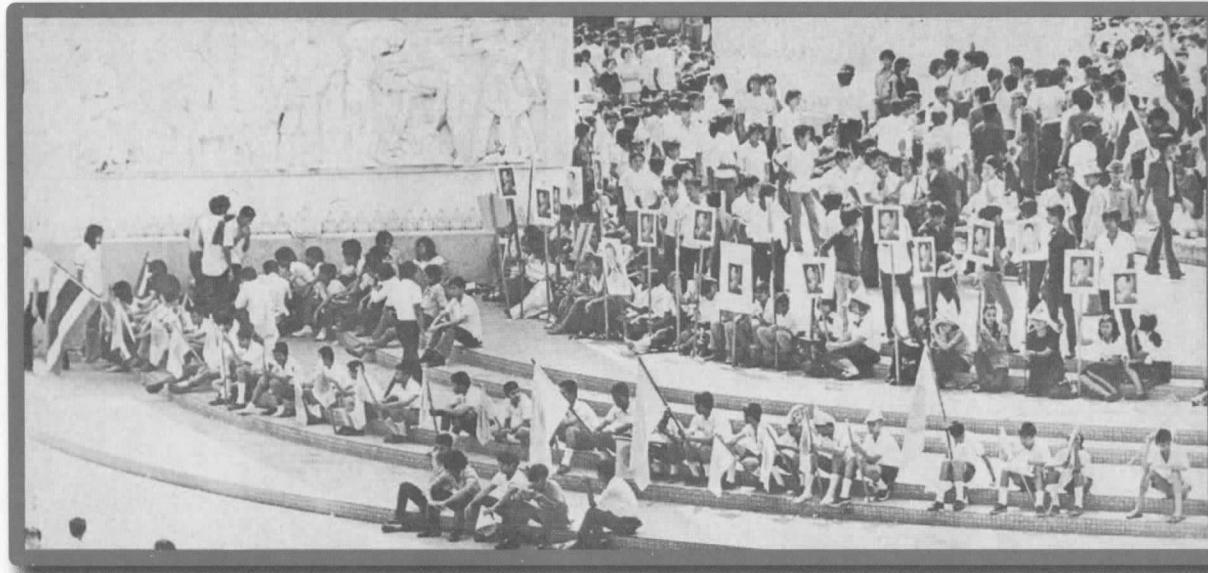
ขบวนการประชาธิป.
สยามรัฐ ๑๓ ต.ค. ๑๖,
The Nation ๑๔ ต.ค. ๑๖,
ได้รับความอนุเคราะห์
จาก The Nation

๕๗

๕-๗ ขบวนของชาติ ขบวนเสมอธรรมจักร
และขบวนอัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์
เดินขึ้นอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

 : ได้รับความอนุเคราะห์
จาก The Nation,
ข่าวการประชาชนฯ

๑-๓ ขบวนใหญ่ดื่มอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยชั่วคราว

 ประชาธิปไตย ฉบับพิเศษ,
ประชาธิปไตย ๑๕ ต.ค. ๑๖,
ขบวนการประชาธิปไตย

๔/๖

๔-๖ ระหว่างนักเรียน นักศึกษา และประชาชน
นั่งรอกอยอย่างส่งบเพื่อฟังคำตอบจากรัฐบาล

 : สยามวัช ๑๕ ต.ค. ๑๖,
โฉมหน้าประวัติศาสตร์ฯ,
ประชาธิปไตย ๑๕ ต.ค. ๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรถประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑
๓

๑-๓ จันกระทั้งเวลา ๑๗.๐๐ น. เมื่อยังไม่ได้คำตอบจากรัฐบาล
ขบวนจึงเริ่มก่อตัวขึ้นอีกครั้ง เพื่อไปยังสะพานผ่านฟ้าลีลาศ

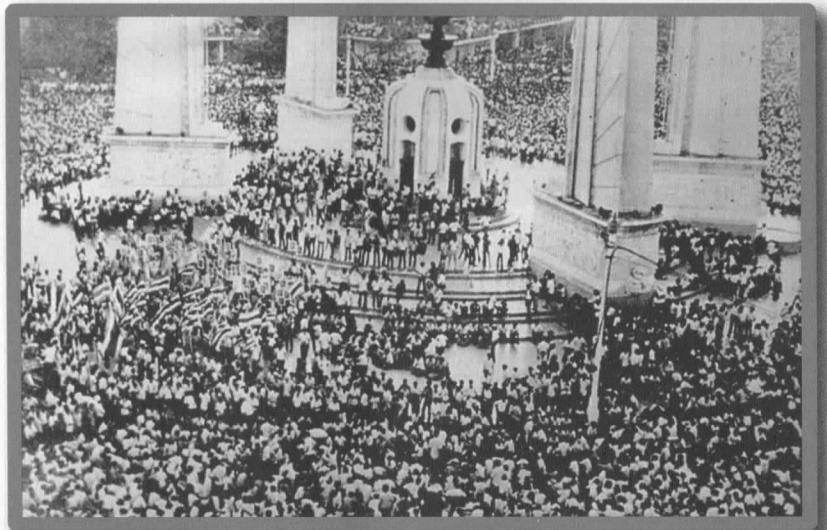
: ขบวนการประชาธิรักษ์

๔/๕

๔-๖ ภาพที่สังท้อนถึงพลัง
อันมหาศาลของประชาชน

 : ประชาธิปไตย ๑๙ ต.ค. ๑๖,
โฉมหน้าประวัติศาสตร์ฯ,
ได้รับความอนุเคราะห์จาก The Nation

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๗๖ ปี ๑๔ ตุลา

๑๓

๑-๓ ตลอดช่วงบ่ายของวันที่ ๑ ผู้ชุมนุมยังคงทวนเนื่องเข้าสู่ถนนราชดำเนินอีกไม่ขาดสาย จนถนนที่กว้างขวางคับแคบลงอย่างถดถั่นใจ ก่อเกิดเป็นภาพที่ยังไงๆที่สุดภาพหนึ่ง ในประวัติศาสตร์การเมืองของไทย

: The Nation ๑๔ ต.ค. ๑๖,
Bangkok Post ฉบับวันมหาวิบปโยค,
ข่าวการประชานฯ

หยดฝนย้อยหยาดฟ้ามานาสุกิน
ແಡດເດືອງຫັດປຸງພື້ອິ່ນນີ້ໄປ^{ໜີ}
ອັນປະຊາສາມັກຄົ່ນຈັດຕັ້ງ^{ໜີ}
ແສນອາວຸຫແສນສັຕຽໝູ້ອັນຮພາດ

ประมวลດີນເປັນມາສາຄຣໃໝ່
ພັດທະນະແຮງຮຸດສຸດຕ້ານທານ
ເປັນພັດແກຮ່ງກລ້າມຫາສາລ
ໄມ່ອາຈຕ້ານແຮງມາປະຊານ

ນທກວິ “ພັດປະຊານ” ໂດຍ “ກຣິນົວພາ”

 ປະຊາບໄດຍ ດັບທິເກຍ

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐประหารติดศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

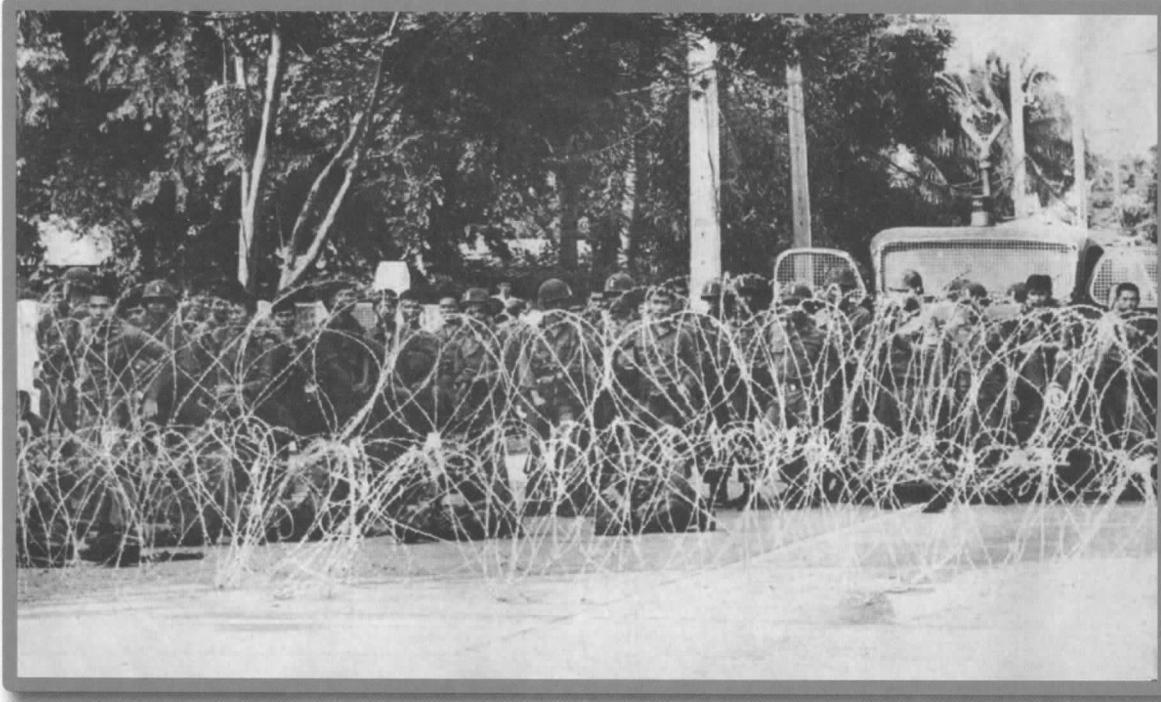

ภาค ๔
ก่อนการนองเลือด

“...ไม่มีคำน้ำใจในโลกหล้า
ผู้ปักครองต่างมาแล้วสาบสูญ
ไม่มีเครื่อหล้าเลิศนาเทิดทุน
ประชาชนสมบูรณ์นิรันดร์ไป
เมื่อยืนหยัดต่อถู่ผูกด้วย
ประชาชนป้อมมีชีวิตใหม่
เมื่อห้องฟ้าถือหงฟ่องคำไว
ประชาชนป้อมเป็นใหญ่ในแผ่นดิน”

ส่วนหนึ่งของบทกวี “สิบสี่คุณ” โดย วิสา คัญทพ

๑ | ๒

๑-๒ ในช่วงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ขณะที่นักเรียน นักศึกษาและประชาชนกำลังเดินขบวนทางฝ่ายทหารเองก็ได้เตรียมตรึงกำลังไว้ตามบริเวณใกล้เคียง

 : Bangkok Post ฉบับวันมหาวิบปีค.
้อมหน้าประวัติศาสตร์ฯ

๓
๔

๓-๔ ทางรัฐบาลได้สั่งให้ทหารเข้ารักษาสถานที่สำคัญต่างๆ

 : ข่าวการประชาชนฯ,
ประชาธิปไตย ๑๓ ต.ค. ๑๖ ฉบับด่วนพิเศษ

๑๒๔
๓๔

๑-๒ ทางด้านนักเรียน นักศึกษา
ประชาชนยังคงชุมนุมอย่างไม่ย่อท้อ

บริการประชาชนฯ,
โฉมหน้าประวัติศาสตร์ฯ

๓-๔ บรรยายคำริเวณสะพานผ่านฟ้าสีลักษ
และถนนราชดำเนินนอกในช่วงเย็น
ของวันที่ ๑๓ ตุลาคม

โฉมหน้าประวัติศาสตร์ฯ

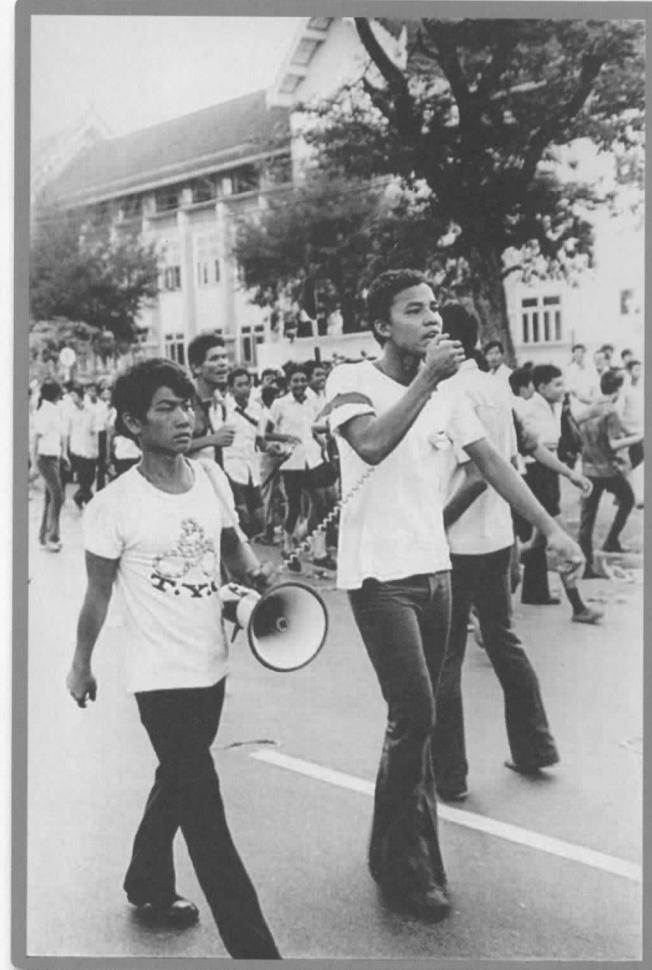
๕๖
๗

๕.๗ การชุมนุมในช่วงเย็น<sup>ยังเต็มไปด้วยความคึกคัก
มีชีวิตชีวา</sup>

: โฉมหน้าประวัติศาสตร์ฯ

๖.๙ หน่วยรักษาความปลอดภัย<sup>เริ่มเตรียมพื้นที่บริเวณ
ถนนราชดำเนินนอก</sup>

: ขบวนการประชาชนฯ

๑ ราว ๑๔.๐๐ น. ของวันที่ ๑๔ ตุลา หลังจากที่มีการประกาศว่าข้อเสนอของพวกรุนได้รับการปฏิเสธจากรัฐบาล ทำให้ทุกคนมุ่งหน้าไปยังลานพระบรมราชูปถัมภ์เพื่อรอฟังข่าวจากดัวแทนศูนย์นิสิตฯ ซึ่งเข้าเฝ้าในหลวงที่พระราชวังสวนจิตรลดา

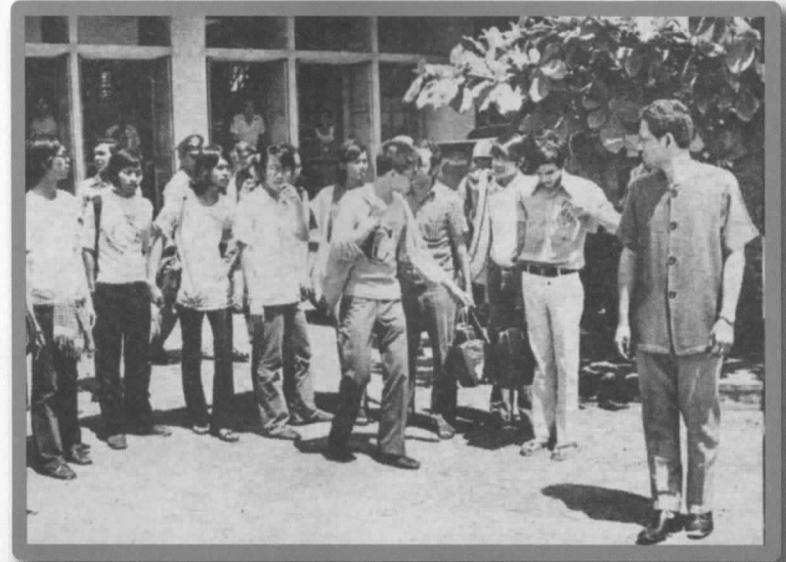
: โอมหน้าประวัติศาสตร์ฯ

๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. ส่วนหน้าสุดของขบวนได้มายืนหน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม

: ขบวนการประชาชัชนา

๓ หน่วยรักษาความปลอดภัยเฝ้าคุ้มครองชุมชน

: ได้รับความอุปการะจากไทยรัฐ

๔-๖
๖/๖

๔-๖ ในที่สุดรัฐบาลก็ตัดสินใจปล่อยตัวผู้ต้องหาทั้ง ๑๓ คน ในวันที่ ๑๓ ตุลาคม

: ประชาธิปไตย ๑๔ ต.ค. ๗๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑ กลุ่มผู้ต้องหาทั้ง ๑๓ คนได้รับการปล่อยตัวแล้วในช่วงบ่ายวันที่ ๑๓ ตุลาคม
ซึ่งแม่กรมประชาสัมพันธ์จะประกาศในเวลา ๒๐.๐๐ น. แต่ผู้ชุมนุมส่วนใหญ่
ยังไม่ทราบ หรือที่ทราบก็ยังรู้ลึกคลางแคลงใจอยู่

: ข่าวการประชาชนฯ

๒๔
๓๕

๒๔ แม้จะล่วงเข้า أيامค่ำ แต่กกลุ่มผู้ชุมนุม
ยังคงเนืองแน่นเต็มลานพระบรมรูปทรงม้า

: หอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์
๓ ในเวลา ๒๒.๐๐ น. ทางศูนย์นิลิตฯ ได้ประกาศ
ให้สลายการชุมนุม แต่เนื่องจากบางส่วน
ไม่มีรถกลับบ้าน บางส่วนยังไม่พอใจ
กับผลที่ได้รับ จึงปักหลักอยู่ชุมนุมต่อไป

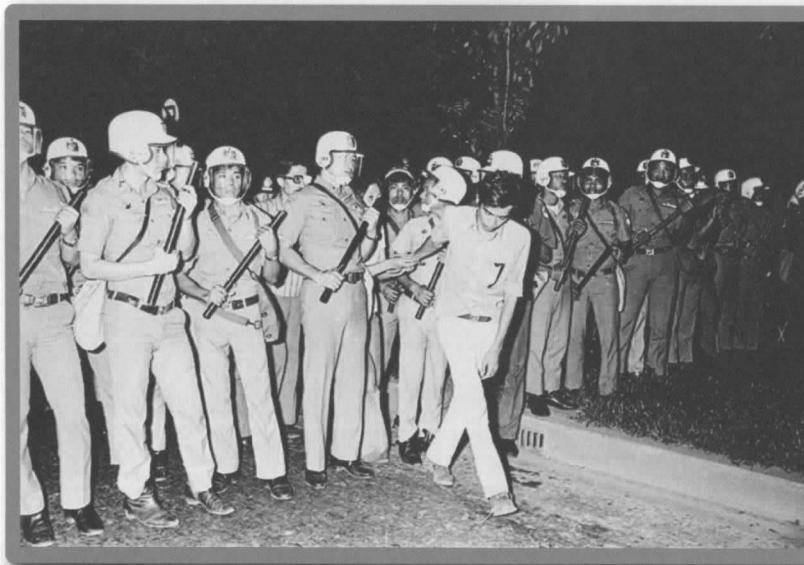

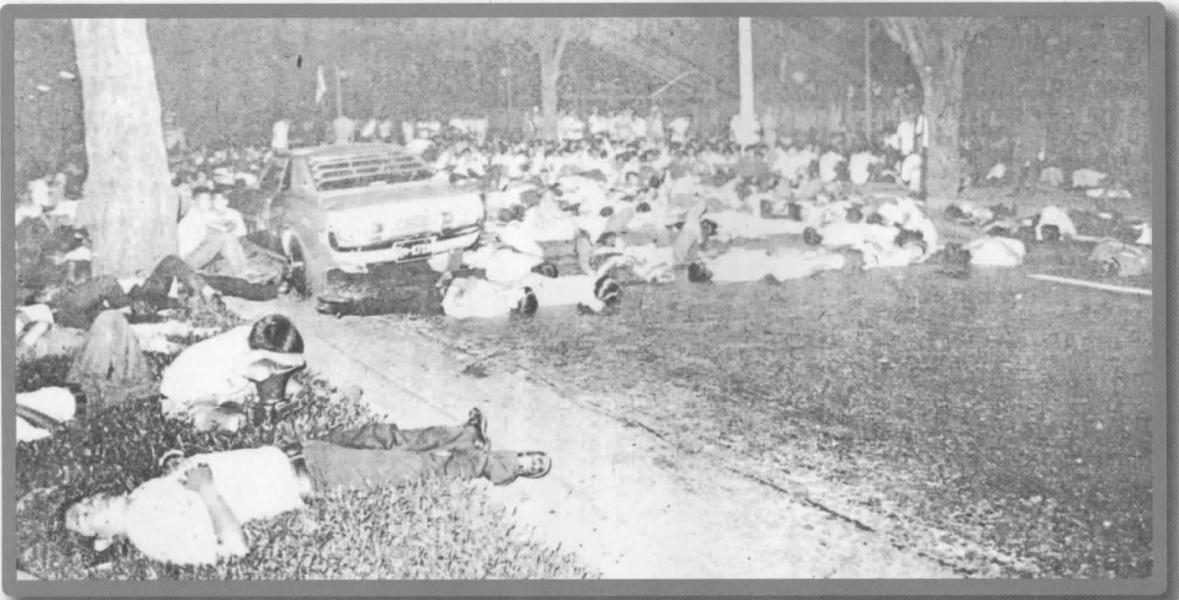
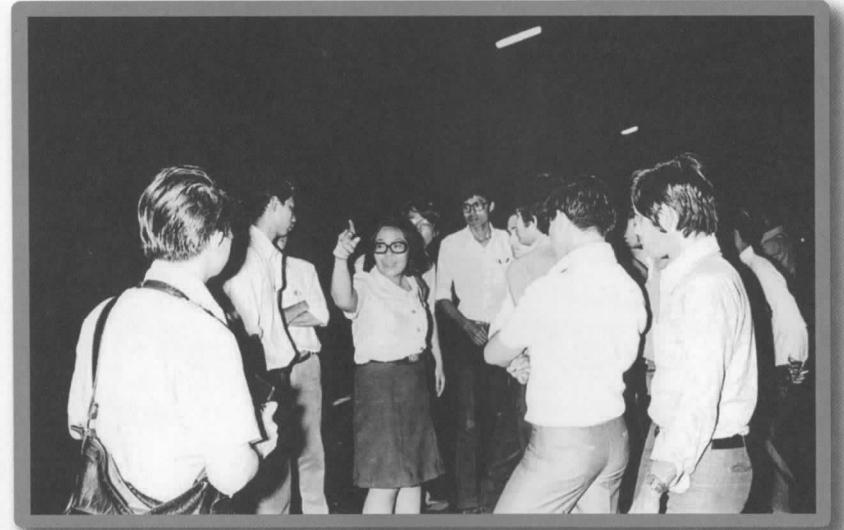
: ประชาธิปไตยฉบับพิเศษ
๔ เนื่องจากขาดการติดตอกับศูนย์นิลิตฯ
เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ผู้ดูแลการชุมนุม
จึงตัดสินใจเคลื่อนขบวนเข้าสู่เขตอนกร้าว
หน้าพระราชวังสวนจิตรลดा

ในเวลา ๐.๑๕ น. ของวันที่ ๐๕ ตุลาคม

: ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัช

๔ | ๕

๔ บรรยายสถานที่เกิดเหตุที่ ๑๗ ตุลาคม ข้างวังสวนจิตรลดา

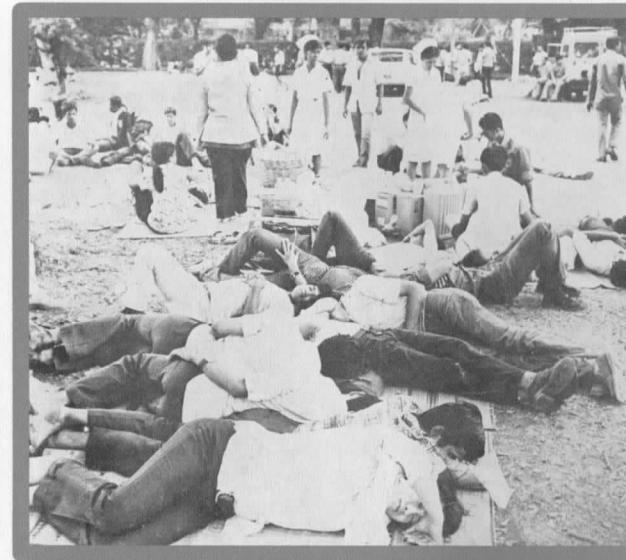
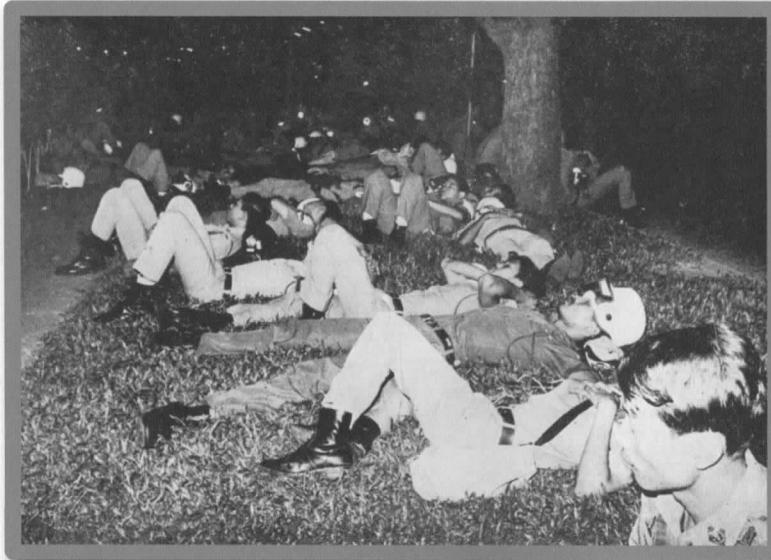
: ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๕ การปรึกษาและถกเถียงของกลุ่มนักศึกษา
ในช่วงกลางดึกก่อนที่ความเข้าใจพิจฉาชคลีคลาย
สติแกลงภาพพีโอเสวนีย์ ลิมมานันท์

: ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๖ ประชาชนนองรอดอยคำตอบจากรัฐบาลที่หน่วยงานจิตรลดา

: ขบวนการประชาชนฯ

๑๒๔

๑-๒๔ เวลาประมาณ ๓.๐๐ น. จนถึงรุ่งสาง
ทั้งฝ่ายประชาชนและเจ้าหน้าที่ด้างกี
นอนหลับบนพื้นถนน เพื่อเตรียมการกลับมา
ของผู้แทนนักศึกษา ที่ไปเข้าเฝ้า
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๑-๒๕ : โภมหน้าประวัติศาสตร์ฯ

๑-๒๕ เวลาประมาณ ๔.๓๐ น. ของวันที่ ๑๔
พ.ต.อ. วศิษฐ์ เดชกุลชรีได้อัญเชิญ
พระบรมราชวราภรณ์ให้แก่ผู้ชุมนุมทั้ง
พร้อมทั้งรับปากว่าจะน้อมถอดใจ
ที่รักษาการณ์อยู่ให้เปิดทางให้

๑-๒๖ : โภมหน้าประวัติศาสตร์ฯ

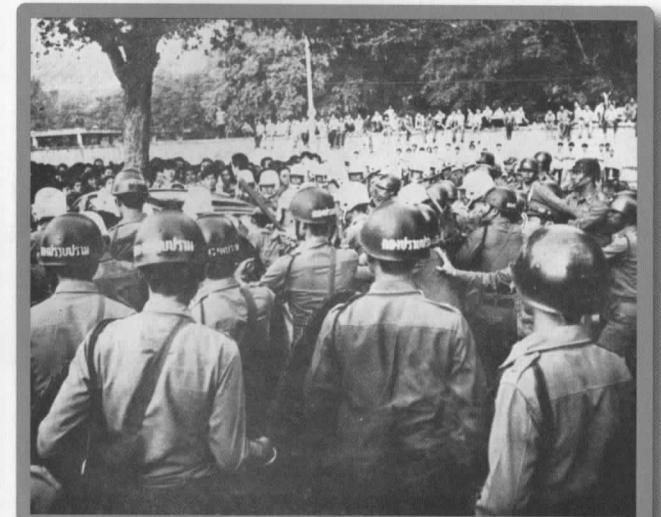
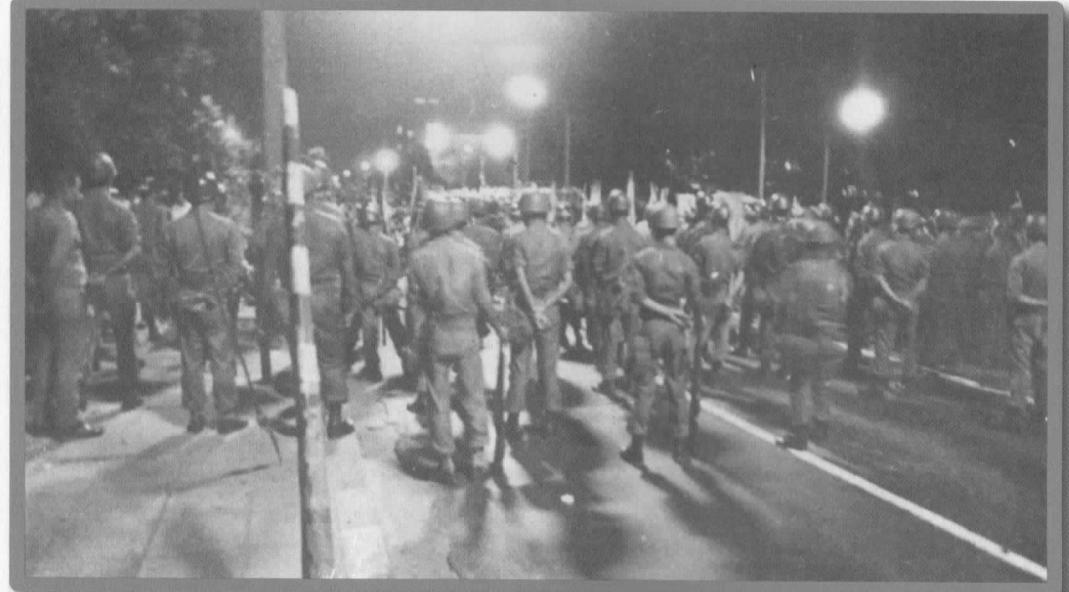
๕
๗

๕ พล.ต.ท. มนต์ชัย พันธุ์คุ่งชื่น ยืนบัญชาการหน้าเดาวงดำราชวิถี

 ขบวนการประชาชนฯ

๖-๗ การชุมนุมทำท่าจะสลายไปได้ด้วยดินเวลาเข้ามืดวันที่ ๑๕ ตุลาคมท่าว่าน่วยคอมมานโดของดำราชและกองปราบที่รักษาการณ์ถนนพระราม ๕ กลับไม่ยอมให้ผ่าน เพราะ พล.ต.ท. มนต์ชัย พันธุ์คุ่งชื่นไม่ยอมลุ้งให้ดำราชเปิดทาง

 ขบวนการประชาชนฯ,
ได้รับความอุเคราะห์จากไทยรัฐ,
โฉมหน้าประวัติศาสตร์ฯ

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในราชครบครอบ ๗๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑ เจ้าหน้าที่สำรวจประจำกับประชาชนที่หน้าพระราชวังสวนจิตรลดา

 : ประชาธิปไตย ๑๕ ต.ค. ๑๖

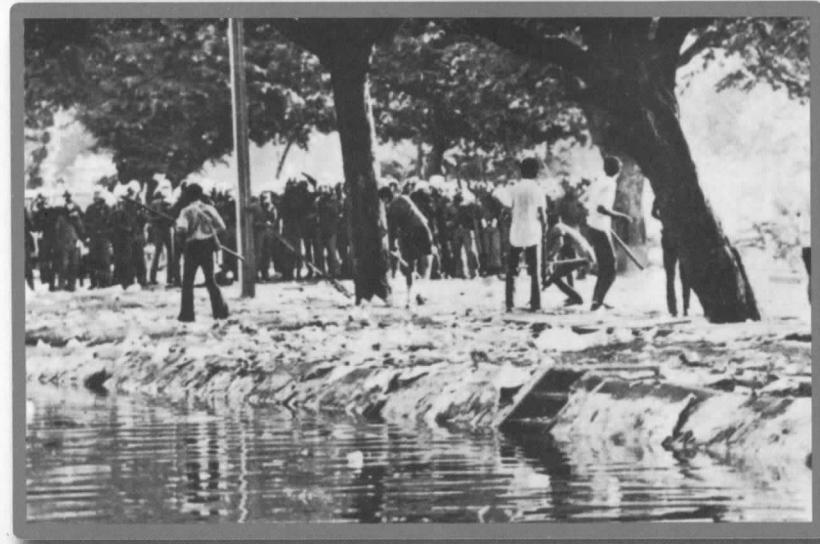

๒๓
๔

๒-๔ การประท้วงเริ่มต้น ณ จุดนี้ โดยตำรวจได้บุกเข้าดินักศึกษาและประชาชนอย่างทารุณ จนต้องกระโดดลงน้ำเพื่อหนีไปยังฝั่งพระราชวังสวนจิตรลดา

 : ข่าวการประชานฯ,
ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

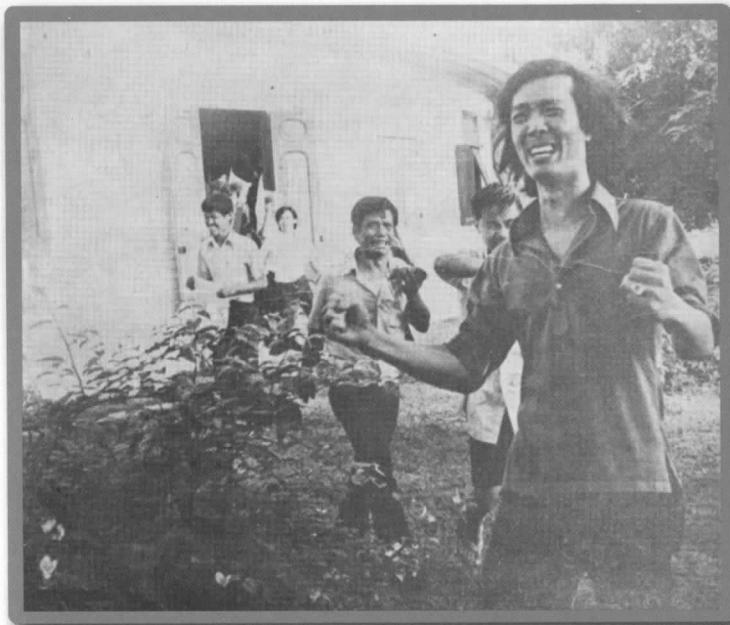
สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรถประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑๓

๑-๓ สภาพหน้าพระราชวังสวนจิตรลดาในช่วงเช้าวันที่ ๑๕

 : ประชาธิบัติยกบับพิเศษ,
ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ,
ข่าวการประชาชนฯ

๔ | ๕
๖ | ๗

๔-๖ ในที่สุดฝ่ายประชาชนส่วนใหญ่ได้ล่าถอยเข้าไปในพระราชวังส่วนตัวลดลา ทางประตูพระวรุณ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปิดรับประชาชนเข้ามาในวัง

: โฉมหน้าประวัติศาสตร์ฯ

๗ มีทั้งการประท้วงและการบادเจ็บ

: โฉมหน้าประวัติศาสตร์ฯ,
ขบวนการประชาชนฯ

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรีบประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๗๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑ | ๒๔
๓

๑-๓ ประชาชนบางส่วนพยายามที่ทึ่งไปแล้วเข้าช่วยป่าดำเนินฯ
 ชุมชนการประชาชนฯ

๔-๖
๖

๔-๖ การโจมตีของตำรวจสร้างความโกรธแค้นให้แก่กลุ่มผู้ชุมนุมอย่างมาก
จึงกิดการตอบโต้อย่างรุนแรง และเป็นจุดเริ่มต้นของการนองเลือด
ครั้งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งของประเทศไทย

 : โฆษณาประวัติศาสตร์ฯ.
ขบวนการประชาชนฯ

การนองเลือด : ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๖

“...มีอเปล่าตื่นเปล่าก้าวหน้า
ถือหลักศักดิ์สิทธิ์เดรี
เจ้าหนูมเจ้าสาวเยย
เจ้าหนูมเจ้าสาวเยย
พยายามสร้าง
กดซี่ข้มเหงคงแรงร้าย
ชوانาเป็นศพกบดาน
เจ้าหนูมเจ้าสาวเยย
เจ้าหนูมเจ้าสาวเยย
พยายามสร้าง
มีอเปล่าตื่นเปล่าหัวหาญ
นีคือพลังของประชาชน
เจ้าหนูมเจ้าสาวเยย
เจ้าหนูมเจ้าสาวเยย
พยายามสร้าง

ยอมให้เข่นฆ่าไปเป็นผี
พุกันตีตีแล้วตั้งนาน
เจ้าเคยแล้วหรือยัง
เจ้าเคยแล้วหรือยัง
พยายามสร้างเดรี
เมื่อการก้าวก่ายเสียทุกท้าน
ชาวบ้านเป็นชาภากagan
เจ้าเคยแล้วหรือยัง
เจ้าเคยแล้วหรือยัง
พยายามสร้างเดรี
แก่วงกระบวนการคดุกคดานกัดงาน
ทุกคนลีบเลือดบางระจัน
เจ้าเคยแล้วหรือยัง
เจ้าเคยแล้วหรือยัง
พยายามสร้างเดรี...”

ส่วนหนึ่งของเพลง “หนูมสาวเดรี” คำร้องโดย สุจิตต์ วงศ์เทศ ทำนองลาวเจี้ยง
เพลงนี้เป็นเพลงย่อในเพลง “กล่อมกีรน” ที่สุจิตต์ วงศ์เทศ แต่งคำร้องให้วงค์รีเจ้าพระยา
ในเดือนธันวาคม ๒๕๑๖ โดยใช้ทำนอง ตับพระคลอเตียงน้ำ

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

๑
๒
๓

๑ ในช่วงเช้าของวันที่ ๑๔ ตุลาคมที่หน้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ฝั่งสนามหลวง มีประชาชน
มาร่วมตัวกันแน่นหนัดเพื่อรับฟังข่าวการประท้วงประชาชนกับตำรวจที่สวนจิตรลดา

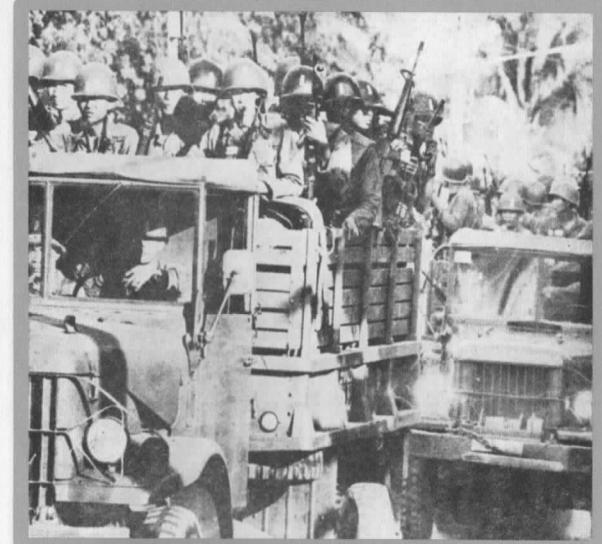
: ข่าวการประชานฯ

๒ เด็กนักเรียนช่างกลสายไหมกลุ่มนึงออกป้ายประกาศถึงความโหตัวร้ายของตำรวจที่ทำร้าย
ประชาชน คนที่ถือไมโครโฟนคือ โอลิสสา ไอราวันวัฒน์

: ได้รับความอนุเคราะห์จาก The Nation

๓ ประชาชนเข้ามีตระหนักรู้ทุกน้ำของทางราชการ

: ข่าวการประชานฯ

๔๕
๖๗

๔ ผู้ชุมนุมที่โกรธแค้นคือญา เพิ่มจำนวนขึ้น

: ชนวนการประชานุฯ

๕-๗ ฝ่ายทหารเริ่มเคลื่อนพลเพื่อรักษาความสงบ

: โภນหน้าประวัติศาสตร์ฯ

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรถประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

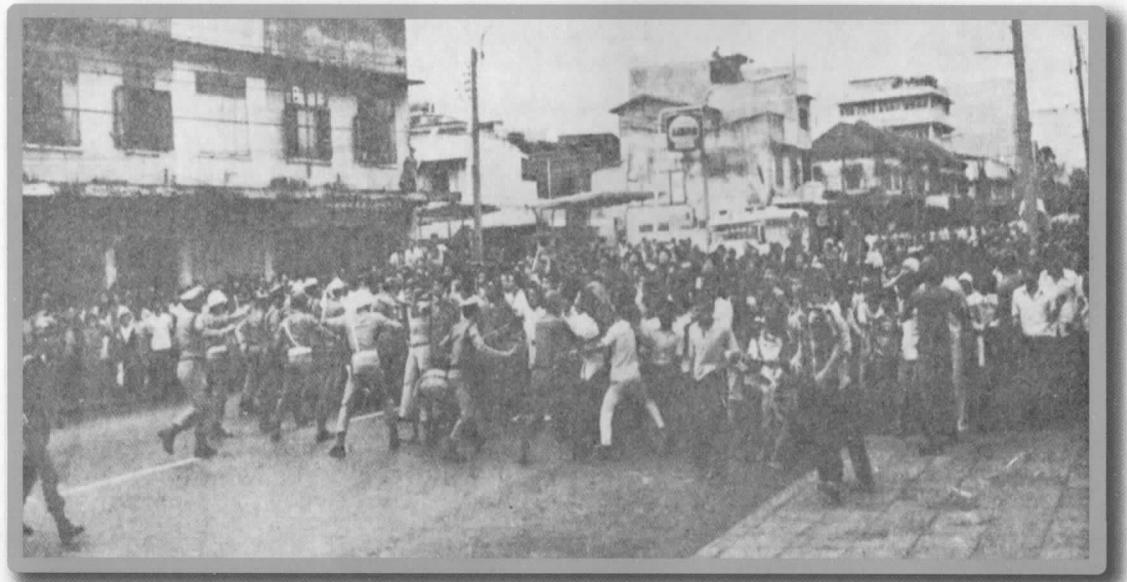
๑ | ๒
๓ | ๔

๑-๓ รถถังและรถทุ่มเกราะจากกองพัน
ทหารม้าที่ ๔ เกียกกาย และทหารบก
กรมทหารราบที่ ๑๑ ร.อ. บางเขน
เข้ามาปฏิบัติการบริเวณหน้า
วัดชนะสงคราม

: โฉมหน้าประวัติศาสตร์ฯ,
ขบวนการประชาชนฯ

๔ ประชาชนมุ่งด้วยความสนใจ

: ประชาธิปไตย ๑๕ ต.ค. ๖๖

๕ | ๖

๓

๕-๗ เวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. รัฐบาลได้ออกແດลงการณ์ว่ามีกຸມບຸກຄຸລ
ຕ້ອງການທີ່ຈະເປົ້າຢືນແປງການປັກຄອງ ຮັບພາລິຈິງຈະກຳການປາບປາມ
ໂດຍເດີດຫາດ ຤່ວງເວລານີ້ເອງ ທີ່ທ່າຮໄດ້ໃຊ້ກະສຸນຈິງແທນກະສຸນຂໍ້ມູນຍິງ

 : ຂບວນການປະຈາບານฯ

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐวิศวกรรมศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๙ ปี ๑๔ ตุลา

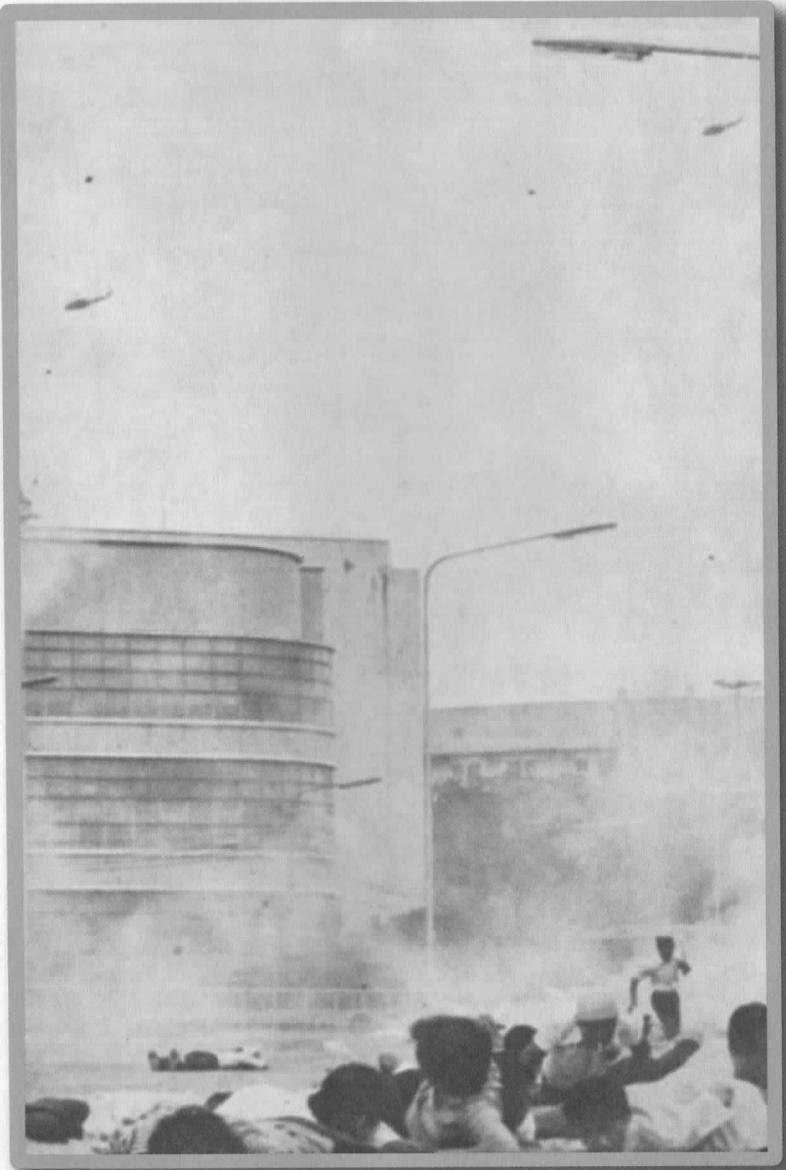

๑ | ๒๕

๑-๔ ทหารจากกรมทหารราบที่ ๑๑ ร.อ. กับรถถัง
จากกองพันทหารม้าที่ ๕ มาถึงหน้ากรมสรรษฐ์ฯ
และกรมประชาสัมพันธ์ในเวลา ๑๖.๕๐ น.

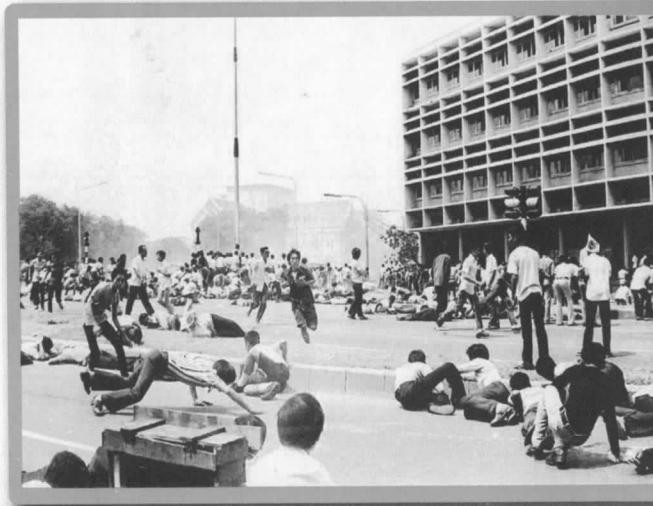
ขบวนการประชาชานฯ,
โฉมหน้าประวัติศาสตร์ฯ,
ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ,
โฉมหน้าประวัติศาสตร์ฯ

๕๖

๕๖ เอลิคوبเตอร์ เริ่มปรากฏเหนือบริเวณสะพานบินเกล้า
และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

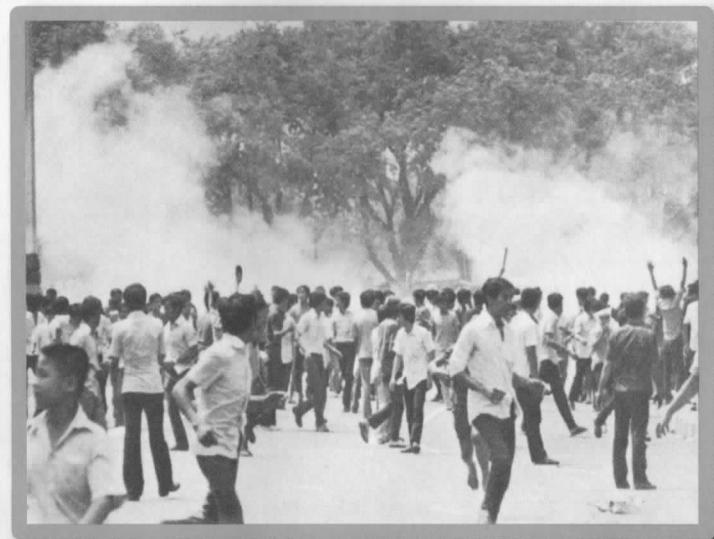
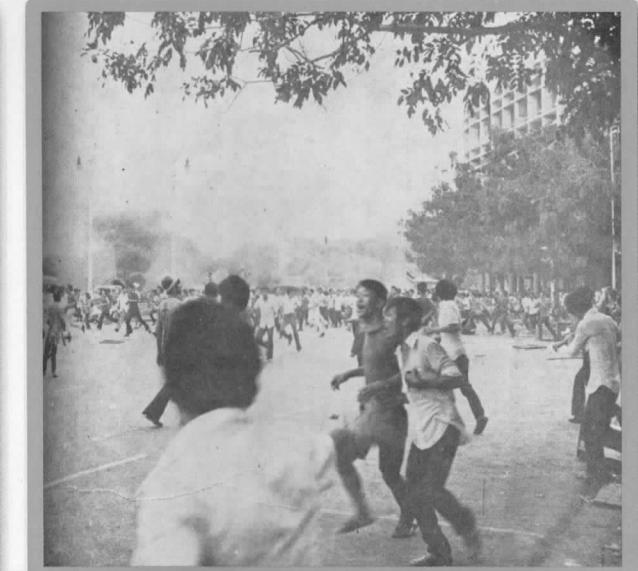
 ขบวนการประชาชนฯ,
โฉมหน้าประวัติศาสตร์ฯ

๑ | ๒
๓ | ๔

๑-๔ ในช่วงเวลาประมาณใกล้เที่ยง ทหารได้ระดมยิง
แก๊ซน้ำตาเข้าใส่ประชาชน พร้อมๆ กับที่
เอลิคอปเตอร์ที่บินอยู่ด้านบนยิงกระสุนมา

 ขบวนการประชาชนฯ,
ประชาชนอิปไตยฉบับพิเศษ,
ขบวนการประชาชนฯ,
ได้รับความอนเคราะห์จากไทยรัฐ

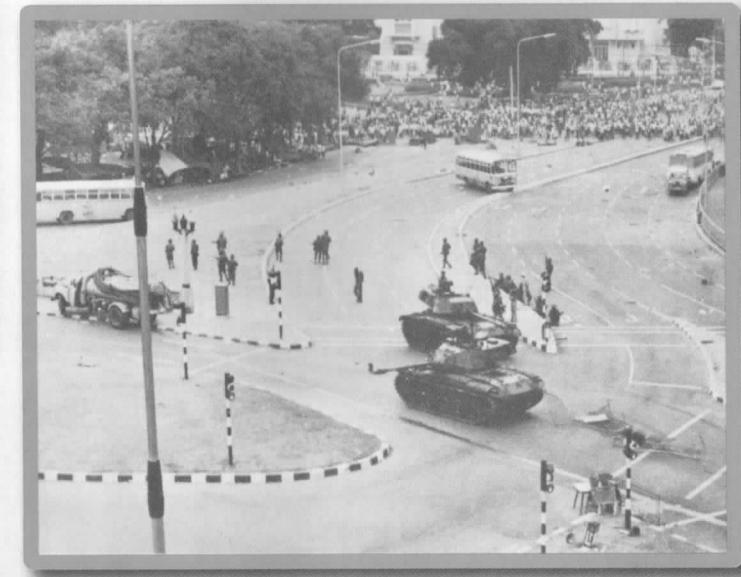
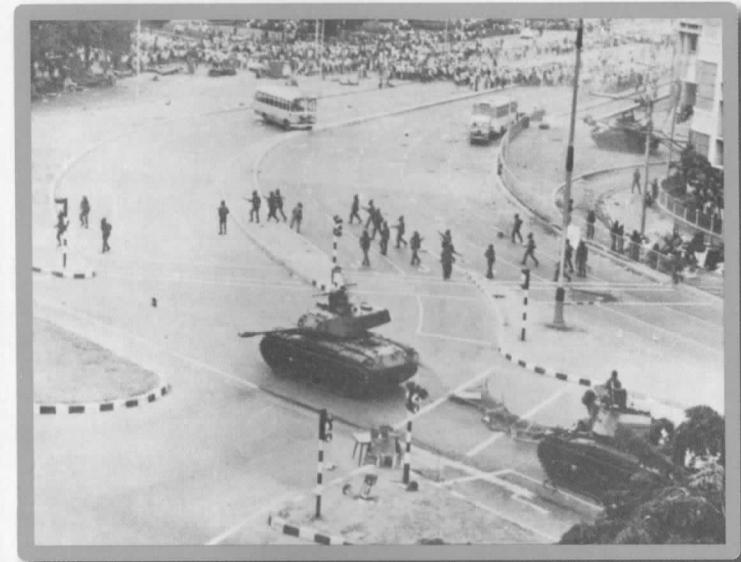
๕๗

๕-๗ ประชาชนวิ่งหลบกระสุนปืน
ทั้งจากเอลิคคอปเตอร์และทหาร
บังก์ใช้รือหีอนระนกับพื้น

 : ได้รับความอนุเคราะห์
จากไทยรัฐ,
ข่าวการประชาชนฯ

๑ ทหารกำลังเตรียมพร้อมจะขว้างระเบิดมือ^๑
 : ขบวนการประชากันฯ

๒๔

๒๔ รถถังเริ่มเคลื่อนเข้าสู่ถนนราชดำเนิน

 ขบวนการประชาชนฯ

๑-๓ ที่ถนนจักรพงษ์ ทหารเริ่มใช้ปืนยิงเข้าใส่ประชาชน สร้างความอลหม่านไปทั่ว

สัญลักษณ์ : สยามรัฐ ๑๕ ต.ค. ๑๙,
หน่วยการประชาชานฯ

↳ ในช่วงเที่ยงของวันที่ ๑๔ ที่หน้ากรมประชาสัมพันธ์
จีระ บุญมาก นักศึกษาปริญญาโทถูกยิงที่ศีรษะ
ขณะพยายามเจรจากับทหาร

สัญลักษณ์ : ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๕-๖
๗

๕ ประชาชนต่างกราบไหว้ศพของจีระ นุญมาก
ในรูปนี้วีรชนผู้สละชีวิต

: ขบวนการประชาชนฯ

๖ อนันต์ชัย พฤทธพงศ์ นักศึกษารามคำแหง
คว้าธงชาติเบื้องหน้าลีดขึ้นมาโนกสะบัด

: ขบวนการประชาชนฯ

๗-๘ ประชาชนร่วมแท่นศพของจีระ นุญมาก

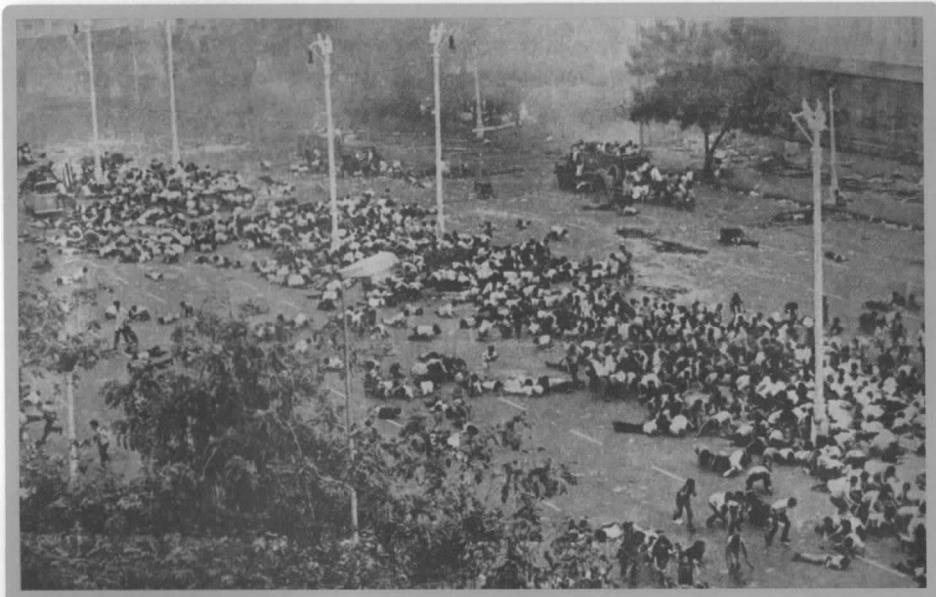
: ขบวนการประชาชนฯ

๑ | ๒

๑-๒ ศพของจีระถุกແນກไปทั่วเพื่อประจานความโหดร้าย
ของทหารที่กระทำกับประชาชนผู้ไร้อาชญา
ก่อนที่จะถูกແນກขึ้นไปวางบนพานรัชธรรมนูญ
ของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

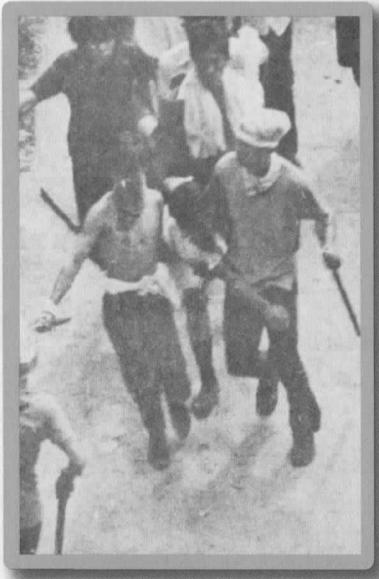
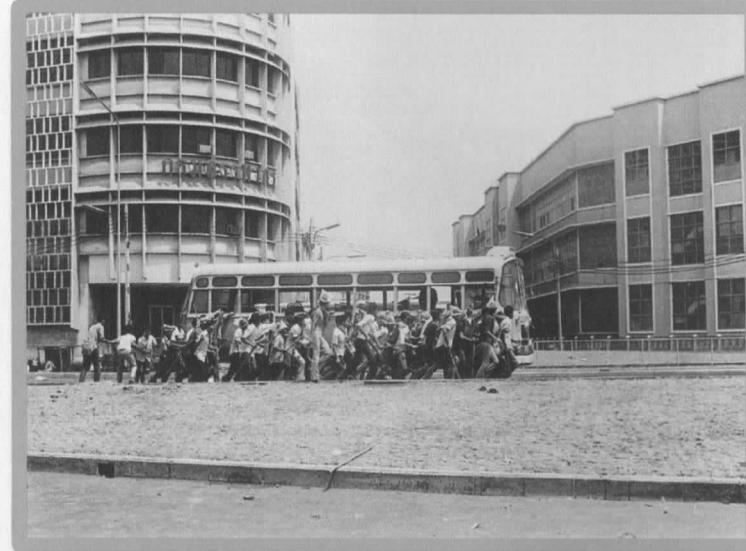
 : โฉมหน้าประวัติศาสตร์ฯ,
ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัช

๓ | ๔
๕ | ๖

๓-๖ ความโกลาหลลูกคามไปทั่ว
ถนนราชดำเนินและบริเวณใกล้เคียง

 : สยามรัฐ ๑๕ ต.ค. ๑๖,
ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ,
ประชาธิปไตย ๑๕ ต.ค. ๑๖

๑ | ๒
๓ | ๔

๑-๑๙ ประชาชนบางส่วนยึดรถประจำทางที่อยู่บวิเวณนั้น

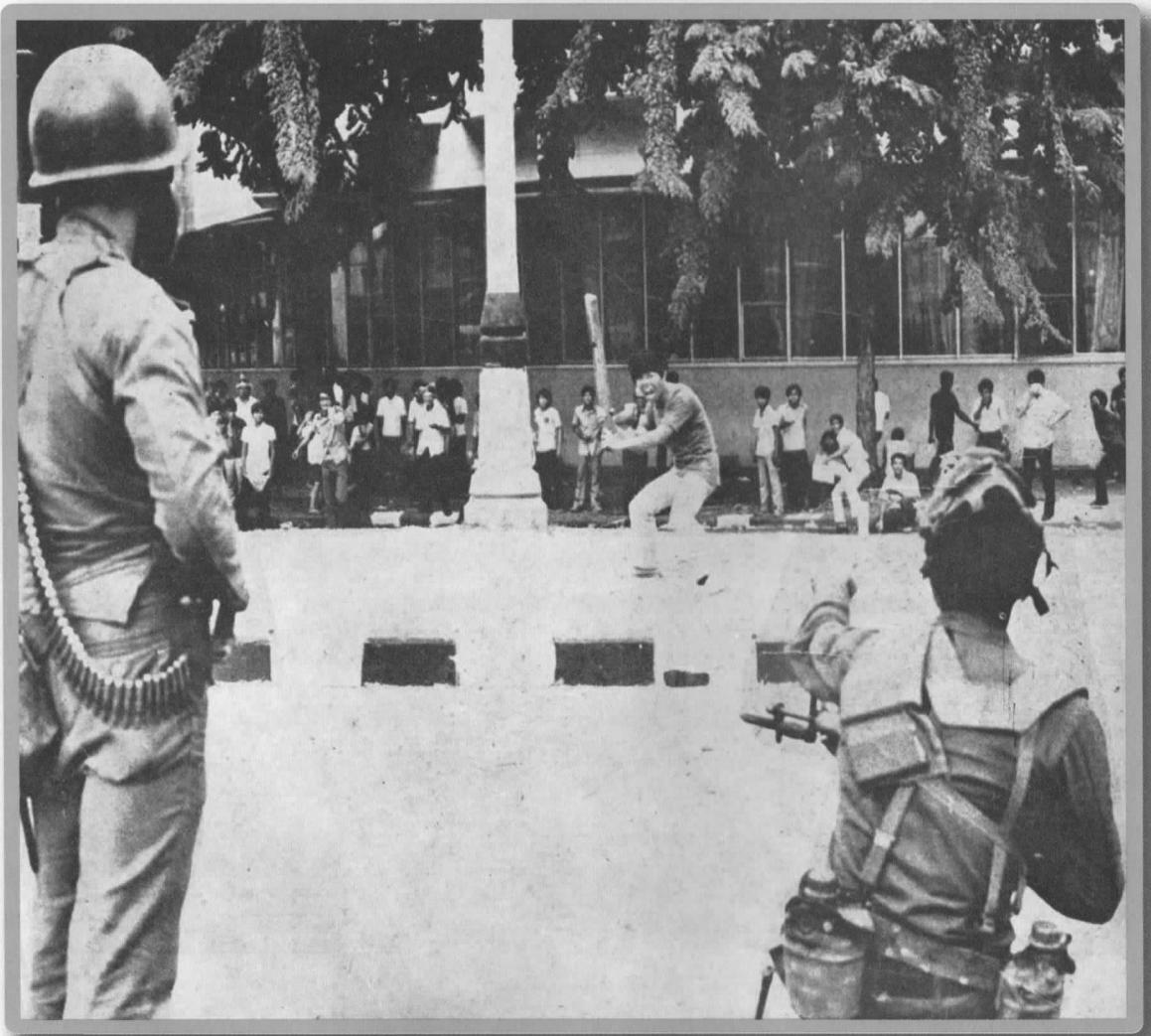
: ขบวนการประชาชนฯ,
ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๓ ผู้บาดเจ็บถูกนำตัวไปรักษา

: ขบวนการประชาชนฯ

๔ รถประจำทางบางคันถูกนำมาใช้ขับชนกับรถดัง

: ขบวนการประชาชนฯ

๒-๓

๔ แม้แต่รถขยะของเทศบาลก็ยังถูกนำมาต่อสู้กับรถถัง

 : ข่าวการประชานฯ

๖-๗ ประพัฒน์ แซ่ล้วว ยืนห้ามทหารด้วยท่อนไม้
ก่อนที่จะถูกยิงได้รับบาดเจ็บ

 : ข่าวการประชานฯ,
โอมหน้าประวัติศาสตร์ฯ

๑ ประชาชนบางส่วนได้นำรถเมล์ขึ้นไปท้ากรุงเทพฯ เพื่อแจ้งข่าวและรวมคนเพิ่ม

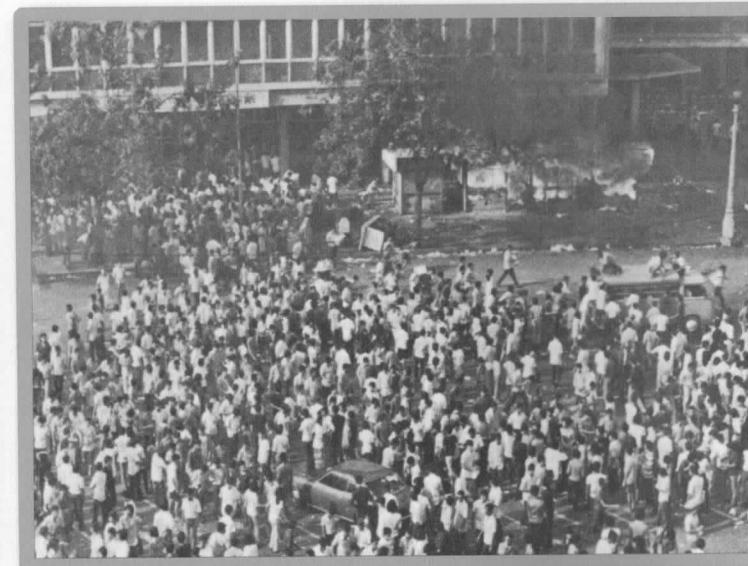
: ขบวนการประชาชนฯ

๒ นันดอนราชดำเนิน เริ่มมีการยึดรถ และทำลาย ทรัพย์สินของทางราชการมากขึ้น

: ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

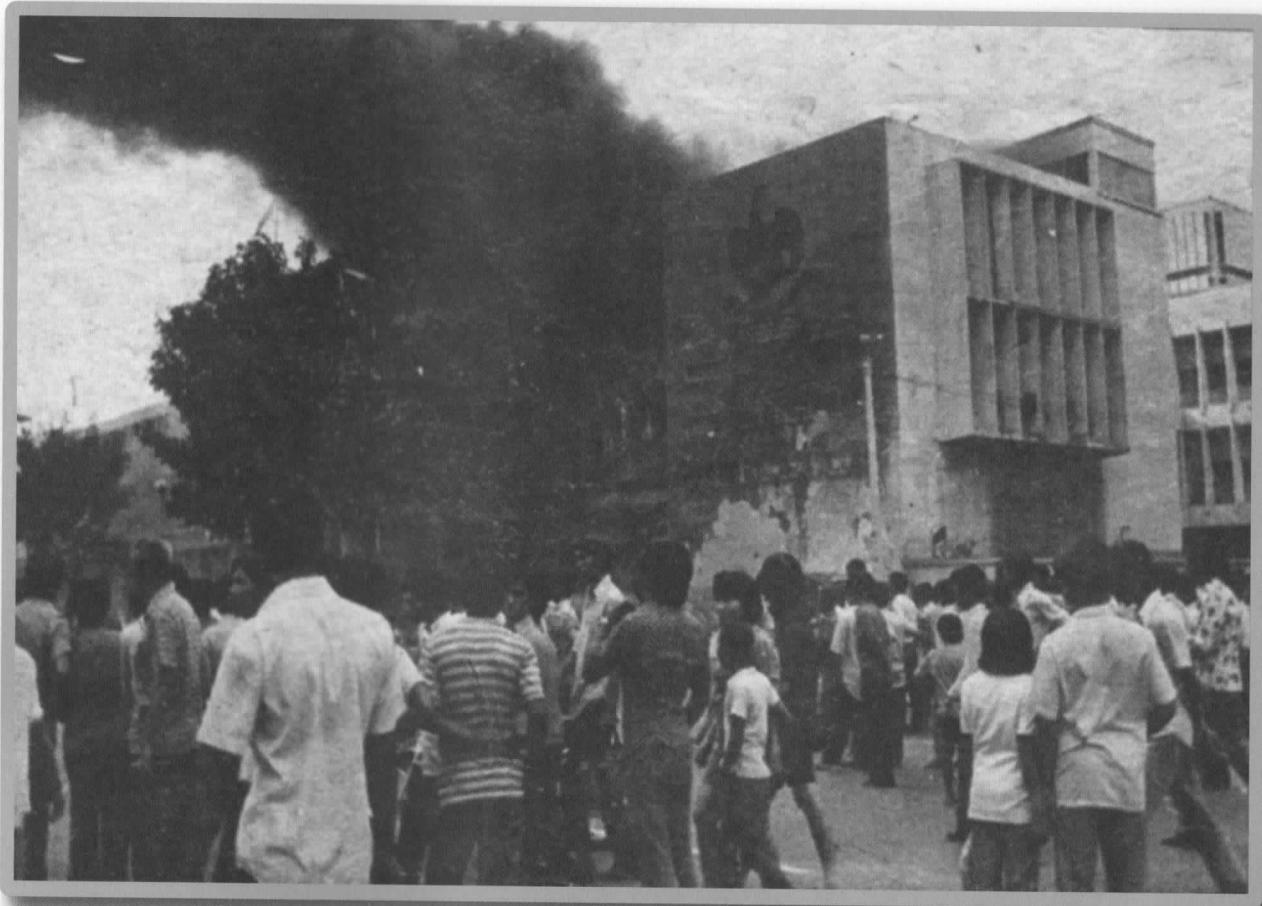
สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐวิสาหกิริ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑ | ๒๔
๓ | ๔

๑-๔ ประชาชนเข้ายึดสำนักงาน
สلاحกิมແນງรัฐบาลก่อนที่
จะจุดไฟเผา

 : ขบวนการประชานฯ,
โฉมหน้าประวัติศาสตร์ฯ

๔/๖

๔-๖ เป้าเพลิงถูกไหม้ไปทั่วตึกสำนักงานสลากกินแบงรัฐบาล
รวมถึงสหกรณ์พระนครที่อยู่ใกล้กัน

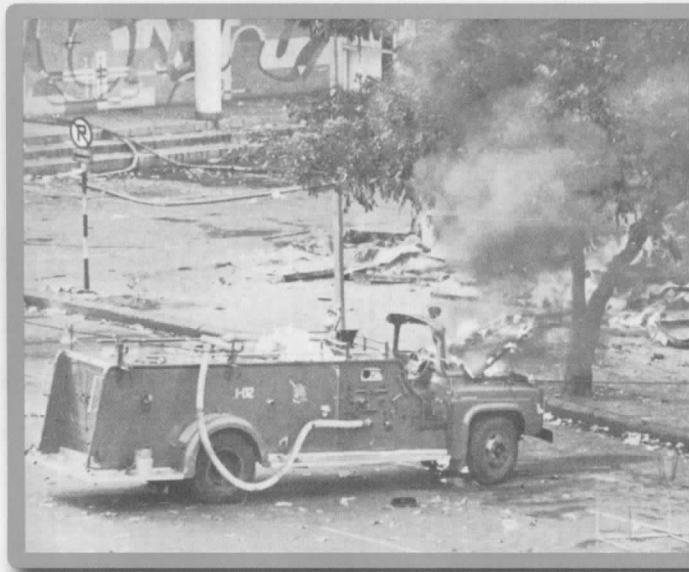
 : ประชาธิปไตย ๑๕ ต.ค. ๑๖,
Bangkok Post ฉบับวันมหาวิบปิโยค

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรถประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

๑-๓ ในเวลาไล่ยักษัน นักศึกษาและประชาชนบุกเข้าเผา
สำนักงาน กดป. (คณะกรรมการติดตามและประเมินผล
การปฏิบัติราชการ) ที่เลี่ยงคอกกว้าง

 : ประชาธิปไตย ๑๕ ต.ค. ๑๖,
ขบวนการประชาชนฯ,
Bangkok Post ฉบับวันมหาวิปโยค

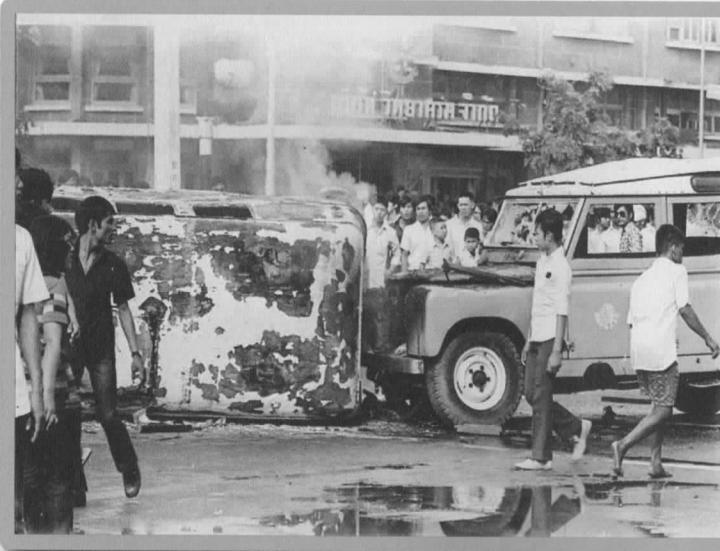

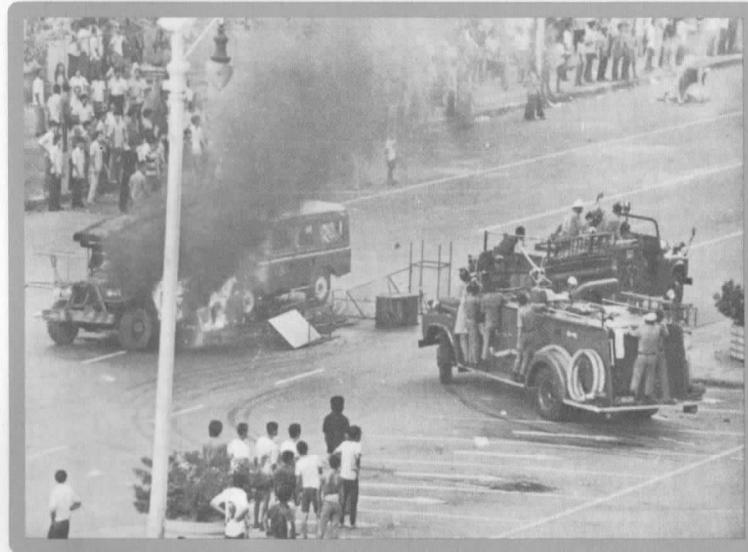
๔๕
๖๗

๔-๗ กรมประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นกระบวนการออกเลี่ยง
ให้รัฐบาลถูกประเพลิงเผาด้วยความแค้น

 : ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ,
โอมนันปริวติคัลตส์ฯ,
ขบวนการประชาชนฯ,
โอมนันปริวติคัลตส์ฯ

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรถประท้วตศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๘ ปี ๑๔ ตุลา

๘ | ๙

๘ รถดับเพลิงพยายามยับยั้งไฟที่เพาเด็ก

 : ข่าวการประชานฯ

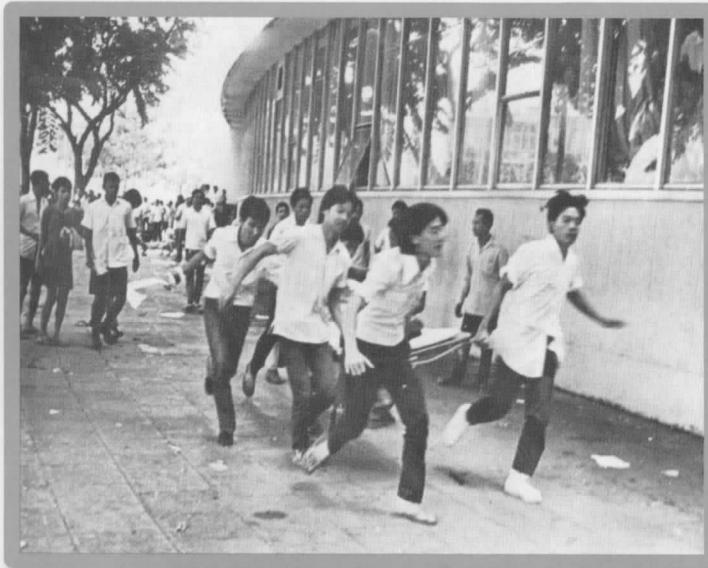
๙-๔ สภาพวิเวณหน้าโรงเรมรัตนโกสินทร์

 : The Nation ๑๕ ต.ค. ๑๖,
ข่าวการประชานฯ

๑-๔ ฝ่ายหนึ่งพยายามช่วยเหลือคนเจ็บ
ขณะที่อีกฝ่ายพยายามปลิดชีพ

: ชีววนการประชาชนฯ,
ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๕/๘

๕ เปลสนามถูกทิ้งรอบแล้วรอบเล่า
อย่างไม่รู้จักเห็นดeneo

: ข่าวการประชานฯ

๖ นายสาย ฤทธิ์อินิช ช่างไม้ที่เข้าร่วมเหตุการณ์
ถูกทหารยิงจากข้างหลังได้รับบาดเจ็บสาหัส

: ได้รับความอนุเคราะห์จาก The Nation

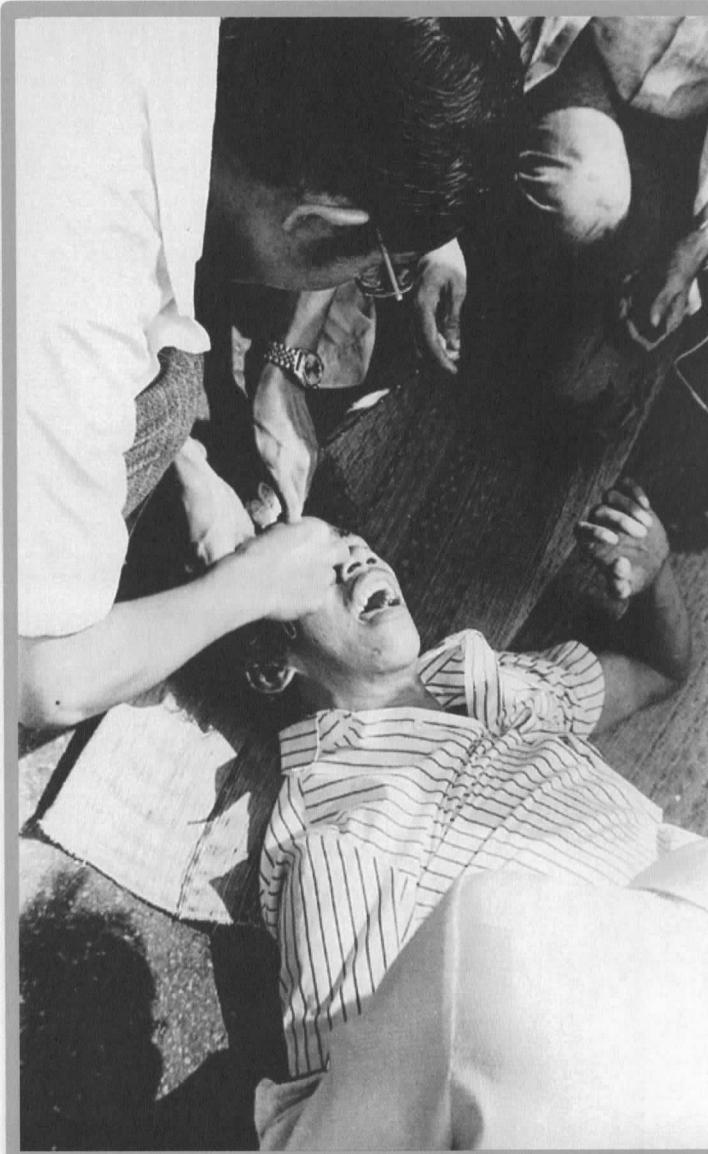
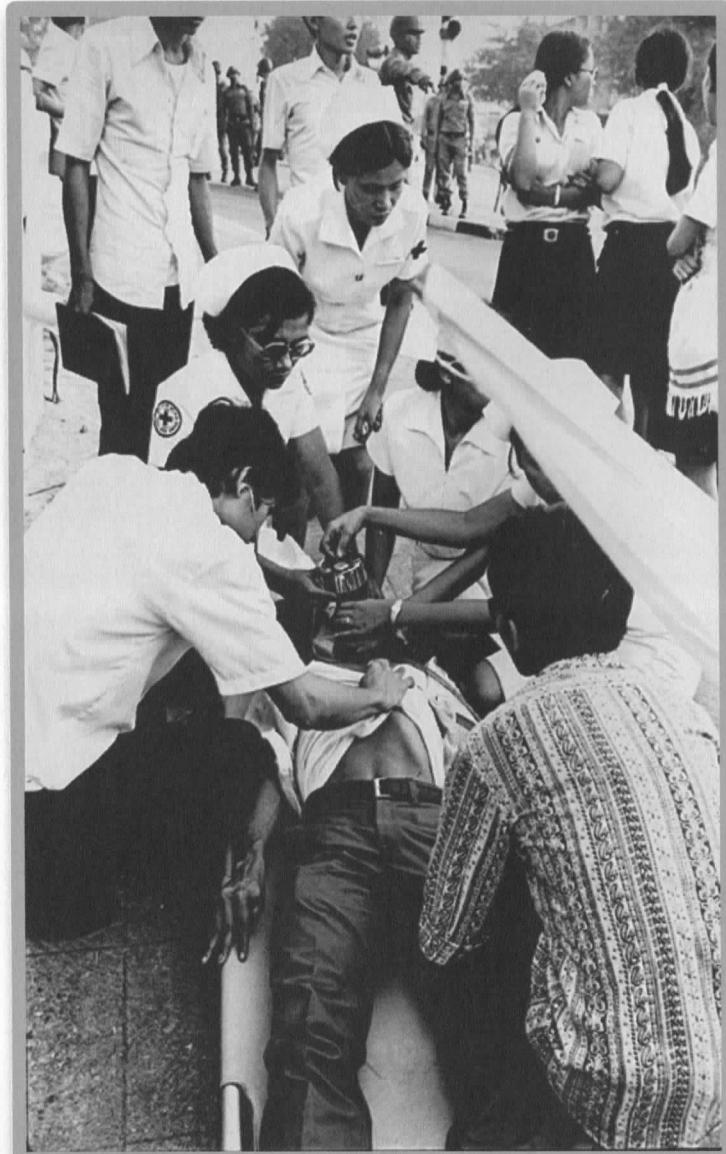
๗ อดิศักดิ์ ทองบุญ ลูกจ้างร้านอะไหล่รถยนต์
ผู้เข้าร่วมเหตุการณ์ ได้ใช้รถจักรยานยนต์
พาผู้บาดเจ็บคนหนึ่งไปส่งที่โรงพยาบาลกลาง

: สยามรัฐ ๑๕ ต.ค. ๑๖

๘ ทุกฝ่ายพยายามช่วยเหลือคนเจ็บอย่างเต็มกำลัง

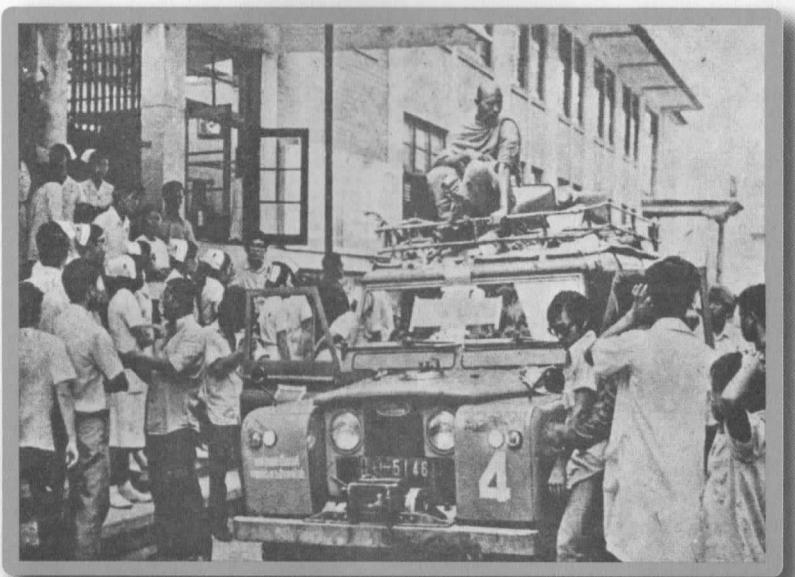
: ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๑ | ๒

๑-๒ แพทย์และพยาบาลจากโรงพยาบาล
หลายแห่งอาสาดูแลคนเจ็บที่ประสบเหตุ
 : ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๓ | ๔
๕ | ๖

๓ ชีวิตแล้ววิวิດเล่าต้องบัดเจ็บและล้มตาย...
โดยที่ไม่มีใครทราบว่า เพราะอะไรต่ำรัว
และท้าวเริงเข่นฆ่าประชาชน

 : ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ
๔-๖ รถพยาบาลและรถพยาบาลเฉพาะกิจ
ต่างออกทำงานช่วยเหลือคนเจ็บ
อย่างขะมักเขม้น

 : ประชาธิปไตย ๑๕ ต.ค. ๑๖.
ข่าวการประชุมนุญ,
ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

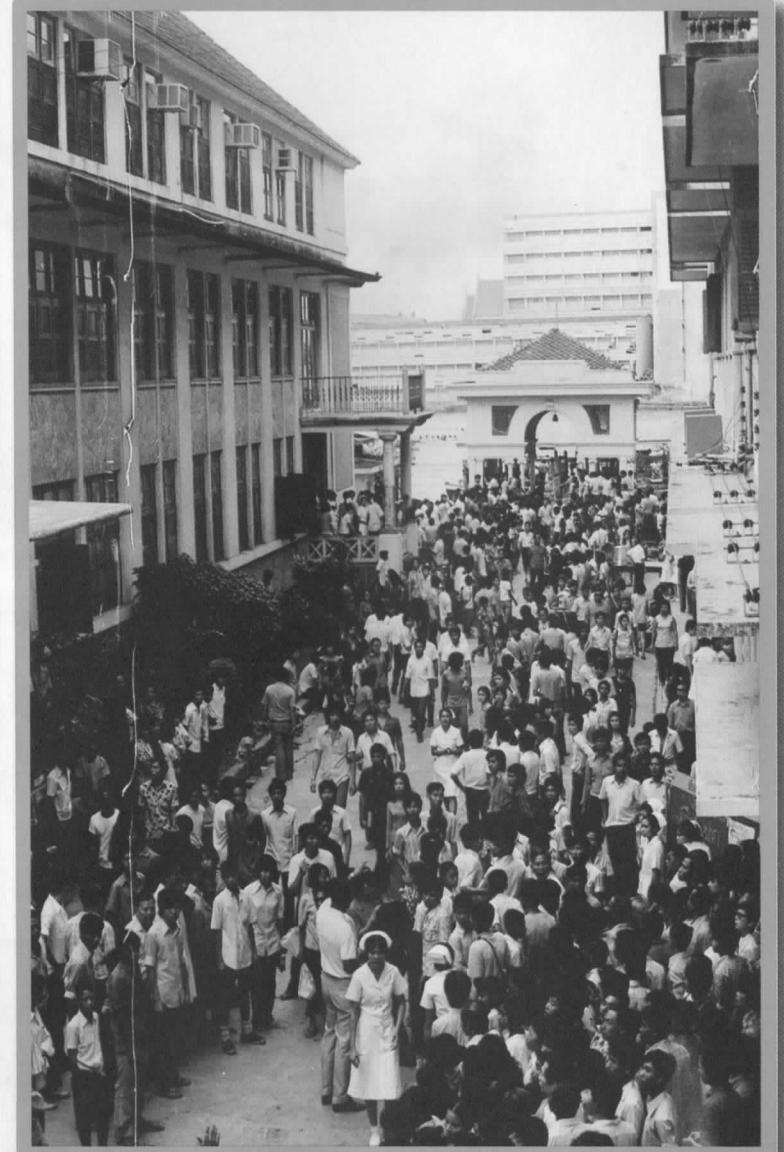
สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๘ ปี ๑๔ ตุลา

๑๒

๑-๓ โรงพยาบาลจังหวัดนราธิวาสเป็น
โรงพยาบาลชั้นชาวเพื่อรักษาคนเจ็บ

 : ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ,
ชบวนการประชาชานฯ,
ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๔ ๖

๔ คนเจ็บบางส่วนต้องลำเลียงข้ามแม่น้ำ
เพื่อส่งไปยังโรงพยาบาลศิริราช

: จำนวนการประชาชนฯ

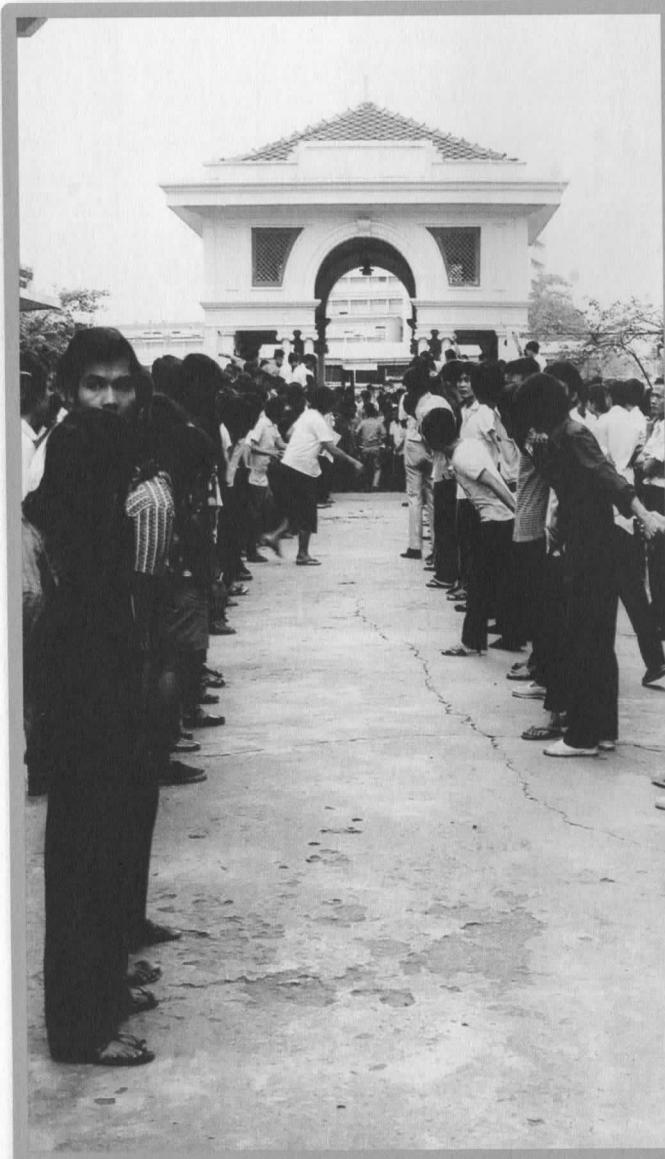
๕ ความวินิจฉัยของถนนราชดำเนินเมื่อมองจากฝั่ง
โรงพยาบาลศิริราช

: หน่วยถ่ายภาพทางการแพทย์
คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล

๖ ประชาชนอีกส่วนหนึ่งยืนอยู่ที่ท่าน้ำศิริราช
เพื่อฟังข่าวผู้บาดเจ็บและเลี้ยงชีวิต

: หน่วยถ่ายภาพทางการแพทย์
คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๘ ปี ๑๕ ตุลา

๑ | ๒๓

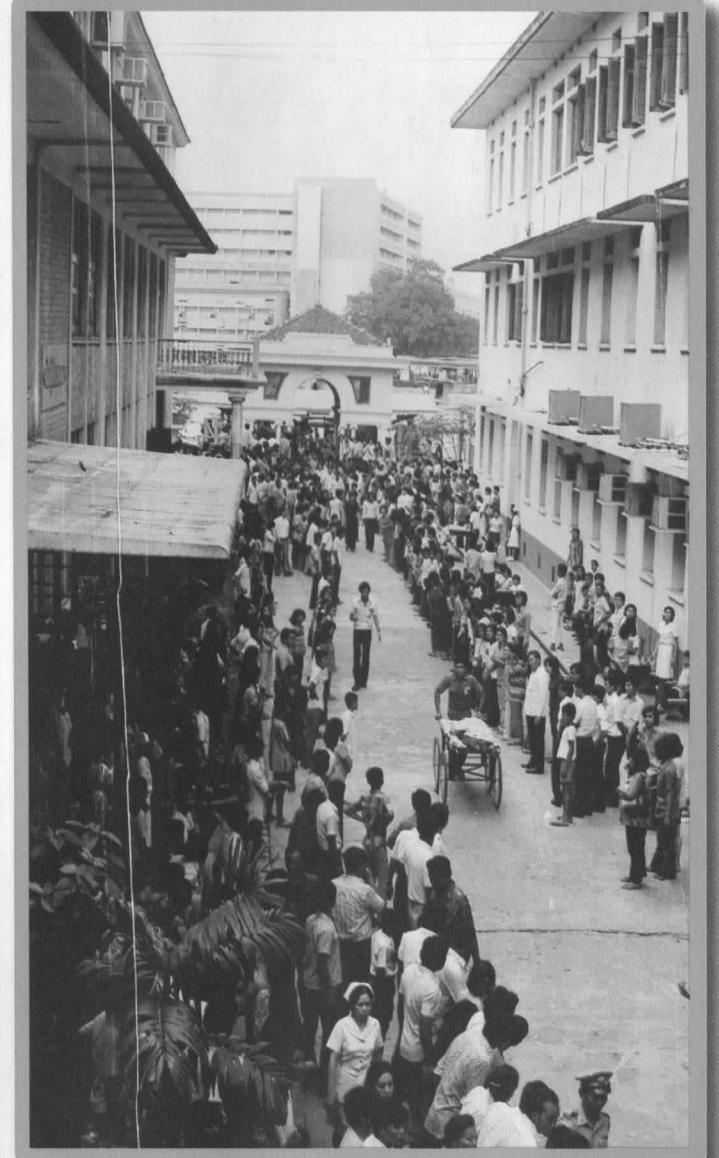
๑ อีกมุมหนึ่งของท่าน้าโรงพยาบาลศิริราชในวันนั้น

 : หน่วยด้วยภาพทางการแพทย์

คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล

๒-๓ แพทย์และพยาบาลต่างทำงานอย่างเต็มที่

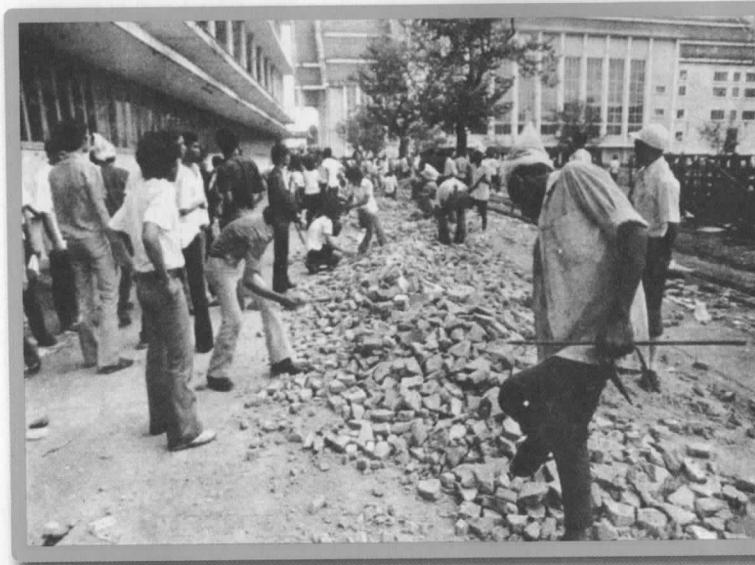
 : ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๔-๖

จำนวนผู้บาดเจ็บเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

 : ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ
หน่วยต่อไปพากเพียบการแพทย์
คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล

๑ | ๒๒
๓

๑ มีการลำเลียงผู้บาดเจ็บอย่างต่อเนื่อง

: ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๒ แพทย์และพยาบาลต่างเตรียมพร้อม
ที่จะรับมือกับผู้บาดเจ็บ รวมทั้งจัดเตรียม
อาหารไว้ให้แก่ญาติฯ ของผู้บาดเจ็บอีกด้วย

: ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๓-๔ ขณะเดียวกันทีมแพทย์และพยาบาลต่างเตรียมก้อนหิน
น้ำดื่มน้ำและประชานาดได้เตรียมก้อนหิน
ไว้รับมือกับท่า

: ประชาธิบัติไทยฉบับพิเศษ.
ประชาธิบัติไทย ๑๗ ต.ค. ๑๙

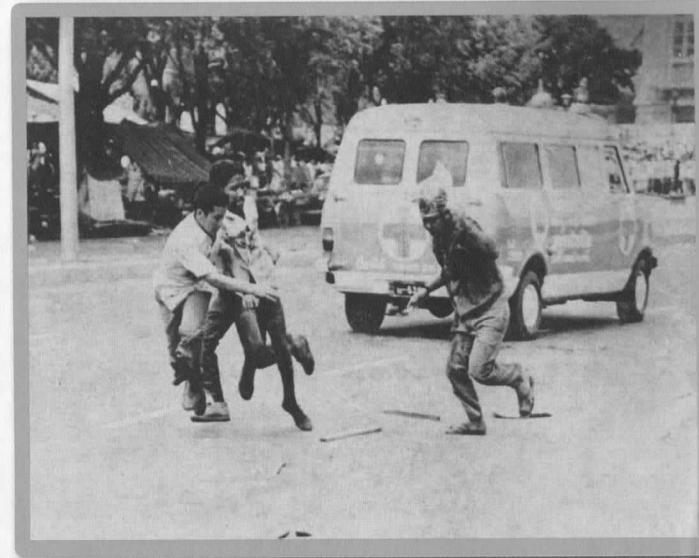
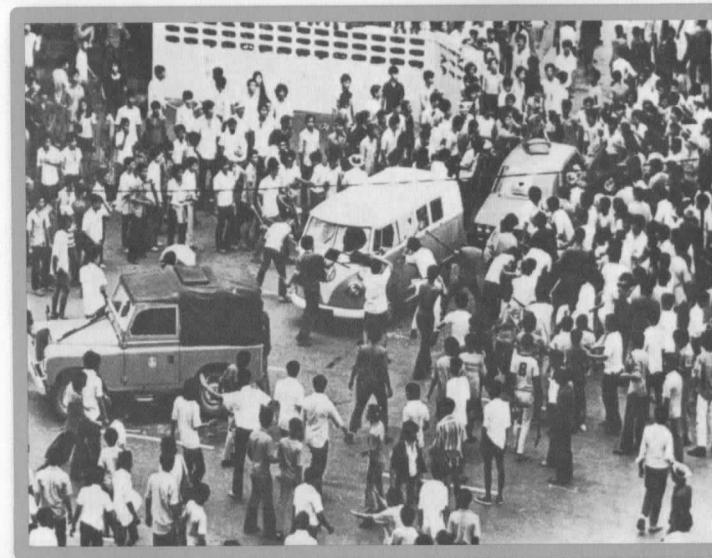
๔
๖๗

๔ ประชาชนจำนวนหนึ่งเตรียมพร้อมต่อสู้
ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

 : ประชาธิปไตยฉบับพิเศษ

๖-๗ ห่วงเสบียงที่อยู่ด้านหลังของประชุม
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

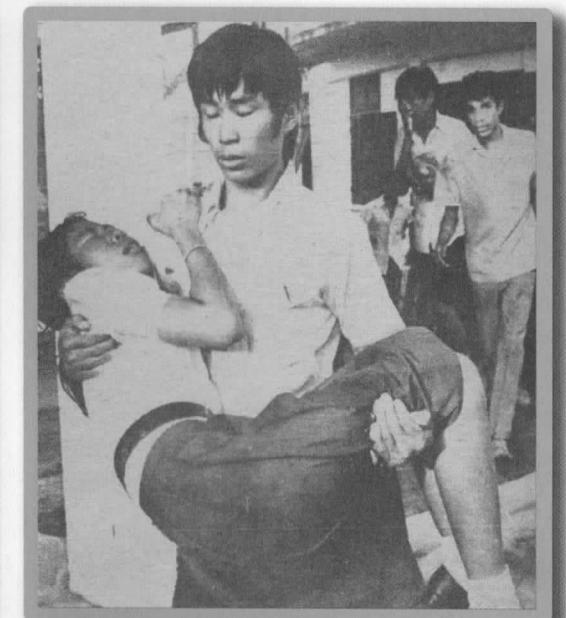
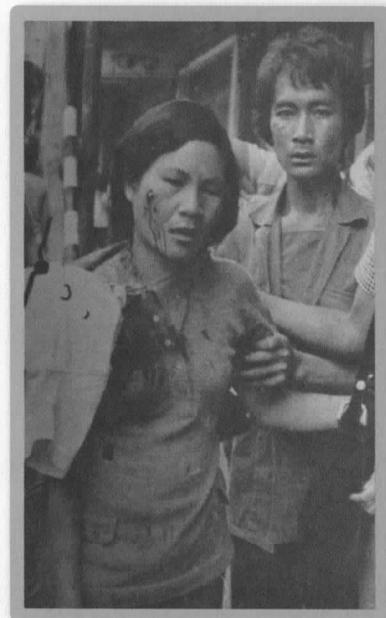
 : ประชาธิปไตย ๑๗ ต.ค. ๑๖,
ประชาธิปไตยฉบับพิเศษ

๑ | ๒
๓ | ๔

๑-๔ ที่ถนนราชดำเนินและบริเวณใกล้เคียง
ความวิบปโยคยังคงดำเนินต่อไป

 : ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ.
ข่าวการประชุมฯ,
สยามรัฐ ๑๕ ต.ค. ๑๖

๕ | ๖ | ๗
๙ | ๙

๕-๙ บรรยายศาสเต็มไปด้วยเลือดและน้ำตา

: ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ,
ประชาธิปไตยฉบับพิเศษ,

The Nation ๑๕ ต.ค. ๑๖,
ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ

๙ แม้ในเวลาท้าวค่ำวันนี้รัฐบาลจะประกาศลาออก
ทั้งคณะและในหลวงทรงโปรดเกล้าฯ แต่ดัง
นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี
แต่ท่าทางผู้ถืออาวุธกับประชาชนเมื่อเบล่า
ยังคงประท้วง เสียงเป็นดังขึ้นเป็นระยะ
ตลอดคืนราวกับจะไม่มีวันลืมสุด

: โภมหน้าประวัติศาสตร์

กว่าเลือดจะหยุดไหล : ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๖

“เสียงปืนลั่นพลุร่วงกีร์วังผลีอย
ชีวิตแล้วชีวิตเล่าหนุนเข้ามา
ยามเลือดโคนธารนิรันต์ที่รัก
อุคามรณ์หาญกล้าเข้าท้าทาย
คงใจเชือ
บริสุทธิ์บุคผ่องผ่องเยาวมิตร
นามของเรือนะทับมันขวัญแผ่นดิน
จากรักอยู่คู่คงใจของไทยนี้
ระหว่างไปในมนุษย์สุดสูงส่ง
คำนาจไดไม่อาจลบลบศรัทธา
ลบรายเดือดเชื้อน้ำตา-นานะมัน
มีอผستانปฏิภานด้วยคงใจ

เหมือนใบไม้หลุดอยู่พื้นหล้า
อนิจชาเชือพร้อมและยอมตาย
โลกประจักษ์วีกรรมล้ำเดิศหลาย
พระราชย์เหล่าวัยทราบพิชิต
แสนเลิศเลอดล้ำค่าครัวราษฎร
เชือแลกด้วยชีวิต-ลิทธิ์เสรี
ทราบลุริย์โดยรินรุ่งรังสี
คงประทีป-น้องพี่สมศักดา
อุคามรณ์ยิ่งยงทรงคุณค่า
อันเจิดจำเจ้มประจักษ์เป็นหลักชัย
รวมพลังสร้างสรรค์เพื่อวันใหม่
เพื่อประชาธิปไตยชั่วคืนฟ้า”

บทกวี “จากรักไว้ในแผ่นดิน” โดย “ทวีป วรคิตก”

๑ | ๒

๓

๑-๓ เข้าวันที่ ๑๕ ตุลาคม ความตึงเครียดยังคงมีอยู่ทั่วเขตพระนคร และอันบุรี ถนนราชดำเนิน และบริเวณใกล้เคียงเต็มไปด้วย ชาภปรักหักพังโดยเฉพาะป้อมยามของ大奖ที่ถูกประชาชน รื้อถอนหรือเผาด้วยความโกรธแค้น

 เดลินิวส์ ๑๗ ต.ค. ๑๖,
ข่าวการประชานฯ

๑ | ๒
๓ | ๔

- ๑ นักเรียนอาชีวะและประชาชนส่วนหนึ่งเคลื่อนแข่น
พร้อมสู้กับอำนาจที่ไม่เป็นธรรม

 : โภมหน้าประวัติศาสตร์

- ๒ ทหารยังคงระดมยิงประชาชนด้วยแก๊ซ催泪
และปืน M ๑๖ ใส่ประชาชน

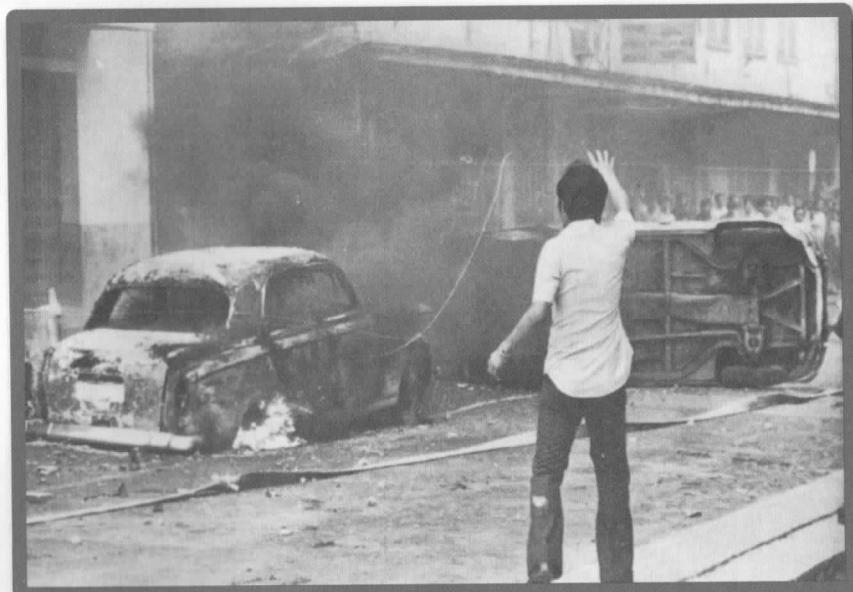
 : โภมหน้าประวัติศาสตร์

- ๓ ประชาชนยังคงใช้อองชาติและพระบรมฉายาลักษณ์
เป็นสัญลักษณ์แห่งการต่อสู้

 : ขบวนการประชาชนฯ

- ๔ ประชาชนจำนวนมากยังไม่ยอมถอนหนี

 : ขบวนการประชาชนฯ

๕๖
๗

๕-๓ นักศึกษาและประชาชน
ยึดรถดับเพลิงมาใช้ดับไฟ
ที่ยังลุกไหม้อยู่

 : ข่าวการประชุมฯ,
วันมหาบิปปิค
ยุคจอมพลถนอม

๔ ในยามเที่ยง ประชาชน
อีกหลายพันคนยังคงรวมกลุ่ม
กันที่บริเวณหน้าโรงภาพยนตร์
เฉลิมไทยและเชิงสะพานผ่านฟ้า

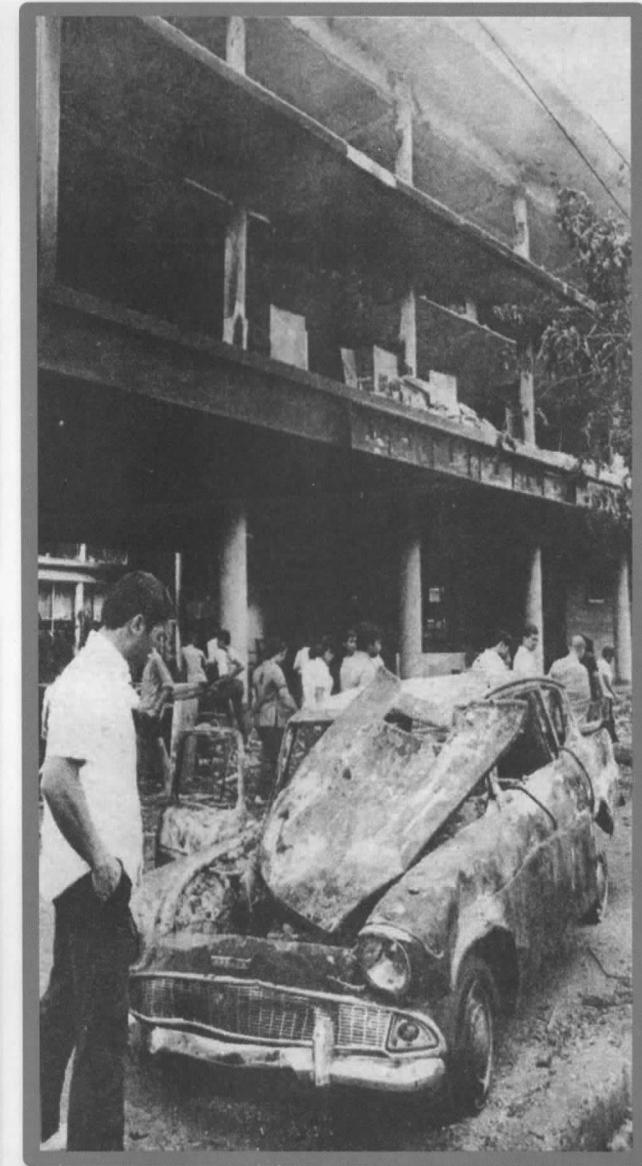
 : โฆษณาประชาสัมพันธ์

๑-๔ กำลังของประชาชนบางส่วนได้เข้ายึดพื้นที่
ของโรงหนังเฉลิมไทยและป้อมมหาการ
โดยเป้าหมายของพวกເຂົ້າ...ກອງບັນຫາກາ
ດໍາຈວັນគຽນລາລື່ອຢູ່ນິວເວັນໃກລ້າເຄີຍ

: ໄອມທຳປະກວດຕາສຕົງ,
ວັນທາວິໂຍດ ຍຸດຈອມພລດນອນ,
ໄອມທຳປະກວດຕາສຕົງ,
ປະຊາຊົນປະເທດ ເລ. ຕ. ອ

๕๖
๓

๕๖ หลัง ๑๗.๐๐ น. ไม่นาน กลุ่มผู้ชุมนุม^๔
ได้เข้าเผากองบัญชาการ
ตำรวจนครบาล

: โอมหน้าประวัติศาสตร์,
ขบวนการประชาชนฯ

๓ ชากรถบริเวณถนนราชดำเนิน

: ประชาธิปไตย ๑๗ ต.ค. ๑๖

๑๒๔
๓๔

๑ ถนนราชดำเนินในช่วงบ่ายวันที่ ๑๔ ตุลาคม

ขบวนการประชาชนฯ

๒ ประชาชนบางส่วนยังคงชุมนุมกันอยู่ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

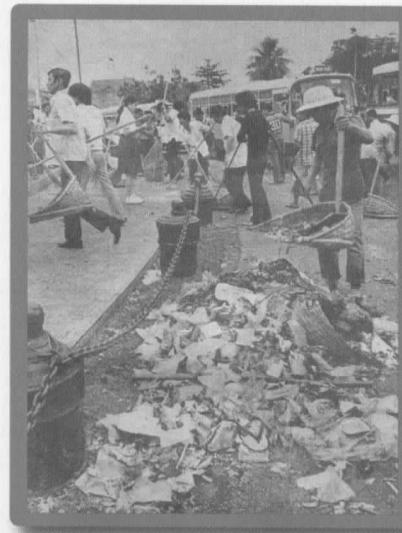
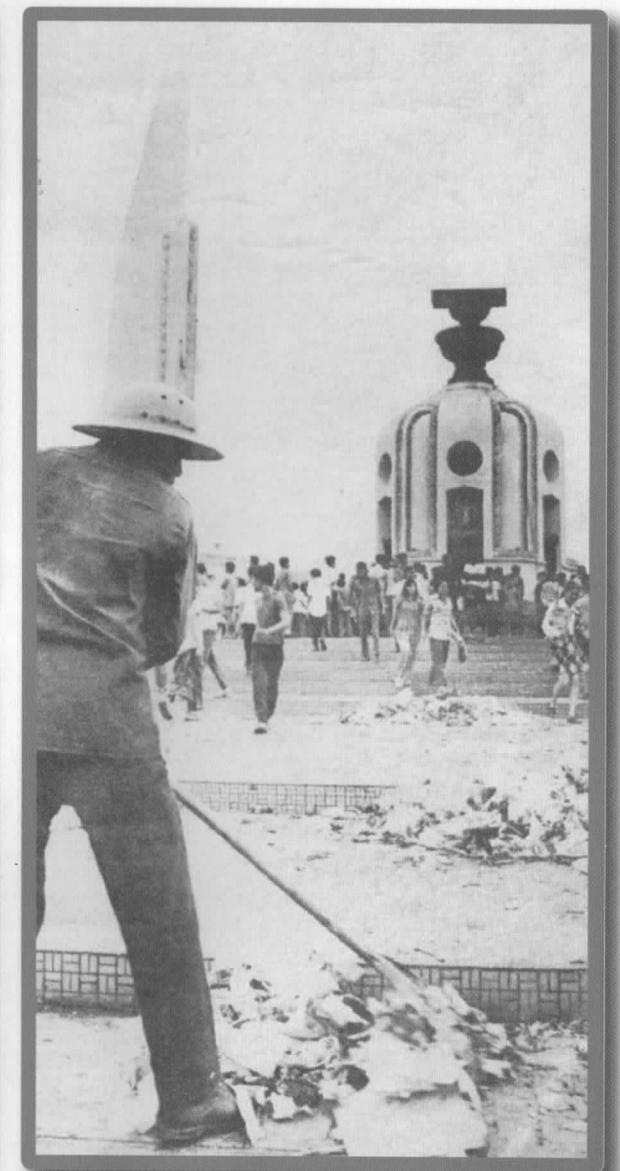
ขบวนการประชาชนฯ

๓ ช่วง ๑๕.๐๐ น. ตัวแทนของศูนย์นิลิตฯ ประกาศให้ประชาชนแยกย้ายกันกลับบ้าน และยุติการประท้วง เพราะจอมพลถอนnom และผู้ใกล้ชิดเดินทางออกประเทศแล้ว ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ลสลายตัวย่างรอดเร็ว

ขบวนการประชาชนฯ

๔ ประชาชนโกรธร้องด้วยความดีใจที่ได้รับซัพพอร์ต

โอมหน้าประวัติศาสตร์

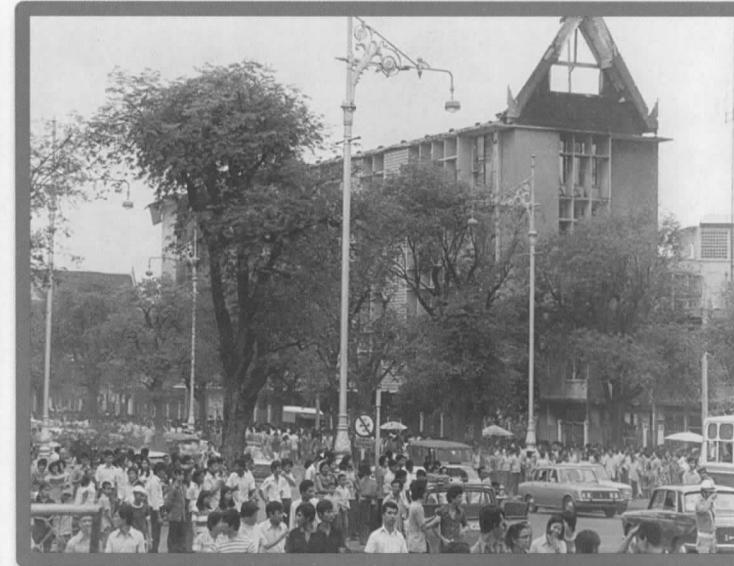
๔
๕

๔ อิกส่วนหนึ่งของประชาชนได้ขับรถเมล์
ประจำชัยชนะ

 : ได้รับความอนุเคราะห์จากไทยรัฐ
๑-๙ ตั้งแต่ช่วงเช้าตรู่ของวันที่ ๑๙ นักเรียน
นักศึกษาและประชาชนต่างช่วยกัน
เบิกการณรงค์ดำเนิน

 : ประชาธิบัติ ๑๗ ต.ค. ๑๖.
ข่าวการประชาชนฯ,
Bangkok Post ฉบับวันมหาวิบปิก

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรีบประวัติตามศาสตร์ ๑๕ ตุลา^๖
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑ | ๒

๑-๓ ถนนราชดำเนินในวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๖

 : ได้รับความอนุเคราะห์จากร้านอาคารยา,
Bangkok Post ฉบับวันมาวิบปิโค

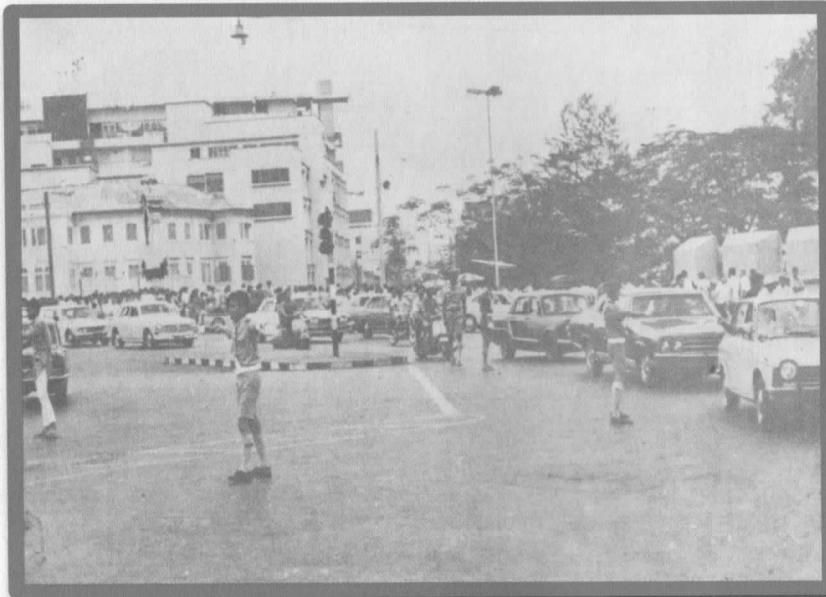

๔ | ๕
๖

๔-๖ ชาบ普拉克หักพังต่างๆ เหล่านี้คือพยานประจักษ์ชัด
ถึงเหตุวิบปโยคตลอด ๒ วันที่ผ่านมา

 : ได้รับความอนุเคราะห์จากวันนาการยา,
Bangkok Post ฉบับวันนาการยา

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรถประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

๑๗๔

๑-๓ ตลอดทั้งวันยังไม่มีตำรวจออกปฏิบัติงาน
ลูกเลือดจึงทำหน้าที่ด้านการจราจรแทน

 ขบวนการประชาชนฯ.

ได้รับความอนุเคราะห์จากร้านอาหารยา

๔ ถนนหนทางเริ่มมีรถวิ่งมากขึ้น

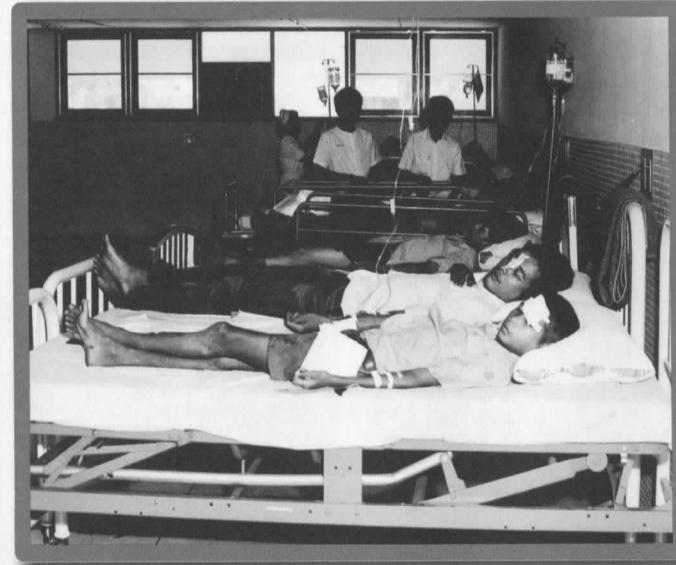
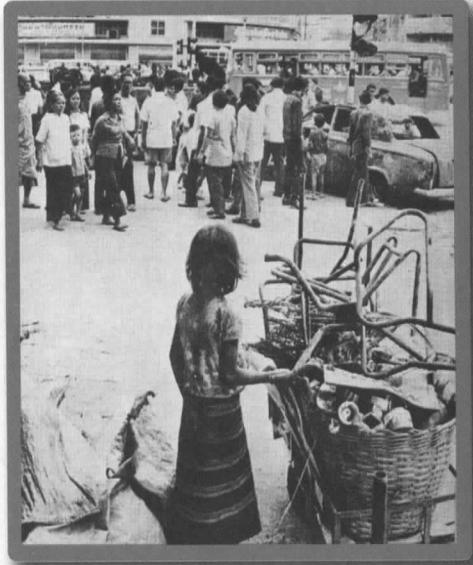
 ได้รับความอนุเคราะห์จากร้านอาหารยา

๕๖
๗๙

๕-๗ ความโกลาหลของวันวานค่อยๆ
เลือนหายไป

 : ได้รับความอนุเคราะห์
จากร้านอาจารยา

๑ | ๒
๓ | ๔

๑ เหลือเพียงซากเสบยในตะกร้าของคนเก็บของเก่า

: ประชาธิปไตย ๑๗ ต.ค. ๑๖

๒-๔ แต่อีกสิ่งที่เหลืออยู่คือร่างของผู้บาดเจ็บ
จากความทารุณของฝ่ายรัฐบาล
ซึ่งประชาชนต่างร่วมให้ความช่วยเหลือ
ทั้งในรูปของการบริจาคโลหิต
บริจาคเงินและลิ้งของ

: หน่วยต่อ�ภาพทางการแพทย์

คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล

๕-๖
๗

๕-๖ พระที่นั่งอนันตสมาคมและโรงพยาบาลศิริราช
ในวันที่เหตุการณ์ล้มสุด

 ขบวนการประชาชนฯ,
หน่วยด้ายภาพทางการแพทย์
คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล

๗ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยหลังซัยชนะของประชาชน
ไม่มีครุภัยได้ว่าซัยชนะครั้งนี้จะยานานหรือล้มเพียงใด

 ได้รับความอนุเคราะห์จากวินาอาคารฯ

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากริกประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

ภาค ๕
บทส่งท้าย

“ถ้าหากจันเกิดเป็นก็ต้อง
ติดปีกบินไปให้ไกลไกด์แสนไกล
จะขอเป็นนกพิราบขาว
เพื่อซึ่งนำชาวน้ำชาตุ่เริ่
ถ้าหากจันเกิดเป็นเมฆบนนภา
จะนำพาความร่มเย็นเพื่อห้องนา
หากจันเกิดเป็นเม็ดทราย
จะถมภายในเป็นทางเพื่อมหาชน
ชีวะ... ย้อมพลีให้... มวลชน... ที่ทุกข์ทน...
ขอพลีคน ไม่ว่าจะตายกี่ครั้ง”

เพลง “เพื่อมหาชน” คำร้อง กุลดีกตี เรื่องคงเกียรติ/นพพร ยศรู
ทำนอง กุลดีกตี เรื่องคงเกียรติ

๑ | ๒๔

๑ หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา นักเรียน นักศึกษา ตลอดจน
ประชาชนที่ไปร่วมเดินตัวในสิทธิ และหน้าที่ทางการเมือง
ของตัวเองมาชี้ชี้ ในภาพเป็นการประท้วงของพนักงาน
โรงแรมเอราวัณ

๒ : สรุปเหตุการณ์ ๒๕๑๗

๓ ชาวไร่ชาวนาในเขตโครงการสร้างอ่างเก็บน้ำมหาประชาน
ร้องเรียนทางการที่ให้ค่าเงินคืนที่ดินน้อยไป

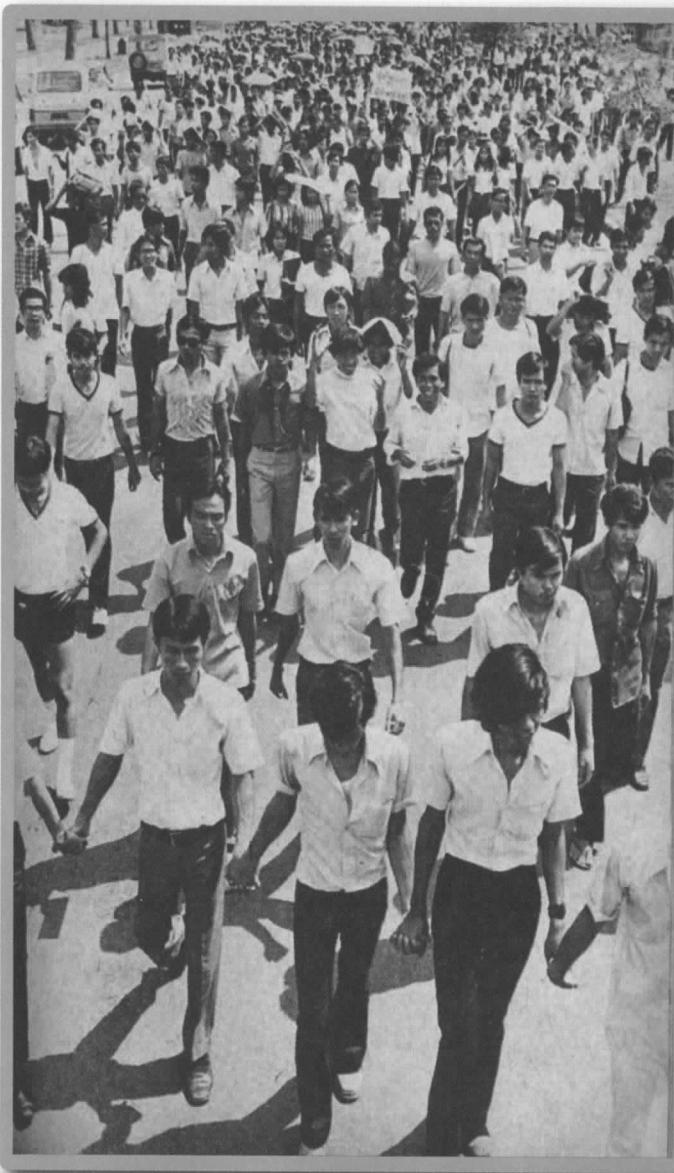
๔ : สรุปเหตุการณ์ ๒๕๑๗

๕ บรรยายค่าวันแรงงาน ๑ พฤษภาคม ๒๕๑๗
ทีมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๖ : สรุปเหตุการณ์ ๒๕๑๗

๗ กรรมกรนับหมื่นชุมนุมเรียกร้องค่าแรง

๘ : สรุปเหตุการณ์ ๒๕๑๗

๕ | ๖ | ๗

๕ กรรมการชุมนุมเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไข
กฎหมายแรงงานที่ไม่เป็นธรรม

: สรุปเหตุการณ์ ๒๕๑๗

๖ นักศึกษาวิทยาลัยดุรุจักษณ์สถาบันไดมานด์มูนกัน
ที่หอประชุมครุสภารเพื่อประท้วงกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่องคุรุโรงเรียนรายวาร์ดูกอลอยแพ

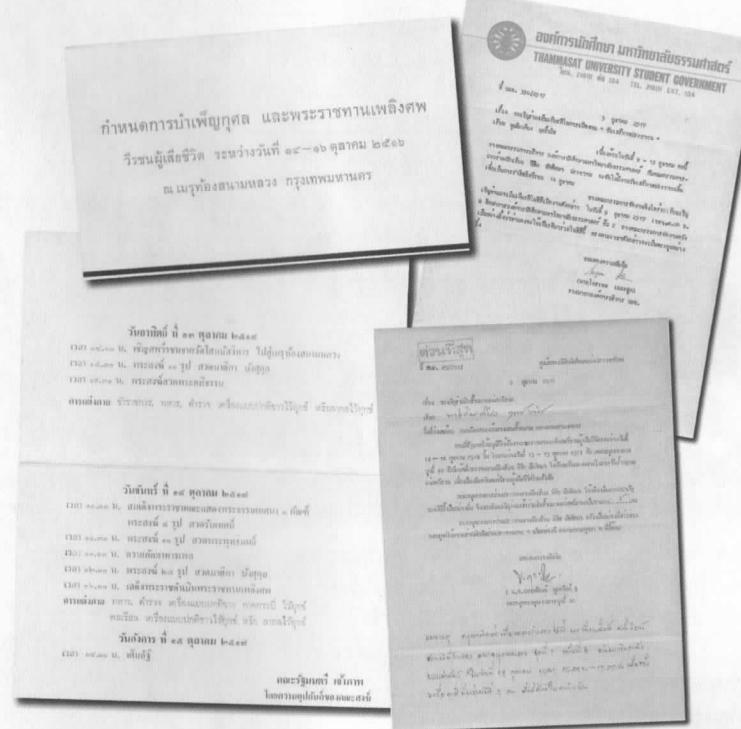
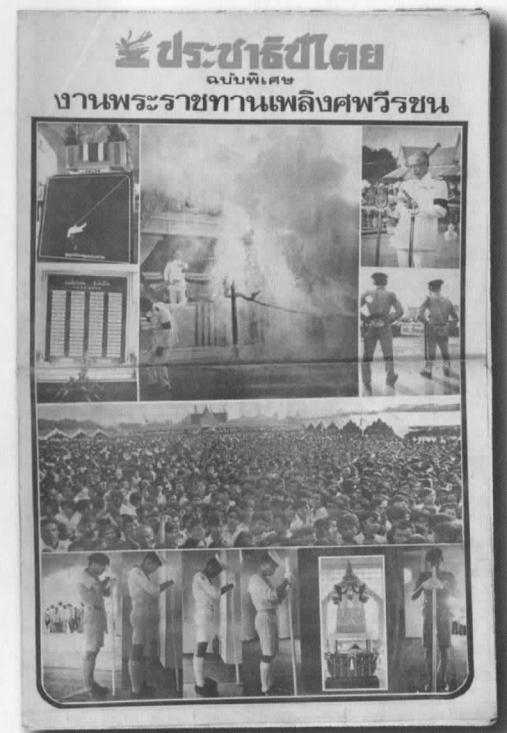
: สรุปเหตุการณ์ ๒๕๑๗

๗ นักศึกษาทำกิจกรรมร่วมกับคนงานและกรรมกร
ทีมทางวิทยาลัยธรรมศาสตร์

: สรุปเหตุการณ์ ๒๕๑๗

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐวิศวกรรมศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

งานพระราชทานเพลิงศพวีรชน ๓๖-๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๗

๑ | ๒ | ๓

- ๑ หนังสือที่รัฐลีกเนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพวีรชนในวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๗
 : มูลนิธิ ๑๕ ตุลา
- ๒ หนังสือพิมพ์ประชาธิเดช ได้จัดทำขึ้นในวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๗
 : มูลนิธิ ๑๕ ตุลา
- ๓ เอกสารหมายกำหนดการพระราชทานเพลิงศพ
 : บริจาคโดย คุณกิมเตียง ฤทธิ์วนิช

๔ | ๕ | ๖
๓ | ๔

๔ โlongศพวีรชนถูกอัญเชิญออกจากวัดโสมนัสวารีหาร
ในวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๗

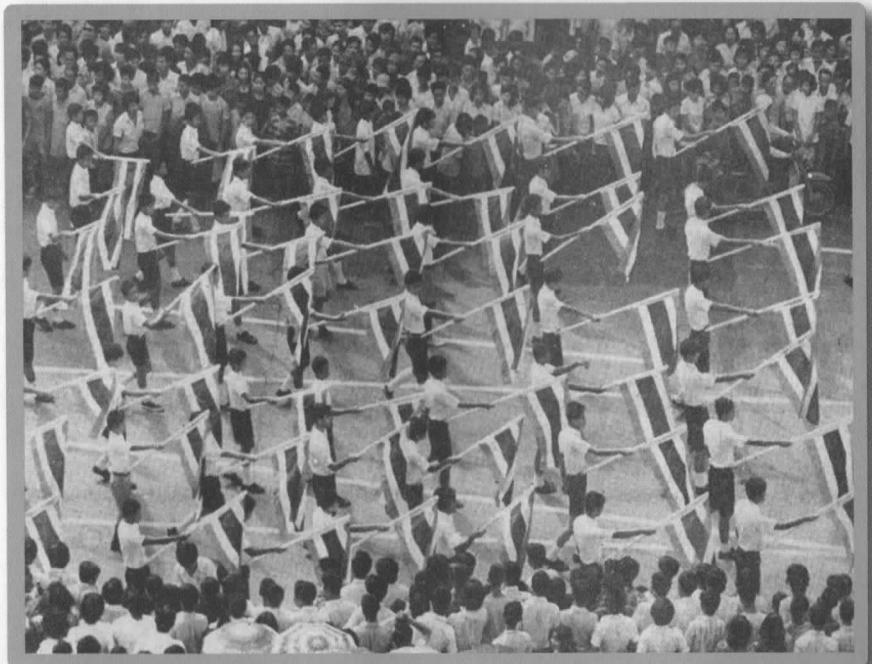
: ประชาชนอิบไทด์ฉบับพระราชทานเพลิงศพ

๕-๓ ขบวนศพของวีรชนถูกอัญเชิญจากวัดโสมนัสฯ
มาตามถนนราชดำเนินไปยังสนามหลวง
อันเป็นสถานที่ประกอบพิธี

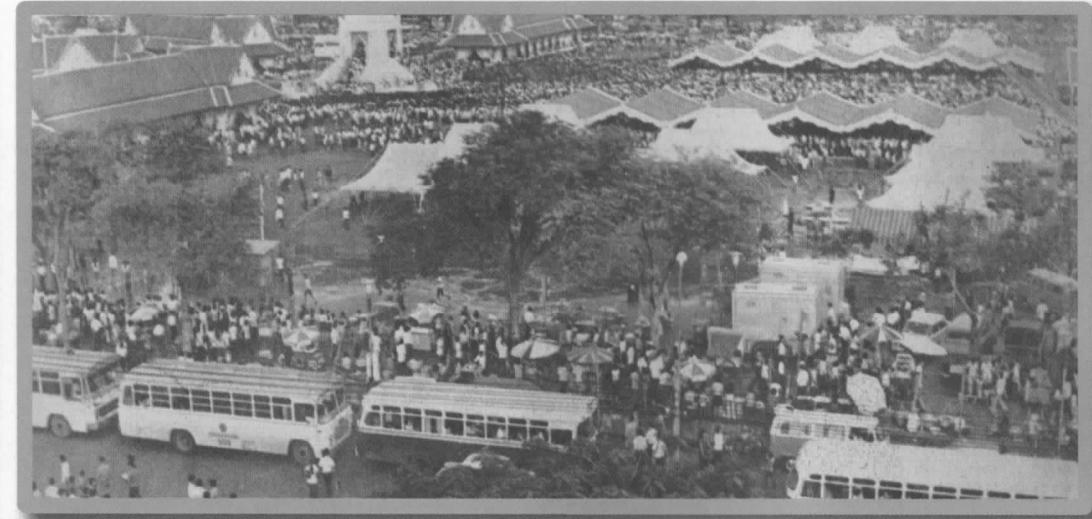
: ประชาชนอิบไทด์ ฉบับพระราชทานเพลิงศพ,
ประชาชนอิบไทด์ ๑๔ ต.ค. ๑๗

๕ ขบวนองชาติที่นำหน้าขบวนศพของเหล่าวีรชน

: ประชาชนอิบไทด์ ๑๔ ต.ค. ๑๗

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรถประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

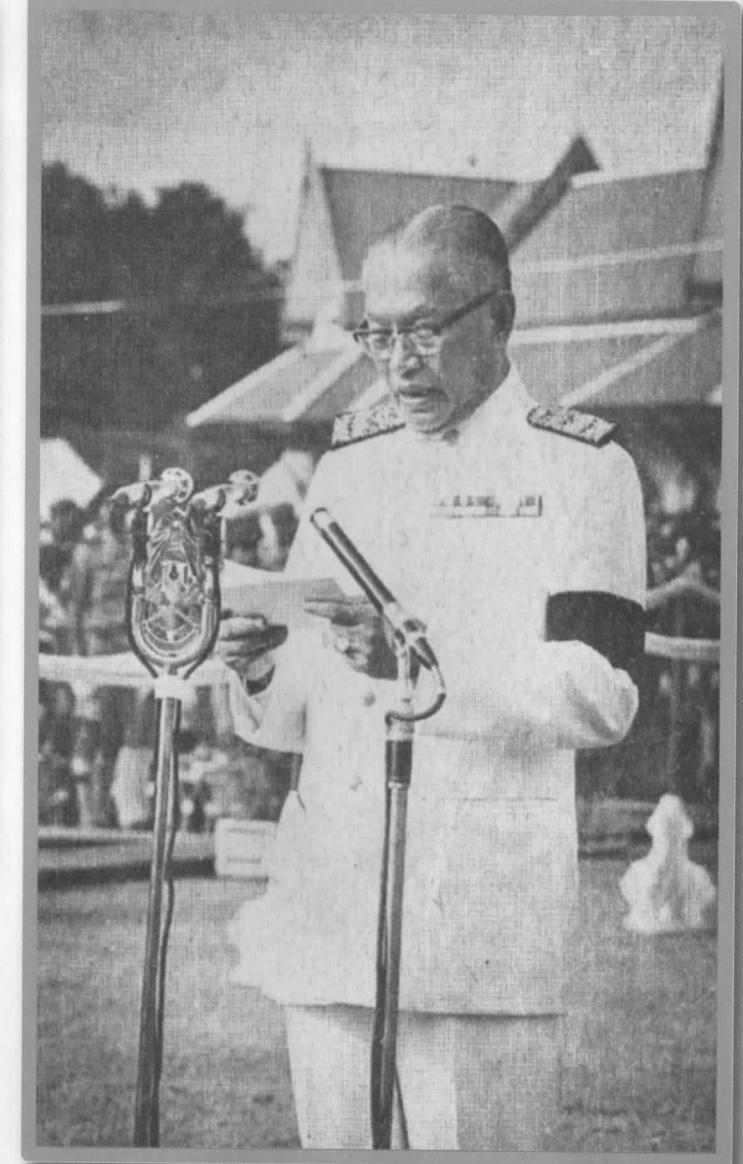
๑ | ๒๖
๓

๑ บริเวณท้องสนามหลวงถูกจัดเตรียมให้เป็นสถานที่
ประกอบพิธีพระราชทานเพลิงศพ

: ประชาธิบัติ ๑๕ ต.ค. ๑๗

๒-๓ ประชาชนต่างพากันมาร่วมพิธีอย่างเนื่องแน่น
เต็มท้องสนามหลวง

: ประชาธิบัติ ฉบับพระราชทานเพลิงศพ

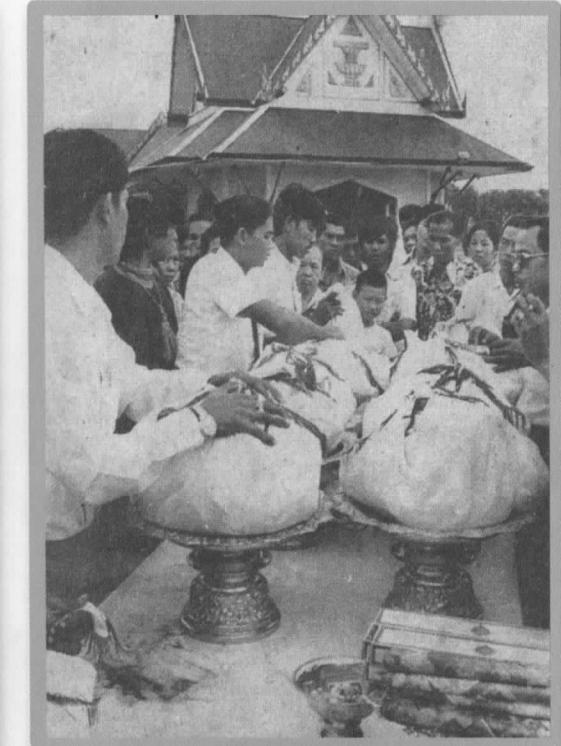
๔ | ๕

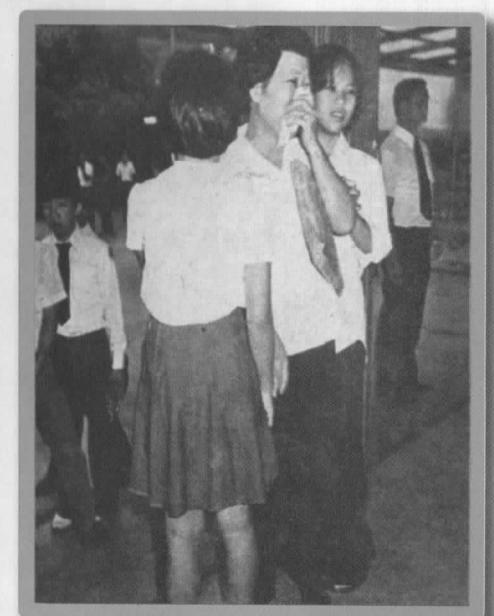
๔ บรรยายการในงานพระราชทานเพลิงศพ

: ประชาธิปไตย ฉบับพระราชทานเพลิงศพ

๕ นายลักษณ์ ธรรมศักดิ์ นายกสุุมนตรีอ่านคำประกาศสดุดีวิรชนถ่อพระพักตร์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๗

: ประชาธิปไตย ฉบับพระราชทานเพลิงศพ

๔๕
๖๗

๔-๗ ความอาดูรของญาติมิตรที่ต้องสูญเสียผู้เป็นที่รัก

: ประชาชนไทย ฉบับพระราชทานเพลิงศพ

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จารึกประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๕ ตุลา

๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๖

๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๗

สิงที่เคยเป็น และสิงที่เหลืออยู่...

สคุดวีรชน ๑๔ ตุลา

วีรชนเดือดเข้มข้นด้วยรักชาติ
ฝ่าห่ากระสุนหనุนเนื่องเป็นสายธาร
วิญญาณ รักอิสรภาพ ตราตรึงใจ
เดือดແ霆รินไหด ทางานอาบปฐพี
ประวัติศาสตร์ ของชาติไทย ชารีกไว
ลึบทอดจิตใจ เทิดทูนอุดมการณ์

ถูกราช มุ่งกู้ชาติ อย่างอาจหาญ
เผด็จการไม่อาจต้านพังร่วมสามัคคี
อำนาจพาลซิสต์ หมายมุ่งพิชิต ไม่เคยถอยหนี
เกียรติเกริกก้องทั่วภรณ์นี้ เสียงสคุดีกังวน
๑๔ ตุลา วันยิ่งใหญ่ เดือดไทยกล้าหาญ
เพื่อเอกสารยืนนาน ประชาติปั้นคงไว คู่แผ่นดิน

บทเพลง “สคุดวีรชน ๑๔ ตุลา” ของพราศคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย
อขากาฬทางสถานีวิทยุเสียงประราชนแห่งประเทศไทย

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๕ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๙ ปี ๑๕ ตุลา

ภาคผนวก

ກາລກ່ອນ ๑៤ ຕຸລາຄົມ ພ.ສ. ແກຊ໌

เรียนรู้เรื่องโดย สันติสุข โสภณศรี

ອກົງວັນນີ້ ແກ່ຕະຫຼາດ ກໍາເນີດປະຊາບໃປໄຕຍໄທ

ย่ารุ่งวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๗๕ คณาราชภารตได้ก่อการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน มีผลทำให้ระบบสมบูรณ์มาลิทธิราชย์ลืมสูญโดยสถาปานะรบคนประชาธิปไตยอันมีพระมหาภัตตริย์ภายใต้รัชธรรมนูญขึ้นมาแทนที่ มีการประการใช้รัชธรรมนูญการปกครองฉบับแรกเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ปีเดียวกัน อันเป็นวันถือกำเนิดรัชธรรมนูญของไทย นับเป็นการเปลี่ยนแปลงองค์ธิปัตย์หรือหลักมูลการปกครองประเทศจากเดิม คือ “พระมหาภัตตริย์” มาเป็น “ราษฎร”

นับแต่นั้นมาประเทศไทย ประชาชนไทย ที่ได้รับการประกันตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ได้กล้ายเป็นความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐกับประชาชน ที่ทวีความแหลมคมและรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ กระทั้งพัฒนาชีวิตระดับสูงในวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๙ อันเป็นวันที่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชนหลายแสนคนก้าวเดินไปบนถนนราชดำเนินเนื่องแน่นรายรอบอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย อันเป็นสัญลักษณ์แห่งการต่อสู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญที่ประกันสิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน

อย่างไรก็ตาม ก่อนถึงวาระรัฐธรรมนูญของประชาชนในวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้มีการเคลื่อนไหวสั่งสมชัยชนะในการเลือกตั้งฯ มากมาย โดยผ่านพัฒนาการของขบวนการนิสิต นักศึกษาในยุคต่างๆ

ยุคส่ายลมแสงแดด สียกฉันจึงมาหากความหมาย

หลังจากจอมพลสฤษดิ์ ธันเดชชต. หัวหน้าคณะปฏิรัติ เถลิงอำนาจราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ แล้ว ประเทศไทยได้เข้าสู่ยุค民มีดแห่งประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เพราะแม้ในยุคเผด็จการ

ทหารจอมพล พ. พิบูลสงคราม ก็ยังมีรัฐธรรมนูญ มีพระราชการเมืองและมีการเลือกตั้ง แต่ในยุคเด็ดขาดการทหารจอมพลสุขุม ธันวาชัย กลับมีประกาศให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยุบสภา ยกเลิก ส.ส. ทั้งสองประเภท ยุบเลิกพระราชนบัญญัติพระราชการเมือง มีผลให้พระราชการเมืองทั้งหมดล้มเหลว พร้อมทั้งประกาศยกเว้นการศึกษาทั่วประเทศ ห้ามซุ่มนุ่มทางการเมืองเกินกว่า ๕ คน ล้มเลิกกฎหมายแรงงาน ห้ามกรรมการชุมนุมประท้วง หรือนัดหยุดงานโดยเด็ดขาด

ภายใต้ระบบปฏิวัติของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ได้ใช้อำนาจการปกครองตามธรรมนูญ การปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๐๒ ซึ่งมีเพียง ๒๐ มาตรา และให้มีมาตรา ๑๗ มอบอำนาจเด็ดขาดให้นายกัลยานต์สามารถใช้อำนาจดูแลการแทนศาลได้ สามารถถั่งประหารชีวิตผู้มีการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร หรือราชบัลลังก์ หรือการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายก่อความหรือคุกคามความสงบที่เกิดขึ้นภายในหรือมาจากภายนอกราชอาณาจักร นักศึกษา ปัลลภาน และนักการเมืองฝ่ายค้านจึงถูกกว่าด้วยล้าง จับกุมอย่างกว้างขวาง มีการปิดหนังสือพิมพ์หลายฉบับที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการใช้มาตรา ๑๗ สั่งประหารชีวิตผู้มีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์และคหบดีอื่นๆ รวม ๑๑ คน โดยไม่มีการผ่านกระบวนการยุติธรรม

กิจกรรมในรั้วมหาวิทยาลัย ภายใต้บรรยกาศของยุคเมืองทางการเมืองก่อน พ.ศ. ๒๕๑๐ จึงไม่มีลักษณะสร้างสรรค์แต่อย่างใด กิจกรรมนักศึกษาส่วนใหญ่จึงมักเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีที่ล้าหลังไว้สร้าง เช่น ประเพณีรับน้องใหม่ ที่ก่อให้เกิดระบบชีเนียริตี้ และการ “วาก” อันป่าเถื่อน

การรับน้องใหม่ในมหาวิทยาลัยต่างๆ จึงปรากฏข่าวการหารูณกรรมเสมอ บางครั้งเกิดการยกพวกติดกันภายในรั้วมหาวิทยาลัยซึ่งดัง เช่น วันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๙ ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ ยกพวกติดกับนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ ทำให้ต้องปิดมหาวิทยาลัย ๑๐ วัน ปิดอีกที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นิลิตคณະวิศวกรรมศาสตร์กับคณะวิทยาศาสตร์ยังคงติดกันเอง จนต้องรีบมาปิดมหาวิทยาลัย ๓ วัน

ภายใต้บรรยากาศเช่นนี้ นิลิต นักศึกษาจึงใช้ชีวิตอยู่บนหอคอยของมหาวิทยาลัย ทมกนุ่นอยู่กับการเรียนและกิจกรรมอันหลากหลาย ไม่สัมพันธ์กับมวลชนภายนอก ไม่มีแนวโน้มที่จะเห็นได้วานิลิต นักศึกษาปัญญาชนจะตื่นตัวก้าวหน้า กลยุทธ์มาเป็นพลังทางการเมืองที่สำคัญ ยุคหนึ่งเรียกว่า “ยุคสายลมแรงเดด”

แต่กระนั้น ในสถานการณ์ดังกล่าว เริ่มมีกลุ่มนิลิต นักศึกษานางส่วนรัฐลิกเบื้องหน้าต่อการประดิษฐ์ อันไร้สาระในมหาวิทยาลัย ต้องการออกมาสู้ไก่ชนกับมหาวิทยาลัย จึงเรียก “ยุค “ฉันจึงมาหาความหมาย” ซึ่งสะท้อนจากบทกลอนของวิทยากร เชียงกฎ ที่วิพากษ์สังคมมหาวิทยาลัยว่า

“ฉันเยาว์ ฉันเชลา ฉันทึ่ง
ฉันจึงมาหาความหมาย
ฉันหวังเก็บอะไรมาเกามาย
สุดท้ายให้กระดาษฉันแผ่นเดียว”

เมื่อจอมพลน้อม กิตติขจร ขึ้นมาเป็นทายาทลีบ拓ระบบฉบับปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนบัชต์ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้มีการผ่อนปรนไว้มาตรา ๑๗ ประหารชีวิตผู้ต้องหาทางการเมืองเหมือนในยุคก่อน และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๑๑ เปิดให้มีการจัดตั้งพรรคการเมือง และมีการเลือกตั้งทั่วไปอีกครั้งในวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒ ในช่วงบรรยากาศการเมือง

ประชาธิปไตยนี้เอง นักศึกษากลุ่มนี้ถือโอกาสรวมตัวกันในนาม “กลุ่มนิลิตนักศึกษาอาสาสมัคร สังเกตการณ์เลือกตั้ง” เข้าร่วมสังเกตการณ์เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ดิธรรม มีนิลิต นักศึกษาเข้าร่วมถึง ๑๗ สถาบัน

การสังเกตการณ์เลือกตั้งครั้งนี้เป็นขั้นตอนที่นำไปสู่การจัดตั้งองค์กรกลางในการประสานระหว่างสื่อมวลชน และองค์การบริหารนิลิต นักศึกษาจากสถาบันต่างๆ อย่างเป็นทางการ ในชื่อว่า “ศูนย์กลางนิลิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.)” เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ โดยมีนายโภคล ใจพันธ์ ดำรงตำแหน่งเลขานุการคนแรก

กรณี จุฬาฯ เดินขบวนต่อต้านการทุจริต

จุดหมายเปิดเผื่องของการเดินขบวนการนี้มหาวิทยาลัยของผู้ใช้ชื่อ “นายนันท์แก่น” ติพิมพ์ในนิตยสาร “จุฬาสาร” เปิดโปงการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยจากที่ดินของจุฬาฯ ทำให้เกิดการชุมนุม เดินขบวนของนิลิตจุฬาฯ กว่า ๓,๐๐๐ คน เมื่อ ๕ กันยายน ๒๕๑๑ จากจุฬาฯ ไปยังทำเนียบรัฐบาล ยื่นข้อเรียกร้องต่อจอมพลน้อม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ให้มีการสอบสวนผู้กระทำการดังนั้น นับเป็นหมุดหมายสำคัญอีกครั้งหนึ่งของการรวมพลนิลิตนักศึกษานอกรั้วมหาวิทยาลัยในยุคก่อน ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๑

รัฐประหารคืนสู่ยุค มี

การเมืองไทยกลับเข้าสู่ยุคเมืองอิศริยาห์ เนื่องจากจอมพลน้อม กิตติขจร ไม่สามารถควบคุมรัฐสภาได้จึงทำการรัฐประหารตัวเองในวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔ นิลิตนักศึกษา ประชาชนจำนวนมากไม่สามารถยอมรับการรื้อฟื้นอำนาจเด็ดขาด การจัดรัฐธรรมนูญและการรื้อฟื้นระบอบเพด็จการทหารของรัฐบาลน้อม-ประภาสได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญโดยตรงหรือต่อต้านจอมพลน้อมอย่างชัดเจน เป็นกิจกรรมที่ทำไม่ได้ภายใต้กฎหมายการศึกษาที่ห้ามชุมนุมทางการเมืองเกินกว่า ๕ คน

เนื่องจากกลุ่มนิลิต-นักศึกษา เป็นกลุ่มพลังที่สังคมไทยให้การยอมรับว่ามีความเป็นกลางและบริสุทธิ์ ปราศจากผลประโยชน์ทางการเมืองส่วนตัว ดังนั้นขบวนการนักศึกษาจึงเป็นผู้นำการต่อสู้เรียกร้องเพื่อประชาธิปไตยที่โดยเด่นชัดกว่ากลุ่มอื่น

“การรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น” ในเดือนพฤษจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ครั้งแรกในนามศูนย์กลางนิลิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย สมัยที่นายมีริยุทธ บุญมี ตัวแทนจากจุฬาลงกรณ์ฯ เป็นเลขานุการ

ได้มุ่งไปในทางสร้างความรู้สึกชาตินิยมในหมู่นิสิตนักศึกษา และประชาชนให้ตระหนักรถึงภัยรุกรานทางเศรษฐกิจจากญี่ปุ่น ในขณะเดียวกันกลุ่มสภากาแฟของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ออกหนังสือชื่อ “ภัยเหลือง” เพื่อวิพากษ์บทบาทการครอบงำทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น ทั้งยังมีการรณรงค์ให้นักศึกษาใส่เสื้อผ้าดินที่ผลิตในประเทศไทยเป็นแฟชั่นนักศึกษาในบุคคลนั้นด้วย

คลินนิสิตนักศึกษาประชาชนที่ชุมนุมประท้วงนายคุณยะ พนา กะ นาภรัฐมนตรีญี่ปุ่น ที่หน้าอาคารเจโต (องค์การค้าภายนอกแห่งประเทศไทย) เป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นว่า ขบวนการนักศึกษาเริ่มงลฯเป็นแกนกลาง ขับเคลื่อนมวลชนในบุคคลนี้ด้วยการเมือง โดยที่ฝ่ายรัฐบาลก็ไม่สามารถยับยั้งได้ เนื่องจากการชุมนุมต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น มีได้มุ่งโจมตีรัฐบาลไทยหาจมีต่างชาติ อายุไม่ถึงสาม十四歲 ตามธรรมเนียมเป็นเพียงกระแสน้ำที่นำพาคนนักศึกษาประชาชนเข้าสู่จิตสำนึกที่ยิ่งใหญ่กว่า นั่นคือจิตสำนึกในสิทธิเสรีภาพ ประชาธิปไตย ที่ถูกปฏิรูปมาโดยนานาทลักษณ์ครรภ์

ภูมิใจในความสำเร็จ

ภายใต้การใช้อำนาจเบ็ดเสร็จของระบบเผด็จการทหาร มีการใช้ประกาศและคำสั่งคณะกรรมการปฎิรัติ หลายร้อยฉบับ ซึ่งเป็นการออกกฎหมายโดยฝ่ายบริหารที่ไม่ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติในรัฐสภา ประกาศคณะกรรมการปฎิรัติฉบับหนึ่งที่ถูกคัดค้านอย่างมาก คือประกาศคณะกรรมการปฎิรัติ ฉบับที่ ๒๙ ซึ่งให้อำนาจบริหารเข้ามาควบคุมอำนาจตุลาการอย่างเบ็ดเสร็จ ประกาศฉบับนี้จึงได้รับฉายาว่า “กฎหมายโนร์ด์”

กลุ่มอิสระและนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นแกนกลางในการเคลื่อนไหวคัดค้าน “กฎหมายโนร์ด์” ที่บริเวณหน้าศาลฎีกา กระทั่งสภานิติบัญญัติแห่งชาติในบุคคลนั้นมีมติยกเลิกกฎหมายอัปยศฉบับดังกล่าว การเคลื่อนไหวครั้งนี้เองที่ ร.ว. โอมพระจันทร์ นักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้แต่งบทกวีแห่งการต่อสู้อันลือชื่อ ซึ่งมีความบทหนึ่งว่า

“ตื่นเถิดเสรีชน

อย่ายอมทนก้มหน้าฟืน

ดามหอกกระบวนการปืน

หรือทนคลื่นกระแสเรา”

กรณีถล่มสถาปัตย์ป่าทุ่งใหญ่

กรณีถล่มสถาปัตย์ป่าทุ่งใหญ่ หรือเรียกสั้นๆ ว่ากรณีทุ่งใหญ่ เป็นปัญหาที่ลดทอนความน่าเชื่อถือของระบบอุดมการ ถนน-ประภาส เป็นอย่างมาก ข้อเท็จจริงมือญี่ปุ่น เอเชียลิคอลเปเตอร์ของราชการ

ลำหนึ่งกลับจากป่าทุ่งใหญ่ จังหวัดกาญจนบุรี แต่มาตกลงที่อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ในวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๙ ในชาวกาลิคอลเปเตอร์มีเนื้อสัตว์ กระทิง เก้ง กวาง จำนวนมาก และทั้งๆ ที่เป็นเอลิคอลเปเตอร์ของคณะนายทหารและตำรวจ แต่กลับมีการวางแผนตั้งอยู่ร่วมเดินทางไป ด้วย กรณีกล่าวเป็นเช่นไร นักศึกษาชุมชนญี่ปุ่นรวมชาติหลายสถาบันได้ร่วมกันนำภาพถ่าย มาเผยแพร่ ว่าคณะทหารทำการตรวจสอบกล่าวไปล่าสัตว์ป่าในเขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่าเชซ้าไว้ของทุ่งใหญ่ เพื่อหาความสำราญส่วนตัว แล้ววิ่งทิ้งสัตว์ป่าเป็นจำนวนมาก

แต่รัฐบาลจอมพลน้อม กิตติชจร กลับแฉลงบิดเบือนว่า เจ้าหน้าที่เหล่านั้นเดินทางไปราชการ ลับชายแดนไทยมาเพื่อเตรียมการต้อนรับนายพลเนวิน ผู้นำ派มาที่มีกำหนดการมาเยือนไทยในเดือนพฤษภาคม ส่วนเนื้อสัตว์ในเอลิคอลเปเตอร์ อาจเป็นของคนอื่นฝากรมา กรณีทุ่งใหญ่ก่อให้เกิด กระแลคลื่นไฟฟ้าในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๙ เนื่องจากนักศึกษาชุมชนรุ่นใหม่ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ออกหนังสือชื่อ “มหาวิทยาลัยที่ยังไม่มีคำตอบ” เลี้ยดสืบจอมพลน้อม กิตติชจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร ที่ต่ออายุราชการให้ตนเองหลังเกษียณอายุว่า “สภาพัปปะแห่งทุ่งใหญ่ มีมติให้ต่ออายุสัตว์ป่าอีก ๑ ปี” เนื่องจากสถานการณ์ภายใน และภัยนอกไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ”

ดร.ศักดิ์ พาลุกนิรันดร์ อธิการบดีคืนแรกของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เห็นว่านักศึกษาเหล่านั้น หมิ่นประมาทดู不起 จึงลงชื่อนักศึกษาที่ทำหนังสือทั้ง ๕ คน ให้พ้นจากสภาพความเป็น นักศึกษา ดังนั้นวันที่ ๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๙ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาฯ ได้จัดชุมนุมใหญ่ที่ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเดินขบวนไปยังอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เพื่อเรียกร้องให้ คืนสภาพนักศึกษาทั้ง ๕ คน ที่ถูกกลับชื่อไป พร้อมให้ขับไล่ ดร.ศักดิ์ ออกจากตำแหน่งอธิการบดี

ปรากฏว่ามีนิสิตนักศึกษา ประชาชน เข้าร่วมการเคลื่อนไหวนับหมื่นคน นับเป็นการชุมนุมทาง การเมืองของประชาชนครั้งใหญ่สุด ภายใต้ก្មោះการศึกษาแห่งชาติ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙

และนับเป็นครั้งแรกที่สามารถชุมนุมประท้วงข้ามคืนได้ ก่อนที่จะสถาปนาในวันรุ่งขึ้นพร้อมกับชัยชนะโดยมหาวิทยาลัยรามคำแหงต้องยอมคืนสภาพความเป็นนักศึกษาให้แก่นักศึกษาทั้ง ๙ คน และ ดร.ศักดิ์ พากนิรันดร์ ต้องลาออกจากตำแหน่งอธิการบดี

การเคลื่อนไหวครั้งนั้นแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของขบวนการนักศึกษาที่มีเป้าหมายต่อต้าน เพเด็จการอย่างชัดเจน และได้รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างกว้างขวาง ระหว่างการชุมนุม ครั้งนั้น นายเลสเลอร์ด ประเสริฐกุล นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้แต่งเพลง “สู้เข้าไปอย่า ได้ถอย มวลชนเคยเอาใจช่วยอยู่” ซึ่งต่อมาหลายเป็นเพลงประจำการชุมนุมของนักศึกษา ประชาชน เพราะแต่เดิมในการเคลื่อนไหวก่อนหน้านี้ ขบวนการนักศึกษาไม่มีเพลงของตัวเอง ต้องนำเพลง “รักเมืองไทย” มาร้องปลุกใจ

๓๓ กบฏรัฐธรรมนูญ นานาสัญชาติการณ์ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

ขบวนการนักศึกษา อาศัยช่วงจังหวะที่ความตื่นตัวทางการเมือง ประชาธิปไตยของประชาชน ขึ้นสู่กระเส้นสูง รุกคืบเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เริ่มโดยนายอธิรัตน์ บุญมี ซึ่งขณะนั้นพ้นภาระตำแหน่ง เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยแล้ว และได้จัดตั้ง “กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ” ขึ้น มีการล่ารายชื่อกลุ่มนักศึกษา ปัจจุบัน ๑๐๐ คน เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลจอมพลถนอม ประภาคใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรภายใน ๖ เดือน จนถึงต้นเดือนตุลาคม กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ก็ได้รายชื่อมาครบถ้วน

จากนั้นในวันศุกร์ที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ได้มาชุมนุมที่อนุสาวรีย์ ทหารอาสาข้างสนามหลวง เพื่อยื่นข้อเสนอ ๓ ข้อต่อรัฐบาล คือ

๑. เรียกร้องให้รัฐบาลประกาศใช้รัฐธรรมนูญโดยเร็วที่สุดโดยสันติวิธี
๒. ให้การศึกษาทางการเมืองเกี่ยวกับเรื่องรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย
๓. กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความสำนึกระหว่างประเทศและประเทศของตน

วันเสาร์ที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ปรากฏว่าตำรวจสันติบาลได้จับกุมสมาชิกกลุ่มจำนวน ๑๑ คน ขณะรณรงค์เจกในปลาวิทีประตูน้ำ ในจำนวนนั้นมีธิรัตน์ บุญมี รวมอยู่ด้วย ต่อมาทางการตำรวจ ได้จับกุมเพิ่มอีก ๑ คน แต่การณ์กลับถูกกล่าวเป็นชวนวนเหตุให้เกิดกระแส การเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษา ประชาชน อันยิ่งใหญ่ยิ่งไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ การเมืองไทย พล.ต.ต. ชัย สุวรรณศร ผู้บังคับการตำรวจนครบาลได้ตั้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาว่า

“มัวสุม ชักชวนให้มีการชุมนุมทางการเมืองเกินกว่า ๕ คน” และต่อมาได้ตั้งข้อหาเพิ่มว่า ผู้ต้องหา เหล่านั้นยุยงให้เกิดขบถในราชอาณาจักร และมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ผู้ต้องหาทั้งหมดถูก นำตัวไปคุมขังไว้ที่โรงเรียนพลตำรวจ บางเขน โดยแยกขังห้ามประทับคุก นับถอยหลังสู่วันประทับคุก

วันอาทิตย์ที่ ๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยเริ่มเคลื่อนไหว ออกແลงการณ์ฉบับหนึ่งมีใจความว่า “การกระทำของกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญดังกล่าว ทางศูนย์ฯ ได้พิจารณาแล้วว่าเป็นการกระทำ โดยเจตนา谋ณ์อันบวสุทธิ์ เพราะได้ระบุไว้แล้วว่าเป็นการดำเนินงานโดยเปิดเผยและสันติวิธี ซึ่งมี จุดมุ่งหมายที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องลิทธิเสรีภาพ ตามระบบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ได้ประกาศไว้ว่าจะให้การศึกษาแก่ประชาชนให้เข้าใจลิทธิ เสรีภาพของคนในระบบประชาธิปไตย เพื่อให้พร้อมที่จะปกครองตนเอง” พร้อมกับประกาศ เจตนา谋ณ์อันหนักแน่นว่า “จะยืนหยัดร่วมกับประชาชนในการพิทักษ์รักษาลิทธิเสรีภาพของ ปวงชนเพื่อให้ได้มาซึ่งลิทธิเสรีภาพอันชอบธรรม”

ในวันเดียวกันนั้น พล.ต.ต. สง่า กิตติชจร (น้องชายของจอมพลถนอม กิตติชจร) อดีตรัฐมนตรี-ช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งว่า “เรื่องการจับกุม อาจารย์ นิสิต นักศึกษา ทั้ง ๑๖ คน ที่เรียกร้องรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องที่รัฐบาลผิดพลาดมากและคิด ว่าจะทำให้เกิดการชัดแย้งอย่างรุนแรง ประชาชนอาจเข้ามาสนับสนุนนักศึกษาได้ เพราะประชาชน ส่วนใหญ่ต้องการรัฐธรรมนูญเหมือนกัน รักชาติเท่ามีอนาคตที่ดีป็นและบอกว่ารักชาติ” ทั้งยัง กล่าวอีกว่า “พร้อมที่จะสนับสนุนผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญ ในอันที่จะกระทำการเรียกร้องอย่างถูกต้อง ถ้าหากรัฐบาลเห็นการสนับสนุนเช่นนี้เป็นการกระทำที่ผิด มองก็ยินดีรับโทษร่วมกับผู้เรียกร้องทุกคน” พร้อมทั้งย้ำอีกว่า “รัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในเวลานี้ มิใช่ว่าเป็นประชาธิปไตยโดยแท้จริง แต่เป็นเพียง

คนอาทิตย์เท่านั้น”

๔๑.๐๐ น. เสนอแผนการประท้วง

กลุ่มอิสระซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพื่อนและผู้ร่วมงานกับกลุ่มผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญ ได้เข้าติดต่อกับนายพีรพล ตริยเกشم นายกองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อมธ.) และสมาชิกสภาธรรมศาสตร์ เพื่อเสนอแผนการประท้วงการกระทำของรัฐบาลโดยฉบับพลัน กลุ่มอิสระเสนอว่า อมธ. ควรซักชวนให้นักศึกษาธรรมศาสตร์หยุดสอน และชุมนุมเพื่อทำการประท้วงโดยเรียกร้องให้สถาบันอื่นๆ ร่วมมือ แต่เนื่องจากในวันรุ่งขึ้นเป็นวันสอบกลางปีของมหาวิทยาลัย ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่อาจลังเล เพราะเป็นห่วงเรื่องสอบ กลุ่มอิสระจึงเสนอให้ อมธ. ปิดตึกเรียนโดยใช้เช่าล่ามประดูเหล็กทุกประตู เอาลวดและปุ่นปลาสเตอร์อุดรูกุญแจ แผนการนี้นายก อมธ. ยังไม่เห็นด้วย เพราะเกรงปฏิริยาจากนักศึกษาส่วนใหญ่ซึ่งต้องการจะสอบ แต่มีสมาชิก อมธ. บางคนเห็นด้วย กับแผนการนี้ อมธ. และกลุ่มอิสระจึงทดลองกันว่านักศึกษาธรรมศาสตร์จะต้องทำการประท้วงโดยเริ่มปิดโปลีสเตอร์โจมตีการกระทำการทำของรัฐบาลก่อน เพื่อดูว่าที่ของนักศึกษาและปรึกษาหารือ ดำเนินการร่วมกับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย และสถาบันอื่นๆ พร้อมทั้งได้เสนอให้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์พยายามตรึงการชุมนุมจนถึงวันที่ ๑๒ ตุลาคมให้ได้ แล้วสถาบันอื่นที่สอบเสร็จจะนำกลับมาเริ่ม ถ้าต้องไม่ถึงวันที่ ๑๒ ตุลาคม อาจจะพ่ายแพ้ไป

วันจันทร์ที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

สันติบาลอกหมายจับอดีต ส.ส. ไขแสง สุกใส ทัวประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากการค้นสำนักงาน “ธรรมรังษี” ถนนวิสุทธิกษัตริย์ได้เอกสารส่อว่านายไขแสงมีส่วนชักใยในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ครั้งนี้ พล.ต.ด.ชัย สุวรรณศร นำเอกสารและพยานหลักฐานของคอมพลประภาส จากรถเสือรีบซึ่ง ต่อมาก็ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “นักศึกษาที่ถูกจับกุมไม่ใช่นักศึกษาหากเป็นนักการเมือง ผมอยากให้คุณเห็นเอกสาร หากคุณเห็นหลักฐานพวกคุณจะตกใจ” จอมพลประภาสให้สัมภาษณ์ในเวลาต่อมาว่า กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญมีแผนล้มล้างรัฐบาล และว่าหลักฐานต่างๆ ที่จับได้เป็นแผนต่อเนื่องเป็นขั้นๆ กลุ่มนี้มีการติดตอกับบ้านต่างประเทศ และว่าถ้าคุณยักลงานนิสิตนักศึกษาฯ เช้าใจเรื่องราวด้วย แจ่มแจ้งแล้วคงไม่น่าจะมีปฏิกริยา และแฉเมห้ามด้วยการรับปากว่าจะร่วงรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในใน ๓ ปีแน่นอน

๔๐.๐๐ น. ประชุมลับที่ธรรมศาสตร์

ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดประชุมสัมมلن ตึกที่ทำการ อ.ม.ร. เพื่อหาทางออกในกรณีที่เกิดขึ้น และเลื่อนสอนออกໄไปโดยไม่มีกำหนด มีการประชุมทดลองกันในแผนการที่จะปิดมหาวิทยาลัย และชุมชนประท้วงพร้อมทั้งออกແطلกการณ์ให้นิสิตนักศึกษาทราบด้วย และเนื่องจากกลุ่มผู้เรียก ว้องรัฐธรรมนูญ ถูกข้อหาร้ายแรงโดยมาตรา ๑๗ ดังนั้น การที่จะต่อสู้เรียกร้องจึงเป็นภารายแก่ สภาพการณ์บังคับให้ต้องดำเนินการโดยมีเป้าหมายเด่นชัดเพียงเป้าหมายเดียวในขั้นแรก คือเพื่อ เรียกร้องให้ปลดปล่อยกลุ่มผู้เรียกว้องรัฐธรรมนูญทั้ง ๑๒ คนโดยไม่มีเงื่อนไข และเนื่องจาก ต้องรับผิดชอบต่อผู้คนด้วยจิตมีนโยบายที่จะต่อสู้แบบ “อหิงสา”

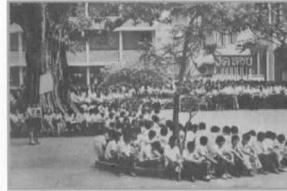
วันอังคารที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

๐๔.๐๐น. ติดโพสต์เรอร์ใจมตีรัชบาล

นักศึกษาธรรมศาสตร์ช่วยกันติดโป๊ลเตอร์ทั่วมหาวิทยาลัย ประมาณการกระทำของรัฐบาล
พร้อมทั้งเรียกร้องให้นักศึกษางดการสอน นอกจากนั้นก็ได้อาชีปลามประพฤติทางเข้าตึกเรียนและติด
ตั้งเครื่องขยายเสียงตามจุดต่างๆ รุ่นล่ามโพธิ์

๐๘.๐๐ น. งดสอบไปรวมที่ลานโพธิ์

นักศึกษาไทยอยกันมาที่มหาวิทยาลัย แต่ตึกเรียนทุกตึกถูกปิดตายทั่วมหาวิทยาลัย มีแผ่นโปสเทอร์ “งดสอบ ไปรวมกันที่ลานโพธิ์” ติดอยู่เต็มไปหมด ดังนั้นนักศึกษาทั้งหมดจึงออกมารุมมุมวิพากษ์วิจารณ์เป็นกลุ่มๆ ที่บริเวณลานโพธิ์หน้าตึกคิลปศาสตร์ ในขณะเดียวกัน อมร. กีริเมของกรุงเทพฯ เสียงในบริเวณนั้น ทำให้นักศึกษาซึ่งไม่สามารถเข้าตึกสอบได้ มารวมตัวกันมากขึ้น นักศึกษาธรรมศาสตร์ได้ลัดวงชาติลง และชักอังค์ด้าขึ้นสูยอดเสาแทนแต่อารย์คณบดีคนนี้คิลปศาสตร์ได้ไปขอร้องให้ชักอังค์ด้าขึ้นสูยอดเสาตามเดิม นักศึกษาภักปภบดีตามด้วยดี

๑๐.๐๐ น. อภิปรายโฉมตีรัชบาล

นิสิตนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษาประถมมิตร จำนวน ๑,๐๐๐ กว่าคน ได้เข้าร่วมกิจกรรมในหอประชุมของมหาวิทยาลัย โจนมติรัฐบาลในด้านการปกครองการบริหารการเลี้ยงลูกน้อง และการคดரับปัชชันอย่างดุเดือดและเรียกร้องให้รัฐบาลปล่อยตัวผู้หญิงจันกุมทั้ง ๑๙ คนภายในวันที่ ๑๕ ตุลาคม และให้รัฐบาลประกาศใช้รัฐธรรมนูญในวันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

นายไชแสง สุกใส อตีด ส. จังหวัดนครพนม ที่ถูกรัฐบาลประกาศจับทั่วประเทศในข้อหาเป็นตัวการยุยงให้นิสิตนักศึกษา ประชาชนเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ได้เข้ามายอบตัวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ สันติบาลกอง ๒ และกล่าวว่ากับเจ้าหน้าที่ตำรวจว่า ตนเป็นแม่บิลทึ้งที่จะอาไปประหารชีวิตก็ยอม

๑๑.๓๐ น. เรียกประชุมคณะกรรมการยี่

มีการเรียกประชุมคณะกรรมการที่ตีกคณศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีอาจารย์ชายหญิงเข้าประชุมประมาณ ๒๕๐ คน ส่วนนิสิตนักศึกษาถูกผลัดกันขึ้นพูดโ久มตีรัฐบาลอย่างดุเดือดตลอดเวลา

๑๒.๐๐ น. เรียกประชุมกรรมการสไมสรนิลิตจพฯ

ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นายประสาร ไตรรัตน์วรกุล นายกสมอสรนสิตจุฬาฯ เรียกประชุมกรรมการสมอสรฯ โดยด่วน หลังจากนั้นจึงแจ้งลงว่าจะร่วมต่อสัมภาระในถึงที่สด

๑๔.๐๐ น. ประชุมที่ลานโพธิ์

กรรมการสภานักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จำนวน ๔๙ คนได้ประชุมกันที่ลานโพธิ์ เพื่อ
ปรึกษาหารือร่วมกันคัดค้านรัฐบาลที่ใช้วิธีการรุนแรงกับผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญทั้ง ๓ คน ยืนยันให้
รัฐบาลปล่อยตัวนักศึกษาโดยเร็วพร้อมกับลงตัวแทนเข้าเจรจาที่กับจอมพลถัง กิตติขจร และจะยัง
ประท้วงอยู่ ณ ที่นั่นจนกว่ารัฐบาลจะปล่อยตัวผู้ต้องหาทั้งหมด คณะกรรมการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ได้ประชุมตกลงกันเป็นเอกฉันท์โดยให้ทำหนังสือยื่นถึงจอมพลถัง กิตติขจร และท้ายหนังสือ

ฉบับนี้มีรายนามอาจารย์จำนวน ๑๕๐ คน

๑๖.๐๐ น. ดำเนินการต่อสู้แบบอหิงสา

นักศึกษามหาวิทยาลัยทิดดล และวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร เริ่มงหอยเข้าไปร่วมชุมนุมที่ลานโพธิ์ การต่อสู้ของนักศึกษาในระหว่างนี้ดำเนินการแบบ “อหิงสา” คือการวางแผนโดยการนั่งประท้วงที่ทำเนียบรัฐบาล มีคำลั่งของนายกรัฐมนตรี โดยมติของรัฐมนตรีให้ใช้อำนาจตามมาตรา ๑๗ กับนายไขแสง สุกใสกับพวก โดยให้ความคืบตัวไว้จนกว่าการสอบสวนจะเสร็จสิ้น

๑๗.๑๕ น. มติเลื่อนการสอบ

ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภายหลังจากประชุมคณะกรรมการดีแล้ว ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ อนุมัติการเดินทางไปศึกษาดูงานที่มหาวิทยาลัย ได้ออกประกาศของมหาวิทยาลัย เลื่อนการสอนภาคแรกออกไปจนกว่า เหตุการณ์จะกลับคืนสู่ปกติ

ଭାଗ ୩୦ ୧.

นายสมบัติ รำรังหัญญวงศ์ เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ได้ประกาศเรียกร้องให้นายกฯ โรมสรา และนายกองค์การนักศึกษาและสถาบันต่างๆ พร้อมใจกันอยู่สัจจะถึงที่สุด

๙๐.๐๐ น. รัฐบาลແດລງ

รัฐบาลแต่งตั้งหัวหน้าส่วนราชการ ๓ คนว่า “ไม่ใช่เพระเรียกวังรัฐธรรมนูญ แต่จับกุม ในฐานะที่มีการกระทำอันเป็นภัยต่อความสงบสุขของพี่น้องประชาชน”

วันพุธที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙

๑๒๐๙ น. รวมพลังมุ่งลุยโนร์เวย์

นิสิตนักศึกษาทั้งระดับอุดมศึกษาและวิทยาลัย เผ花生ในกรุงเทพมหานคร ไม่น้อยกว่า ๗
สถาบัน หยอดเข้าสู่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมีนักศึกษาจากวิทยาลัยครุพัฒนาฯ
และอนุบุรี ไม่ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ คน วิทยาลัยครุสวนสุนันทา และวิทยาลัยวิชาการศึกษาส่งตัวแทน
เข้ามาร่วมในเวลาต่อมา พร้อมทั้งประกาศว่ากำลังส่วนใหญ่กำลังเดินทางเข้ามาร่วมอีกเรื่อยๆ

๒๐.๓๐ น. ยิ่งคា ยิ่งเพิ่ม

มีนิสิต นักศึกษา นักเรียน และประชาชนมาชุมนุมที่บริเวณลานโพธิ์กว่า ๒ หมื่นคนทำให้แออัดยัดเยียด องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงลั่นย้ำการชุมนุมมาที่หน้าตึกโฉมด้านสนามฟุตบอล ซึ่งเป็นที่กว้างขวาง ก่อนหน้านั้นทางรัฐบาลได้ประชุมคณะรัฐมนตรี โดยเปิดการประชุม

ฉุกเฉินและมีมติให้ตั้งศูนย์ปราบจลาจลที่กองอำนวยการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ สรวนรื่นฤทธิ์ โดยมีจอมพลประภาส จารุเสถียร รองผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ และผลเอกสารกุญช์ สีวะรา เป็นรองผู้อำนวยการศูนย์ฯ เพื่อดำเนินการปราบปรามจลาจล และการก่อความไม่สงบที่อาจจะเกิดขึ้น

วันพุธสุดที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ต่อสู้ ๓ วันอย่างอหิงสา

๐๖.๐๐ น.

นับเป็นวันที่ ๓ ของการชุมนุมประท้วงเรียกร้องของนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลังจากพักผ่อนด้วยการนั่งและนอนฟังการอภิปราย นิสิต นักศึกษาจึงได้พักการอภิปราย และได้นิมนต์พระภิกขุจากวัดมหาธาตุประมาณ ๒๐๐ รูปเข้าไปในสนามฟุตบอล แล้วร่วมกันทำบุญตักบาตร จากนั้นก็ช่วยกันเก็บกวาด เผาทำลายขยะที่เกลื่อนสนามตั้งแต่เมื่อคืนจนเรียบร้อย และเริ่มการปราศรัยโดยมีรัฐบาลต่อไป

คณะกรรมการบริหารศูนย์นิสิตฯ ได้ประชุมและมีมติเห็นพ้องเป็นเอกฉันท์ว่าการกระทำของรัฐบาลที่จับกุมกลุ่มผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญเป็นการลิด落ต์และเมิดลิทีเสรีภาพ โดยการสนับสนุนของสภาคณาจารย์ สมาคมนายความฯ และประชาชน กรรมการศูนย์ฯ จึงต้องการให้รัฐบาลปล่อยบุคคลเหล่านี้โดยไม่เงื่อนไข และตกลงใจจะส่งผู้แทนเข้าพบอธิบดีกรมตำรวจ เวลา ๑๐.๐๐ น. เพื่อเปิดการเจรจา

หลังจากการประชุม นายสมบัติ สำราญชัยวงศ์ เลขาฯ ได้ออกมาประกาศในที่ชุมนุมว่าจะนำผลการเจรจามาแจ้งให้ที่ชุมนุมทราบและยืนยันว่าจะไม่มีวันเปลี่ยนเงื่อนไขอย่างเด็ดขาด ไม่ว่ารัฐบาลจะต่อรองอย่างไร

๐๘.๐๐ น. นิสิตเกษตร ๕,๐๐๐ คน มุ่งธรรมศาสตร์

เริ่มตัวยันนิสิตเกษตรซึ่งประกาศงดสอบกลางคืน โดยทางมหาวิทยาลัยประกาศให้

ความร่วมมือ จำนวนนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ประมาณ ๕,๐๐๐ คน เช่ารถ ๗๐ คัน มุ่งสู่ ธรรมศาสตร์ นักเรียนอาชีวะหลายแห่ง วิทยาลัยครู มหาวิทยาลัยมหิดล ต่างก็มุ่งสู่ธรรมศาสตร์ ในเวลาต่อมา

๑๐.๐๐ น. เลขาศูนย์ฯ เข้าพบอธิบดีกรมตำรวจ

นายสมบัติ เลขาศูนย์ฯ พร้อมกับเพื่อนนายกองค์การ นายกลโ摩สโนนิสิตมหาวิทยาลัยต่างๆ รวม ๑๐ คนเข้าพบอธิบดีกรมตำรวจที่วังปารุสกัน จอมพลประภาส อธิบดีกรมตำรวจได้กล่าวกับนักศึกษาว่ากรณีที่เกิดขึ้นนี้แม้ว่าจะมีคนมารวมกัน ๒-๓ หมื่นคน แต่ก็ยังถือว่าเป็นประชามติไม่ได้ และยืนยันจะลงโทษตามกฎหมาย และจะต้องสอบสวนต่อไปจนกว่าจะเสร็จ การใช้มาตรการ กับผู้ต้องหาหนึ่น เพื่อประโยชน์ของผู้ต้องหาโดยตรงที่จะไม่ต้องยุ่งยากในการนำตัวไปปลดพ้องต่อศาล จะนั่นการเจรจาจะไม่ได้ผลดีขึ้นเลย

วันศุกร์ที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

๐๗.๐๐ น.

นักเรียนดุลิตพาณิชยการรอบเช้า ๕,๐๐๐ คน รอบบ่าย ๓,๐๐๐ คน เคลื่อนขบวนเข้า ธรรมศาสตร์เป็นขบวนแรก ติดตามด้วยพาณิชยการวัดทอง ๒,๐๐๐ คน เช่นเดียวกัน ๒,๐๐๐ คน ช่างฝีมือปั้นจิวิทยา ๔๐๐ คน พาณิชยการสยาม ๓๐๐ คน ตั้งตรงจิตรพาณิชยการ ๑๐๐ คน การช่างมนทบุรี ๕๐ คน ช่างกลงบานชื่อน ๔,๐๐๐ คน วิทยาลัยครูพระนคร ๓,๐๐๐ คน ช่างกลวิทยา ๒,๐๐๐ คน พาณิชยการราชดำเนิน ๔,๐๐๐ คน พาณิชยการจัลลันทวงศ์ ๕๐๐ คน นอกจากนี้มี นิสิตคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยเทคโนโลยี กรุงเทพฯ รวมทั้งโรงเรียนเกือบทุกแห่งในกรุงเทพฯ หลังไหลกันเข้าร่วมชุมนุมด้วยอีกกว่า ๕,๐๐๐ คน รวมทั้งนักเรียนโรงเรียนบุตรข้าราชการทหารบกด้วย

๐๙.๐๐ น.

นิสิต茱ฬาฯ งดสอบและจัดให้มีการอภิปรายขั้นภายในมหาวิทยาลัยจนกระทั่งถึงเวลา ๑๑.๐๐ น. นิสิตประมาณ ๒,๐๐๐ คนจึงจัดขบวนเดินทางไปธรรมศาสตร์

๑๑.๐๐ น.

วิทยุกรมประชาสัมพันธ์ออกແผลงข่าวอีกว่า การสอบสวนผู้ต้องหา ๑๓ คน เสร็จลื้นแล้วจึง อนุญาตให้มีการประกันตัวได้ และได้ออกข่าวว่าในบริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้มีกลุ่ม

นักเรียน นิสิต นักศึกษา เดรียมอาชุรร้ายแรงไว้ใช้ในวันรุ่งขึ้น ขอให้ตักเตือนมิให้บุตรหลานย่าง
กระเข้าไปในบริเวณนั้น

๑๒.๐๐ น.

ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาฯ ออกແດลงการณ์ด่วน กรณีที่รัฐบาลให้ประกันตัวผู้ต้องหา ๑๓ คนว่า
ทางศูนย์ฯ ไม่ยอมรับข้อเสนอแนะ ถือว่าเป็นการบ่ายเบี่ยงเจตนากรณ์เพื่อบิดเบือนเป้าหมาย และ
ทางศูนย์ได้ยื่นข้อเสนอให้รัฐบาลปล่อยผู้ต้องหาทั้งหมดอย่างไม่มีเงื่อนไข

ทางด้านผู้ต้องหาทั้ง ๑๓ คน ปรากฏว่าไม่ยอมออกจากห้องขัง แม้ได้มีผู้มายื่นประกันตัว
นายชัยวัฒน์ สุริวิชัย ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ต้องขัง แต่นายชัยวัฒน์ไม่ยอมรับข้อเสนอการประกันตัว
ดังกล่าว

วันเสาร์ที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

๑๐.๐๙ น.

ผู้ต้องหาทั้ง ๑๓ คนออกແດลงการณ์ในคุก เรื่องไม่ยอมรับการประกันตัวจากรัฐบาล และจะรอ
จนกว่าทางศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาฯ จะแจ้งให้ทราบ

๑๓.๔๐ น.

ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาฯ ยืนยันจะไม่ประกันตัว พ่อแม่ญาติพี่น้องของผู้ต้องหาก็ยืนยันเช่นนั้น
และผู้ต้องหาจะไม่ออกจากที่คุกขังเป็นอันขาด ถ้าทางศูนย์ฯ ไม่ปรับตัว

๑๐.๐๐ น.

ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีผู้เข้าร่วมประท้วงนับแสนคน มีรถบรรทุกเล็กใหญ่กว่าคัน ติด
เครื่องขยายเสียงเตรียมเดินขบวน และในขณะเดียวกัน พล.ต.ต. ชัย สุวรรณศร ได้รับนโยบายของ
รัฐบาลมาสั่งให้สำรวจดินบ่ำลีไปคุมตัว ๑๓ ผู้ต้องหาจากโรงเรียนตำรวจนครบาลบางเขนไปยัง
กองกำกับการตำรวจนั้นดินบ่ำลีเพื่อการปล่อยตัว โดยยังว่าบัตตนี้ได้มีผู้มาประกันตัวแล้ว แต่ทั้ง

๑๓ คนไม่ยอมออกจากห้องขัง เพราะไม่ทราบว่าจะเป็นกลุ่มนายหรือเปล่า เพราะผู้ที่มาประกันตัว
ผู้ต้องหามิได้เคยรู้จักมักคุ้นกันมาก่อน อีกประการหนึ่ง การประกันตัวผู้ต้องหาที่เป็นการผิดเงื่อนไข
ที่ทางศูนย์ฯ เรียกร้องเอาไว้

๑๒.๐๐ น.

ได้เวลาที่ศูนย์ฯ ยื่นคำขาดต่อรัฐบาล แต่ไม่มีคำตอบจากรัฐบาล นายสมบัติ ธรรมอัญวงศ์ พร้อม
ด้วยกรรมการศูนย์ฯ จำนวนหนึ่งเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พระที่มหามงคลมหาดิลก
และในขณะเดียวกันที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กำลังนักศึกษาและประชาชนได้รวมตัวกันอย่าง
หนาแน่นที่สุดเป็นประวัติการณ์ไม่เคยมีครั้งใดที่เสนอเมื่อไหร่ได้ถึงแม้แสงแดดจะร้อนแรงลักษณะ
ไร้กีไม่ทำให้กลุ่มมหาชนย่อท้อ ทุกคนรอดอยู่เวลาเที่ยงตรงอย่างกระวนกระวาย จำนวนคนกว่า
๕ แสนคนแออัดยัดเยียดกันแนบทุกตารางนิ้วของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จนทะลักออกมาน
ด้านนอกมหาวิทยาลัย หน่วยแพทย์และพยาบาลต้องปฎิบัติงานอย่างหนีบหนีบ เนื่องจากมีคน
เป็นลม เมื่อถึงเวลาใกล้เที่ยงมีผู้ชุมนุมเพิ่มขึ้นถึง ๕ แสนคน

ครั้นแล้วเวลาเที่ยงที่ทุกคนรอดอยู่มากถึง ๕ ชั่วโมงการเรียกร้องประชาธิปไตยอันยิ่งใหญ่เรียิงไฟ
ที่สุดในประวัติศาสตร์ของชาติ ได้เคลื่อนขบวนออกจากประตูมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้านสนาม
หลวง เลี้ยวไปทางสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ ผ่านโรงภาษาปัล มุ่งเข้าถนนราชดำเนินด้านกรม
ประชาสัมพันธ์ ริชชั่วนันทร์หน้าเรียงแถวหน้ากรุงเทพมหานคร ที่ตั้งตระหง่านอยู่ในวังคับแคนแอลังฤทธิ์
ชาญชัยวุฒิ ริชชั่วนันทร์ นำหน้าเรียงแถวหน้ากรุงเทพมหานคร ที่ตั้งตระหง่านอยู่ในวังคับแคนแอลังฤทธิ์
ชาญชัยวุฒิ ชั่วคราวในการต่อรองกับรัฐบาล ถนนราชดำเนินอันกว้างขวางคับแคนแออัดลงถนน
ตั้งแต่สนามหลวงถึงสี่แยกเฉลิมไทยใช้เวลากว่า ๒ ชั่วโมง กว่าชบวนสุดท้ายจะพ้นมหาวิทยาลัย
นักศึกษาได้หยุดรอฟังคำตอบจากรัฐบาล คือให้ปล่อย ๑๓ คน โดยไม่มีเงื่อนไข และขอเรียกร้อง
เพิ่มเติมคือ ให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญโดยมีการกำหนดวันที่แน่นอน

นักศึกษายังไม่ได้รับคำตอบจากฝ่ายรัฐบาล จึงเคลื่อนกำลังพลไปตามถนนราชดำเนินต่อไปจนถึง
เชิงสะพานมหราพ และสมทบกับคลื่นประชานซึ่งออกมาราษฎรรุ่งเรืองม้าด้านพระบรมราชูปถัมภ์
กว่า ๕ หมื่นคน

๑๓.๑๕ น.

นายประสาร ไตรรัตน์วรกุล นายกลโ摩สรณิสิตจุฬาฯ และนายราชนันท์ วีระพันธ์ ตัวแทน

นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้เดินทางไปพบนายกฯ และรองนายกฯ เพื่อยื่นข้อเรียกร้องและเจรจาต่อรองกับรัฐบาล ส่วนนายสมบัติ ธรรมอัญวงศ์ เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาฯ กับกรรมการศูนย์ฯ รวม ๓ คน พากันเดินทางไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

๑๕.๔๕ น.

นายสมบัติ เลขาธุนย์ฯ กับพวงรวม ๓ คนที่เดินทางไปเพื่อขอเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ นั้น ได้กลับมาพร้อมกับแจ้งว่าได้ติดต่อกับเลขาธิการสำนักพระราชวังแล้ว ทรงโปรดให้นักศึกษาจัดผู้แทนเข้าเฝ้าฯ ได้ ซึ่งนักศึกษาจะได้จัดผู้แทนรวม ๑๑ คน เข้าเฝ้าฯ

๑๖.๐๕ น.

นักศึกษาคนหนึ่งได้ขึ้นพูดผ่านเครื่องขยายเสียงแจ้งให้นักศึกษาและประชาชนทราบว่าขณะนี้ได้ยื่นข้อเรียกร้องรวม ๒ ข้อไปยังรัฐบาลคือ

๑) ให้ปล่อยผู้ที่ถูกจับกุมทั้ง ๑๑ คนโดยไม่เงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้น

๒) ขอให้แจ้งกำหนดเวลาแน่นอนว่าจะประกาศใช้รัฐธรรมนูญไดเมื่อใด

๑๗.๐๕ น.

กองกำลังอาสาสมัครประกาศทางเครื่องขยายเสียงว่า “วันนี้เป็นวันปฏิวัติของประชาชน”

๒๙.๑๐ น.

นายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล หัวหน้าฝ่ายปฏิบัติการของศูนย์ฯ ออกແลงการณ์ให้คณะกรรมการศูนย์ฯ ภาพเพื่อประมวลข่าวการปล่อยตัวให้กลุ่มนี้ได้ทราบกับประกาศให้กลุ่มน้อยในความสงบ อย่าเชือกรายเหตุ

๒๙.๓๐ น.

ทางศูนย์ฯ เอารถกระจาຍเสียงประกาศให้ слายด้วย เพราะรัฐบาลยอมปล่อยตัว ๑๑ คน และจะให้รัฐธรรมนูญภายในเดือนตุลาคม ๒๕๖๗ มีบางส่วนกลับบ้าน แต่ส่วนใหญ่ยังอยู่ เพราะติดแล้ว ไม่มีรถกลับ และบางส่วนไม่พอใจ ไม่เชือที่ประกาศ

๒๙.๓๐ น.

ที่บริเวณลานพระบรมราชูปถัมภ์ ยังคลาคล้ำไปด้วยนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน การอภิปรายที่ว่าความดุเดือดรุณแรงยิ่งขึ้น ไม่ยอมฟังเสียงรัฐบาลและได้แปรข้อเรียกร้องไปเป็น “ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำในคณะรัฐบาล”

วันอาทิตย์ที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ วันปฏิวัติประชาธิปไตยของประชาชน

๐๐.๑๕ น.

เนื่องจากขาดการติดต่อกับทางศูนย์ฯ และไม่สามารถตัดสินใจเป็นอย่างอื่นได เพราเมติมหาชน เรียกร้องอย่างมาก นายเสกสรรค์จึงตัดสินใจเคลื่อนขบวนเข้าสู่พระราชวังสวนจิตรลดา เพื่อขอพิงพระบารมีปักเกล้าฯ หลังจากจัดรูปขบวนแล้วต่างร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี เพื่อเป็นกำลังใจ

๐๑.๑๕ น.

ขบวนของผู้ชุมนุมประจันหน้ากับหน่วยคอมมานโดของตำรวจน้ำ ทหาร จึงได้หยุดนั่งพกรอคุ้มครองสองฝ่ายยังคงโถมณาโถมตีซึ่งกันและกัน

๐๔.๓๐ น.

พ.ต.อ. วิชัย ธรรมศรี เดชะกุญชร ได้อุ้มเชิญพระบรมราชโวหารมาอ่านให้ผู้ชุมนุมฟัง ณ กองบัญชาการ เคลื่อนที่ของศูนย์ฯ วีใจความว่า “คนที่เป็นผู้ใหญ่นี้เขามีประสบการณ์ ส่วนคนหนุ่มสาวก็มีพลัง แรงทั้งร่างกายและความคิด ถ้าหากมาปะรองด่องสมัครสามانกัน ทำงานอย่างพร้อมเพียงไม่ผิดใจ แคลงใจกัน การบ้านเมืองก็จะดำเนินไปด้วยดี นิสิตนักศึกษามีทั้งสิบปี จึงควรได้รู้ถึงความผิดชอบชัดเจนอย่าง”

“การพิจารณาปัญหาใดๆ จำเป็นต้องทราบว่าปัญหานั้นอยู่ตรงไหน อะไรเป็นปัญหาต่อไปก็จะแยกเป็นประเด็นให้ถูกต้องโดยลำดับ จึงจะแก้ปัญหาให้ตรงจุดหมายอย่างสมบูรณ์ เมื่อนิสิตนักศึกษาได้ดำเนินการตามมาตรฐาน ทำางานอย่างพร้อมเพียง ได้รับผลตามสมควรแล้ว ก็ขอให้กลับคืนสู่สภาพปกติ เพื่อยังความสงบเรียบร้อยให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป”

๐๕.๓๐ น.

หลังจากได้ฟังพระบรมราชโวหารที่ พ.ต.อ. วิชัย ธรรมศรี อ่านแล้ว นายเสกสรรค์ นายสมบัติได้ชี้แจงเพิ่มเติมและประกาศยุติการเรียกร้อง ขบวนเริ่มสลายตัว ก่อนการสลายตัว พ.ต.อ. วิชัย ธรรมศรีได้พูดต่อ

หน้ามูลชนว่าจะไปแจ้งตำรวจทหารที่ปิดกั้นถนนให้เปิดทางให้ขบวนที่สลายตัวแล้วผ่านกลับบ้าน
พร้อมกับกล่าวยืนยันว่าทุกคนปฏิบัติตามพระบรมราโชวาท ขออย่าให้ทำอันตรายนักศึกษา แต่แล้ว
เหตุการณ์อันไม่คาดฝันก็เกิดขึ้นจนได้

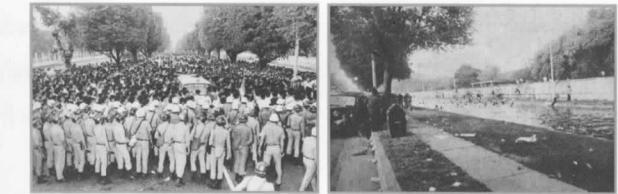
๐๖.๓๐ น.

เมื่อขบวนสลายตัวไปตามถนนพระราม ๕ มุ่งสู่สี่แยกดุลิต แต่ถูกกลั่นโดยหน่วยคอมมานโด^๑
ของตำรวจนครบาลและกองปราบ เมื่อจะได้อร้องแล้วแต่ตำรวจยังคงยืนกรานที่จะให้ประชาชน
ถอยกลับไปอุทกทางเดิม

นักเรียนหลายกลุ่มไม่อาจเข้าใจที่ต้องถูกบังคับให้ย้อนกลับไปในทางตรงข้าม ซึ่งต้องเดินทางไกล
มากขึ้นไปอีก ห่างๆ ที่เงวนอนและอ่อนเพลียเต็มประดา ส่วนผู้ชุมนุมทั้งสิ้นไม่รู้ว่าด้านหน้าถูก
ตำรวจปิดกั้น ต่างพากันทุนเนื่องเข้ามาทำให้ด้านหน้าต้องประจันกับตำรวจอย่างไม่มีทาง^๒
หลีกเลี่ยง มีคนป้าไม้และขวดไปยังพวกตำรวจ เพื่อหวังจะให้ตำรวจหลีกทาง พล.ต.ท. มนต์ชัย
พันธ์คงชื่น ไม่ยอมลั่งให้ตำรวจปราบจลาจลเปิดแนวปิดกั้น เพราะ พล.ต.ท. ประจำวัน สุนทรรามกูร
รองอธิบดีกรมตำรวจนายกิจการพิเศษได้ออกคำสั่งไม่อนุญาตให้ พล.ต.ท. มนต์ชัย เปิดแนวกั้นให้
ประชาชนผ่าน และในขณะที่มีการลั่งเลจิในเรื่องคำสั่งอยู่นั้นเอง ในที่สุดหน่วยคอมมานโดตำรวจนครบาล
เคลื่อนด้านหน้าบุกเข้าตีนักเรียน นิลิต นักศึกษาอย่างทหาร เพื่อให้ผู้ชุมนุมแตกกระเจา หลายคนถูก
ตีจนแขนหักและศีรษะแตก เป็นเหตุให้เกิดความเจ็บแணและกระทำการรุนแรงยิ่งขึ้น โดยนักเรียน
ใช้ระเบิดขวดปาเข้าใส่ ทำให้ตำรวจได้รับบาดเจ็บ ตำรวจจึงยิงแก๊สน้ำตาเข้าใส่ผู้ชุมนุม ทำให้เกิด^๓
การแตกกลุ่ม วิ่งหนีกันชุลมุน นายปรีชา ผ่องเจริญกุล ซึ่งควบคุมรถบัญชาการได้ตะโกนขอร้องว่า^๔
ให้เปิดทางให้พวกนักเรียนผ่านไปตามที่ พ.ต.อ. วิษณุ ตกลงไว้แล้ว แต่ พล.ต.ท. มนต์ชัย กับหน่วย
คอมมานโดยืนกรานที่จะไม่ให้ผ่าน กลับปล่อยให้มีการยิงแก๊สน้ำตาเข้าใส่ผู้ชุมนุมอย่างหนัก ผู้ชุมนุม^๕
แตกกระเจาโดยต้องลงคุ้นหันทั้งสองข้างทาง หลายคนล่วงล้ำเข้าไปในเขตพระราชฐาน เพราะ
ความหวาดกลัว มีหลายคนถอยมาอยู่ที่หน้าประตูวังสวนจิตรลดتا เจ้าหน้าที่ประตูวังสวนจิตรลดตา^๖
เจ้าหน้าที่ทหารตำรวจน้ำที่รักษาวัง ได้ออกมาให้ความช่วยเหลือโดยนำคนเจ็บหลบเข้าไปในวัง

๐๖.๔๐ น.

หน่วยคอมมานโด ยังคงยิงแก๊สน้ำตาเข้ามาในพระราชฐานอีก ด้วยความเจ็บแணที่ถูกไล่ตื้อย่าง
โหดเทียม ทำให้นักเรียน นิลิต นักศึกษา และประชาชนทั้งหน้าเข้ามาร่วมกำลังกันอย่างเห็นຍາ

แน่น และได้ต่อสู้กับตำรวจด้วยอาวุธเท่าที่พ่อจะหาได้ เช่น ก้อนหิน ไม้ เป็นต้น ส่วนหนึ่งได้ออก
ไปที่ธรรมศาสตร์ เพื่อประกาศให้เพื่อนักเรียน นักศึกษา และประชาชนที่ยังอยู่ในธรรมศาสตร์
รับรู้ว่าบัดนี้ได้ถูกหักหลังโดยตำรวจแล้ว และได้ออกประกาศออกไปทั่ว ข่าวแพร่กระจายไปอย่าง
รวดเร็วว่าตำรวจนครบาลตีนักศึกษาและประชาชนในตอนเช้า สร้างความเดือดเดนให้กับนักเรียน
นักศึกษา และประชาชนอย่างยิ่ง ข่าวในระยะแรกที่ทราบก็คือมีนักศึกษาถูกตีตาย และที่ได้รับ^๗
บาดเจ็บอีกนับร้อย นี่คือช่วงเวลาเหตุแห่งความเดือดเดนของนักเรียน นักศึกษา และประชาชน
ทำให้การต่อสู้ขยายวงออกไปอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการนองเลือด

๐๗.๓๐ น.

ผู้ชุมนุมได้ชุมนุมกันที่ลานพระบรมรูปทรงม้าอีก แล้วมุ่งหน้าเดินไปตามถนนราชดำเนิน

๐๘.๔๐ น.

มีการประกาศให้ผู้ชุมนุมกลับไปรวมกันที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๐๙.๓๐ น.

กรมประชาสัมพันธ์แถลงว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ให้ใช้คำว่า “พวกก่อการจลาจล (พกจ.)”

แทนคำว่า “นักเรียน นิลิต นักศึกษา และประชาชน”

๑๐.๐๐ น.

รัฐบาลออกแถลงการณ์กล่าวหาว่า “ขณะนี้ปรากฏว่ากลุ่มนักเรียนและผู้เด่งกาญจลัยทหาร
ส่วนหนึ่ง ซึ่งไม่ยอมปฏิบัติตามข้อตกลงซึ่งได้กระทำการหัวรัฐบาล และผู้แทนนิลิตนักศึกษา
เมื่อคืนวันที่ ๑๔ ตุลาคม โดยได้ทำการก่อวินาศกรรมและบุกรุกเข้าไปในสถานที่ราชการ และบุกรุก
เข้าไปในพระราชฐานสวนจิตรลดตา อันเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จ
พระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และนอกจากนี้ยังได้ใช้อาวุธปืนทำร้ายตำรวจและประชาชน และ^๘
กระทำการยึดสถานที่สำคัญ ของรัฐบาลโดยมีความมุ่งหมายที่จะล้มล้างเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ของประเทศไทย เพื่อให้เน้นแก่ความสงบสุขของประชาชนและความมั่นคงของประเทศชาติ และเพื่อส่งเสริมชีวิตทรัพย์สินของประชาชนและประเทศชาติไว้มิให้ได้รับอันตราย เลี้ยงหายเดือดว้อน รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอประกาศว่าตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจะเข้ารับสถานการณ์อย่างเต็มขาดต่อไป"

๑๔.๓๐ น.

รัฐบาลกลุ่มน้ำว่า มีขุมกำลังอาวุธใหญ่ของกลุ่มผู้ก่อการจลาจลที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงพยายามที่จะเข้าทำลายให้ได้ ขณะเดียวกันมีเครื่องบินเอลิคอปเตอร์มาบินวนเวียนดูดูแลครั้งหนึ่ง และอย่างไม่มีใครคาดฝัน เครื่องบินได้ยิงปืนกลลงมาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และฟูงชน มีคนตายทันทีและบาดเจ็บนับล้าน

๑๔.๓๐ น.

รัฐบาลใช้รถถัง ๔ คันออกยิงปราบปรามประชาชน และป้องกันสถานที่ราชการที่บริเวณเชิงสะพานพระบรมราชานุสรณ์ หน้ากรมประชาสัมพันธ์

ในขณะเดียวกันทางสวนจิตรลดา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้จัดหารอดโดยสารจากบริษัทไทยประดิษฐ์ จำนวน ๑๐ คัน เพื่อนำนักศึกษาที่หลบอยู่ในสวนจิตรลดากลับบ้าน

๑๔.๓๖ น.

มีเอลิคอปเตอร์ ๒ ลำ ยิงปืนกรัดลงมาที่กรมสรรพากรประมาณ ๓ ชุด

๑๕.๐๔ น.

ประชาชนคนหนึ่งขับรถขยายพุ่งเข้าชนรถถัง แต่คนขับถูกปืนจากการถังด้วยเลี่ยงก่อน

๑๕.๐๓ น.

นักศึกษาคนหนึ่งไปชิงรถเมล์ขาวขับเข้าชนรถถัง แต่ถูกยิงเลี้ยงชีวิต รถจึงข้ามสะพานชนต้นมะขาม นักศึกษาอีกคนขึ้นไปชิงรถเมล์ขาวเข่นกัน และขับวิ่งเข้าชนรถถังได้สำเร็จ แต่ตัวเองดอง

เลี้ยงชีวิตด้วย

๑๕.๑๑ น.

ประชาชน ประมาณ ๕๐๐-๖๐๐ คน แอบกศพห่อด้วยผ้าห่มชาติแท้ไปตามถนนมุ่งสู่วงเวียนใหญ่ แห่งร้อนอนุสาวรีย์พระเจ้าตากสิน แล้วย้อนกลับทางถนนอิสรภาพ บางกอกน้อย และศิริราช โดยร้องตะโกนว่าทหารเป็นผู้ยิง พร้อมกับประมาณการกระทำของรัฐบาล

๑๕.๑๐ น.

รัฐบาลจอมพลถอนประภาคลาออก และส่งเครื่องบินมากระจายเลี้ยงประภาคลาออกของรัฐบาลจอมพลถอน แล้วขอร้องให้นักเรียนนักศึกษา และประชาชนหยุดปฏิบัติการ และทหาร ทำความสะอาดที่หยุดปฏิบัติการ เช่นเดียวกัน แต่การประกาศดังกล่าว เป็นที่รู้กันในหมู่ประชาชนว่าเป็นกลวง ผู้ชุมนุมได้ร้องตะโกนแข่งกันไปว่าอย่าไปเชื้อ เพราะนั่นคงเป็นแผนการอะไรลักษณะนี้ แน่นอน มีบางคนวิเคราะห์ว่าถึงแม้จอมพลถอนจะลาออกจาก การเป็นหัวหน้ารัฐบาลแล้ว แต่ก็ยังมีดำเนินทางทหารที่คุมกำลังอยู่ เราจะไปเชื้อได้อย่างไร

๑๕.๔๖ น.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้นายลัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี

๑๕.๓๐ น.

สถานีวิทยุ และโทรทัศน์ทุกแห่งถ่ายทอดกระแสพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่ารัฐบาลชุดจอมพลถอนมิได้ลาออกแล้ว และได้แต่งตั้งนายลัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ขอให้ประชาชนสนับสนุนและอยู่ในความสงบ

๑๕.๐๐ น.

นักศึกษากลุ่มนี้พยายามควบคุมสถานการณ์ (ศูนย์ป้องกันชาติไทย) โดยประกาศห้ามประชาชนที่ชุมนุม ณ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ออกจากบริเวณนั้น “เราจะต่อสู้ด้วยสันติวิธีไม่มีการใช้อาวุธใดๆ ทั้งสิ้น” และพยายามเรียกหน่วยกล้าตายบริเวณฝ่าฟ้ากลับ ในระหว่างนั้นยังมีเลี้ยงปืนดังเป็นระยะๆ

๑๕.๐๐ น.

รัฐบาลใหม่ประกาศห้ามประชาชนออกจากบ้านตั้งแต่ ๑๕.๐๐- ๐๕.๓๐ น. (เคโอพิวส์) แต่ที่

อนุสาวรีย์ประชาธิรัฐได้ยกก่อนหน้าที่จะถึงเวลาเดือนพิวเวอร์ ซึ่งได้มีการประชุมอภิปรายกันอีก และปรากฏว่ามีผู้เสนอญัตติใหม่ให้แก่ที่ประชุม นั่นก็คือให้ทั้งสามคนได้แก่ จอมพลถนอม จอมพลประภาส และพันเอกนรင์พันจกตามตำแหน่งทางทหารที่คุณอำนวยอยู่ในเมืองเสีย

๖๗.๐๐ น.

สมเด็จพระบรมราชชนนีได้ทรงมีพระราชดำรัสกับประชาชนทางโทรทัศน์

๖๗.๑๕ น.

นายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรีได้กล่าวปราศรัยกับประชาชนทางโทรทัศน์

๖๙.๐๐ น.

จอมพลถนอม ได้ออกແลงการณ์ฉบับหนึ่งเกี่ยวกับกรณีที่มีการยิงกันที่ผ่านมาดังนี้ “ตามที่คุณรัฐบาลภายใต้การนำของจอมพลถนอม กิตติฯ ได้ทราบบังคมทูลลาออกจาก และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ลาออกไปเพื่อความมั่นคงของชาติ ปรากฏว่าขณะนี้ผู้ก่อการจลาจลยังมิได้ยับยั้งการดำเนินการก่อความเดือดร้อนทำลายทรัพย์สิน และทำลายชีวิตประชาชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสแล้ว ผู้ก่อการจลาจลยังได้นั่งรอดณ์ผ่านมาอย่างหนักของบัญชาการ กองพลที่ ๑ หน้าสนามเสือป่า และในขณะนี้ได้ทำการยิงกองบัญชาการตำรวจครบาลผ่านฟ้า พยายามที่จะทำลายและยึดกองบัญชาการแห่งนี้ ขณะนี้เจ้าหน้าที่ประจำกองบัญชาการ ได้พยายามต่อต้านไว้ นอกจากนั้นยังมีการเผาทรัพย์สมบัติของแผ่นดินและปล้นร้านเป็น การกระทำของผู้ก่อการจลาจลครั้นนี้ แสดงให้เห็นว่ามิได้หยุดลั่งการตามคำเรียกร้องที่จะให้รัฐบาลลาออก และจะยุติการปฏิบัติการทั้งสิ้น ตรงกันข้ามกลับที่การก่อวินาศกรรมตามวิถีทางของผู้ก่อการร้ายเพื่อให้เกิดความระส่ำระสายทั่วประเทศไทย และพยายามนำลัทธิการปกครองอื่นที่เลวร้ายมาล้มล้างการปกครองแบบประชาธิรัฐที่ผลดุงไว้ซึ่งความอิสรเสรีของประเทศไทย ซึ่งบรรพบุรุษได้สละเลือดและชีวิตไว้บนพื้นบด

ในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุด จึงขอให้เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่มีหน้าที่ป้องกันเหตุร้าย และรักษาทรัพย์สิน อาคารสถานที่ราชการซึ่งเป็นสมบัติของประชาชน จงปฏิบัติหน้าที่จนสุดความสามารถ”

ด้วยความเด่นของฝ่ายนักศึกษาหรือที่ถูกประนามว่าเป็นฝ่ายก่อการจลาจล แม้ทางวิทยุกระจายเสียงได้ประกาศห้ามให้ประชาชนออกจากบ้านหลังจากเวลา ๒๒.๐๐ น. ของวันที่ ๑๕ โดยอ้างว่าเป็นคำสั่งจากผู้บัญชาการทหารสูงสุด แต่ไม่ปรากฏว่าฝ่ายนักศึกษาจะเชื่อฟัง กลุ่มอภิปรายที่อนุสาวรีย์ยังคงดำเนินต่อไป

วันจันทร์ที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

๐๐.๐๕ น.

วันจันทร์ที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ กลุ่มที่ชุมนุม ณ บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิรัฐ ซึ่งเรียกต้นเองว่า “ศูนย์ปวงชนชาวไทย” พยายามวิ่งวนให้ทางตำรวจส่งผู้แทนมาเจรจาเพื่อหยุดยิง ส่วนผู้ก่อการจลาจลข้ายกงวังออกไปทั่วกรุงเทพฯ-ธนบุรี มีการทำลายทรัพย์สินของทางราชการ เช่น เผาป้อมตำราจไลยแห่ง ทำลายป้อมไฟสัญญาณจราจร ถังขยะเทศบาล เป็นต้น

ตามถนนทุกสายไม่ปรากฏว่ามีเจ้าหน้าที่ตำรวจรักษาการอยู่เลย เป็นภาวะของบ้านเมืองที่อยู่ในช่วงว่างอำนาจวุ่นอย่างแท้จริง

๐๓.๓๐ น.

นักศึกษา ๒-๓ คน ผลัดเปลี่ยนกันขึ้นมาพูดเพื่อให้เหตุการณ์กลับเข้าสู่ภาวะปกติอย่างสุดความสามารถ ทั้งไม่แน่ใจว่าใครเป็นผู้ลั่งการให้ยิงตลอดเวลาเช่นนั้น

๐๔.๑๕ น.

ศูนย์ปวงชนชาวไทย ประกาศให้รถพยาบาลไปรับคนเจ็บ เช่นที่สะพานวันชาติ โรงพยาบาลทุกแห่ง แพทย์และพยาบาลต้องทำงานหนัก คนเจ็บและตายถูกนำมาระยะ ๕-๑๐ นาที จนไม่มีที่ว่างเหลือ ทุกโรงพยาบาลได้ประกาศขอรับบริจาคเลือดและเงิน มีประชาชนไปบริจาคอีกอย่างคับคั่ง

๐๖.๐๐ น.

เหตุการณ์ยังดึงเครียด การจลาจลของเลือดไม่มีที่ทั่วจะสงบลง กลับมีเค้าว่าจะเพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้น เพราะทหารส่งกำลังเข้ามาเสริมตามจุดต่างๆ ที่มีการจลาจล ส่วนทางเจ้าหน้าที่ตำรวจ กรุงเทพฯ ได้หายไปหมด หลายโรงพยาบาลถูกปล่อยให้เป็นโรงพยาบาลร้าง ยังคงมีจุดเดียวที่สะพานผ่านฟ้าเท่านั้นที่หน่วยกล้ำตากบังคับเสียงชีวิตจะบุกเข้ายึดทำลายกองบัญชาการนรนบฯ ให้ได้ด้วยพลังแค้น

ที่เพื่อนๆ ต้องเลี้ยงชีวิตจากกระสุนปืนของตำรวจผ่านพามากที่สุด

ถนนทุกสายเกลื่อนกลาดไปด้วยถังขยะเศษบ้าล เศษแก้วและไม้ ดูยามตำรวจซึ่งถูกเผารื้อ ทำลายลัมภ์ภูมิไฟจราจรที่ถูกทุบและหักล้ม รวมถึงชากรถที่ถูกเผา และเครื่องหมายจราจรที่ฝ่ายนักศึกษา ใช้เป็นเครื่องป้องกันต่อสู้กับฝ่ายเจ้าหน้าที่ ขณะที่กองมัณฑนาการตำรวจนครบาลผ่านฟ้า ซึ่งเป็นจุดที่การต่อสู้ดำเนินมาตลอดคืน ยังคงมีเสียงปืนดังเป็นระยะๆ

รัฐบาลประกาศผ่านทางวิทยุให้ประชาชนหยุดทำการ ๓ วัน และโรงเรียนทุกแห่งประกาศปิด โดยไม่มีกำหนดจนกว่าเหตุการณ์จะคลี่คลายลง ตามบริษัทห้างร้านต่างๆ ประกาศหยุด เช่นเดียวกันบรรดาผู้ที่จำเป็นต้องไปธุระหรือออกเดินทางจากบ้านไปทำงานต่างประสบกับปัญหาเรื่องยานพาหนะ เพราะรถเมล์ที่ออกวิ่งถูกพวกก่อการยึดไปหลายคัน ในที่สุดไม่มีรถเมล์ลักษณะใดมาวิ่ง รวมทั้งรถบรรทุกของเอกชนด้วย ถนนหนทางว่างเปล่า ประชาชนจำนวนมากออกเดินด้วยเท้าไปตามฟุตบาท

๑๖.๐๐ น.

ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาฯ นำประธานดำรัสของสมเด็จพระบรมราชชนนีฯ และแถลงการณ์ของรัฐบาลชุดใหม่ แจกประชาชนที่บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

๑๗.๐๐ น.

ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาฯ ประกาศให้ประชาชนแยกย้ายกลับบ้านและให้ยุติการกระทำได้แล้ว คราวนี้ได้รับการเชือฟังอย่างดี ประชาชนส่วนใหญ่และหน่วยกลัต้ายได้ слายตัวอย่างรวดเร็ว คงเหลือเพียงกลุ่มน้อยเท่านั้น

ครั้นเวลา ๑๙.๐๐ น. สถานีวิทยุและโทรทัศน์ทั่วประเทศออกประกาศข่าวสำคัญยิ่ง ซึ่งสามารถยุติภารการจลาจลได้อย่างฉบับพลัน นั่นคือจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาก จากรุสเซีย ลาออกจากหน้าที่ทุกอย่าง และได้เดินทางออกจากประเทศไทยพร้อมด้วยพันเอกนรนต์ กิตติขจร

บรรดากลุ่มผู้เรียกร้องและประชาชนทั่วประเทศต่างโหวตงด้วยความยินดี และฉลองชัยชนะกัน เเต่มี ในเวลาอันไล่กันนั้น ทางราชการออกประกาศของผู้อำนวยการรักษาความปลอดภัยของประเทศ พลเอกกฤษณ์ สีวรรฯ ให้ประชาชนนักศึกษากลับเข้าบ้านภายในเวลา ๒๐.๐๐ น.

เหตุการณ์ต่างๆ เริ่มเข้าสู่สภาวะปกติ นิสิตนักศึกษา ประชาชน ต่างแยกย้ายกันกลับบ้าน และต่อมากยในชั่วโมงเดียวกันนั้นเอง ทางรัฐบาลชุดใหม่ก็ยกเลิกคำสั่งห้ามออกจากบ้าน เพราะว่าบ้านเมืองเข้าสู่สภาวะปกติแล้ว กลุ่มเรียกร้องสลายตัวและยุติการกระทำต่างๆ โดยสันเชิง

พร้อมกันนั้นตามจุดต่างๆ ในกรุงเทพมหานครมีทนายอาสาสมัคร แพทย์และพยาบาลเปิดศูนย์บริจาคโลหิตชั่วคราวขึ้น เพื่อรับบริจาคโลหิต ช่วยเหลือผู้บาดเจ็บจากเหตุการณ์ครั้งนี้ นอกจากนี้ ประชาชนก็ได้ร่วมบริจาคเงินและลิ้งของมายศูนย์นิสิตฯ อย่างคับคั่ง เพื่อจะได้นำไปช่วยเหลือผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บต่อไป พร้อมทั้งจะได้รวมเป็นทุนในการก่อสร้างอนุสาวรีย์แก่รัชนาผู้เสียชีวิต ในครั้งนี้ด้วย

ทางด้านต่างจังหวัด นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน ตามจังหวัดต่างๆ ร่วมบริจาคทุนทรัพย์และลิ้งของ ส่งมาสมทบกับศูนย์นิสิตฯ ตลอดเวลาพร้อมกับโทรเลขและส่งสารแสดงความไว้อาลัยแก่ผู้เสียชีวิต คณะนักเรียนไทยในต่างประเทศส่งเงินบริจาคมาช่วยเหลือด้วยอันแสดงถึงพลังแห่งความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แม้จะอยู่คนละชีกโลกก็ตาม

ร่วงเหมือนใบไม้ร่วงในหน้าแล้ง
โลกเปิดแหล่งประวัติศาสตร์ของโลกใหม่
ส่วนของโลกเป็นใจกลางแผ่นดินไทย
ชีวิตคนคือใบไม้และผักปลา
มีแต่ความอัปยศอดสู
อับอายผู้คนทั่วไปในหล้า
ขาดลิ้นแล้วซึ่งสติปัญญา
เกลียดตัวเองที่เกิดมาเป็นคน
คนไทยจะไว้ทุกข์ชั่วชีวิต
ความคิดเข้าครองความหมองหม่น
หยาดน้ำจากตาที่บ่าลัน
ให้ลบปนกับน้ำตาเทียน
กลืนธูปปล่องโลยรำลึกหา
จะเพียรร้อยมาลาเอามาเปลี่ยน
ลักษณะดวงวิญญาณอันว่ายเวียน
และอัญเชิญมาเยี่ยมเยียนพองเพื่อนไทย
โ้อดวงวิญญาณท่านผู้กล้า
จะเป็นดวงดาวิกาอยู่ชั้นไหน
รับรู้เดิชีวิตท่านใช่ใบไม้
หัวใจไทยทั้งชาติ...สำนึกแล้ว

บรรด์ชัย บุนปาน

วัดเอ่ยวัดโบสถ์
เจ้าชุนทองไปปล้น
คดข้าวใส่ห่อ
เขาก็ร้าวีมา
นั่งรถยนต์เริ่ม
ส่งเสียงแจ้วแจ้ว
เจ้าออกจากบ้าน
เจ้าหันมาลั่นน้องน้อง
ไปเพื่อสิทธิเสรี
โไอเจ้านกเข้าขัน
ละพยายามหาเดี้ยว
ทั้งสมุดที่ลบเลือน
ชุนทองเจ้าร้องไห้
ว่าดูกำปีถูกปืน

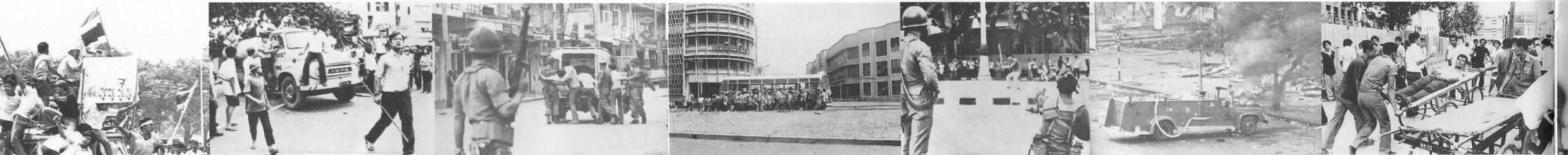
ตalaโตนดเจ็ดตัน
ป่านะนี้ไม่เห็นมา
ถ่อเรือไปตามหา
ว่าเจ้าชุนทองตายแล้ว
นั่งรถไฟนกแก้ว
ว่าเจ้าชุนทอง...เจ้าชุนทอง
เมื่อตอนตะวันเรืองรอง
ว่าพี่จะไปทลายวัน
เพื่อศักดิ์ศรีบางระจัน
แล้วเจ้าชุนทองก็ลงเรือน
ซึ่งใส่หนังสือแสลงเดือน
ด้วยน้ำตาแต่เมื่อคืน
อยู่ในเรือนจนดึกดื่น
ตกอยู่เกลื่อนเจ้าพระยา

ลูกเอ่ยหนอลูกเอย...
แม่มารังเรียกหา
เจ้าไม่ใช่นกรบ
รูปร่างก็น้อยน้อย
แมรู้ว่าลูกรัก
พ่อครัวว่าลูกมี
แต่ใครเข้าจะรู้
มนุษย์อาจจะได้ยิน
ลูกบอกว่าลูกรัก
แม่กับพ่อร้อมา
ดอกโสนนานเช้า
ออกพระราชมาตรະเวน
ไม่มีร่างเจ้าชุนทอง
แม่กับพ่อกร้าว

หนอเจ้าอย่าเฉยเชื่อนชา
นี้พ่อมาตั้งตากอย
ที่เคยประสบรั้วรอย
 เพราะเรียนหนังสือหลายปี
นั้นมีความภักดี
 กดัญญแผ่นดิน
 เพราะไม่ใช่พระอินทร์
แต่อำนวยมาบังตา
 จึงสู้แบบอทิงสา
 หลายเพลาหลายเพล
 โ้อดอกคัดเค้าบานเย็น
 ท่อนุสรารีย์ทูน
 มีแต่รัฐธรรมนูญ
 แต่ภูมิใจลูกชายเอย

สุจิตต์ วงศ์เทศ

บทเรียนวันปฏิวัติประชาธิปไตยของประชาชน เรียนรู้โดย สันติสุข โภกนสิริ

๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

นับตั้งแต่คณะราษฎรนำความคิดประชาธิปไตยจากตะวันตกเข้ามายังเป็นหลักมูลการปกครองในสังคมไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ วิถีประชาธิปไตยของไทยก็ดำเนินไปอย่างลุ่มๆ ตอนๆ ทั้งนี้น่าจะเป็น เพราะขวนการเรียกร้องเรื่องสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรมมิได้พัฒนาขึ้นมา จากประชาชนในระดับล่าง แต่เป็นขวนการประชาธิปไตยของชนชั้นนำที่เป็นนักเรียนนักผู้มีความมุ่งมานาการณ์ให้สยามประเทศมีระบบปกครองที่ทันสมัยเหมือนอารยประเทศทั้งหลาย ดังนั้นตลอดระยะเวลาสองศตวรรษครึ่ง (พ.ศ. ๒๔๗๕ - พ.ศ. ๒๕๐๐) راكแก้วของระบบปกครองประชาธิปไตย จึงไม่สามารถหยั่งรากลึกในเนื้อดินทางวัฒนธรรมการเมืองไทยได้ เนื่องจากประชาชนทั่วไป ยังไม่เห็นความเชื่อมโยงของระบบการเมืองใหม่ว่ามีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพลเมืองอย่างไร

จนเมื่อสังคมไทยเข้าสู่ยุคพัฒนาในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนบุรี ได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจ แห่งชาติฉบับที่ ๑ - ฉบับที่ ๒ (ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๕-พ.ศ. ๒๕๑๕) มุ่งเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรม เพื่อการส่งออกโดยทิ้งภาคชนบททั้งหมดให้ล้าหลัง กลายเป็นแหล่งทรัพยากร และแรงงานราคาถูก เพื่อปรับเปลี่ยนความเจริญเดิมๆ ให้แก่ภาครัฐกิจส่งออก

ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ยังเป็นช่วงต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและติดอาวุโสโลกที่อยู่ในภาวะเพื่องฟุ้งยั่งมีการลงทุนของต่างชาติโดยเฉพาะมีเงินดอลลาร์จากสหรัฐฯ เมืองจำนวนมากไหลทะลัก

เข้ามายังประเทศไทยเป็นที่ตั้งฐานทัพในสังคมเวียดนาม จึงเกิดภาพลวงตาของความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจที่มิได้มาจาก การขยายตัวของการผลิตและอุตสาหกรรมของไทย อย่างแท้จริง ทำให้รัฐบาลเด็ดขาดสมัยจอมพลสฤษดิ์ ไม่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจมากนัก ซึ่งยังได้เชื่อว่าเป็นวิธีบรรเทาความสำเร็จในการพัฒนาด้วย

แต่เมื่อจอมพลสอน กิตติชัย เข้ามายังตำแหน่งผู้บัญชาติการทหารสูงต่อมาอีก ๑๐ ปี ซึ่งเป็นระยะที่ผลร้ายจากแผนพัฒนาเริ่มปรากฏให้เห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดความผันผวนทางเศรษฐกิจจากการลดค่าเงินดอลลาร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ เกิดภัยธรรมชาติ ภาระแล้งอย่างหนัก ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ เศรษฐกิจไทยเข้าสู่ภาวะวิกฤต ชาวนาจำนวนมากล้มละลาย พากันอพยพเข้าเมืองในขณะที่อัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สินค้าบริโภคสำคัญ เช่น ข้าว และน้ำดาลทราย ขาดแคลนจนต้องเข้าแฉเชือก รัฐบาลพยายามแก้ปัญหาโดยลดค่าพรีเมียม (ภาษีส่งออก) ข้าว และใช้มาตรการ ๑๗ มาแก้ปัญหาการกักตุนแต่ก็ไม่ประสบผลลัพธ์ ความล้มเหลวในด้านเศรษฐกิจนี้เอง ก่อให้เกิดความไม่พอใจอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนพร้อมที่จะยอมรับและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองสู่ระบบประชาธิปไตย เพราะเชื่อว่าสิทธิ เสรีภาพ และความยุติธรรมภายใต้ระบบการเมืองใหม่ จะช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทันนูเนื่องให้เกิดการปฏิวัติประชาธิปไตยของประชาชน ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ คือการขยายตัวของชนชั้นกลางในเมืองและการขยายตัวทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย การขยายตัวในทางปริมาณของชนชั้นกลาง และนักศึกษา ปัจญญาชน ทำให้ขบวนการนักศึกษา มีกำลังพื้นฐานที่แน่นอนในการต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตย

มีคำกล่าวปัจจุบันปริมาณชนชั้นกลางและนักศึกษา ปัจญญาชนมีมากกว่าสามัญ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ หลายเท่า แต่เหตุใดขบวนการการนักศึกษาจึงอ่อนแอ ไม่สามารถเป็นพลังชั้นนำการขบวนเคลื่อนทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตย เมื่อตนเมื่อก่อน

ตอบได้ว่าก่อน ๑๕ ตุลาคมฯ มีการเดลีอ่อนไหวทางความคิดในขบวนการนักศึกษาอย่างเข้มข้น เพื่อปลูกเร้าให้เกิดจิตสำนึก และอุดมการณ์ที่จะเลี้ยงลูกเพื่อส่วนรวม หนังสือและบทความเป็นจำนวนมากที่อุกมาเผยแพร่ทั่วภายนอกและภายในรั้วมหาวิทยาลัยต่างๆ และได้ซึ่งให้เห็นถึงปัญหาการเมือง และปัญหาสังคมไทยในด้านต่างๆ และเรียกร้องให้นิสิตนักศึกษาเข้าร่วมในการแบกรับในฐานะที่นักศึกษาเป็นแนวทางของประชาชนด้วย เป็นลูกหลานของประชาชนผู้เลี้ยงภาระให้นักศึกษาได้เล่าเรียนหนังสือมาจนถึงระดับสูง ดังนั้นนักศึกษาจึงควรอุทิศตนต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยเฉพาะคนจนคนยากไร้ในชนบทและผู้ใช้แรงงาน

ยังไม่มีผู้ได้ตอบได้ชัดเจนว่าเหตุใดการเคลื่อนไหวทางความคิดด้วยตรรกะอุทิศชีวิตเพื่อมวลชนดังกล่าว จึงใช้ได้ผลกับขบวนการนักศึกษาเดือนตุลาฯ แต่กลับไม่ได้ผลในการกระตุ้นขบวนเคลื่อนขบวนการนักศึกษาในบุคคลปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม สังคมไทยยังมีความเชื่อว่าพลังนักศึกษาเป็นพลังบริสุทธิ์ ปราศจากผลประโยชน์ส่วนตัว ดังนั้นเสียงของนักศึกษาจึงเป็นเสียงที่สั่งคมเจียหุฟัง และให้ความสำคัญเสมอมา แม้เสียงเหล่านั้นจะมาจากนักศึกษากลุ่มเล็กๆ ตาม และเชื่อว่าสักวันหนึ่งภายใต้สถานการณ์ทางการเมืองเศรษฐกิจ และสังคมที่เหมาะสม ขบวนการนักศึกษาไทยจะสามารถพัฒนาขึ้นมาเป็นขบวนการนำทางปัจญญาณเข้มแข็งและเป็นพลังบริสุทธิ์ร่วมกับขบวนการของกลุ่มผลประโยชน์อันหลากหลายในการแก้ไขกฤตการณ์ของบ้านเมืองได้โดยสันติวิธี เฉกเช่นที่เคยกระทำสำเร็จมาแล้วในเหตุการณ์ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรถประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

ภาคพิเศษ

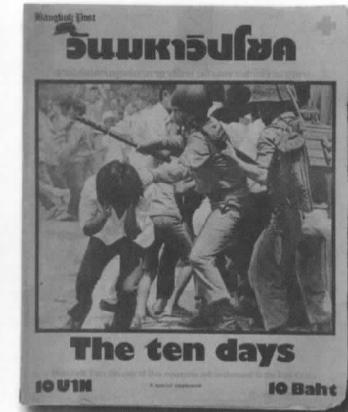
ร่องรอยแห่งวันวาน

ส่วนเดียวของประวัติศาสตร์ ที่รวมรวมโดยมูลนิธิ ๑๔ ตุลา

หนังสืองานพระราชทานเพลิงศพ
จีระ บุญมาก ในเดือนมกราคม ๒๕๑๗

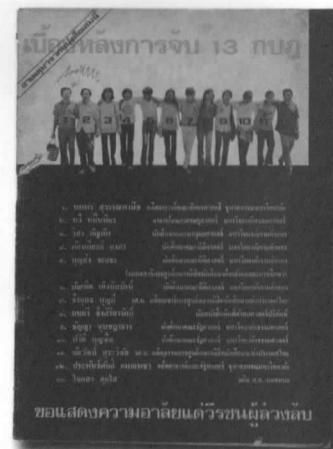
หนังสือบางกอกโพสต์ (Bangkok Post)
ฉบับพิเศษ ออกเนื่องในเหตุการณ์ ๑๓ ตุลา

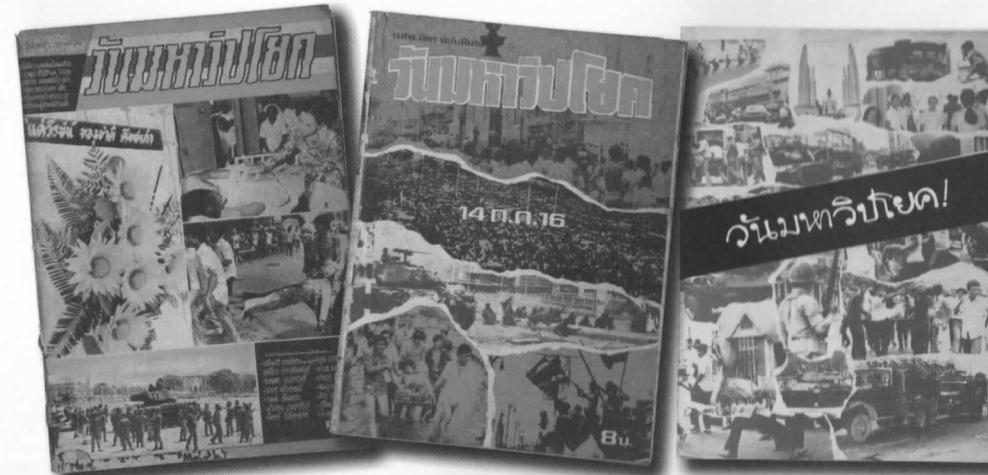
หนังสือพิมพ์ อธิปัช्य ฉบับครบรอบ ๑ ปี ๑๔ ตุลา

หนังสือ มันทึกเหตุ วันมหาวินัยค
ตีพิมพ์หลังเหตุการณ์ไม่นาน

หนังสือของกลุ่มเรียกวังรัฐธรรมนูญ
ที่เพิ่มน้ำหนักเป็น เมืองหลังการจับ ๑๓ กบฏ
ตีพิมพ์หลังเหตุการณ์ ๑๓ ตุลา

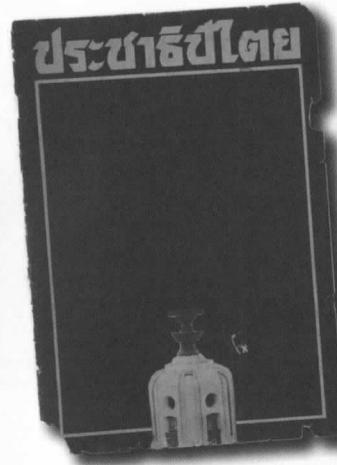

หนังสือที่รวมภาพและเนื้อหาเกี่ยวกับ
เหตุการณ์ ๑๓ ตุลา ที่ตีพิมพ์หลังเหตุการณ์

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรัฐประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

หนังสือ วีกรรมประวัติศาสตร์
หนึ่งในหนังสือที่เกี่ยวกับ
เหตุการณ์ ๑๔ ตุลา

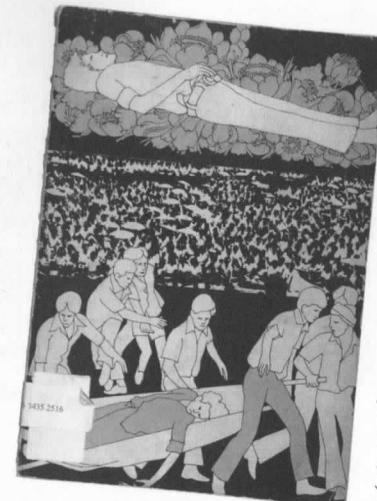
หนังสือพิมพ์ ประชาธิปไตย
ฉบับพิเศษ ว่าด้วยเรื่องราว
เกี่ยวกับเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม

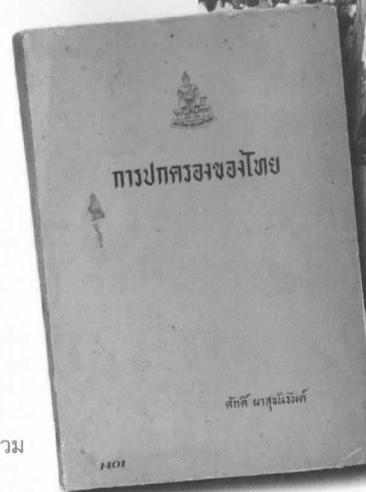
หนังสือ สมานมิตร ของนักเรียน
สวนกุหลาบวิทยาลัยปี ๒๕๑๗
ฉบับ "ศึก"

หนังสือ รัฐธรรมนูญ ที่ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาฯ
จัดพิมพ์ขึ้นในช่วงการชุมนุมเดือนตุลา

หนังสือ วันมหาบดี ขององค์การนักศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อwm.) ที่รวบรวม
ข้อมูลทุกอย่างของเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา
ไว้อย่างครบครัน

หนังสือ การปกครองของไทย
ที่อนันต์ชัย พฤทธพงศ์
หนึ่งในผู้ว่าเมืองเหตุการณ์
ได้ถือติดมือตลอด

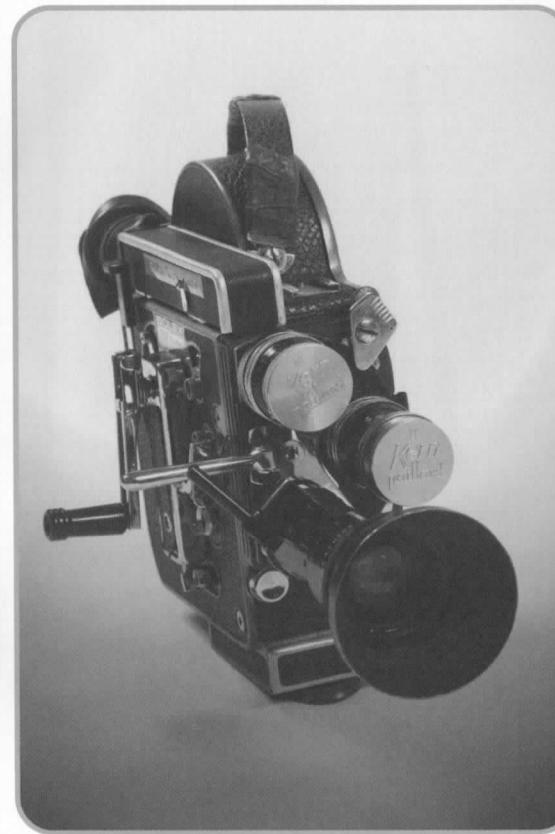

ແລ້ວການົບອອກຄົງກົດປຶກຂາຕ່າງໆ ໃນຊ່ວງເດືອນຕຸລາຄມ ແກ້ວ

หมวดของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล
ผู้นำนักศึกษาในช่วงเวลาหนึ่น
ได้รับความอนุเคราะห์จากขัยอนันต์ สมุทวนิช

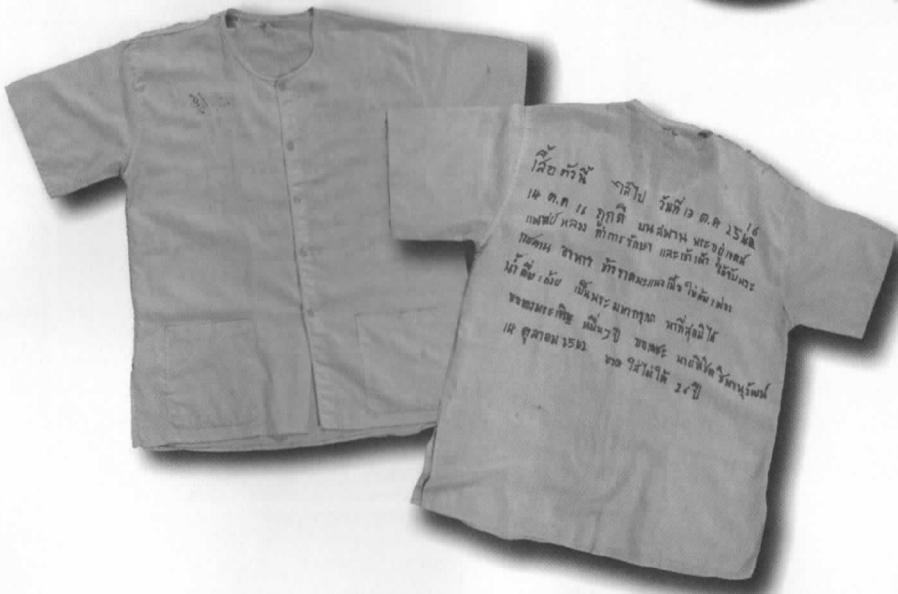
กล้องถ่ายภาพยนตร์ของ ชิน คล้ายปาน
ที่บันทึกภาพเหตุการณ์ตั้งแต่การร่วมชุมนุม
ไปจนถึงการปราบปรามประชาชน
ได้รับความอนุเคราะห์จากหอสมุดบริพิพิ พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ส่วนหนึ่งของเครื่องแบบลูกเลือดที่ช่วยจัดการราชการ
ในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๖
บริจาคมถายอาثار จันทร์วินล

เหรียญวีรชนซึ่งศูนย์กลางนิลิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยได้จัดทำขึ้น
เพื่อแจกในงานพระราชทานเพลิงศพวีรชน ช่วง ๑๗-๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๗
ออกแบบโดยศิลปินนานม
บริจาคโดยโภม สุขวงศ์

ເສື່ອຂອງພົມທີ ຂີ້ານຸ້ວັດນີ້ ທີ່ໄປໄປຮ່ວມເດີນຂບວນ
ຕັ້ງແຕ່ວັນທີ ۱۰ ຕ.ກ. ແລະ ໃນວັນທີ ۱۶ ເຫັນໄດ້ຄູກຝ່າຍຈຳກັດ
ຕົກກອນທີ່ຈະຫຼບເຂົ້າໄປໃນພຣະວັຈີຈົດລາດໄກໂຮງໝານ
ບວງຈາກໄດ້ພົມທີ ຂີ້ານຸ້ວັດນີ້

ແຜນເສີມກາງຄຸລ່ອດູ້ “ບັນທຶກໄວ້ໃນປະວັດຕັສຕົວ”
ເພື່ອມອບຍາຍໄດ້ໃຫ້ສູນນິລິດາ ໂດຍມີເພັນນຳຄື່ອ
“ອະ ຕຸລາ ວັນມາກວົບໂປດ”

บรรณานุกรม

หนังสือ

กมล ฉายวัฒน์ และคณะ. ภาพรวมศาสตร์: หนังสือที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งแต่แรกสถาปนาจนถึงปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โงพิมพ์ธรรมชาติ, ๒๕๔๑.

กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย. ประชาธิปไตย (ฉบับพิเศษ). กรุงเทพฯ: ประชาธิปไตย, ๒๕๑๖.

กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ Bangkok post. วันมหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: Bangkok post, ๒๕๑๖.

คณะกรรมการนิติบัญญัติธรรมชาติ. บันทึกดับจากทุ่งใหญ่. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์, ๒๕๑๖.

นิติบัญญัติธรรมชาติ. ประวัติพัฒนารัฐธรรมนูญไทย ๒๕๔๙ - ๒๕๐๙. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์, ๒๕๑๐.

พัฒนารัฐธรรมนูญไทย. ประวัติพัฒนารัฐธรรมนูญไทย ๒๕๑๐ - ๒๕๑๙. กรุงเทพฯ: นิติบัญญัติธรรมชาติ, ๒๕๒๐.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. ๒๕๗๕: การปฏิรัติสยาม. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการดำรงสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๓.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. ประวัติการเมืองไทย ๒๕๗๕ - ๒๕๐๐. กรุงเทพฯ:

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. สำนักนั้นธรรมศาสตร์และการเมือง. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, ๒๕๓๕.

ทักษิณ เนติมเดียวน. การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเบ็ดเต็ม. พรานี จักรพลรักษ์, ม.ร.ว.ประกา Yoshitaka Srisuwan, ร่วมศักดิ์ เพชรเดชอนันต์ ผู้แปล. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการดำรงสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๘.

ประเทศไทย แห่งสุข, ผู้เรียนเรียง. ไคร นำไทยไป... กรุงเทพฯ: กองกิจการพิมพ์, ๒๕๔๔.

ประسنก ถุนศิริ, ปฏิวัติรัฐประหาร ทหารกับนักการเมือง, กรุงเทพฯ: แสงดาว, ๒๕๔๓.

ศูนย์กลางนิติบัญญัติธรรมชาติแห่งประเทศไทย. ข่าวการประชุมตุลาคม ๒๕๑๖. กรุงเทพฯ: กรุงสยามการพิมพ์, ๒๕๑๗.

สงวน นิตยารัมภ์พงศ์. บุปผะวัติศาสตร์ที่คิดเพื่อประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: บริษัทอัลฟาร์มีเดินเนียร์ จำกัด, ๒๕๔๐.

สรุปเหตุการณ์ ๒๕๑๗. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สารสนน, ๒๕๑๘.

ศุราษฎร์ ยิ่มประเสริฐ. สายธารประวัติศาสตร์ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: พี.เพรส, ๒๕๔๑

เสรี น้อยบัวทิพย์. ใจหน้าประวัติศาสตร์ ชุด ประชาธิปไตยเลือด. กรุงเทพฯ: สยาม, ๒๕๑๗.

นิตยสาร

สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ๑๖ (มิถุนายน, ๒๕๑๖).

หนังสือพิมพ์

เดือนวาร์ส ๒๓ มิถุนายน ๒๕๑๖.

เดือนวาร์ส ๗ ตุลาคม ๒๕๑๖.

เดือนวาร์ส ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๖.

เดือนวาร์ส ๑๙ ตุลาคม ๒๕๑๖.

เดือนวาร์ส ๒๕ ตุลาคม ๒๕๑๖.

ไทยรัฐ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๑๗ ตุลาคม ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๒๓ มิถุนายน ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๙ กันยายน ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๑๓ กันยายน ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๒๗ ธันวาคม ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๑๙ ธันวาคม ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๑๗ ธันวาคม ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๑๕ มกราคม ๒๕๑๗.

ประชาธิปไตย ๔ พฤษภาคม ๒๕๑๗.

ประชาธิปไตย ๙ พฤษภาคม ๒๕๑๗.

ประชาธิปไตย ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๑๗.

ประชาธิปไตย ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๑๗.

ประชาธิปไตย ๗ ตุลาคม ๒๕๑๖.

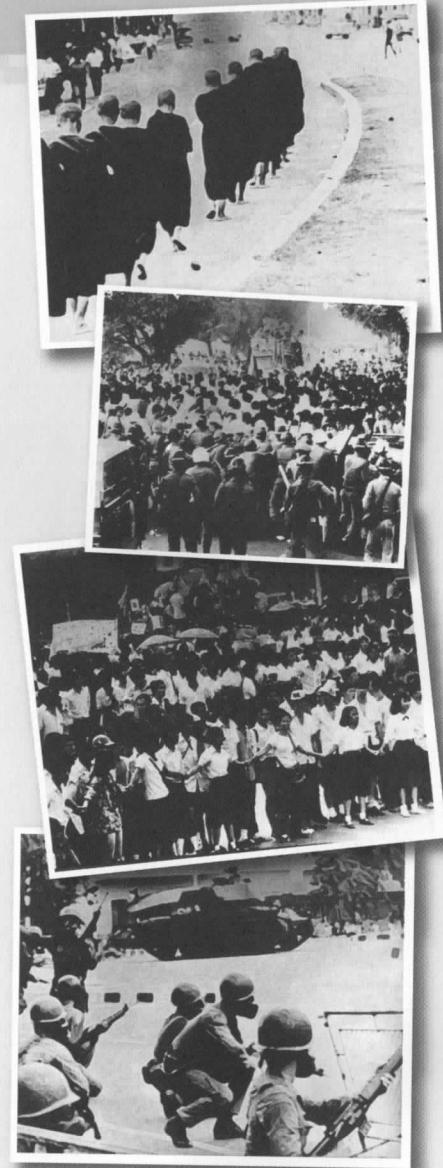
ประชาธิปไตย ๙ ตุลาคม ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๑๐ ตุลาคม ๒๕๑๖.

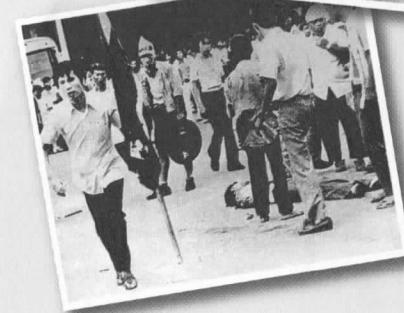
ประชาธิปไตย ๑๑ ตุลาคม ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๑๒ ตุลาคม ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๖.

ประชาธิปไตย ๓๐ ตุลาคม ๒๕๑๖ ฉบับพิเศษ.
ประชาธิปไตย ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖.
ประชาธิปไตย ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๖.
ประชาธิปไตย ๑๗ ตุลาคม ๒๕๑๖.
ประชาธิปไตย ๑๙ ตุลาคม ๒๕๑๖.
สยามนิกร ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๕.
สยามนิกร ๒๘ ธันวาคม ๒๕๑๕.
สยามรัฐ ๓ มีนาคม ๒๕๑๕.
สยามรัฐ ๑๐ มีนาคม ๒๕๑๕.
สยามรัฐ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖.
สยามรัฐ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖.
สยามรัฐ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๑๕.
สยามรัฐ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๖.
สยามรัฐ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๖.
สยามรัฐ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๑๖.
สยามรัฐ ๗ ตุลาคม ๒๕๑๖.
สยามรัฐ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๑๖.
สยามรัฐ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๑๖.
สยามรัฐ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๑๖.
สยามรัฐ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๑๖.
สยามรัฐ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๖.
สยามรัฐ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๑๕

The Nation 10 October 1973.

The Nation 14 October 1973.

The Nation Sunday 14 October 1973.

The Nation 15 October 1973.

ข้อขอบคุณ

คุณโคน สุขวงศ์

คุณดาวเรือง แนวทอง หอดดหมาบเหตุธรรมศาสตร์
ขอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ร้านยาภารยา

สำนักพิมพ์เดือนคุда

คุณสัง พรครี

หน่วยถ่ายภาพทางการแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
คุณกิมเตียง ถูกชีวนิช

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คุณอนันต์ชัย พฤทธพงษ์

คุณชาตร จันทวินด

ศาสตราจารย์ ดร. ชัยอนันต์ สมุทรณิช

คุณพิริท ชินานุวัฒน์

หนังสือพิมพ์ Bangkok Post

หนังสือพิมพ์ The Nation

หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ

บริษัทอมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชิ่ง จำกัด (มหาชน)

คณผู้จัดทำหนังสือ : สมุกภาพแห่งความทรงจำ จากรักประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา ในวาระครบ周年 ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

ISBN : 978-974-235-142-7

กองบรรณาธิการ

๑. พศ.ดร.สุชาชัย ยิ่มประเสริฐ

๒. นิวัติ กองเพียร

๓. สันติสุข ไสภรณ์สิริ

ที่ปรึกษา

๔. สถาพร ถีมนนท์

๕. วีรวาท โลหิตกุล

๖. ปฏิญันต์ สันติเมธีนีดล

๗. รัชดาลย์ ชาติสุทธิชัย

๘. จำนำง ศรีนวล

๙. ภันชัย ตันติภิทยพิทักษ์

กองบรรณาธิการ

เรียนรู้เรื่องด้านฉบับ

ออกแบบและจัดทำรูปเล่ม

ถ่ายภาพ

พิมพ์ :

บีทีบีดิไซน์

คณกรรมการจัดทำหนังสือสมุกภาพแห่งความทรงจำ จากรักประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา

๑. นพ.กิริย์ โซคิวอัฒน์ ประธานกรรมการ

๒. พศ.ดร.สุชาชัย ยิ่มประเสริฐ รองประธานกรรมการ

๓. รศ.ดร.ภานุค อาภรณ์สุวรรณ กรรมการ

๔. บุญแทน ตันสุเทพวีรวงศ์ กรรมการ

๕. รศ.ดร.พิชัย รัตนคิดก ณ ภูเก็ต กรรมการ

๖. เมฆา นาสخา กรรมการ

๗. สุริยะใส ภะศิลป กรรมการ

๘. ประสาร นฤกพิทักษ์ กรรมการและเลขานุการ

๙. รศ.สุรัสวดี หุ่นพยนต์ กรรมการและเหรัญญิก

สมุดภาพแห่งความทรงจำ
จากรักประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลา
ในวาระครบรอบ ๓๖ ปี ๑๔ ตุลา

ขอขอบคุณผู้สนับสนุนการพิมพ์

บริษัท สหพัฒนพิบูล จำกัด
บริษัท ไก่ยอง ประเทศไทย จำกัด
บริษัท ไอซีซี อินเตอร์เนชันแนล จำกัด

សំគាល់រាជរាជ្យ ទេសចរណ៍

ក្រសួងពេទ្យ នគរបាល ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

នគរបាល ក្រសួងពេទ្យ នគរបាល ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

រាជធានីភ្នំពេញ ១០២០០

ISBN 978-974-235-142-7

9 7 8 9 7 4 2 3 5 1 4 2 7

ใบແກ້ຄໍາເສີດ ສົມດາພາພແໜ່ງຄວາມທຽນຈໍາ ໄກສະໝັກ

ໜ້າ ๑๗/๔ ກາພທ ๙/ ຈາກ ອົດຕັກຕິ ຖອນນຸ່ມ ເປັນ ອົດຕັກຕິ ພົງສົກຮະຈ່າງແກ້ວ

ມູລືນິຕີ ၃၄ ຈຸລາ ພົມກັບໃນຄວາມເສີດພາດຄົງນິຕັຍ